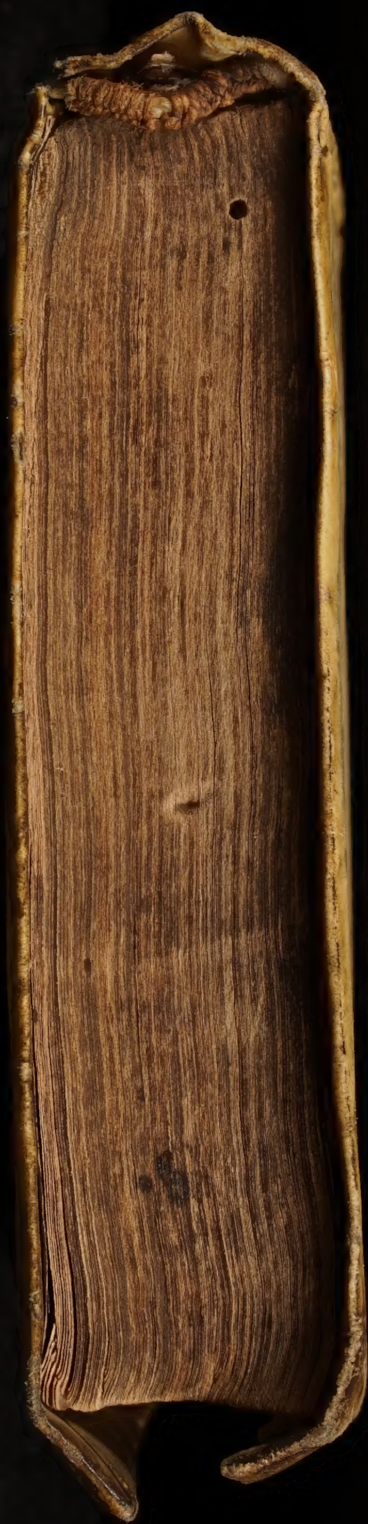
NIUS

Epist.

William Hanbury Esq of Kelmarsh
in Northampton Shire

C.P. April 7. 1759 (Z) Regemorterus?

0.1.0

Y. Shelf 4

Scholæ Rhetoricæ,

DE CONTEXENDARVM EPISTOLARVM RATIONE

Melchioris Ivnii Vuitebergensis, Eloquentiæ in Argentinensi Academia Professoris

BASILEÆ
per Conradvm Vvaldkirch
cIↃ IↃ XXCVII.

Illuſtriſsimis Principibus ac Dominis: Domino

IVLIO ERNESTO & Domino FRANCISCO Ducib. Brunſuicenſibus & Luneburgenſibus, Dominis ſuis clementiſsimis

MELCHIOR IVNIVS S. P. D.

SCholis ego aliquot Rhetoricis, Illuſtriſs. Principes, Domini clementiſsimi, contexendarum Epiſtolarum rationem, paucos ante annos, auditoribus meis, e-

loquentiæ ſtudioſis, indicare conatus ſum. Neque hoc me ab inſtituto deterruit: quòd genus illud ſtudij totum leue fortaßis, atque minutulum quibuſdam eſſe videtur: quòd multi, ſpreta certa ratione, neglectis præceptis, omni exemplorum, cùm obſeruatione, tū imitatione poſtpoſita, laudem tamen non in ſcribendo nullam conſequuntur: quòd puerile, cùm ex tempore, & non quæſito, ſed oblato ſæpè argumento, per literas cum aliis agendum, ad præcepta, vel exempla confugere: quòd deniq;, ſi quæ poſtuletur ars, ei qui à rhetoricis eſt probè præceptis inſtructus, etiam Epiſtolàs ſcribere minimè difficile ſit. Vt enim latere alia nunc patiar, quæ de epiſtolarum adferri vtilitate, & verè, & copiosè poſſent, quis, vt momenti, aut nullius, aut exigui illud contemnet: quòd in omnes vitæ humanæ ſeſe longè lateq; partes

tes profert, atque efficit: vt qui locorum sunt interuallo disiuncti, inter se tamen colloquãtur, eademq́; ferè absentes, quæ si coràm essent, consequantur: commendent amicos: in viam quasi aberrantes reducant: aduersa pressos fortuna erigãt ac solentur: præstent alia, quæ literis credi committiq́; solent: atque ita præstent, vt rei ipsius, qua de agitur, ratio habeatur: spectetur tempus: personæ considerentur: non negligãtur cætera, sine quibus, id quod difficile, decorum retineri nullo modo potest? Artem verò quis aspernabitur: parui aut nihili exempla faciet: nullo imitationem loco numerabit, nisi istud qui ignorauerit, quemadmodum omnibus in rebus aliis, ita epistolis quoque hoc illa præstare: vt facilius, rectius, felicius, quæ fieri necesse est, fiant: non nisi diuturna cùm obseruatione, tũ exercitatione habitum parari atque im

petrari: vt, etſi tum, cùm in manum eſt calamus ſumendus, ad ea non confugiamus, non tamen malè ineptéque ſcribamus: veluti concitato nauigio, etiam remorum impetu atque pulſu remiſſo, nauim nihilominus ſuum retinere curſum: propter contractum iam habitum ſine ſingulorum modorum obſeruatione, ſcitè Muſicos modulari: carmen condere bonum Poetas videmus, qui puerorum more in ſyllabis examinandis non ſunt occupati? Nam ad Rhetorica præcepta quod attinet, licet illorum in epiſtolis exarandis vſum eſſe magnum inficias nemo ire queat: tamen & hoc haud, opinor, grauatè omnes concedent παρατηρήσει, obſeruatione adhibita, non pauca reperiri, quæ Epiſtolarum ſunt propria, & neque ad orationes referri poſſunt, neque à dicendi magiſtris in rhetoricis traduntur. Hiſce ergo

go caufis adductus, Ciceronis ex Epifto lis familiaribus omnibus certas in claffes diftinctis eloquentiæ ftudiofis oftendere conatus fum: primùm quænam in fingulis contexendis literis probantia, mouentia, conciliantia argumenta adhibenda. Deinde cuiufmodi horum collocatio & tractatio inftituenda. Tum primis quafi lineis ductis, quo pacto, quæ apud Ciceronem inueniuntur, hoc noftro tempore imitando fint exprimenda, atque effingenda, ita, vt tecta, non aperta: non feruilis, fed libera fiat imitatio: in ipfa quoque fimilitudine difsimilitudo aliqua deprehendatur. Verùm oftendere ifta conatus fum tantùm: præftare quæ volui, non potui. Conatum tamen hunc quantulumcumque meum boni, vti fpero, eloquentiæ ftudiofi confulent. Sed & Vos illuftrifsimi atq; ferenifsimi Principes,

Domini clementissimi, ea qua par est obseruãtia, rogo; illud clemẽter accipere dignemini: quod vestro illustri inscriptas ac dicatas nomini, Scholas hasce meas apparere, inq; hominum venire manus volui. Scio equidem, dignas eas nõ esse, quæ lucem aspiciant: neque aspicere quoque passus fuissem, nisi amici nonnulli & studiosi quidam hoc à me adolescentes petiissent. Noui & illud: longè maiora atque præstantiora ea esse oportere, quæ tam celso illustriq; natis loco inscribenda. Verumtamen quò minus istud quod facio, facere dubitarem, fuerunt, quæ me mouerunt, plurima. Vos enim singulari hactenus me complexi clementia estis: vt meæ vicissim erga Vos obseruantiæ aliquod flagitari argumentum videatur. Vos vnicè literas amatis, iisdemq; & generis atq; familiæ decus ornare magis: & parare ea studetis, sine

quibus

quibus rectè vtiliterq́ imperij tractari gubernacula nequeunt. Vos ita cum reliquis studiis Ciceronis lectionem, styliq́ coniungitis exercitationes sedulò ac feliciter: vt cùm hoc nomine, tum multis alijs meritò sibi gaudeat, qui Vobis adiunctus D. BERNHARDVS RVLOVIVS: vir literatus: præceptor fidus: moderator diligens: gratuler ego antiquißimæ atque illustrißimæ domui Lunæburgensi: CHRISTVM denique Optimum Maximum precer: lucis huius diuturna Vos vsura donare: ita quoque porrò studia Vestra Spiritu gubernare suo dignetur: vt egregium aliquando in Vobis, non subditi modò, verùm etiam alij paratum præsidium habeant. Et munusculum ergo hoc leuidense serena fronte accipietis, nec Celsitudine Vestra, sed donātis animo æstimabitis: &, quod summißè peto, solita me clemen-

tia prosequemini. Valete Illustrißimi Principes, Domini clementißimi. Argentinæ decimoseptimo Calendis Augusti. Anno recuperatæ per CHRISTVM *salutis* M. D. LXXXVII.

Index Epiſtolarum, de quibus huius in libelli agitur

Parte I.

PARTE II.

PARTE III.

PARTE IIII.

FINIS.

DE RATIONE CONTEXENDARVM EPISTOLARVM

Pars I.

Deliberatiui generis: & quidem primò Commendatitias Epistolas continens.

PRINCEPS inter Epistolas iis maximè deberi locus videtur, quæ ad Deliberatiuum referuntur genus, propterea, quòd nihil, vel honestius, vel vtilius, vel necessarium magis, quàm de nota, quod aiunt, meliore eos, quos charos habemus, commendare: à turpitudine ad honestatem flectere: ad vtilitatem traducere à damno: rogare: consolari: suadere iisdem aliquid aut dissuade- *De Deliberatiui generis Epistolis cur primo loco agatur.*

re: officia deferre: mandare atq; iniungere: conſilia noſtra exponere, ac viciſsim eorundem exquirere. Itaque & nos contexendarum Epiſtolarum breuem indicaturi rationem, de iiſdem priore loco agemus: & quidem initio ab illis facto, quæ συςατικαὶ à græcis, à latinis commendatitiæ appellantur, quia σύςασιν commendationem continent eorum, quorum nomine, vel officij, vel beneficij quid ab amicis petimus. Eſt enim hoc, & vſitatum maximè, & ſimul periculoſum epiſtolarum genus. Neque temerè poeta monet:

Commendatitia Epiſtola.

Qualem cõmendes etiam atq; etiam aſpice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

In Commendatitiis Epiſtolis quæ conſideranda.

Conſiderandæ ergo primum ſunt iis, qui prudenter, eruditè, decorè, commendare alios volunt, perſonæ: quis ſcilicet, quem, cui commendare velit. Deinde res ipſæ perpendendæ, propter quas commendationes tales inſtituũtur: iuſtæ ne ſint & honeſtæ: aut vtiles: aut faciles: an verò contrario ſeſe modo habeant. Tum finis ſpectandus, qui eſt, vt is, qui cognitus ante commendatusq; non fuit amico, charus eidem acceptusque fiat, & quod vult ac petit, impetret. Poſtremò etiam de ἐννοίαις ſententiis & argumentis eorundemque collo-

collocatione artificiosa & varia est cogitãdum. Sunt autem argumenta hîc adhibenda primum δεικτικὰ docentia & probantia, eaque sumenda vel à rei ipsius, qua de agitur, honestate & æquitate: vel facili & δυνατῷ: vel vtili, & gratitudinis eorũ quos cõmendamus pollicitatione: vel eiusdem antè nobis præstitis beneficiis: vel nostro aliorumque exemplo: vel testimonio, iudicio, authoritate magnorum virorum: vel intercessione atq; precib⁹ amicorum. Deinde ad πάθη animorum motus quod attinet, reperiuntur hîc spes, & metus, odium, & amor: maximè verò misericordia, quæ excitanda erga pauperes, exules, aduersa fortuna oppressos: ita quidem, vt ostendatur eandem quoq; aliis, maximè verò iis ad quos scribimus metuendam esse. Tum & illi qui commendationes instituere cupiunt, eorum ad quos scribunt sibi & amicis, quos commendant conciliare animos necesse habent: aut laude eorum quibus literas dant commendatitias: sine tamen κολακείᾳ adulatione, & commendatione nimis aperta, aut exaggerata: aut modesta atq; verecunda excusatione, & expositione causarum institutæ commendationis: aut animi grati perpetuæque me-

Argumenta commẽdationum probantia.

παθητικὰ mouentia argumenta.

ἠθικὰ conciliantia argumenta.

Collocatio inventorum argumentorũ in singulis epistolæ commendatitia partibus.

Exordia commendatitiarũ literarum.

moriæ pollicitatione: aut amica atq; blanda rogatione: aut præteritione & præcisione: aut πεποιθήσεως fiduciæ & ſpei de amico conceptæ ſignificatione. Tribus porrò hiſce ſententiarum atque argumentorum collectis inuentisque generibus, etiam οἰκονομία diſpoſitio erit conſideranda, ac videndum, quæ quibuſnam potiſsimum in partibus, locum habeant. Sunt autẽ quinque potiſsimum commendatitiarum epiſtolarum partes, quarũ prima exordium, vel ἀφηγήσεσι conſtat ἐπιδεικτικαῖς καὶ αἰτιώδεσι narrationibus habentibus cauſas cõmendationis & perſonarum exornationes, à patria, parentibus, familia, pietate, doctrina, ingenio, virtutibus, familiaritate, neceſsitudine aliisque rebus deſumtas: cuiuſmodi in familiaribus Ciceronis epiſtolis exempla reperiuntur. lib.1.epiſt.3.lib.2. epiſt.6.14.libr.6. epiſt.9. libr.11.epiſt.16.17. 22. lib.12. epiſt.21.27.29. lib.13. epiſt.2.3.4.7. 11.13.14 15.16.17.18. 20. 21.22. 26.31.33.34. 51. Vel ἐπαναλήψει ὑποσχέσεως repetitione factæ promiſsionis amici.lib.13.epiſt.6.13.vel εὐχαριστίᾳ gratiarum actione, cum petitione coniuncta & commendatione noua. libr. 13. epiſt. 19. vel παραλήψει præteritione cauſarum inſtitutæ commendationis. lib.12. epiſt.

epiſt.6. lib.13.epiſt.7.22.35. vel προλήψει occupatione & προθεραπεία præmunitione atque mitigatione quadam,qua intempeſtiuam aut crebram nimis interpellationem modeſtè excuſamus & ſuſpicionem impudentiæ declinamus.lib.2.epiſt. 5.libr.11.epiſt.16. libr.13.epiſt.5.10.20.23.33. 51 Pars altera Narratio eſt, quæ breuem rei ipſius ac negotij,cuius gratia commendatio inſtituitur,ἔκθεσιν expoſitionem continet.lib.7.epiſt.5. lib.11.epiſt.16.lib.13. epiſt. 12.15.31.35.51.Pars tertia eſt κατάστασις propoſitio aut directa, facta partim ἀξιώσει petitione.lib.1.epiſt.3. lib.2.epiſt.14.li.6.epiſt. 9. lib.11.epiſt.19.22. lib.12 epiſt.21.26. lib.13. epiſt.2.3. 6.12. 15.16.18. 21.23.31. 33.35. 51. 64. partim παραθέσει καὶ συστάσει commendatione ipſa.lib.12. epiſt.27.lib.13.epiſt.13.14 22. 26.27.34.64. Aut obliqua & figurata inſtituta prẹteritione.lib.12.epiſt.6.29.lib.13.4. 6. Vel ἀποφάσει negatione lib.13.epiſt.17.19. Pars quarta. Confirmatio argumenta complectitur, quæ paulò indicata antè fuerũt, petita ab honeſto.lib.11.epiſt.19.22. lib.13. epiſt.4.13.15.vel facili & δυνατῷ. lib.2.epiſt. 6.lib.11. epiſt.16.17.22. lib.13. epiſt.10.22.31. vel vtili.libr.2.epiſt.6.libr.6.epiſt.9. lib.12. epiſt.29. lib.13. epiſt. 2.3.4.6.10.13.14.15.16.

Narrationes commendatitiæ.

Propoſitiones cõmẽdatitiæ.

Confirmationes commendatitiæ.

18. 19. 21.23. 26. 29.34.51.64. Vel beneficiis antè nobis nostrisque præstitis. libr.13. epist.6.11.12. 17.51. Vel exemplo nostro, aut aliorum.lib.12.epist.21.lib.13.epist.2.4.Vel iudicio & testimonio magnorũ virorum. lib.13.epist.4.6. vel intercessione & precibus amicorum.lib.3.epist.6.lib.11.epist.16. 19.lib 12.epist.21.29. Pars quinta & postrema. Conclusio absoluitur. Aut ὑποσχέσει τοῦ ἀντιδώρου ἢ ἀντευεργετήματος animi grati & remunerationis pollicitatione, ratione habita tum commendantis, tum commendati & verecundiæ atq; modestiæ in promittẽdo. lib.2.epist.6. lib.6.epist.9.29. lib. 13.epist.2.3.4.6.10.13.14.15.16.17.18.19.21.23. 26.33.34.51.64. Aut προλήψει ἀπολογικῇ occupatione, excusatione, correctione & significatione causæ institutæ cõmendationis. li.13.epist.11.16.17. Aut πεποιθήσεως fiduciȩ & spei p̃clarȩ de amico cõceptæ indicatione. lib.2.epist.6. lib.13. epist.6.11. Aut ἀνακεφαλαιώσει ἢ ἀναμνήσει repetitione præcipuorũ. lib.2. epist.14. Aut παρασιωπήσει τῆς ἀξιώσεως petitionis præcisione.lib.2. epist. 6. lib.11. epist.16. lib.13.epist.2.5. Aut ἀνακαινώσει καὶ ἐπαναλήψει τῆς ἀξιώσεως petitionis ac commendationis repetitione. lib.11.epist.17.22. lib. 12. epist.21.26.27.29. lib.13. epist, 1.4.5.7.10. 15.16.

Conclusiones commendatitiæ.

15.16.19.22.31.64. Vt verò hęc ipsa apertius, felicius, facilius ad vsum transferantur imitandoque exprimantur, res ipsas atque materias obseruare oportet, quæ in Ciceronis epistolis familiaribus reperiuntur. Sunt enim in illis commēdationes variæ. Amicorum generales, vt humanè illi excipiantur & tractentur. lib. 13. epist. 3. 6. 14. 20. 25. 31. 32. 34. 35. 39. 46. 48. 52. 60. 71. 74. In fidem, tutelam, patrocinium recipiātur. lib. 2. epist. 14. lib. 7. epist. 5. lib. 12. epist. 26. 29. lib. 13. epist. 10. 19. 21. 23. 49. 50. 51. 56. 59. 60. 67. 70. 78. Iuuentur atque promoueantur in muneris atque officij alicuius petitione. lib. 2. epist. 6. lib. 11. epist. 16. 17. In famæ atque existimationis defensione. libr. 12. epist. 21. In fortunis & facultatibus, vel cōseruandis, vel recuperandis. lib. 6. epist. 9. lib. 13. epist. 37. 54. 70. In causa hæreditaria. lib. 7. epist. 21. libr. 13. epist. 26. 29. 30. In exigenda pecunia. lib. 13. epist. 14. 56. 61. 72. In impetrando reditu. lib. 9. epist. 13. lib. 11. epist. 22. In commoda habitatione comparanda. libr. 13. epist. 1. 2. In immunitate acquirenda. libr. 13. epist. 76. In ciuitatis iure consequendo. lib. 13. epist. 36. In restitutione agrorum aut prædiorum. libr. 13. epist. 4. 5. 7. 8. Legatorum. lib. 13. epist. 11. 12. Mer-

Materiæ consolationum variæ.

catorum: lib.1.epist.3.lib. 13. epist.9.17.22. 33.43.44.65.66. Adolescētum: lib.13. epist. 15.16.40.64.79. Sunt & in epistolis ad Atticum huius generis cū alia exempla, tum libr. 14. epist.13. vbi admodum artificiosè Ciceroni Antonius, P. Clodij hostis filiū commendat, & inter cætera generosi esse animi scribit, susceptas inimicitias deponere, non posteris tradere: & humani atq; sapientis, afflictam hominum fortunam dignam misericordia iudicare: vt hæc vsurpari epistola posit, cùm commendandus is, qui propter parentes & familiam parum esse gratus acceptusque potest. Et lib.16. epist.17. vbi Butrociana causa prolixè, vt & in tribus illis quæ sequuntur Planco commēdatur. Itaque ex iis videre licet, quonam pacto eiusdem vel rei, vel personæ, sit sępè, sine tamen molestia aliqua aut offensione, commendatio instituenda. Et in Epistolis ad Brutum epistol.1. in qua L. Clodium Bruto Cicero commēdat: simul etiam excusat id, quod de Clodij nescio quibus sermonib. ad Brutū erat delatum: & ne plus gratiæ quàm veritati tribuere videatur, profitetur non temerè sese aut facilè alios commendare, eò quòd periculosum hoc sit cum primis propter naturas multi-

multiplices occultasq; hominum voluntates. Quæ ſententia præclara eſt, & in cõmendationibus, fidei faciendæ gratia, ſæpè vſurpanda. Et 7. vbi Brutus Ciceroni Bibulum commẽdat, vt in honoris petitione ſuo illi ſuffragio adſit. Et 8. vbi Cicero Bruto Naſonium commendat ſtrenuum militem. Et 11. in qua Brutus Antiſticum quendam ducem Ciceroni commendat. Deinde & illud ſpectandum: tecté ne, obliquè, occultè: an directò & apertè ſint commendationes factæ. Nos exemplo aliquo rationem & artis obſeruandæ & inſtituẽdæ imitationes in huius generis epiſtolis oſtendere conabimur: ſed ita vt nudas tãtum ſententias, & primas quaſi lineas ducamus: elocutionem atque ornatum eloquentiæ ſtudioſis relinquamus. Sit ergo ad imitandum epiſtola nobis 2. lib. 13. famil. propoſita, in qua Auianum Cicero Mẽmio commendat, & vt ei ſe de habitatione accommodet, petit. Partes epiſtolæ illius quatuor ſunt. Prima, principiũ cauſarum ἐνδείξει & συστάσει commendatione Auiani factum, quam à familiaritate Cicero & conuerſatione ſumit. Vnde & illud colligitur: virum Auianum bonum & virtute præditũ eſſe: cùm non niſi cum bonis bo-

Simplicis & apertæ commendationis imitatio.

ni qui ſunt, verſentur. Altera propoſitio eſt, quæ ἀξίωσιν petitionem admodum modeſtam ac verecundam continet. Tertia eſt cõfirmatio, argumentis conſtans, à neceſsitate & vtilitate petitis. Quarta & poſtrema concluſio grati animi ὑποσχέσει pollicitatione abſoluitur. Hanc ergo imitando effingere conati epiſtolam adoleſcentem ſtudiorum gratia in Academia aliqua commorantem viro docto, aut amico noſtro commendabimus: vt ei cum aliis rebus, tum commodo hoſpitio proſpiciat. Sententiæ breues atque nudæ tales eſſe poterunt.

I. *Iacobo, qui veſtra in Academia ſtudiorum nunc gratia commoratur, & ipſo longo iam tempore ſum vſus familiariter, & parentibus eius atq; cognatis familiariſsimè.*

II. *Itaq; etiam atq; etiam abs te peto, quod citra moleſtiam tuam fiat, eidem cum aliis in rebus auxilio conſilioq; tuo adſis: tum verò habitatione commoda proſpicias.*

III. *Nam propter ſtudia, quæ pleno, vt audio, nunc eſt curſu ingreſſus, hoſpitium mutare, & viri alicuius docti menſa tectoq; vti eum deinceps vult Parens.*

IIII. *Non pluribus abs te hoc petere per verecundiam audeo.*

V. Neq;

V. Neq; tamen dubium mihi est vllum, quin, cum præclarè sis in omnes adolescentes studiosos animatus, eorundemq́; pro virili prouehere conatus laudabiles cupias, huic quoq; præclaræ spei iuueni haud grauatè sis adfuturus.

VI. Mihi certè rem longè facies gratißimam: si commendationi huic meæ locum reliqueris: & adolescentem ipsum bonorum amore ac beneuolentia dignum: bene memores atq; gratos semper eiusdem parentes & cognatos reperies. Vale.

Atq; hoc quidem puræ, apertæ, simplicis esse cõmendationis apud Ciceronem exemplum potest: cuius tum vsus, cùm ad amicos & familiares de viris bonis, rebus, vel notis, vel honestis, vel non vsq; adeò magnis atq; difficilibus scribendum. Sunt quædam tectè & obliquè institutæ, quę vsurpãdę, cùm ad viros est doctos magnaq́; autoritate præditos, aut iis scribendum, qui non vsq; adeò grati sunt & accepti: aut petenda ea, quæ parum honesta, iucunda, facilia esse videntur. Vbi diligentia magna requiritur: nec breuis, sed copiosa flagitatur causarum institutæ cõmendationis enumeratio: occupationes etiam necessariæ sunt, & insinuationes, & verborũ circuitiones: vt ita sensim & paulatim, quod petitur, impetretur. Huius generis

exempla præclara apud Ciceronem repe- riuntur: vt lib.2.epist.6.lib.9. epist.13.li. 11. epist.22.lib.12.epist.26.lib.3.epist.1.4.6.10. 15.16.19.20.30. Nos exercitij causa episto- lam 6.lib.2.deligemus, quæ accuratè est & artificiosè ad Curionē nobilem, doctum, atque gratiosum adolescentem de re non parua, sed consulatus petitione perscri- pta. Partes illi⁹ epistolæ sunt quatuor. Ex- ordium, in quo vt beneuolentiam sibi Curionis Cicero conciliet, primò illi de festinatione atq; celeritate obiectioni oc- currit. Deinde ingeniosè admodum atq; callidè de suis & Ciceronis meritis ac be- neficiis agit: & illa quidem extenuat: hæc verò exaggerat atq; amplificat.

Imitatio commendationis occulta & tecta.

Pars altera Narratio est, quæ rei quæ pe- titur, causarum itidem expositionem con tinet. Tertia est confirmatio: quæ ab vtili- tate & facultate desumpta argumenta ha- bet. Quarta & postrema conclusio: longio ris petitionis præcisione & ἀνακαινώσει gra- ti animi & memoriæ renouatione absol- uitur. Hanc nos imitari poterimus tum, cùm amicus est noster commendandus, vt locum ille & conditionem aliquam ho nestam consequatur. Sententiæ hunc in- stitui in modum poterunt.

I. Non-

I. Nondum erat auditum, de clarißimi doctißimiq́; viri demortui successore deliberari, cùm hasce ad te literas dedi.

II. Sed tamen cùm tempus appropinquare, atq; aliquo cum periculo coniuncta esse mora videretur: non metui, ne aut festinatio hæc mea præpropera, aut grauis molestaq́; petitio tibi videretur.

III. Facerem hoc verecundius, si quæ à me in te aut tuos essent profecta beneficia: ne id quod peto, meo quodam iure postulare, non rogare, inq́; mercedis potius quàm beneficij habere loco viderer.

IIII. Sed quia in te mea nulla prorsus, aut certè pauca eaq́; tenuia: plurima contrà maximaq́; tua in me ac meos extant promerita, viriq́; est boni & agnoscere, & celebrare accepta beneficia: non id à te sum petere veritus, quod mihi omnium gratißimum: amico vtile cum primis, summeq́; necessarium esse potest.

V. Ego omnem meam curam, cogitationem, mentem in Timothei fixã locatamq́; promotione habeo.

VI. Neq; cuiquam tam esse suas curæ res esse posse existimo quàm eius mihi cordi est honos atq; incolumitas.

VII. Huic, si modò volueris, magno esse adiumento poteris in conditione ea, quæ per doctißimi clarißimiq́; viri nunc mortem vacat: vt aliorũ minimè opus auxilio, aut intercessione habere videamur.

VIII. Sunt in nos, vti spero, multisq́; hactenus

ſum in rebus expertus, animati præclarè ij, qui principem apud vos in Senatu locum nunc tenent, eligendiq́; poteſtatem habent.

IX. *Non teſtimonia deſunt clariſſimorum doctiſſimorumq́; virorum, qui ſingulari Timotheum beneuolentia atq; amore proſequuntur: propter inſignem pietatem, doctrinam eximiam: vitæ ſanctimoniam ſingularem: rarum concordiæ amorem.*

X. *Monitor hic tantum & moderator totius negotij requiritur: ne, vt hominum eſſe mos hodiè ſolet, ab aliis locus ei honeſtus præripiatur.*

XI. *Qua quidem in re, quemnam tecum conferamus, ſcimus neminem.*

XII. *Itaq; ſi virum me bonum: ſi tua amicitia dignum: ſi acceptorum beneficiorum memorem gratumq́; iudicas: tantum amico, vel potius mihi ipſi, ſtudium dices dedasq́;, etiam atq; etiam rogo.*

XIII. *De Timotheo hoc verè tibi ſanctèq́; polliceri poſſum, te, ſi promouere hominem volueris, maioris pietatis, doctrinæ, grauitatis, diligentiæ, induſtriæ vix quenquam habiturum.*

XIIII. *Mihi verò tam hoc eſt gratum acceptumq́; futurum: vt in me ipſum hoc eſſe beneficium collatum, ſim exiſtimaturus.*

XV. *Scriberem hanc in ſententiam ad te plura, niſi commendationi huius meæ atq; ſolicitudinis cauſas tibi cognitas eſſe putarem.*

XVI. *Nunc totum tuæ fidei atq; diligentiæ negotium*

gotium trado: vtq; in eodem, non tam amici vtilitatis: quàm meæ pietatis rationem habeas, qua possum diligentia oro. Vale.

Hoc ergo modo Ciceronia vestigia secuti, vel apertè & directò vel obliquè atq; rectè, quos charos habemus, amicis commẽdare nostris poterimus. Videamus iam quo pacto ad aliorum sit literas commendatitias respõdendum. Quemadmodum igitur in instituẽdis commendationibus tria potissimum obseruanda esse ostendimus: personarum diuersitatem: rerum naturam & conditionem: sententias earundemq; tractationem: ita & illis qui eruditè ad aliorum respondere commendationes cupiunt, habenda eorum primùm est ratio, qui commendant alios, aut cõmendantur, proq; personarum diuersitate diuersus quoq; respondendi est modus adhibendus. Deinde & res ipsę cuiusmodi sint spectandum. Sunt enim quædam honestæ, vtiles, faciles, in quibus non gratificari amico turpe est. Sunt aliæ deinde periculosæ, difficiles, parum honestæ, in quibus sine aliqua reprehensione reiici intercessio atq; commendatio potest. Tum etiam de sententiis est & argumentis cogitandum, eaq; ex causis & adiunctis peten-

De ratione respondendi ad aliorum literas commendatitias.

Sententiæ responsionum ad literas cõmendatitias.

da. Si enim locũ aliorum relinquere commendationibus voluerimus: oſtendemus nos, eum pro quo ſcribitur, habituros eſſe nobis commendatiſsimum: quòd honeſtum, vtile, neceſſarium, vt mos hac in re amico geratur. Non poſſe nos commenda tionẽ hanc parui facere aut negligere. Eſſe eum qui commendat pręclarè de nobis noſtrisque meritum, vt denegare ei nihil poſsimus: qui cõmendatur virum bonũ, doctum, noſtri ſtudioſum, amore, beneuo lentia, promotione dignum: nos ita animatos, vt pro noſtra tenuitate prodeſſe cu piamus cùm aliis omnibus, tùm verò ijs maximè, qui à viris bonis atq; amicis nobis commendantur. Quod ſi verò vel propter perſonam commendati, vel res ipſas denegare aliquid amico neceſſe habuerimus: rationes itidem, cur hoc faciamus, exponemus, eaſdemq; ſumemus, vel à rei difficultate, vel periculo, vel noſtrarum vi rium tenuitate, vel attributis, loci, tempo ris, perſonarum modi. Motus qui locum hîc habet ſpes eſt & confidentia, excitata pollicitatione eorum, quæ grata cõmendanti amico: cõmendato vtilia acceptaq; eſſe poſſunt. Ἤθη autem mores ſcribendi amabiles oſtendunt: beneuolentię, ſtudij, officij

παθητικὰ argumenta.

ἠθικὰ argumenta.

officij declarationes: laudationes eorum, qui amicos nobis suos cõmendarunt: modestę & verecundæ virium nostrarum extenuationes: aut etiã excusationes & deprecationes, cùm aliorum satisfacere petitioni minimè possumus. Ad tractationem verò atq; collocationem horum quod attinet, diuersa illa erit eius qui locum commendationi relinquet: & illius qui denegabit aliquid amico. Qui admittet commendationem, in Exordio vtetur: aut laude amici. lib. 5. epist. 11. Aut literarum acceptarum & commendationis institutæ repetitione breui. li. 15. epist. 14. Aut pollicitatione directa. lib. 9. epist. 24. Aut ἀφηγήσει, modesta narratione atq; expositione eorum quæ iam egerimus. li. 10. epist. 13. Pars altera propositio erit significatione animi prompti, & officij atq; studij ὑποσχέσει promissione facta. lib. 5. epist. 11. li. 15. epist. 14. Pars tertia confirmatio rationes continebit, cur gratificari aliis & commendatum nobis habere amicũ velimus: desumptas à persona vel commendantis. lib. 5. epist. 11. lib. 9. epist. 24. vel commendati lib. 9. epist. 24. lib. 15. epist. 14. In cõclusione repetitio instituetur breuis & modesta antè factæ promissionis lib. 5. epist. 11. Quod si dene-

Collocatio argumentorũ.

Collocatio in denegatione & recusatione vt instituenda.

gare aliquid amico cogimur: paucis in exordio lubenter nos gratificari amico velle: dolere etiam ex animo significabimus, quòd facere illud nequeamus. li.10. epi.2. In confirmatione caussæ recensendę erũt, cur cõmendationi locum relinquere non posſimus, desumptę: vel à cõditione temporum & reipub. statu miserabili lib.10. epist. 2. periculis quæ metuenda. ibid. crudelitate & tyrannide aduersariorum. ibid. Postrema pars, conclusio deprecatione veniæ & nostri officij atq; studij aliis in reb9 pollicitatione absoluetur. lib. 10. epist. 2.

Materiæ responsionum ad aliorum commendationes variæ in epistolis Ciceronis.

Sunt autem res & materiæ eiusmodi responsionum quæ in Ciceronis epistolis familiaribus reperiũtur. Responsio ad commendationem honoris & dignitatis, li.7. epist.24. lib.10. epist.2.13. Ad commendationem amici generalem. lib. 15. epist. 14. Ad commendationem vxoris. lib.5. epist. 11. Quę ad imitandum proposita nobis esse exempla poterunt, quoties commendatitiis amicorum literis respondere necesse habebimus.

Imitationis exemplum.

Nos institutã methodum secuti lib.5. epist. 11. effingere conabimur, in qua Vatinij commendationi Cicero respondet: & laude posita in exordio Vatinij, atq; breui commendationis repetitione, om-

ne, omnia sua studia, & officia eiusdem vxori commendatæ defert: ratione deniq; à commendantis petita persona, & honesta, & laboriosa min⁹ sibi fore pollicetur, ea quæ in amici rebus acturus sit. Sententiæ breues atq; nudæ tales esse possunt.

I. *Grata tibi mea quantulacunq; esse officia atq; studia, lætor, & ex animo lætor.*

II. *Quanquam nouum hoc in te, aut mirum videri minimè debeat.*

III. *Cùm enim omnibus virtutibus aliis te prædítum cognoui: tùm verò animum maximè gratum in te deprehendi, eundemq; prædicare hactenus non destiti.*

IIII. *Neq;, quod cum multis certe tibi commune posset, gratias mihi modò egisti: verùm etiam re ipsa abundè atq; cumulatè retulisti.*

V. *Quo etiam nomine obstrictum me tibi hactenus deuinctumq; semper habuisti pariq; studio ac voluntate deinceps in te tuosq; deprehendes.*

VI. *Quod mihi adolescentem studiosum, cognatum tuum commendas, statim literis tuis lectis largè mea illi officia obtuli: cum popularibus etiam eiusdem sum locutus, meis verbis ei indicarent, vt cùm in studiis, tùm aliis rebus audacter mea opera vteretur: paratum me promptumq; semper futurum.*

VII. *Itaq; faciam: &, si opus videbitur, ipse studiorum illius inspector, moderator, gubernator ero.*

VIII. *Quia etiam plerunq; verecundia obstare adolescentulis solet, ei scribas velim, me sæpè vt conueniat: nec graue hoc mihi, aut molestum fore existimet.*

IX. *Ita enim de me es meritus preclarè: vt à te commendatis nulla in re deesse, vel velim, vel poßim.*

X. *Negotia illa de quibus nuper ad te scripsi primo quoq; tempore expedias rogo: gratum me præstabo.*

XI. *Sin impedimentum obiectum aliquod fuerit: de eo certiorem me fieri velim.*

XII. *Dij illis malè faciãt, qui in re longè æquissima atq; honestißima impedire nos conantur.*

XIII. *Sed vt scribis, egoq; planè confido, breui improbitatis suæ pœnas dabunt.*

De ratione agendi gratias iis, qui commendatos à nobis amicè tractarunt.

Ad hunc ergo modum respõdere iis poterit, q amicos nobis suos per literas commendarunt. Restat vt antequam ad epistolæ genus nouũ accedamus, exempla proferamus instituendæ gratiarum actionis apud eos, qui moti commendatione nostra bene amicis fecerunt: licet de εὐχαριστικαῖς epistolis in secunda parte, & generis demonstratiui literis seorsim simus acturi.

Sententiæ εὐχαριστικαί.

Sunt autem in eiusmodi gratiarum actionibus sententiæ adhibendę. ἐγκωμιαστικαὶ laudantes: αὐξητικαὶ amplificãtes: εὐχαριστικαὶ gratias agentes: ἀξιωτικαὶ petitoriæ. Nam & laudanda

danda sunt atque amplificanda amici in cõmendatum à nobis collata beneficia: & noua addenda petitio: vt & porro eũdem commendatum sibi habere dignetur: animi deniq; grati memorię, studij, officij pollicitatio subiungenda. Collocatio autem ita est instituenda: vt in Exordio sit: aut lætitiæ declaratio, quam ex humanitate & beneuolentia amici percepimus. lib. 13. epist. 24. 55. 65. Aut excusatio, quod eodem sæpe apud amicum literarum exemplo vtamur. lib. 13 epist. 27. Aut gratiarum actio pro præstita humanitate, hospitalitate, liberalitate amico cõmendato. lib. 13. epist. 42. 56. In parte altera beneficia exponantur, commendentur, amplificentur. lib. 13. epist. 27. 43. In tertia petitio ἀξίωσις & σύστασις cõmẽdatio noua instituatur: vt quemadmodum hactenus, ita deinceps quoq; sit amicus cõmendatus. lib. 13. epist. 25. 27. 42. 43. 54. 55. 65. Pars quarta & postrema conclusis absoluatur: vel ἀνακαινώσει, renouatione cõmendationis & petitionis. lib. 13. epist. 43. 55. 65. Vel ὑποσχέσει animi grati promissione. lib. 13. epist. 42. 65. Vel ὑποσιωπήσει precisionẽ vlterioris commendationis. lib. 13. epist. 24. Reperiuntur autem eiusmodi gratiarum actionum, quo ad res

Collocatio gratiarum actionis.

Materiæ gratiarum actio

nis epistolis Ciceronis.

& materias, illa Ciceronis in epist. exempla. Pro impetrata nostra commendatione, venia. lib. 13. epist. 25. Benignè, amãter, liberaliter, honorificè, tractato amico. lib. 13. epist. 28. 55. 65. Susceptis & promotis amici negotiis. li. 13. epist. 42. 43. Nos exercitij gratia cõtenti erimus epist. 42. lib. 13. in qua Culeolo gratias Cicer. agit. Partes illius epistolæ sunt quatuor. Prima, Exordium gratiarum actione constans. Altera, Narratio expositionem & commendationem præstiti officij cõtinens. Tertia, commendatio & petitio noua: vt & deinceps Luceio adesse Culeolus velit. Quarta, conclusio, quæ grati animi pollicitatione absoluitur. Hanc ergo imitati gratias agemus amico, qui motus nostra commendatione humaniter atq; beneuolè adolescentem studiosum tractauit.

Imitationis in gratiarũ actione exemplum.

I. *Quæ fecisti adolescenti studioso, qui à me tibi commẽdatus fuit, homini te grato fecisse scias velim.*

II. *Neq; enim satis per literas tuam mihi prædicare humanitatem atq; beneuolentiam potuit, eoq; nomine in ære sese meo futurum semper affirmauit, quòd tibi commendatus fuerit.*

III. *Neq; ipsi modò adolescenti grata hæc mea commendatio extitit: verùm etiam parens illius, vir clarißimus, quoties me videt (videt autem fere quotidie)*

tidie)& mihi,& tibi gratias immortales agit.

IIII. *Addo illud quoq;, quod tibi minimè ingratum aut iniucundum eſſe planè ſtatuo:me quoq; ex iſta tua in adoleſcentem humanitate atq; beneuolentia,voluptatem incredibilem percepiſſe.*

V. *Quod reliquum eſt, etſi nõ dubitem,quin pro tua prona propenſáq; bene cum de omnibus aliis, tùm verò ſtudioſis maximè adoleſcentibus, merendi voluntate conſtans ſis in re manſurus : tamen maiorẽ in modum à te peto:vt quæ præſtare hactenus cæpiſti,deinceps quoq; conſerues,augeas,cumules.*

VI. *Tam hoc mihi gratum, quàm quod gratiſsimum fore:teq; cum apud parentem,tum filium poſiturum egregiè,ſanctè polliceor.*

VII. *De rebus meis priuatis nuper ad te copiosè diligenterq; perſcripſi, vt quod præterea iam ſcribam non reperiam.*

VIII. *Vnicum hoc abs te peto:vt,quod facis, me ames,meq; tuum,& eſſe iam,& fore perpetuò confidas. Vale.*

De Cohortatoriis Epiſtolis.

COhortatoriæ epiſtolæ, *προτρεπτικαὶ, νουθετικαὶ, παραινετικαὶ* à Græcis appellatæ, ſunt in quibus amicus monetur atq; excitatur, vt vel quod optimum eſſe factu videtur,cupidè amplectatur ac ſuſcipiat: vel contrà, quod turpe,aut malum, auerſetur

Discrimen suasionum & adhortationum.

ac fugiat. Differt autem hoc epistolarum genus à suasionibus, quòd in suasionibus aliqua esse dubitatio ac cõtrouersia solet: in cohortationibus verò hæsitatione omni remota incitatio solùm aliqua atq; inflammatio requiritur. Et sunt epistolæ tales cum primis vtiles ac necessariæ: neque meliꝰ de amicis mereri nostris possumus, quàm si ad illa quę honesta sunt & pręclara eos hortemur: dehortemur ab iis quæ turpitudinis aliquã iisdem maculam inurere, aut damnum dare possunt. Maximè verò hisce adolescentes opus epistolis habent, quorum, si hortatores desint fideles, vitiis animi corrumpuntur: corpora eneruantur libidinibus: aut negligentia, aut luxu fortunæ pereunt. Sunt autem sententia in his & argumenta adhibenda primum δεικτικὰ docentia & probantia, sumpta, vel ex causis impellentibus & finalibus: cuiusmodi sunt vtilitas, sed honesta: necessitas, verùm talis, vt sit facilis inque effectum produci aliquem queat: vel adiunctis & circumstantiis, hoc est, laude cùm rei ipsius de qua agitur, tùm personæ eius ad quem scribitur. Excusandi enim atq; detrectandi omnis tum occasio præciditur, cùm patriæ, parentum, familiæ

Vtilitas cohortatoriarum epistolarum.

Adhortatoriarum epistolarum sententiæ δεικτικαὶ probãtes.

miliæ honorifica mentio inſtituitur : res
antè bene pręclareq́; geſtæ commemoran
tur:vita anteacta laudatur,recenſentur ho
nores ac pręmia:ingenij præſtantia: & id
genus alia in medium proferuntur. Vel
comparatis atq; exemplis, quibus multi
magis quàm vllis moueri rationibus ſo-
lent: maximè ſi noſtræ illa ciuitatis, gen-
tis, familiæ extiterint. Vel autoritate, te-
ſtimoniis,ſententiis,doctiſsimorũ & gra-
uiſsimorum hominum. Vel προσδοκίᾳ ex-
pectatione,ſpe, votis parentum, propin-
quorum, aut aliorum bonorum & hone-
ſtorum ciuium. Vel ſtudio, atq; ſolicitu-
dine noſtra ac noſtrorum. Deinde mouen παθητικαὶ
tia quoq; ſunt argumenta in exhortatio- mouẽtes ſen-
nibus neceſſaria:propterea ꝙ veluti calca- tentiæ.
ria illa ſunt,quibus ad capeſſendam virtu-
tem resq́; præclarè gerendas homines in-
ſtigantur. Sunt autẽ ſex potiſsimum mo-
tus qui hoc in epiſtolarum genere requi-
runtur.Primus ſpes eſt & expectatio egre-
giorum pręmiorum, gloriæ, honoris, di-
gnitatis,opum,&c. Alter huic contrarius
eſt, metus ſeu reformidatio periculorum,
incõmodorum, turpitudinis, dedecoris,
infamiæ. Tertius amor qui conciliatur ſi-
gnificatione ſtudij,beneuolentię neceſsi-

tudinis, propinquitatis, patrię, societatis, religionis, & aliorum, quę hominum vincire atque conglutinare animos solent. Quartus est odium aduersus eos qui insolentiæ, crudelitatis aut aliorum vitiorum nomine malè apud viros bonos audiunt. Quintus commiseratio est, denunciatione excitata illorum, quę in malis dignisq; misericordia numerare homines consueuerunt. Sextus & postremus est æmulatio. Nihil enim est quod generosum erectumq; animum magis inflammet, quàm certamen cum altero de laude atq; gloria institutum. Neq; quicquam turpe aut inhonestum magis ducitur, quàm ab æmulis vinci ac superari. Vt autem mouentes hisce in epistolis necessariò sunt sententię adhibendæ: ita neq; illæ commodè omitti possunt, quæ ad conciliandum sunt aptæ atq; accommodatæ. Non enim omnes animo æquo exhortationes admittunt: Sed vel φιλαυτίᾳ quadam non opus admonitione sese habere existimant: vel cum diffidentia aliqua coniunctam illam esse opinantur: vel stultitia nescio qua bona atq; salutaria consilia respuunt. Itaq; vsurpanda hîc erunt ea, quæ rē per se ingratam atq; iniucundam mitigāt ac leniant.

Sententiæ ἠθικαὶ conciliãtes & delectantes.

Fit

Fit autem hoc primũ ἐπαίνῳ laude & commendatione eius ad quẽ ſcribimus, quæ, vt quodam in loco Cicero ſcribit, in excitando atq; acuendo plurimum valet: maximè cùm principes, aut aliàs potentes ac diuites hortari volumus: qui vt laude delectantur, ita admonitiones grauiter nonnunquam moleſteq; ferunt. Deinde προθεραπεία ſeu προεπιπλήξει præmunitione & mitigatione quadam: cùm vel ſpem nos præclaram cõceptam tenere oſtendimus, amicum pro ſua humanitate, aut prudentia, haud grauatè liberam admonitionem admiſſurum: aut eundem rogamus: vt importunitati veniã dare noſtræ velit. Tum ſignificatione noſtræ erga amicum beneuolentię, curę, ſolicitudinis: ſine tamen oſtentatione, vel iactantia: adhibita etiam aut præciſione aut extenuatione modeſta. Quartò μεταστάσει, cùm quod facimus facere nos oſtendimus coactos, vel amici erroribus ac delictis: vel inopia, quod aliud ſcilicet ſcribendi argumentum non ſuppetat: vel caſu quodam, cùm de rebus aliis cum amico agere cõſtituiſſemus: poſtremò μεταλλαγῇ προσώπου, perſonæ commutatione, cùm, quid non nos, ſed alij velint, optent, ſentiant, loquantur, indicamus.

Collocatio argumentorum in singulis exhortationū partibus.

Exordia exhortationū varia.

Ad collocationem verò istarum sententiarum quod attinet, quinq; exhortatoriarū epistolarū sunt partes. Prima exordium, ꝙ sententiis maximè ἠθικαῖς conciliantibus constat: factis aut συστάσει laude & commendatione eius ad quem adhortationē scribimus. lib. 2. epist. 1. 5. lib. 10. epist. 5. lib. 12. epist. 1. Aut ἀπολογίᾳ & beneuolentiæ, curæ, solicitudinis, studij, officij declaratione. lib. 2. epist. 1. 4. lib. 7. epist. 6. lib. 10. epist. 3. 6. lib. 11. epist. 20. lib. 12. epist. 1. 24. 28. lib. 14. epist. 21. lib. 16. epist. 4. 6. 7. 12. 13. 14. 16. 22. Aut ἀπολογίᾳ & literarum raritatis vel breuitatis excusatione. lib. 2. epist. 1. lib. 11. epi. 5. lib. 14. epist. 17. Aut ὀδυρμῷ querela de reip. statu misero atq; perturbato. lib. 12. epist. 3. Aut προθεραπείᾳ p̄munitione & præcastigatione. lib. 10. epist. 5. Aut προσώπου μεταλλαγῇ personæ commutatione. lib. 11. epist. 5. 12.

Narrationes exhortatoriæ.

Pars altera ἀφήγησις narratio est breuis, rei ipsius expositionem & ἀφορμαῖς occasiones continens. lib. 10. epist. 3. 6. 20. lib. 16. epist. 5. Pars tertia est κατάστασις ꝓpositio παραινετικὴ ἢ προτρεπτικὴ, eaq; vel ἐπ' εὐθείας directò, vel πλαγίως obliquè, tectè, occultè facta: directa adhortatione constat simplici, vt lib. 7. epist. 9. 17. lib. 10. epist. 5. 6. 20. li. 12. epist. 24. Aut petitione atq; obtestatione;

ne:lib.16.epist.5.7. Aut reprehensione, sed amica & beneuola. lib.7.epist.6. Obliqua atq; occulta instituitur: vel διαπορήσει dubitatione: lib.2.epist.5. Vel testificatione veteris amicitiæ ac necessitudinis. lib.10. epist.3. Vel laude. lib.12.epist.1. Vel πεποιθήσει spe ac fiducia pręclara de amico concepta: lib.16.epist.6. Quarta pars confirmatio est quæ argumēta probantia & mouentia habet, desumpta vel ἀπὸ τοῦ καλοῦ καὶ ἐπαινετοῦ ab honesto & laudabili. lib.10. epist.3.5.6. lib.11. epist.5. lib.12.epist.24. Vel ἀπὸ τῆς προσδοκίας ab expectatione, partim sanguine iunctorū, partim aliorum bonorum virorum. lib.2. epist. 1.4.5. lib.10. epist. 5.20. lib.11. epist.5. 25. lib. 12. epist.1.8. Vel ἀπὸ τοῦ δυνατοῦ καὶ ῥᾳδίου facultate & occasione præclara. lib. 2. epist.1.4. lib.10. epist.3. lib.11. epist.20. lib.16. epist.16.18. Vel ἀπὸ τοῦ συμφέροντος ab vtili. lib.7. epist. 6. lib.10. epist. 5.6.20. Vel ab amore, cura, solicitudine nostra & nostrorum. li. 16. epist. 1.5.7.13.14.16.18.22. Vel superioris temporis actis præclaris. lib.10. epist.3. lib. 11. epist. 5. lib.12. epist.1. Vel testimoniis & autoritate doctorum & prudentum. lib.7. epist.6. Pars postrema. conclusio absoluitur, aut προτροπῇ adhortatione, vt lib.2. epist. 5. lib.7. epist. 6. lib.10. epist.5. lib. 11. e-

Conclusiones adhortatoriæ.

pist.20.li.12. epist.1.lib.14. epist.8.17.21. lib. 16.epist.1.4.5.7.12.13.16.18.22. Aut ἀξιώσει petitione.lib.2.epist.1. Aut ὑποσιωπήσει præcisione longioris adhortationis, & verecunda atq; modesta expositione causarum: ne temerè, arroganter, vel inflammandi amici gratia potiùs, quàm testificandi nostri amoris ergô quod fecimus, fecisse videamur. lib.2.epist.4.lib.7.epist.6 lib.10.epist. 3.5.lib.11. epist.5.20.25.lib.12.epist.1. Aut ἐπιθεραπείᾳ mitigatione & excusatione παῤῥησίας libertatis & seueritatis in adhortando. lib. 10. epist. 6. Aut ὑποσχέσει delatione atq; pollicitatione studij atque officij nostri. li.10.epist.3.20. li.11.epist.5. li.12.epist. 1.lib.16.epist.14. Aut ἀνακεφαλαιώσει breue præcipuorum argumentorum repetitione.li. 12.epist.8.lib.16.epist.16. Vt autem horum omnium facilior, atq; expedita magis fiat imitatio, res sunt & materiæ considerandæ, quæ huius generis in Ciceronis epistolis familiaribus reperiũtur. Sunt enim in illis cohortationes ad opem Reip. ferendam. lib.2.epist.5.lib.7.epist.17.lib.9.epist.14.lib.10. epist.3.5.6.13.20. lib.11. epist. 5.7.9.12.25. lib. 12. epist. 1.8.24. Ad respondendum spei atque expectationi præclaræ.lib.2.epist.1.4.lib.7.epist.9. Ad peregrinatio-

Materiæ adhortatoriarum epistolarum Cic. variæ.

nationes inſtituendas. lib. 6.epiſt.8.lib.7. epiſt.6. Ad magnorum virorum & potentum offenſionem declinandam. lib.14. epiſt. 8.10.17.21. lib. 16. epiſt. 1.4.5.6. 11.12.13. 14.18.22. Sed pulcherrimum & perfectiſsimum huius generis epiſtolarũ exemplum ea, quæ ad Quintum eſt fratrem perſcripta epiſtola cõtinet, etſi prolixa illa ſatis, & libri potius quàm epiſtolæ nomen mereatur. Pluribus enim in ea fratrem ſuum Cicero hortatur: vt rectè & laudabiliter prouinciam Aſiam adminiſtret. Eſt deinde in his ipſis quoq; ſpectandum: directé ne illę ſint, & apertè: aut tectè atq; obliquè inſtitutæ. Et quidem, vt ad vſum atq; imitationem aggrediamur, apertæ adhortationis exemplum epiſtolam 9. lib.7. ſumemus, in qua Trebatium Cicero hortatur, de rebus ſuis vt ſcribat, operamq; det, ne occaſiones optimas negligat, aut pręproperè domum redeat. Partes epiſtolæ iſtius quatuor ſunt. Exordiũ in quo Cicero captandæ beneuolentiæ ergô, & ſcribendi ſeſe deſiderare in Trebatio officium oſtendit: & ſuum ſimul ſilentium excuſat. Propoſitio προτρεπτική hortatoria, ne ſibi ipſi Trebatius deſit. Confirmatio, quæ προτροπῆς adhortationis rationes complectitur

Imitatio adhortationis apertæ, &c.

à fine inſtitutæ profectionis & turpi deſumptas. Concluſio narratiuncula breui de Octauio quodã Trebatij amico abſoluitur, qui Ciceronem crebrò, ſed parum decorè, ideoq; fruſtra ad cœnam inuitare ſolebat. Hanc nos imitari adoleſcentem ſtudioſum hortari conabimur, vt tempus atq; ocium ſuum bene in Academiis colloceт, operamq; det ne vacuus aliquando & inanis domum redeat. Sententiæ breues atq; nudæ eſſe tales poterunt.

I. *Iamdiu ignoro quid agas: quomodo ſtudia tua inſtituas: qua fortuna aut valetudine vtaris.*

II. *Abes procul: ſcribis rarò: & ea ipſa quæ ſcribis eiuſmodi ſunt, vt me aliosq; tui amantes non parum anxios, ſollicitosq; reddant.*

III. *Neq; ego ad te aliquot iam menſibus literas dederam; quia in Gallia amplius non eras: quo mitterem: aut cui eas traderem, ignorabam: negotiis etiam non paruis diſtrictus diſtentusq; tenebar.*

IIII. *Perquàm ſcire aueo, quos viros nunc doctos audias: quæ ſtudia tua ſint atq; exercitia priuata: quorum amicitia & familiaritate vtaris: vbi futura manſurus æſtate ſis.*

V. *Velim operam des, vt quoad licuerit, doctißimorum quorumq; iureconſultorum inſtitutione vtaris: & diligenter, aßiduò, conſtanter vtaris: nec, quod multi magno ſuo cum malo atq; damno faciũt,*

crebrò

crebrò aut locum, aut doctorem mutes.

VI. *In illam etiam mente tota curam incumbas: ne cum ad continuanda studia necessaria omnia tibi suppetant: tibi ipsi defuisse: occasionibus indormiisse praeclaris: parentum spem, expectationem cognatorum atq; amicorum fefellisse videaris.*

VII. *Serius potius ad nos, dum à doctrina magis instructus: paratus à linguis: moribus praeditus politis redeas.*

VIII. *Quod enim domum nunc properes, nihil est: praesertim cum ad sumptus necessarios suppeditandos prompti sint parentes: quae adhuc discenda restent nō pauca: conditio in patria nulla iam vacet.*

IX. *Verum hisce de rebus plura, opinor, ad te, parens tuus perscribet.*

X. *Philippus, familiaris, vt audio, & amicus olim tuus, quia tui me esse amantem intellexit, aliquoties ad coenam me inuitauit.*

XI. *Sed adhuc certis de causis, morem ei gerere nolui.*

XII. *Interim tamen non ingratum hoc eius mihi est officium.*

XIII. *Idq; occasione data scribere ad eum te velim, ne fortè contemni à me sese suspicetur. Vale.*

Obliquè autem & tectè institutarū cohortationum, quarum vsus, cùm scribendum est ad viros magnos, & potentes, aut etiam alios homines, qui naturae quodam *Obliquae & tectae cohortationes.*

vitio exhortationes ægrè molesteq; ferũt, exempla suppeditant. lib.2. epist.3. lib.7. epist. 6.17.lib.9. epist. 14. lib. 10. epist. 3.13. 20. lib. 11. epist. 5.12.25. lib.12. epist.8. Nos exercitij gratia sumemus epist.3.lib.10. in qua artificiosè admodum Plancum Cicero hortatur, vt cõtra Antonium Rempub. tueatur ac defendat. Absoluitur illa quatuor partibus: quarum prima, Exordium occasionis expositione, laude Planci, veteris amicitiæ atq; necessitudinis commemoratione constat. Altera propositio est, quæ ipsam περὶ τὴν adhortationem continet, non nudè, sed amoris & necessitudinis testificatione factam. Tertia confirmatio argumenta habet adhortationis: ab opinione & iudicio hominum: à facultate & occasionibus præclaris: ab vtilitate desumpta. Quarta & postrema conclusio verecunda & modesta expositione causarũ institutæ adhortationis: & studij atq; officij ὑποσχέσει delatione absoluit. Hanc nos imitari epistolam conabimur, & hortabimur amicũ, vt in officio, quod ei contigit, & diligentem sese & fortem prębeat. Sententiæ esse tales poterunt.

Imitatio cohortationis tectæ & obliquæ.

I. *Cum amicum tuum veterem per se vidi libentißimè; tum hoc longè mihi extitit gratißimũ, quod illum*

illum audiens tecum mihi cõferre sermones videbar.

II. Nam & in consiliis de repub. capiendis diligentiam, & in sustinendis laboribus industriam, & bene de singulis merendi studium mihi tuum exposuit: adiecit & illud (quod tamen antè notum mihi erat) tuam humanitatem atq; liberalitatem ab omnibus amari summisq; in cælum vsq; laudibus euehi.

III. Quæ quàm mihi auditu iucunda extiterint omnia, dici non potest.

IIII. Antè enim quàm lucem tu hanc primò aspexisti, necessitudo mihi tuis cum parentibus totaq; domo vestra constituta fuit.

V. Te autem ab ineunte tua pueritia, amore sum & beneuolentia complexus: pòst etiam confirmata iam ætate iudicaui eum, de cuius ego mihi amicitia atq; familiaritate gratularer.

VI. Et adhuc hodie ex animo honoribus tuis faueo, qui limos, quod aiunt, oculos multos efficiunt.

VII. Amici etiam cum sit candidi & synceri monere: etiam atq; etiam te hortor: vt (quod facis) in munere gerendo omnia ea adhibeas, quæ bonorum satisfacere expectationi ac voluntati: maleuolorum atq; inuidorum, quantum his quidem fieri temporibus potest, subterfugere reprehensiones & calumnias possunt.

VIII. Nosti profectò (neque enim fieri potuit, quin ad te ista deferrentur) fuisse quosdam qui parum de te commodè loquerentur: quasi ad opes, ad

gratiam, ad honores atq; dignitates viam tibi munires, ideoq́; tuis actionibus offendere neminem velles.

IX. *Quod sanè & ipse credidissem, nisi ea te præditum esse prudentia putassem: tulisse tum te, at non probasse multa: quid posses, non quid velles considerasse.*

X. *At aliter nunc res sese habent.*

XI. *Liberum tuum est & solutum iudicium, cum & autoritate & potentia, apud omnes valeas plurimum.*

XII. *In eam igitur curam incumbes, quæ tua est familia digna: personæ conueniens: quæq́; sola ab obliuione atq; interitu memoria tua vindicata magna cum laude ad posteritatem vsq; transmittetur.*

XIII. *Scriberem hanc in sententiam plura, nisi tua te sponte in* Rempub. *animatũ esse egregiè scirẽ.*

XIIII. *Et hæc quæ attigi, non profectò attigi: quòd meis te monitis opus habere putarem; aut nescio quam ostentare prudentiam vellem: sed vt amorem in te meum singularem testatum facerem.*

XV. *Itaq; & æque boniq; ista consules: & me omnia illa, quæ ad dignitatem, aliaq́; pertinere commoda videbuntur, curaturum diligenter, persuasum habebis. Vale.*

De ratione respondendi ad aliorum cohortatorias.

Iam verò, vt vtilis cum primis est ac necessaria, per literas instituendarum cohortationum via & ratio: ita & quomodo ad easdẽ sit respondendum, adolescentes obserua-

ſeruare maximè oportet: qui grato animo aliorum agnoſcere adhortationes debẽt. Sumendæ igitur hîc ſentẽtiæ erunt ex tribus locis: cauſis, adiunctis, effectis: & oſtendendum: pondus apud nos magnum exhortationem amici habuiſſe: effeciſſe illud: vt nihil in votis habeamus magis, quàm eidem ſatis nos facere poſſe. Propoſita habere illam cõmoda, & multa, & magna: laudem, honorem, opes, &c. eſſe honeſtam quoq;, æquam, iuſtam: prudentiæ & fidei plenam. Tum coluiſſe nos & obſeruaſſe ab ineunte ætate amicum: propter paternam neceſsitudinem, amorem noſtri ſingularem: prudentiam, autoritatem, promerita deniq; & plurima & maxima: ideoq́; neq; iam ſine reprehenſione graui ab eius nos diſcrepare monitis poſſe. Motus hîc duo locum habent: αἰσχύνη pudor ſeu verecundia, & ἐλπὶς ſpes, quę excitatur ὑποσχέσει, cùm ſcilicet promittimus nos ſtudioſè diligenterq́; facturos ea, quæ à nobis amicus requirit. Conciliantes verò ſententiæ ſunt, quę laudem & commendationem, gratiàrum actionem, grati animi pollicitationem, petitionem habent. Fauemus enim iis, qui adhortationibus locum relinquunt: qui earũdem & fidem,

Sententiæ reſponſionum ad literas exhortatorias.

παθητικὰ argumenta.

ἠθικὰ argumenta.

Collocatio argumentorũ in singulis partibus.

& prudentiam agnoſcunt : qui gratias agunt : qui in amicorum ſeſe poteſtate futuros pollicentur. Ad tractationem autem & collocationem harum ſententiarum q̃ attinet, quatuor in reſpondendo obſeruandæ partes erunt. Exordium, quod conſtabit, aut ἐπαναλήψει breui repetitione & commendatione inſtitutæ ab amicõ exhortationis. lib. 2. epiſt. 15. lib. 10. epiſt. 4. lib. 11. epiſt. 11. Aut reprehenſione & inſectatione maleuolorum. lib. 11. epiſt. 21. Aut excuſatione neglecti in ſcribendo officij. lib. 10. epiſt. 4. Deinde Propoſitio, approbatione facta adhortationis, & pollicitatione eorum quę à nobis requiruntur. lib. 2. epiſt. 15. lib. 10. epiſt. 4. li. 11. epiſt. 11. Tum confirmatio, quæ rationes continebit & argumenta, quibus ſcilicet impellamur vt exhortationi amici locum relinquamus, eaq́; ſumentur vel ab honeſtate & vtilitate ipſius adhortationis. lib. 10. epiſt. 4. Vel rerum & temporum conditione. lib. 2. epiſt. 15. Vel ingenio, moribus, conſuetudine noſtra. lib. 2. epiſt. 15. Vel eius qui ad nos ſcripſit, amore, fide, prudentia, autoritate. lib. 10. epiſt. 4. lib. 11. epiſt. 21. Poſtremò concluſio quæ abſoluetur ὑποσχέσει, & ἀξιώσει promiſsione & petitione. Nam & pollice-

licebimur monitis nos amici obtemperaturos:& eundem ſimul rogabimus, vt deinceps quoq; nos ſibi commendatos habere dignetur.lib.2.epiſt.15.lib.11. epiſt.11. 21. Interdum & refutatione eſt atq; excuſatione opus:cum vel ſuſpecti ſumus amicis facti: vel maleuolorum onerati mendaciis & calumniis. lib.2.epiſt.15. lib.11.epiſt 21. Sunt autem res & materiæ eiuſcemodi reſponſionũ quæ in epiſt.Cic.famil. reperiũtur. Reſponſio ad adhortationem de Rep.defendenda.lib.10.epiſt.4.7.21.Ad adhortationem de vitanda offenſione potentum.lib.2.epiſt.15.lib.11.epiſt.21.Ad adhortationem de inſidiis declinandis, animique adhibenda magnitudine. lib.10. epiſt. 21. Ad adhortationem de opprimendis patriæ hoſtibus.libr.11.epiſtol.11. Nos exercitationis gratia imitari conabimur epiſtolam 4.libro decimo, in qua Plancus Ciceroni pro adhortatione gratias agit, eidemque obtemperaturum ſeſe promittit. Partes illius ſunt quatuor. Exordium repetitione & commendatione factum inſtitutæ adhortationis. Propoſitio, quæ approbationem habet admonitionis & pollicitationem obedientiæ. Confirmatio, quæ rationes ac cauſas com-

Materiæ reſponſionum ad epiſtolas adhortatorias.

Imitationis exemplum.

plectitur, quibus nimirum adductus Plancus obtemperare Ciceroni velit: desumptas ab vtili, & autoritate Ciceronis. Conclusio officij promissione absoluitur. Has ergo secuti partes ad superiores literas exhortatorias respódebimus hoc modo.

I. *Perquàm gratæ mihi tuæ acceptæq; extiterunt literæ.*

II. *Nam & animum in me beneuolum promptumq; declararunt: & verò adhortationem continuerunt longè saluberrimam.*

III. *Respondissem ad eas citius, nisi te nescio quo profectum esse audiuissem.*

IIII. *Neque enim officium in te vllum sine magna ἀχαριστίας reprehensione intermittere me posse intelligo.*

V. *Et quidem rei huius causas habeo plurimas & maximas: vel paternæ amicitiæ: vel meæ in te obseruantiæ: vel deniq; beneficiorum, quæ in me hactenus contulisti, & adhuc confers quotidie.*

VI. *Itaq; etiam atq; etiam rogo, hoc tibi persuadeas, vnum te esse, quem parentis ego loco colam: & in quo spem meam omnem fixam locatamq; habeam.*

VII. *Operam me quoq; daturum: vt tua apud me monita, & prudentiæ, & fidelitatis plena, eum quem debent locum inueniant: nec in capessenda Rep. officio defuisse meo cuiq; videar.*

VIII. Per-

VIII. *Pertinet hoc ſcilicet vt grauiter mones ad famam præclaram colligendam, & comparandam gloriam, quæ egregiis, vel in ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum meritis acquiritur.*

IX. *Accedit deinde autoritas tua, quæ vt modò ſcripſi, apud me eſt tanta, vt à tuis diſcrepare conſiliis, religioni habeam.*

X. *Quantum ergo conſequi ſtudio: viribus eniti: autoritate qualicunq; efficere mea potero, in id vnicum incumbam, vt* Reip. *me verè fuiſſe amantẽ ac ſtudioſum, & qui nunc viuunt, intelligant: & grata aliquando poſteritas teſtetur.*

XI. *Neq; in cæteris etiam rebus committam, vt vllum meum factum abs te aut aliis viris bonis reprehendi queat.* Vale.

De Suaſoriis Epiſtolis.

SVaſoriæ Epiſtolæ, συμβουλευτικαὶ appellatæ à Græcis ſunt, quibus in rebus dubiis atq; incertis conſilium amico damus, eidemq́; vt aliquid ſuſcipiat vel agat ſuademus. Sunt autem ſententiæ in his ſumendæ ex cauſis impellentibus & finalibus: ab honeſto, vtili, facili, iucundo, neceſſario. Deinde ex adiũctis: perſonarum, loci, temporis, aliorumq́; notatis circumſtantiis oſtendendum, faciendum, nõ intermittẽdum eſſe id, quo de agimus. Tum *Sententiæ in ſuaſionibus adhibendæ.*

aliorum quoque bonorum virorum, ſimili in negotio cùm iudicia, tum facta in medium proferenda. Poſtremò etiam damna atq; pericula recēſenda, quę, ſi contrà quid fiat, metuenda. Nonnunquam & rationes refellendæ ſunt, quæ obſtare vidētur, quo minus noſtra locum inuenire conſilia poſſint, eædemq́;, aut negandæ: aut eleuandæ atq; extenuandæ: aut aliæ contrariam in partē adferendæ, quæ æquè graues, vel etiam grauiores eſſe videntur. Eſt verò hîc quoq; opera danda: ne, quæ ad conciliandùm ſunt accommodata, omittantur: ſed & ἐπαινέσεις collaudationes inſtituātur ingenij, prudentiæ, doctrinæ, eorum quibus dare conſilium volumus: & modeſta atq; verecunda noſtrarum virium extenuatione arrogantiæ omnis ſuſpicio vitetur: & cauſæ proponantur breuiter, quib. adducti ad dandū amico conſilium impulſi fuerimus. Ad collocationē autem quod attinet, quinq; potiſsimū partib. Suaſorię epiſtolæ abſoluuntur, quarum prima Exordiū ſententiis maximè ἠθικαῖς & conciliantib. conſtat, deſumptis, vel à συστάσει laude & cōmendatione eius ad quē literas damus. lib.2.epiſt.18.lib.4.epiſt.7.8. Vel verecunda & modeſta noſtra extenuatione, lib.4. epiſt.7.

Collocatio ſentētiarū in ſingulis ſuaſionum partibus.

pist.7. Vel institutæ scriptionis causis. libr. 4. epist. 8. 9. 10. Vel declaratione promptæ, bene de amico merendi voluntatis. lib. 2. epist. 18. Pars altera propositio ἔκθεσιν τ συμβουλῆς consilij expositionem habet. lib. 2. epist. 18. lib. 4. epist. 9. 10. Aut σύστασιν τῶν κεφαλαίων capitum commendationem. lib. 4. epist. 7. Tertia confirmatio, suasionis rationes atque argumenta complectitur, sumpta, vel ab honesto. libr. 2. epist. 18. lib. 4. epist. 9. Vel vtili. lib. 4. epist. 7. 10. Vel necessario. libr. 4. epist. 8. Vel iucundo. libr. 4. e-epist. 7. 8. Vel circumstantiis personarum. lib. 2. epist. 18. lib. 4. epist. 8. Loci. lib. 4. epist. 8. Temporis. lib. 2. epist. 18. Vel exemplis aliorum. libr. 4. epistol. 7. 8. Vel studio, desiderio, & voluntate cognatorum atq; amicorum. li. 4. epist. 7. 10. Vel metu damni alicuius aut periculi. lib. 2. epist. 18. libr. 4. epistol. 7. Quarta refutatio λύσιν continet illorum, quæ nostra impedire consilia posse videntur factam iis modis, qui paulò sunt antè indicati. lib. 4. epist. 10. lib. 7. epist. 9. Postrema conclusio absoluitur, aut ἀξιώσει petitione. li. 4. epist. 10. li. 9. epist. 2. Aut ὑποσιωπήσει prçcisione. lib. 4. epist. 8. 10. Aut ὑποσχέσει, consiliorum, studiorũ, officiorũ nostrorũ pollicitatione. lib. 4. epist. 7. 8.

Aut ἐπαναλήψει ἢ ἀνακαινώσει ſuaſionis repetitione ſeu renouatione. libr. 2. epiſtol. 18. libr. 4. epiſtol. 9. Aut αἰτιολογίᾳ, cauſis inſtitutæ ſcriptionis. libr. 2. epiſt. 18. Aut εὐχῇ voto, vt dij approbent ac fortunent, quod amicus egerit. lib. 2. epiſt. 18. Sunt autem res & materiæ variæ, quæ in Ciceronis Epiſtolis ſuaſoriis reperiuntur. Suaſiones demandationis officij. libr. 2. epiſt. 18. Reditus in patriam maturãdi. libr. 4. epiſt. 7. 8. 9. 10. libr. 7. epiſt. 32. operæ principi alicui nauandæ. lib. 7. epiſt. 8. 17. Vitandæ hominum frequentiæ quærendæque ſolitudinis. lib. 9. epiſt. 2. Neque de Diſſuaſoriis epiſtolis ſeorſim, & copioſè vt agamus, neceſſe habemus: cùm contrariorum eadem ſit diſciplina & ratio: nec labore magno diſſuadere ſoleant ij, qui quomodo ſuadendum ſit, cognitum perſpectumque habent. Sumuntur enim hoc in genere Epiſtolarum ſententiæ, vel à damno & periculo: vel inani & ſuperuacaneo: vel difficili: vel turpi: vel temporis, loci, perſonarum conditione: vel cura, ſolicitudine, obteſtatione liberorum, cognatorũ, amicorum: vel aliorum iudicio & exemplis. Eſt etiam collocatio in his ita inſtituenda, vt primò Exordium ponatur: conſtans, aut noſtræ pro

Materiæ ſuaſionum in Epiſtolis Cic. fam.

De Epiſtolis diſſuaſoriis.

Sentẽtiæ diſſuaſoriæ.

Collocatio in diſſuaſione obſeruanda.

pro amico curæ atq; solicitudinis declaratione.lib.8.epist.16.li.16. epist.8. Aut excusatione tarditatis, breuitatis,raritatis literarum.lib.6.epist.20.22 li.16.epist.2. Aut laude & commendatione. libr 7. epist. 21. Aut ἀφορμῆ occasione scribēdi. lib.10.epist. 26.Aut reprehēsione & obiurgatione molli.libr.10.epist.27. Pars altera propositio ipsam dissuasionem & obtestationem contineat.lib.6.epist.19. lib.7.epist. 20.lib.8.epist.16.lib.10.epist.25.lib.16.epist.8.In parte tertia confirmatione, argumenta dissuadentia adhibeantur, petita vel à damno & incommodo. lib.6.epist.20. li.8.epist.5.16. lib 10 epist.26.27 lib.16.epist.8.Vel inani& superuacaneo. lib.6.epist.19.20.li.14.epist. 12.Vel turpi & indigno.lib.6.epist.22. libr. 10.epist.25.26. Vel circumstātiis temporis. lib.10.epist.25.26.lib.16.epist.8. Loci.lib.7. epist.20.Personæ.lib.6 epist.22.li.10.epist. 25.26.Vel cura ac solicitudine propinquorum aut amicorum. lib.6.epist.22. lib.8. epist.16. Vel iudicio aliorum. li.10.epist.25. 26.27.Vel exemplis lib.10.epist.25. In conclusione denique sit,aut admonitio &obtestatio amici.lib.6.epist.20. lib.8 epist.16. lib 10.epist.26.lib.16.epist.8.Aut sententię & argumētorum præcipuorum repetitio.

lib.6.epist.19. lib.8.epist.16. lib 10.epist.25
Aut modesta studij atq; officij ὑπόσχεσις pollicitatio. lib.6.epist.22. Aut causæ institutæ dissuasionis indicatio.lib.8.epist.5.Aut longioris dissuasionis præcisio. li.7. epist. 22.lib.10.epist.25.27.Sunt autem dissuasiones Ciceronis in Epistolis variæ. Petitionis honorum, dignitatis, officij. libr.10.epist.25.26.pacificationis instituendæ libr. 10.epist.27.Defensionis.lib.8.epist.16.Ambiendi principis aut alterius alicuius potentis gratiam. lib.6.epist.19. continuationis belli. lib.6 epist.22. Vēditionis ædium & possessionum paternarum. lib.7. epist. 20. Dimicationis & prælij. libr.8. epist.5. Profectionis. libr.16.epist.8. Nos exercitij gratia imitabimur li.2.epi.18.in qua Thermo suadet Cicero, vt prouincia Bithynia decedens, eidem quæstorem suum præficiat. Partes epistolæ illius quatuor sunt. Exordium constans laude atque commēdatione Thermi, significatione, etiā promptę paratæque bene de eodem merendi voluntatis. Propositio, quæ ipsam συμβουλὴν suasionem & expositionem consilij continet. Confirmatio quæ eiusdem rationes atque argumenta complectitur, ab vtili & honesto desumta. Cōclusio institutæ suasionis

Materiæ dissuasionum in epistolis Ciceronis.

Imitatio epistolæ suasoriæ.

ſionis cauſis:volo: & ἀνακεφαλαιώσει καὶ ἐπανα λήψει renouatione atque repetitione rationum abſoluitur. Sententiæ eſſe tales poterunt.

I. *Grata tibi mea quantulacunq; eſſe officia ex animo lætor: etſi nouum in te hoc non ſit: quem gratum, qui noruut, deprehenderunt ſemper.*

II. *Itaq; deinceps quoq; tui magis mihi cordi honores erunt: licet tanti illi ſint, vt vel mea, vel alterius opus opera non habeant.*

III. *Ad ſucceſſorem verò eius quod attinet, qui nuper apud vos eſt mortuus, in eadem adhuc ſum ſententia, quam nuper ad te perſcripſi, coràm etiam communi noſtro amico expoſui; plurimorum te odia magnamq; tibi inuidiam conflaturum, ſi repulſam adoleſcens paſſus, atq; ignominia affectus aliqua fuerit.*

IIII. *Vt enim eruditionem & doctrinam ſilentio prætercam, hoc ipſo alios vincere competitores viros optimos & doctiſsimos, videtur, quod veſtra ille in ſchola ab ineunte ætate educatus, & te aliisq; præceptoribus eſt vſus.*

V. *Equidem eò res eſſe tuas Dei beneficio perductas video: vt aliorum tibi nocere ira atq; maleuolentia facilè nequeat.*

VI. *Veruntamen fratres aliosq; eius propinquos, non nulla præditos autoritate offendere te nolim, præſertim iure: quos ad dignitates adhuc magnas venturos exiſtimo.*

VII. *Vides autem cuiuſmodi ſint tempora: quàm facilè lædantur homines : ſæpè etiam illatas vlciſci iniurias conentur tum , cum euulſas eas è memoria ſepultasq; obliuione eſſe arbitramur.*

VIII. *Cur ergo periculum tibi ipſi aut tuis creares? præſertim cum ſine reprehenſione cuiuſquam aliis præponere eum poßis.*

IX. *Quod enim ætas obiicitur, tanti eſſe ponderis momentiq; non exiſtimo : vt egregium impedire adoleſcentem debeat.*

X. *Fuerunt maiorum & parentum noſtrorum imò noſtra quoq; memoria non pauci, qui admodum adoleſcentes ad officia adhibiti præclara, præclarè ſeſe geſſerunt.*

XI. *Et verum eſt, quod quodam in loco Cicero affirmat: ab excellenti eximiáq; virtute ætatis expectari progreſſum non oportere : eiuſdemq; celeriorem quàm huius curſum eſſe.*

XII. *Ac licet (vt labi atque errare facilè poſſumus) forté quid ille offenderit : tamen vt adoleſcenti venia ei dari poterit citius; & hac ipſa de cauſa correctionem atque emendationem idem facilius admittet.*

XIII. *Atq; hæc neceſſariò ad te hoc ſcribenda eſſe tempore duxi: quicquid hac in re egeris, id Deus Opt. Max. fortunet, rogo.*

XIIII. *Verum ſi me audies: plurimorum hominum offenſiones declinabis : excitabis ad ſtudium, ac dili-*

diligentiam adolescentes bonos: bene deniq; tibi collegisq; tuis consules.

Ad hunc ergo modum Ciceroniana vestigia secuti suasiones atque dissuasiones instituere poterimus. Restat vt quænã ad eiusmodi amicorum literas respondendi sit ratio tenenda, ostendamus. Est autem ea duplex. Vel enim amici cõsilio acquiescimus: vel illud ipsum reiicimus atq; improbamus. Cum obtemperare volumus: sententiæ erunt adhibendæ laudatoriæ, gratias agentes, promittentes tum obedientiam, tum grati animi beneuolentiam & memoriã perpetuam. Quod si verò datum improbare necesse consilium habuerimus: laudabimus studium, fidem, & beneuolentiam amici: rogabimus eundem, vt in partem optimam improbationẽ nostram accipiat: rationes, ex causis, & adiunctis modestè adferemus, quibus adducti amici obtemperare consilio nõ possimus: quod scilicet illud, vel parum honestum, vel detrimentosum, vel difficile & periculosum: vel graue ac molestum: obstent tẽpora: impediant personæ: sint loci, & circumstantię quæ diuersum suadeant. In cęteris denique rebus nostram obedientiam pollicebimur. Tractatio verò ita est insti-

De ratione respondendi aliorum literis suasoriis, aut dissuasoriis.

Sententiæ in respondendo obseruandæ.

Tractatio sententiarū.

tuenda:vt in approbatione consilij.Exordium sit ἐπαινετικὸν καὶ συστατικὸν, laudem habeat & commendationem amici. libro 4. epistol.11. libr.11. epistol.29. Vel significationem doloris percepti ex literis,& suspicionibus amici. libr.2 epist.16. Propositio sententię expositione & promissione cōstet.li.2.epist.16. Confirmatio rationes atque causas complectatur, cur amici obtemperare consilio velimus, sumptas ab vtili.libr.2.epistol.16. Amici admonitione & voluntate.libr.4.epist.11.libr.11.epistol. 29. studiis & vita nostra anteacta. libr.2. epist.16. Temporis, loci, personarum circumstantiis. lib.2.epist.16. Exemplis aliorum.lib.2.epist.16.libr.4.epist.11. Conclusio absoluatur vel εὐχαριστίᾳ gratiarum actione, & ὑποσχέσει pollicitatione memorię,grati animi,beneuolentiæ. lib.4.epist. 11.lib.11. epist.29. Vel declaratione sententiæ & voluntatis.lib.11.epist.16. Vel ἀξιώσει petitione, vt & porrò nos nostraque sibi commendata habere amicus dignetur. libro secundo, epistol.16. libr.11. epistol.29.

Collocatio vsurpanda in improbatione consilij.

In improbatione verò consilij primùm in Exordio συστασις erit commendatio & laus officij,beneuolentiæ, fidei,curæ, diligentiæ amici. libro quinto, epistola decimaquinta.

quinta. Deinde in propositione modestè ostendetur, nos amici acquiescere consiliis non posse.ibid. Tum in confirmatione, ex causis & adiunctis rationes adferentur, cur illud facere nequeamus. ibid. Postremò in conclusione cum consilij & sententiæ repetitione pollicitatio adhibebitur.ibid.Sunt autem huius generis epistolarum res atque materiæ variæ apud Ciceronẽ in familiaribus Epistolis. Responsiones ad dissuasionem defensionis in bello.lib.2.epistol.16. Suasionem reditus maturandi. libro quarto, epistola vndecima. libro quinto, epistol.15. Suscipiendæ profectionis.libro vndecimo, epistol.29. Nos exercitij causa hanc postremam imitari conabimur, quia præ cæteris elegans est & erudita. Partes illius tres sunt: Exordium laude & commendatione Oppij factum. Confirmatio, commemoratione & amplificatione officiorum constans. Conclusio petitione atq; pollicitatione absoluta. Nam & beneuolentiam illam erga sese vt conseruet rogat Cicero: & gratum sese fore pollicetur. Hanc igitur imitati gratias amico agemus, qui vel profectionis instituendę, vel studiorũ ineundæ rationis author nobis & suasor extitit, hoc modo.

Materiæ responsionis ad epistolas συμβουλευτικάς.

Imitatio responsionis.

I. Dubitanti mihi, quod multi adhuc meorum familiarium norunt, de instituenda ratione studiorum, quòd vtramq; in partem multa erant, quæ dubium incertumq; me reddebant, ad dubitationem omnem excutiendam, tua mihi plurimum prudentia & autoritas profuit.

II. Neq; enim literis modò tuam mihi mentem aperuisti: verùm etiam eandem latiùs ab illo explicari voluisti, cui eas tradidisti.

III. Semper ego in te tria illa, quæ in consulendo maximè requiruntur, deprehendi: prudentiam, fidem, beneuolentiam.

IIII. Cum initio paterna schola relicta, quò mihi proficiscendum existimares, te consuluissem, ad hanc potißimum Academiam me vt conferrem, autor mihi suasorq; extitisti.

V. Ex quo, quàm esses in me meaq; studia animatus præclarè intellexi: vt & eo, quod cum nescio qui bus rationibus moti de me reuocando parentes cogitarent, tu solus restitisti, meaq; commoda antiquiora, quàm illorum voluntates habuisti.

VI. Grauißimũ verò de me iudicium fecisti tum, cum nonnulli delatione falsa animum à me tuum abalienare conarentur, tu eadem neglecta, mea promouere studia non desiisti.

VII. Quod ego nisi debita obseruantia memoriaq; perpetua agnouero: ipse me non bonorum tantum amore atq; patrocinio, verùm etiam communi

hac

hac luce indignum iudicabo.

VIII. *Interim te etiam atq; etiam rogo: amorem iſtum in me tuum conſerues: ſtudia etiam mea resq́; alias commendatas tibi habeas: quæ quonam ſint in loco, ex eo, qui haſce tibi literas tradit, cognoſces. Vale.*

De Petitoriis Epiſtolis.

Vſitatiſsimum eſt epiſtolarum genus q̃, ἀξιωτικὸν Græci & παρακλητικὸν, Latini petitorium appellant: neq; quiſquam reperitur, qui non petere interdum aliquid ab amico neceſſe habeat. Itaq; eius quoq; diligenter eſt ratio cognoſcenda: & conſideranda ante omnia cùm res ipſa, quam petere volumus: tùm perſona, à qua impetrare aliquid noſtris precibus cupimus. Sunt enim res quædam honeſtæ, vtiles, iucundæ, faciles, quas apertè, directè, ſine circuitione vlla petere poſſumus. Sunt deinde aliæ moleſtæ, difficiles, turpiculæ, quæ inſinuatione, excuſatione, veniæ deprecatione opus habent. Ita perſonæ, à quibus aliquid petẽdum, aut ſuperiores ſunt: aut pares, ætate, doctrina, potentia, dignitate: vbi decori ratio habenda, ne & ſpe atq; expectatione noſtra fruſtremur, & ſimul in grauem bonorum atq; prudentum repre-

Petitoriarum epiſtolarum vtilitas.

Perſonarũ & rerũ in petendo diligẽs ratio habenda.

Petitoriarũ epistolarum sententiæ docẽtes & probantes.

hensionem incurramus. Sumũtur autem in his epistolis sententię docentes & probantes: vel ab honesto, vel vtili, vel necessario: vel iucundo: vel facili: & ostenditur, rem eam, quam petimus, nõ esse turpem, sed honestam: prodesse nobis: conducere illi à quo petitur: vel etiam toti reip. commodare: esse talem vt intermitti nequeat: præstari facilè ab amico possit. Vel promissis ante factis, aut etiã collatis in nos beneficiis, quæ celebranda atque amplificanda, vt eius à quo petimus aliquid, gratiam aucupemur. Mouentes hîc locũ sententiæ habent quę aut misericordiam, aut spem excitant. Tum enim maximè aliorum admittere preces homines solent: cũ vel commiseratione quadam afficiuntur: vel emolumenti sese inde quid percepturos sperant. Conciliantibus verò maximè hîc est sententiis opus, propterea quod necessariò eius nobis est gratia atq; beneuolentia colligenda, à quo petere aliquid volumus. Sunt autem sententiæ tales, primũ ἐπαινετικαὶ καὶ συστατικαὶ laudem & prędicationem continentes, probitatis, integritatis, liberalitatis, humanitatis cęterarumq́; virtutum eius ad quem scribimus. Deinde προληπτικαὶ καὶ προθεραπευτικαὶ occupatione & præmu-

Sententiæ παθητικαὶ mouentes.

Sententiæ ἠθικαὶ conciliantes.

præmunitione factæ, qua petitionis à nobis impudentiã remouemus: vt vel πεποιθήσει fiducia promta certaq; indicata: cum affirmamus scilicet, non rogare nos velle amicum, neq; illud pati nostram amicitiã, mutuis officiis atq; studiis iãdudum confirmatam: vel ἐνδείξει significatione lætitię & voluptatis, quã percipiamus ex beneuolentia aut iudicio amici: vel εὐχῇ voto, vt officiis atq; studiis nostrum erga eum à quo aliquid petimus animum declarare gratum queamus: vel querela & reprehensione, sed admodum breui, recta, modesta. Ad collocationem verò istarum sententiarum quod attinet, quinq; plerunq; petitoriarum epistolarum apud Ciceronẽ partes reperiuntur: quarum prima Exordium est, quod concilianτes sententias habet, factas: aut laude eius quem rogamus, vt li. 7. epist. 30. lib. 15. epist. 4. Aut significatione spei ac fiduciæ præclaræ de fide, beneuolentia, liberalitate, humanitate amici conceptæ. lib. 5. epist. 9. 12. lib. 11. epist. 2. 4. lib. 15. epist. 1. 4. 13. Aut excusatione modesta. lib. 5. epist. 12. Aut lætitię & voluptatis declaratione. lib. 10. epist. 9. lib. 13. epist. 68. Aut voto. lib. 15. epist. 13. Aut querela & reprehensione breui atq; modesta. lib. 11. e-

Collocatio argumentorum & sententiarum in singulis petitoriarũ epistolarum partibus.

Exordia petitionum.

Narrationes petit.

pist.26.lib.16.epist.26. Pars altera Narratio breuem eius quod rogare volumus expositionem complectitur. lib. 10.epist.9.lib.

Propositiones petit.

11.epist. 2.4.lib.15. epist. 1.4. Pars tertia est κατάστασις propositio ἀξιώσει petitione breui atq; simplici constans. lib.5. epist.12.lib.7. epist.19.lib.11. epist.2.lib.12.epist.14.lib.13.

Confirmationes petit.

epist.68.73. lib.15.epist.1.4.20. Pars quarta confirmatio argumenta continet,quę mouere amicum posse videtur, vt locum nostris precibus relinquat. Huius generis sunt,quæ modò indicata, petita ab honesto.lib.5.epist.12.lib.11.epist.2. lib.12.epist. 14.lib.13.epist.74.lib.15.epist.4.13. Vtili.li. 7.epist.30.lib.12.epist.14.Necessario.lib.11. epist.2.26. lib.15. epist.1. Iucundo. lib.5.epist.12. Facili.lib.15.epist.13.20. Promissis factis. lib. 12.epist.14. Præstitis antè beneficiis.lib.5.epist.12.lib.11.epist.2.lib.13. epi.

Conclusiones petit.

73.lib.15. epist.4.13. Pars quinta & postrema Conclusio absoluitur,aut ὑποσχέσει pollicitatione animi grati, & studiorum atq; officiorum modesta delatione.lib.5.epist. 12.lib.12.epist.14.lib.13.epist. 68.li.15.epist. 1.8. Aut excusatione aut indicatione causæ:cur denuò,vel pluribus verbis ab amico aliquid petamus.lib.5.epist.12.lib.11.epist.2. Aut ἀνακαινώσει καὶ ἐπαναλήψει τῆς ἀξιώσεως

σεως renouatione atq; repetitione petitionis.lib.7.epist.30.lib.10. epist.9. li.11.epist. 2.4.lib.13. epist.14.lib.15. epist.4.13.20.lib. 16. epist. 25.26. Sunt autem res & materiæ quæ in petitoriis epistolis apud Ciceronem reperiuntur variæ. Petitiones auxilij & subsidij cōtra hostes. lib. 10.epist.24. lib. 11.epist.9.26.lib.15.epist.1. Pręmij, laudis, honoris. lib.5. epist.12.lib.10.epist.9. lib.11.epist.4.lib.12. epist.14.lib.15.epist.4. 10.13. Liberę atq; solutæ relinquendę prouinciæ.lib.3.epist.2.commendationis lib. 7.epist.30. Literarum. lib. 2. epist.11.lib.13. epist.26.68. lib.15. epist.20. lib.16. epist.25. 26. Declarandæ voluntatis. lib.11. epist.2. Liberationis captiuorum. lib.13. epist.73. Defensionis & patrocinij.lib.2.epist.9.lib. 6.epist.16.lib.11. epist.4.19.lib.15.epist.6.7. 10.12. Succesionis in prouincia. lib.15.epist.7. Est eiusdem generis & illa in epist. ad Atticum, lib.4.epist.13. quam quia maximè instituto nostro accommodata videtur, imitari conabimur. Rogat enim in ea Atticum Cicero, vt libros quosdam Vanonis sibi concedat, & de omnibus rebus ad se perscribat. Partes quatuor sunt. Exordium occasione & causa constans instituta scriptionis. Propositio, ἀξιώσει petitio-

Materiæ petit. in Cicer. epistolis variæ.

Imitatio petitionū apertæ.

ne facta. Confirmatio, rationes continens petitionis ab vtili & necessario sumptas. Conclusio petitione absoluta. Hanc ergo secuti amicum rogabimus, vt, dum abest & peregrinatur, parentis sui nobis patere bibliothecam patiatur, & cùm de suis, tùm aliorum ad nos rebus scribat.

I. *Scripsit ad me communis noster amicus* Philippus, *te iter in* Italiam *opinione suscepisse tardius: quòd valetudine minus commoda vtereris.*

II. *Si melius iam vales, ex animo lætor:* Deum *etiam oro, peregrinationes istas tuas vt fortunet.*

III. *Interim te rogo, ad cognatos tuos perscribas, vt mihi non secus, ac si ipse adesses, parentis tui, piæ memoriæ, bibliotheca pateat.*

IIII. *Opus enim mihi est historicis quibusdam, ad ea quæ in manibus nunc habeo & tibi aliisq; hominibus doctis non, opinor, ingrata erunt.*

V. *Quod si apud alios reperire eos possem: hac mea petitione molestus tibi esse nollem.*

VI. *Si quid etiam noui fortè habes de rebus bellicis, aut aliis, quas admodum festiuè odorari te scio, ad me scribas velim.*

VII. *Quod si nihil occurrat: vel hoc scribas, te quod scribas non habere.*

VIII. *Nunquam enim tuæ mihi literæ aut intempestiuæ aut ingratæ erunt, siue cum argumento illæ, siue sine argumento conscriptæ fuerint.*

IX. Quan-

IX. *Quanquam quomodo ſcribendi deſtitui argumento poſsis non video, cum in peregrinatione iſta multa te videre: audire multa: multis multorum intereſſe colloquiis neceſſe ſit.*

X. *Interim tamen, vt verum fatear, illa ipſa tua peregrinatio ſollicitum tui in me deſiderium parit.*

XI. *Amici etiam & cognati tui, quàm te expectent auidè, ex ipſorum ad te datis literis cognoſces.*

XII. *Itaq; operam dabis: vt abſoluto ſtudiorum curſu totoq; itinere è ſententia confecto, primo quoque tempore ad nos redeas.*

XIII. *Neq; committas, vt idem tibi quod Vlyßi accidat, qui ex longa atq; diuturna peregrinatione domum reuerſus à ſuis agnoſci amplius non potuit. Vale.*

Ad hunc ergo modum apertè & directò ab amico petere aliquid poterimus. Quod ſi verò obliquè ſunt tecteq; petitiones inſtituẽdæ: vel quia res ipſa quã petimus parum honeſta, vtilis, facilis eſſe videtur: vel quia is ad quem ſcribimus, non vſq; ad eò nobis fauet: vel nos minus verecundè atq; modeſtè rogare illud iudicari poſſumus, quod ad noſtram laudem ac gloriam facit: ad imitandum maximè proponi poterũt epiſt. 12. lib. 15. 2. lib. 11. 4. lib. 15. Et. 8. lib. 10. ad Atticum in qua Antonius admodum artificiosè Ciceronem rogat: ne cum Pom

Obliquæ & tectæ petitiones.

peio ſeſe coniungat, ſed in Italia maneat.
Imitatio obliquæ petitionis. Et quæ ſequitur 9. in qua ab eodem Cæſar petit, vt inclinata iam re à ciuilibus abeſſe controuerſiis velit. Nos in manus ſumemus epiſt. 2. lib. 11. fam. in qua obliquè Brutus & Caſsius Antonium rogant: vt ſibi ſignificet, cur milites conuocarit, & an per eoſdem tuti in vrbe eſſe poſsint. Partes illius quinq; ſunt. Prima Exordium, in quo optima quæq; de Antonio pollicere ſeſe ſibi Brut⁹ & Caſsius ſimulant: Altera Narratio eſt, breuem rei ipſius, & veteranorũ ad vrbem frequentiæ, expoſitionem continens. Tertia propoſitio ἀξίωσιν petitionẽ habet. Quarta argumenta petitionis complectitur, ab officio Antonij: Bruti & Caſſij voluntate: amicorum cura atq; ſolicitudine deſumpta. Quinta & poſtrema Cõcluſio petitionis repetitione & occupatione abſoluitur, qua metus atq; formidinis à ſeſe ſuſpicionẽ viri fortes remouent. quę imitando effingi & ad vſum transferri poterunt, quoties ſuſpectos aliquos habemus, ideoque eoſdem rogamus, vt ſui conſilij atq; inſtituti nobis rationes aperiant, hoc modo.

I. *Niſi tua mihi cognita fides atque beneuolentia eſſet, haſce ad te iam literas non darem.*

II. *Itaq;*

II. Itaq; in partem eas bonam accipies: & respondere mihi minimè grauaberis.

III. Plurimorum, & literis, & nunciis ad me perfertur, magnam militum multitudinem tuo in agro iam conuenisse, multóq; maiorem adhuc expectari quotidie.

IIII. Te suspectum si haberem, contra amicitiã facere viderer.

V. Sed certè, cum de tuis tuorumq; cõmodis non minus atq; meis solicitus hactenus semper fuerim: de periculis etiam, quæ tibi impendebant, te vt decet amicum, fideliter monuerim, non indignum me iudicabis, quem consilij tui participem facias, ea maximè in re, quæ me quoq; attingit.

VI. Itaq; etiam atq; etiam à te peto: quam primũ certiorem me reddas: existimes ne in tanta militum licentia tuta nostra futura.

VII. Equidem minari mihi apertè eos audio.

VIII. Quod tamen tuo fieri mandato nemo credet, nisi fortè leuitatis & inconstantiæ, addo etiam perfidiæ te insimulare velit.

IX. Me nihil aliud vnquam, quàm religionis puritatem, pacem, & libertatem spectasse, tu ipse testis mihi esse potes, quo cum mea sum communicare consilia solitus.

X. Itaq; neq; quisquam aut fallere me magis: aut damno afficere maiori potest, quàm tu, cui vni maximè ego credidi.

XI. *Longè abesse illud à tua fide & constantia, scio.*

XII. *Sed tamen hæc ad te vt scribam, amicorum crebræ literæ faciunt, qui de me anxij atque soliciti esse videntur.*

XIII. *Occurrunt & illa: facilè honestas rei causas posse obduci, sæpè, vel inuitos ac repugnantes ad bellum à pacis osoribus inflammari: retineri in officio difficulter milites.*

XIIII. *Rescribas ad hæc mihi primo quoq; tempore rogo.*

XV. *Nam illud leue admodum est, quod prætenditur, propterea militem conscriptum esse, vt contrà aliorum vim & iniurias agrum ille tuum defendat.*

XVI. *Quem enim damnum dare tibi posse censes, cùm de nostra aliorumq; vicinorum tibi fide ac beneuolentia constet?*

XVII. *Ego sanè, vt nullius rei malæ mihi sum cõscius, ita minimè quoq; mihi metuo.*

XVIII. *Neq; accidere quicquam mihi posse video sine aliorum pernicie atque adeò Germaniæ totius perturbatione.*

De ratione respondendi ad aliorum literas petitorias.

Atque hæc de petendi ratione breuiter sint dicta: sequitur de respondendi modo vt agamus, qui duplex est. Aut enim locũ amici petitioni relinquimus: si scilicet honesta illa: si vtilis: si talis extiterit, vt nõ ἀδύνατος esse videatur. Aut eãdem reiicimus: quia,

quia, vel turpis, vel ἀδύνατος, aut saltē difficilis: vel deniq; detrimētosa ei qui ad nos scribit. vbi satisfacere amici petitioni placuerit, pollicitatio adhibenda erit studij & officij nostri, eiusdemq; rationes atq; causæ adferendæ: quod nimirum res illa, quæ petitur, cum honestate sit, vel vtilitate cōiuncta: neque vsque adeò ardua & difficilis: is qui petit, de nobis aut nostris meritus prçclarè: ea prçditus pietate, doctrina, virtute, vt denegare ei nihil possimus. Quod si verò id quod petit amicus impro bare, aut non posse nos facere, ostendere voluerimus: iisdem ex locis rationes adferendæ erunt contrariæ: & indicandum gratificari ea in re amico nos non posse: quod sit, aut turpis illa, aut perniciosa, aut minus necessaria: aut difficilis, & impe dimenta multa magnaque obiiciantur, quæ à personis, locis, temporibus sumenda. Refellenda quoque argumenta hîc erunt in petitione ab amico adhibita, vel negando, vel extenuando, vel compensan do, & docendum, commodum, verbi gratia, nullum hîc esse: aut non esse tantum, quantum existimetur: aut plura, altera ex parte, damna secum atque incommoda adferre. Quemadmodum verò sententiæ

Sententiæ vsurpandæ cum improbanda aut deneganda petitio.

Sententiarum in respondendo tractatio & collocatio vt instituenda.

diuersæ adhibendæ, cùm admittere, aut repudiare aliorum petitiones volumus: ita quoque tractatio & collocatio dissimilis esse debet. Et quidem qui annuit, ab ἐπαναλήψει breui repetitione acceptarum literarum, & scribendi occasione ordietur. lib. 11. epist. 6. 14. Deinde propositionem subiunget ὑποσχέσει pollicitatione factam eorum quæ petit amicus. lib. 11. epist. 6. 14. Tum ostendet, quæ aut iam egerit: aut acturus sit: & huius causas atq; rationes adferet. lib. 1. epist. 9. lib. 11. epist. 6. 14. Postremò concludet vel εὐχῇ voto, vt prosperè feliciterq; omnia amico succedant. lib. 11. epist. 14. vel ὑποσχέσει pollicitatione noua, summo semper studio, susceptururm ea se esse, quæ ad amici augendam dignitatem, aliaq; prouehenda commoda pertinere videbuntur. lib. 1. epist. 8. lib. 11. epist. 6. Qui verò id quod petitur recusat, cautè admodum hoc accurateq; vt faciat, necesse habet: propterea quod amico petẽti aliquid denegare graue admodum, interdum etiã periculosum est. Tractatio ergo ita hic erit instituenda: vt Exordium, vel significationem habeat nostri doloris & studij erga amicum. lib. 15. epist. 5. vel ἀφηγήσεις narrationes scribendi occasiones & ad rem ipsam

ipſam aditus continentes. libr.2. epiſt.17. lib.6.epiſt.10.20.lib.10.epiſt.22.Pars altera propoſitio, aut reprehenſione amici atq; expoſtulatione fiat. lib.2. epiſt. 17.lib.5.epiſt.10.aut petitione, vel adhortatione ἀποτροπῇ, ne quid idem curet amplius, aut petat.lib.6.epiſt.19. Tertia confirmatio cauſas & rationes contineat, cur effici atq; impetrari non poſsit id quod petitur, deſumptas:vel à perſonis & offenſione, aut maleuolentia eorum à quibus aliquid impetrandum. lib.2. epiſt.17. lib.5. epiſt.10. lib. 6. epiſt.19. Vel ſceleribus & flagitiis illorum pro quibus deprecationes atq; interceſsiones fiunt.lib. 5. epiſt.10. Vel temporum conditione.lib.2.epiſt.4. Vel agendi modo & difficultate.lib.10.epiſt.22.Vel teſtimonio ac iudicio bonorũ virorum. lib. 5. epiſt.10. lib.15. epiſt. 5. Vel inutili & ſuperuacaneo. li.6.epiſt.19. Poſtrema deniq; pars cõcluſio abſoluat̃, aut petitione.lib.2. epi.4.li. 6.epi.19. li.15.epi.5.aut expoſitione cauſarum inſtitutę ſcriptionis.lib.15.epiſt.5. Aut ὑποσχέσει officij atq; ſtudij pollicitatione. lib.5.epiſt.10.lib.6.epiſt.19. lib.10. epiſt.22. Sunt autem eiuſmodi reſponſionum varię in Ciceronis epiſtolis materię. Reſpõſiones ad petitionem defenſionis,

Materia reſponſionum ac aliorum

petitiones in Ciceronis e pistolis.

honoris & dignitatis. lib.11. epist.6.lib.12. epi.7.Impetrandę supplicationis.li.15.epi. 5.Commēdationis. li.2.epi.17. Subsidij, & pecuniæ.lib.11.epi.14.Curationis ludorū. lib.6.epi.19.literarum.lib.2.epi.4.Orationis.l.19.epist.12. Liberationis & dimissionis captiui. lib.5.epist.10. Est eiusdē generis & illa ad Atticum. lib.3. epist. 7. in qua Attico Cicero respondet, & cur eius petitioni satisfacere nequeat,ostendit. Et lib. 9. epist. 13. vbi Cæsari respondetur, qui à Cicerone contenderat,vt ad vrbē sibi præstò esset. Hanc nos postremam imitari conabimur:cuius partes sunt quatuor.Exordium ἐπαναλήψει repetitione argumenti literarum Cæsaris, & studij atque voluntatis promptæ significatione constans. Propositio modesta ac verecunda recusatione eius quod petebatur facta. Confirmatio denegationis atque recusationis argumēta continens, ab vtili & honesto desumpta. Conclusio, gratiarum habens actionem,& nouam petitionem. Ad huius igitur imitationem Magistratui alicui, ad docendi, vel in ecclesia, vel schola nos munus vocanti respondebimus, & denegationis atque recusationis causas modestè exponemus hoc modo.

I.Vt

I. Vt literas ego vestras legi, Viri amplissimi, Domini obseruantia perpetua colendi, quibus honestissimo liberalissimoq́; stipendio oblato mecum agebatis, meam vobis operam vt addicerem, incredibili profectò sum lætitia affectus.

II. Etenim, si Demosthenem illum Atheniensem aquam ferentis mulierculæ delectatum susurro fuisse legimus, quid mihi, homini, nec ab ingenio, nec doctrina magna instructo animi esse putatis, qui tot ac tantorum virorum egregiam in me voluntatem, præclarum de studiis factum iudicium intelligo.

III. Equidem iam ante inaudieram, uos pro vestra singulari pietate ac sapientia de literarum ludis restaurandis eandemq; ad rem viris accersendis doctis consilia tractare.

IIII. Eam verò ad rem me aptum atq; idoneum iudicatum iri, nunquam credidissem.

V. Itaque quò magis præter spem hoc meam & expectationem accidit, eò plus vestro me debere amori agnosco, qui scilicet ad me vocandum vos impulit.

VI. Atq; vtinam is ego essem, qui vestram aliorumq́; de me, concitatam existimationem sustinere possem.

VII. Sed noui ego meo me pede metiri: quàm angusta mihi sit accisaq; eruditionis supellex, scio.

VII. Voluntatem fortè & conatum quantulumcumq; bene de adolescentũ studiis merendi profiteri

audeo: præter verè eundẽ quod polliceor non habeo.

IX. *Verum vt vt hæc sint nullam me Christe Rem pub. noui, in qua, ab hac vrbe vbi recessero, rerum mearum sedem collocare fixam malim quàm vestra: vtpote clara, nobili: piis, doctis, prudentibus viris affluente: ab iis omnibus egregiè parata, quæ in bene constituta Repub. requiri, & solent, & debent.*

X. *At non libera hîc solutaq; mea est voluntas.*

XI. *Aliquot enim iam sunt anni, cum hanc ego in vrbem veni: tot etiam tantaq; ab eadem beneficia accepi, & adhuc accipio quotidie, vt sine summa ἀχαριστίας reprehensione deserere eam nequeam.*

XII. *Quamobrem vos ergo viri amplißimi rogo & oro: vitio hoc mihi minimè detis: quod de referenda gratia bene de meritis magis, quàm vel honoribus. vel opibus solicitus sum.*

XIII. *Neq; dubito quin, quæ vestra est cùm prudentia, tùm humanitas, impetraturus hoc sim à vobis facilè, præsertim si amicos apud vos meos audire volueritis, ad quos de rerum mearum statu atq; causis quæ me impediunt, quo minus gratificari vobis possim, copiosè scripsi.*

XIIII. *Interim vt pro hoc tam honorifico de me meisq; studiis facto iudicio gratias quas possum vobis, & ago, & habeo maximas, ita illud quoque submisse peto: in clientũ vestrorũ me album ascribere, hocq; persuasum habere dignemini, operam me daturum sedulò: vt mea, licet exigua atq; tenuia offi-*

cia vo-

cia vobis liberisq; vestris prompta semper parataq; fuisse intelligatis.

De ratione agendi gratias iis, qui precibus nostris locum reliquerũt.

Iam verò & rationem atque viam nosse oportet instituendę gratiarum actionis apud eos qui locum precib. nostris reliquerunt. Quanquam ex iis quę in commendatitiis sunt epistolis indicata haud difficulter intelligi illa posse videatur. Nam & hîc sententiæ sunt adhibendæ ἐπιδεικτικαὶ laudantes, αὐξητικαὶ amplificantes, εὐχαριστικαὶ gratias agentes: & præstitum oportet beneficium, vt præclarum, vt vtile, vt necessarium laudare: amplificare, vel cõparatione, vel notatione facta circumstantiarum, loci, temporis, personę, modi: & grati animi memoriam perpetuam, & studia atque officia polliceri. Collocatio ita est instituenda: vt Exordium ἔνδειξιν indicationem habeat eorum, ex quibus amici studium & voluntatem cognouimus. libr. 10. epist. 11. libr. 15. epistol. 11. Pars altera propositio εὐχαριστίαν gratiarum actionem perpetuæque memorię pollicitationem contineat. ibid. Tertia ἀπαρίθμησιν καὶ αὔξησιν enumerationem atq; amplificationem accepti beneficij complectatur. ibid. Conclusio, aut gratitudinis pollicitatione. lib. 10. epist. 11. aut δεήσει petitione atq; commendatione

Sententiæ εὐχαριστικ.

Collocatio sententiarũ.

noua. li.10.epist.11. aut εὐχῇ voto ac precatione absoluatur. lib.15. epist. 11. Nos.lib. 15.epist. 11.imitari conabimur:cuius exordiũ beneficij indicatione: propositio gratiarum actione & pollicitatione memoriæ:confirmatio enumeratione atq; amplificatione à personę conditione petita:conclusio voto & precatione constat: & exprimi à nobis effingiq́; imitando potest, quoties gratiæ amico agendæ,qui causam nostram apud alios diligenter fideliterq́; egit.

Imitationis epistolæ εὐχαριστικῆς exemplum.

I. *Quàm curæ tibi cordiq́; res meæ extiterint, etsi iam antè cognitum atq; exploratum satis habebam, tamẽ ex fratris aliorumq́; cognatorũ literis cognoui.*

II. *Itaq; dum lucis huius mihi frui vsura contigerit,gratum me ac memorem præstabo.*

III. *Neq; quicquã tam erit difficile, aut molestũ, quod ego non tua causa, & suscepturus sim libenter, & expediturus sedulò.*

IIII. *Et,si non parum refert, cui debeas: nemo profectò est,quẽ tibi hac in re anteponere velim,viro scilicet multis nominibus de me optimè merito.*

V. *Nihil ego iam de studiorum communione scribo,quæ quantã ad conglutinandos hominum animos vim habeat,notum est.*

VI. *Parentis tui nostram in familiam promerita, & plurima & maxima latere patior.*

VII. Si-

VII. *Silentio* Remp.*prætereo,quã,dum fide atq; diligentia singulari administras, merito obstrictos deuinctosq; tibi omnes bonos tenes.*

VIII. *Vel hoc quod iam in me contulisti beneficium,quanti obsecro facere me existimas?*

IX. *Neq; enim parum profecto est,hisce potissimum moribus atq; temporibus, absentis famã & existimationem defendere: aut in competitorũ copia magna locum in* Repub.*honestum impetrare.*

X. *Quamobrẽ cum referre nunc tibi gratias mea me tenuitas non sinat: operã dabo sedulò,enitar,perficiã deniq;, vt memoriã & voluntatem promptam mihi non defuisse intelligas.*

XI. *Deum interim* Opt.Max.*rogo:surgenti tuæ gloriæ vt faueat: ita quoq; consilia actionesq; tuas cunctas Spiritu suo Sancto regat & gubernet, vt, quod summa hactenus cũ laude fecisti,diu* Reipub.*& adiumento & ornamento esse poßis.*

XII. *Ego,nisi quæ impedimenta inciderint,breui te,vt spero,videbo:coràm etiam tibi & gratias agam,& quæ literis credi committiq; tutò nequeunt, exponam.* Vale.

De Communicatoriis Epistolis.

Ad petitorias epistolas, de quib. modò est actũ, quàm proximè illę accedere videtur, quæ ἀναθετικαὶ à Gręcis, à Latinis cõmunicatoriæ appellantur; propterea quod in iis

nostra cum amico consilia communicamus, eundemque rogamus, vt quid faciendum ille nobis, aut omittendum censeat, significet. Est autem hoc epistolarũ genus, cùm omnibus omnium ætatum atque ordinũ hominibus, tum verò adolescẽtibus vtile & necessarium. Neq; enim quisquam tã est perspicax, vt omnia videat: non aliorum opus aliquando consiliis habeat. Et adolescẽtia maximè, quia temeritate atq; ignorantia laborat, aliorũ regẽda inq; officio continẽda prudentia est. Sumũtur autem in communicatoriis epistolis, sententiæ, à causis, adiunctis, cõparatis: & causæ primum in medium adferuntur quæ mouere, atq; impellere nos posse videntur, vt aliquid faciamus & suscipiamus: cuiusmodi sunt, honestũ, vtile, iucundum, necessariũ: aut impedire ac deterrere: vt sunt contraria; turpe, detrimentosum, iniucũdum. Deinde locorũ, tẽporum, personarũ, &c. circumstantię proponuntur, quæ facilitatem, aut difficultatẽ indicant. Tum ἀντεξέτασις ἢ ἀντιπαραβολὴ cõtentio & comparatio bonorum vel malorum instituitur: & consideratur vtrũ honestius, facilius, necessariũ magis: aut minꝰ turpe, detrimẽtosum, difficile, ingratum. Mouentes verò hîc valent

Vtilitas cõmunicatoriarum epistolarum.

Sententiæ communicatoriarum epistolarum.

lent

lent sententiæ, quæ vel misericordiæ, vel spei inseruiunt: quarũ illa curæ, solicitudinis, perturbationis angustiarũ declaratione: hæc tũ obedientię, tũ grati atq; memoris animi pollicitatione excitatur. Ad conciliandum quoq; aptæ sunt & accõmodatæ ἐπαινετικαὶ quæ laudẽ continent & commendationẽ, beneuolentiæ, doctrinæ, fidei, prudentię, experientiæ, eius quo cum de rebus cõmunicare nostris cupimus. Ad οἰκοδόμησιν porrò, tractationẽ & collocationẽ q; attinet, quatuor cõmunicatoriarum epistolarum esse partes solent, quarũ prima Exordium sumitur, vel à causa scribẽdi, & ἐνδείξει significatione magnitudinis illius rei de qua cõsultatio instituenda & consiliũ petendum. li.4. epi.1. li.9. epi.3.7.18. Vel extenuatione modesta ac verecũda. li.7. epi.34. Vel declaratione singularis studij & cupiditatis cõmunicandi cum amico. lib.15. epist.15. Vel laude & commendatione eius quẽ consulere volumus. lib.4. epist.1. Pars altera κατάστασις propositio est, eius quod in consultationem venit. Quoniã enim in cõmunicatoriis eiuscemodi epistolis vtrinq; adferri plerunq; rationes solent, vtile cũ primis est rẽ qua de agitur proponere, & quid in cõsultationẽ veniat

Sententiæ mouentes.

Sententiæ conciliãtes.

Collocatio sententiarũ in singulis communicatoriarum epistolarum partibus.

Exordium.

Propositio.

Confirmationes. paucis ostẽdere.l.14.e.18.l.15.e.15.Pars tertia est cõfirmatio, quæ ἀπαριθμησιν enumerationẽ & ἀνάθεσιν expositionẽ cõtinet rationũ illarũ,q̃ dubios nos atq; incertos reddere possunt,&sumũtur,vel ab honesto.l.14.e.14.l.15.e.15.Vel vtili.l.9.e.3.7.18.l.14.e.14.18.l.15.e.15.Vel exẽplis aliorũ.li.14.e.14.18. Vel iucundo.l.7.e.34.l.9.epi.18. Vel contrà dãno & periculo.l.4.e.1.l.14.e.14.Vel diffi *Conclusiones.* cili.l.4.e.1.l.2.e.15.Quarta &postrema pars conclusio absoluitur,aut ἐπαίνῳ laude, prudentiæ, integritatis, fidei, beneuolentiæ, eius quẽ consulimus.l.4.e.1.Aut παρακλήσει & ἀξιώσει petitione, vt pro sua erga nos beneuolentia nos cõueniat, vel saltẽ scribat quid sentiat,videat, expectãdũ agẽdúmue nobis existimet.l.4.e.1.l.7.e.34.l.9.e.7. lib. 14.e.14.l.15.e.15.Aut pręcisione ὑποσιωπήσει. li.9.e.3.l.14.e. 18. Aut ὑποσχέσει pollicitatione: accõmodaturos nos nostrũ esse cõsiliũ ad amici rationes, si modò quid ille cõsti- *Materiæ variæ communicatoriarũ epistol.Cic.* tuerit,sciuerimus.li.9.e.7. Sunt autẽ res & materiæ quæ in cõmunicatoriis epistolis Cic.reperiũtur variæ.Cõmunicationes de instituẽdis rebus belli tẽpore.l.4.e.1.l.9.e.7.l.14.e.14.l.15.e.15.De ratione vitæ,& studiis atq; exercitationib.priuatis.l.7.e.34.l.9.e.3.18. In Epi.ad Att. hui⁹ generis exẽpla pluri-

plurima 10.li. suppeditat, in quo Att. cōsiliū Cic. exquirit: vtrū in bello ciuili Pomp. an Cęs. sequi: in Italia manere, aut aliò sese cōferre debeat. Nos 3. lib. 8. imitabimur: in qua eadē de re cū Att. cōsilia Cic. cōmunicat. Partes illi⁹ sunt: Exordiū, attētionis & beneuolētię habēs captationē, rei magnę: & studij cū amico cōmunicandi ἐνδείξει significatione cōciliatur. Propositio προεκθέσει cōstās futuræ deliberationis: nō tñ nudè, verū causa addita finali instituta: vt eò scil. cōsiliū facili⁹ dare Attic⁹ posit. Cōfirmatio, q̄ dubiā, ancipitē, difficilē reddētia cōsultationē argumēta cōplectit̃. Conclusio δέησιν cōsilij petitionē cōtinens. Hisce nos vestigiis insistētes cū amico de instituenda studiorū & peregrinationis ratione nostra cōsilia cōmunicabimus, hoc modo. *Imitatio cōmunicatoria.*

I. *Magna & necessaria de re consultatio est mihi suspicienda: quam hisce tibi nunc literis exponere volui: cùm coràm tecū agēdi facultas nō concedatur.*

II. *Est autē hæc omnis deliberatio: cum studiorum meorū cursum ad finē propè hac in schola perduxerim, ideoq; de alia iam sit mihi cogitandū, quid mihi agendum existimes: manendum ne in Germania diutius, an verò in Galliam, aut Italiam eundum.*

III. *Et, quo facilius tuo mihi adesse cōsilio queas, quid vtramq; in partem occurrat, paucis indicabo.*

IIII. *Cum, & clarißimorum virorum exēpla in-*

tueor, & studiorum meorum considero finem, omnino necessariam mihi esse peregrinationem video.

V. Etenim cum ad Reipub. tractanda gubernacula sapientia sit magna opus, eaq; non tam ex libris, quàm vsu & experientia paretur, vtile omninò, imo necessarium videtur, exteras me nationes lustrare: earundem, nõ linguas modò addiscere, aut viros audire doctißimos, verum etiam leges, instituta, mores cognoscere.

VI. Mouet deinde me & illud, quod negligi passim contemniq; eos animaduerto, qui limine paterno pedem nunquam extulerunt, licet ab eruditione illi fuerint atq; doctrina præclarè instructi.

VII. Huc accedit, quod si maneo diutius, & commilitonum meorum optimorum adolescentum comitatum desero, soli alio tempore, aut forte cum ignotis mihi sit profectio suscipienda, qui licet amicos sese interdũ simulant, tamẽ fidere illis tutũ satis nõ videtur.

VIII. Etsi maximè exploratum sit fideles eos fore: longe tamen vtilius est ac iucundius cum doctis, & iis quib. aliquandiu vsus fueris familiariter, quàm cum mercatoribus, aut aliis non literatis iter facere.

IX. Habes in hac parte quæ ad profectionem hoc instituendam tempore me potißimũ hortantur: nunc quæ sint in altera parte accipe.

X. Omnia molestiarum atq; difficultatum plena in peregrinationibus esse longinquis solent.

XI. Mitto sumptus, quos maximos facere eos audio,

audio, qui in Gallia, Italia, aliisq; locis ſtudiorum nunc gratia viuunt.

XII. *Quot & quam præclarorum adoleſcentum corrumpi ingenia atq; mores iſtis peregrinationibus videmus?*

XIII. *Quàm multa itineribus magnis, moleſtiis infinitis, cum vitæ etiam periculo, ab improuidis adoleſcentibus addiſcuntur, quæ maiorum noſtrorum verè germana deteſtata ſimplicitas, integritas, probitas fuiſſet?*

XIIII. *Vt enim in ſole qui ambulant, etſi non propterea ambulent vt colorentur: nihilo tamen minus colorari ſolent: & qui in vnguentaria aliquandiu commorantur taberna, illius ſecum odorẽ ferunt: ita & qui peregrinantur, vel inuiti peregrinos induere mores, vitia imitari conſueuerunt.*

XV. *Aetatem deinde meam cum conſidero, talis ea eſt, vt nondum peregrinationibus longinquis maximè apta videatur.*

XVI. *Mouent præterea me non parum tempora in quibus viuimus: bella quæ ferè omnibus nunc in locis, aut geruntur, aut metuuntur: inſidiæ quæ bonorum adoleſcentum & vitæ & fortunis ſtruuntur: annonæ caritas ſumma: morbi varij iidemq; periculoſi: exempla multorum, qui paucos intra annos cum ſpe atq; expectatione ſui magna parentes & cognatos compleuiſſent, miſerè, procul à patriæ finibus remoti: auulſi à parentibus dulciſsimus: à cognatis*

& amicis, abstracti ex hominibus abierunt.

XVII. Tandem & parentũ me ancipitẽ atq; dubiũ voluntas reddit, qui tantũ me viæ capessere nolunt.

XVIII. Ac ne me putaris ad manẽdũ proniorẽ esse, q plura de peregrinationũ incommodis scripserim.

XIX. Potest fieri, vt quemadmodum in aliis, ita hac quoq; consultatione plus verborum posterior, veritatis prior pars habuerit.

XX. Itaq; à te, quem secundum patrem meum omnium hominum maximè colo, etiam atq; etiam peto, vt de re vtili cum nimis ac necessaria deliberanti tuo mihi adesse consilio velis.

XXI. Quicquid suaseris, fixũ apud me ratumq; erit: neq; vllo vnquam tempore committam: vt vel frustra consilium mihi dedisse: vel malè apud me tua posuisse beneficia conqueri possis. Vale.

De ratione respondendi ad aliorum literas communicatorias.

Queadmodũ verò vtiles & necessariæ, cũ amicis aut aliis viris doctis & prudentib. institutæ esse cõmunicationes solẽt: ita videdũ quoq; est, quonã pacto iis qui nostrũ iudiciũ atq; cõsiliũ exquirũt, sit respõdendũ. Qua quidẽ in re considerandum est primũ cuiusmodi sit id q in consultationem cadit: deinde iudiciũ ne & sententiã nostrã exponere, an suspẽdere velimus. Vel enim quæritur ab amico simpliciter, placeat ne hoc vel illud fieri, aut nõ fieri: vel ꝓpositis duob. & contentione atq; comparatione facta,

Duo quæstionum genera ἁπλῶν & συγκριτικῶν simplex

facta, vtrũ horũ placeat fieri, & q̃ αἵρεσις electio atq; προαίρεσις optio instituenda. Simplex in cõsultatione q̃stio si extiterit, argumẽta ex causis erũt atq; adiũctis sumenda, & ostẽdendũ vel faciẽdũ aliquid esse: quia honestũ, quia vtile, qa iucundũ, quia necessariũ, qa facile & sine labore atq; molestia fieri possit: cũ persona sufficiat: conueniat locus: tẽp⁹ sit accõmodatũ: modus sese offerat agẽdi facilis atq; expedit⁹. Vel intermittẽdũ, ꝙ contraria omnia deprehẽdantur: obiiciat̃ magna difficultas: metuatur detrimẽtũ & damnũ: sit reformidanda turpitudo: nulla illud ipsum suscipere necessitas cogat. Quòd si verò συγκρίσει cõparatione & contentione facta quæstio fuerit: vtile est nosse q̃ quib. in cõsultatione prẹferri debeant: & tenere ea, q̃ à dicendi sunt magistris de bonorũ cõtẽtione atq; cõparatione tradita. Monẽt.n. illi in cõsultatione dubia spectandũ numerũ esse: & semp plura bona paucioribꝰ. pauciora mala malis plurib. esse anteponẽda. Deinde habẽdã esse rationẽ cõsequentiũ & causarũ, ideoq; in cõparatione eligẽda ea, q̃ plura atque pstantiora cõsequuntur: quorũ causæ sunt efficiẽtes excellẽtiores: q̃ per se expetuntur, non aliò referuntur: q̃ se ipsis contenta, nec aliena ope egent: q̃ in nostra, nõ

& compara tione factũ.

Sententiæ adhibendæ in respõdendo aliorum communicatoriis.

Sententiæ in bonorum αἱρέσει καὶ προτιμήσει.

Electiones obseruandæ.

aliorum ſunt poteſtate: quæ certa atq; ſta-
bilia nō incerta. Tum rei conſiderandam qualitatem: atq; inde prę ferenda rara vulgaribus: natiua aſſumptis atq; aduētitiis: iucunda minus iucundis: honeſta vtilibus: neceſſaria non neceſſariis: propria alienis: perfecta inchoatis: artificioſa non artificioſis. Poſtremò reſpiciendum quoque ad affectionem: ac propterea in conſultatione atq; hæſitatione pluris faciēda illa, quorū deſideria honeſtiora: artes atq; artifices præſtantiores: effecta maiorem laudem, gloriam, commendationem mereantur: quæ iucundiora: quæ ab optimo quoq; probata & laudata. Verùm hęc perſequi omnia, non huius eſt loci: & legi illa poſſunt ac cognoſci priuato ſtudio, quę à Cicerone & Ariſtotele hac ſunt de re in Topicis & Rhetoricis libris tradita. Ad moratas porrò & conciliantes ſententias quod attinet: adhibendæ in eiuſcemodi epiſtolis ſunt φιλικαὶ, quæ amorem & beneuolentiam noſtram teſtatam faciunt: συστατικαὶ, cōmendantes & laudantes eum qui nos conſulit: μειωτικαὶ verecundè atq; modeſtè extenuantes ea, quæ amicus nobis tribuit. Oſtendemus ergo fauere ex animo nos ſtudiis aut cǫmmodis eius qui ad nos

Moratæ & conciliantes ſententiæ in reſpondendo obſeruandę.

nos ſcribit: pro virili prouehere eadem cupere: non tamen agnoſcere prudentiam, doctrinam, vſum rerum atque experientiam, vel alia quæ amicus nobis tribuat: eſſe ipſum talem, vt noſtro, vel aliorum opus conſilio non habeat: aut liberum relinquere amico, vt quod optimum videatur faciat: gratum fore, ſi, quod ſuademus, approbarit: non moleſtum, ſi aliud ſecutus fuerit. Sed neque mouentes ſunt ſententiæ negligendæ, verùm petendæ vel à ſpe & confidentia: vel metu ac reformidatione: vel æmulatione, quæ in erectis & generoſis maximè animis locum habet: vt ſpes aut metus in reliquis. Ad tractationem verò atque collocationem quod attinet: aliter ea eſt inſtituenda, cùm quid faciendum nobis aut intermittendum videatur oſtendimus: aliter cùm in medio deliberationem atque conſultationem relinquimus, & ſuſpendimus iudicium. Cum ſententiam explicamus noſtram: ac probamus aliquid, aut improbamus: prima erit pars Exordium, conſtans, aut ἐπαναλήψει repetitione acceptarum literarum. libro quinto, epiſtol.19. libro ſexto, epiſt. 8. Aut commendatione & laude amoris, beneuolentiæ, humanitatis amici. libro

Mouentes ſententiæ.

Sententiarũ collocatio & tractatio.

Exordia.

quarto, epiſtol.4. libro quinto, epiſtol.19.
Propoſitiones. Altera πρότασις propoſitio: quę vel βουλὴν cõſilium & προαίρεσιν electionem continebit. lib.6.epiſtol.8.20. Vel approbationem, aut improbationem eius ſententiæ, in quam inclinare magis amicus noſter videtur. li.5.epiſt.19. li.7.epiſt.28.
Confirmationes. Tertia confirmatio argumenta complectetur, quæ nos mouere videntur, vt probandum, aut improbandum: faciendum, aut omittendum: eligendum, aut fugiendum eſſe aliquid ſtatuamus ſumpta: Ab honeſto, iuſto, recto. libr. 4.epiſt.4. lib.5.epiſt.19. Vtili. lib.5.epiſt.19. lib.6.epiſt.8.20. Facili. lib.6.epiſt.8.20. lib. 6. epiſt. 28. Exemplis noſtris vel aliorum. lib.7.epiſt.28.
Concluſiones. Quarta & poſtrema concluſio abſoluetur; aut commendatione, vel noſtræ beneuolentiæ, vel inſtituti & conſilij. lib.4.epiſt.4. lib.7.epiſt.28. Aut ἀξιώσει petitione. lib.5. epiſt.19. Aut ὑποσχέσει delatione operæ, officij: ac ſtudij noſtri. libro quinto, epiſtola decimanona. libro ſexto, epiſtola octaua. Aut nudæ ſententiæ repetitione. libro ſexto, epiſt.20.
Iudicium vt ſuſpendendum in reſpondendo. Si ἐπέχειν ſuſpendere iudicium, & liberam eligendi poteſtatem relinquere amico placuerit: ordiemur, vel à ſcribendi occaſione & cauſis. lib.4.epiſt.2. Vel προτροπῇ adhortatione, vt ipſe

ipſe amicus quid è re ſit ſua futurum cogitet.lib.4.epiſt.14.18.Vel laude & commendatione amici: noſtra extenuatione. libr. 4. epiſt.2. In propoſitione, aut aditum ad ea, quæ in mentem nobis veniunt faciemus.lib.14.epiſt.14.18. aut διαπορήσει dubitatione vtemur,& deliberationem eſſe difficilem, arduam, perplexã affirmabimus, vt quid ſit faciendum hæſitemus. li.4.epi. 2. In Confirmatione argumentorum, quæ vtrinq; ſeſe offerunt ἀντεξέτασιν contentionem atq; comparationem inſtituemus. li. 4.epi.2.lib.14.epi.14.18. In parte poſtrema cõcludemus, vel dubitatione διαπορήσει & ἐπιτροπῇ permiſsione, vt cùm nõdum nobis conſtet, vtrum ſit melius, ipſe ſtatuat amicus, quod profuturũ ſibi maximè exiſtimarit: aut in conſilium alios adhibeat. l.14.e. 14.18. Vel ὀδυρμῷ querela de deliberationis difficultate.lib.4.epi.2. Sunt autem huius generis apud Ciceronem, quæ in Epiſtolis tractantur familiaribus res & materiæ variæ. Reſponſiones ad conſultationem de inſtituendis rebus tempore belli fugiendũm ne an manendum. libr.4. epiſtol. 2.libr.14.epiſtol.14.18. De defendendis alicuius partibus.lib.5.epiſtol.19. De exilij loco deligendo. libro ſexto, epiſtol.8.20. *Materiæ reſponſionum ad Epiſtolas aliorum cõmunicatorias.*

De prouincia & administratione aliqua suscipienda. libro quarto, epistola quarta.

Imitatio responsionis ad communicatoriam epistolam.

Nos exercitij gratia sumemus epistolam 2. libri quarti familiar. in qua Sulpitio Cicero respondet, qui de instituendis suis rebus eum consuluerat: & sententias doctas, prudentes, ex media philosophia petitas adfert. Partes illius sunt quatuor. Exordium occasionis expositione; & laude atque commendatione prudentiæ Sulpitij: ingenij & doctrinæ suæ extenuatione constans. Propositio διαπορήσει dubitatione facta. Cõfirmatio, in qua eruditè vtilitatem inter se & honestatem Cicero confert. Conclusio, quæ querelâ & petitione absoluitur: vt vel ad se quamprimum Sulpitius veniat, si quid secum communicare velit: vel itineris labore omni supersedeat, si statutum aliquid iam habeat. Quas nos imitando effingere partes, & respondere ei conabimur, qui tempore aliquo periculoso, aut bello vel tumultu exorto nostram de instituẽdis rebus suis sententiam exquirit, hoc modo.

I. *Accepi literas tuas, quibus lectis malè amicum fecisse tuum intellexi: qui cum rogatus abs te esset, me ipse vt conueniret, deq; rebus omnibus certiorem faceret, per alios mißis tuis literis discesit.*

II. *Sed*

II. *Sed tamen paulò pòst quidam ad me amici tui venerunt, quibus placuit, vt certo aliquo in loco conueniremus: aut saltem ad te primo quoque tempore scriberem.*

III. *Quod meum consilium exquiris: quid faciendum tibi esse existimem: equidem is ego sum, qui vix mihi ipsi, nedum aliis consulere possum.*

IIII. *Tibi præsertim, homini ea, & doctrina, & prudentia, & experientia prædito: vt neq; meo, neq; cuiusquam alterius opus consilio habeas.*

V. *Quod si tamen hæc animo stat sententia: sic habeto.*

VI. *Si pietatem spectamus, aut propositam honestatem habemus: res iam est explicata: si quid conducat maximè quærimus: obscura, intricata, difficilis.*

VII. *Sin tales sumus, quales esse meritò debemus: vt nihil nisi quòd piũ rectumq; fuerit, vtile esse statuamus: quid faciendum, aut omittendum sit, dubitare minimè possumus.*

VIII. *Religionis, libertatis, iustitiæ defensione gratiam & fauorem sese hominum conciliaturum vterq; nostrum sperauit.*

IX. *Sed quàm spes ista longè nos fefellerit: quem res sint in locum deductæ: quis earundem cursus: facilè intelligis.*

X. *Interesse negotiis si cupis: ea quæ fiunt geruntur q; aut probes aut improbes necesse est: quorum*

illud turpe, hoc periculosum: vtrumq; à verè pruden tis alienum officio est.

XI. *Restat igitur, vt aliorum cura abiecta, de nobis tantum nostrisq; soliciti simus.*

XII. *Verùm & hæc ipsa deliberatio difficultatis non parum habet.*

XIII. *Neque enim boni cordatiq; est viri in tanta rerum perturbatione atque confusione sua solùm spectare: trahantur nec ne pedibus cætera, minus elaborare.*

XIIII. *Et fieri plerunque videmus, vt qui medij esse & quiescere cupiunt, vtrinque premantur, idemq; illis accidat, quod in media domus parte habitantibus euenire solet.*

XV. *Planè aqua, quod aiunt, hac mihi in re hæret: nec deliberatio vnquam oblata fuit difficilior.*

XVI. *Tu si fortè ceram communicare mecum toto illo de negotio volueris, locum mihi atq; tempus, quo conueniamus, designabis.*

XVII. *Quod si verò certi iam quid constituisti, labore hoc supersedere facilè poterimus. Vale.*

De Consolatoriis Epistolis.

Consolatoriæ Epistolæ à latinis, à græcis παραμυθητικαὶ, appellatæ, sunt, in quibus aduersa laborantem fortuna consolamur amicum, eiusdemque leuare mœrorem:

rem:sedare luctum : desiderium lenire: sanare dolorem : lacrymas abstergere literis nostris conamur. Est autem Epistolarum hoc genus maximè, & necessarium : quòd cùm primum hanc aspicit lucem homo, omnibus illicò miseriis, ærumnis, calamitatibus est obnoxius : & honestum, quia officium laudabile atque pium amicorum ægritudines, aut tollere funditùs, aut sedare saltem, neque pati manare eas longiùs: & vtile, propterea quòd tristitiæ remedium vnicum consolatio est : & vt vetus ille poeta ait:

Consolatoriarum epistolarum vtilitas.

Τῷ μὲν τὸ σῶμα διατεθειμένῳ καλῶς
Χρεὶ ἐστὶν ἰατροῦ: τῷ δὲ τὴν ψυχὴν, φίλου.
Λύπην γὰρ εὔνους οἶδε θεραπεύειν λόγος.

Finis ergo consolatoriarum epistolarum est : vt ob calamitates & miserias, aut non doleat prorsus amicus: aut non nimis doleat. Itaque adhibenda ea hîc argumenta erunt, quæ mederi ægritudini : iacentem erigere amicum:confirmare fractum posse videntur. Sumuntur autem illa, vel à causa calamitatum efficiente, Deo Opt. Max. vel necessitate, & cõmuni omniũ hominũ lege atq; conditione, quam Cic. peruulgatã quidẽ maximè, sed tamẽ talem esse consolationẽ affirmat, vt semper in animo eam

Consolationum argumenta δεικτικὰ docentia & probantia.

atque ore habere debeamus: & meminisse homines nos esse, ea lege natos, vt omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra: neque recusandum, quò minus ea, qua nati sumus conditione viuamus. Vel conscientia bene innocenterque vitæ transactæ: consiliorum, & factorum honestorum. Vacare enim culpa magnum, vt ille ait, solatium est: & boni qui sunt atque sapientes turpitudine, non casu: non aliorum iniuriis, sed suis delictis mouentur. Vel κοινωνίᾳ communione & societate malorum, & exemplis aliorum bonorum virorum, qui iisdem in miseriis, atque calamitatibus sunt versati. Etsi enim, vt ad Aulum Torquatum Cicero scribit, misera hæc sit consolatio, præclaro præsertim magnoque ciui ac viro: tamen necessaria est: vt cogitemus, nihil esse præcipuè cuique dolendum in eo, quod accidat vniuersis. Vel temporibus tristibus ac calamitosis, Reique publicæ statu misero & perturbato, quam Cicero plus proficere consolationem testatur, quàm omnes consolationes alias, quæ à sapientissimis viris vsurpatæ, memoriæque ac literis sunt proditę. Vel anteacta vita laudabili, dignitate, doctrina, virtute: vt

is qui

is qui dolet intelligat sibi turpe fore, dolore frãgi. Vel testimonio, iudicio, sermone hominum, de pietate, integritate, innocẽtia amici. Vel mitigatione & clemẽtia eorum qui offensi antè fuerant. Vel studiis, officiis, intercessionibus propinquorum aut amicorum. Vel conditione malorum atq; incõmodorum, quæ ostendemus esse aut nulla: aut non vsq; adeò magna, si cum iis quę adsunt adhuc conferantur: aut non diuturna: aut cum cõmodo aliquo cõiuncta. Vel deniq; malis atque periculis illis, quæ impendere, tristesq; minari ruinas videntur. Παθητικὰ verò mouentia à spe sunt & confidentia: deinde æmulatione: tum pudore ac verecundia ducenda. Quoniam enim in eo, cuius ægritudini medicinam facere conamur, metus esse atq; timor solet, qui aut propriis, aut cõmunibus malis excitatur: contrario ille motu, spe scilicet ac confidentia tollendus est. Æmulatio quoq;, quę maximè apud doctos atq; generosi spiritus homines locũ habet, oritur, cùm certi quidam laudantur, qui non turbulenter, sed sapiẽter pertulerũt ea quę acciderunt. Pudor deniq; incutitur, cùm animi effœminati mœrẽtibus imbecillitas obiicitur. Quanquam & impendentium

Consolationum argumenta παθητικὰ mouentia.

calamitatum & miseriarum metus ac denunciatio mœrorē lenit: & idem misericordia præstat, demortuorum cognatorū, vel aliorū qui cari fuerunt, προσωποποιΐᾳ & obtestatione adhibita. Ad ἠθικὰ porrò morata & conciliātia argumēta quod attinet, à persona illa partim nostra, partim eorū ad quos scribimus petūtur. In nostra amoris ac beneuolentię significatio: cōmemoratio officiorū: societas ægritudinis: literarū, vel infrequentię, vel breuitatis excusatio: extenuatio viriū in consolando modesta: metus etiā nonnunquam professio prodest: ne temerè, vel cōfidere ipsi, vel inanem aliis iniicere spē videamur. In aliena laus vtilis est ac cōmendatio pietatis, doctrinę, prudentię, magnitudinis animi: amoris itidem, studij, officij illius quē consolari cupimus: & hac ipsa quasi languentes excitari solent. Sunt aūt, vt de argumētorum istorū collocatione atq; tractatione agamus, quatuor consolatoriarū epist. partes: Exordium, propositio, confirmatio & conclusio. Exordia constant, vel ἐνδείξει τῆς συμπαθείας significatione doloris, męroris, luctus ex amici casu aduerso percepti, & modesta virium atq; ingenij nostri in consolando extenuatione, lib. 1. epist. 5.

Consolationum argumenta ἠθικὰ morata & cōciliantia.

Collocatio argumētorū in singulis consolatoriarum epistol. partibus.

Exordia consolatoria.

pist.5.lib.3.epist.10.lib.4. epist.3.5.13.lib.5. epist.16.18. lib.6. epist. 1.4.22. Vel amoris, beneuolentię, studij, officij cõmemoratione. lib.6.epist.2.5.10.14. Vel ἀφηγήσει περιφράσεως narratione occasionis qua ipsa suscepta scriptaq; sit consolatio.l.e.6.l.4.e.15.l. 6.e.4. Vel laude & prædicatione sapientię atq; animi magnitudinis amici. l.4. e. 3.5. lib. 6. e. 5. vel ἀξιώσει petitione & deprecatione: ne propter literarũ, aut raritaté, aut tarditatem, atq; intermissam ad tépus consolationem, neglexisse in miseriis amicũ videamur. l.4.e.5.13.l.5.e.16.17. l.6. e.2.3.6. 13. Vel timoris confessione.lib.4.epist.13. l.6.e.14. Propositiones, aut προτροπὴν adhortationé habent: ne ægrè nimis molesteq; aduersam amicus fortunã ferat.l.4.e.5.l.5. epist.18.lib.6.epist.2.17. Aut προένδειξιν & βεβαίωσιν indicationem & certam melioris fortunæ ac liberationis pollicitationem. lib.4.epist.13.lib.6.epist.5.13.14. Aut πρόληψιν occupationem atq; expositionem causæ, cur denuò consolationem adhibeamus apud eum, quẽ antè consolati sum⁹. lib.4.e.10.15.l.6.e.4.21. In cõfirmatione argumenta adhibentur, quibus illi q mẹrẽt adduci posse videntur, vt sese colligant, atq; erecto infractoq; animo mala & in-

Propositiones consolatoriæ.

Confirmationes consolatoriarum epistolarum.

commoda omnia ferant, ac ſumuntur:vel à cauſa efficiente & authore calamitatum Deo.lib.5.epiſt.16.Vel neceſsitate & communi omnium fortuna ac conditione. libro 4. epiſt.5. lib. 5. epiſt. 16.17.19.lib.6. epiſtol.1. 6. Vel conſcientiæ bonitate & culpæ vacatione. libro 4. epiſt. 3. lib. 5. epiſt. 17. lib. 6. epiſt. 1.2.3.4. 6. 10. 17.21. Vel ſocietate malorum, atque aliorum exemplis, qui eaſdem ſunt miſerias ac calamitates experti.lib.4.epiſt.3.5. 15. lib.5.epiſt. 16. 17.19. lib. 6. epiſt. 1.2.3.4.6.21. Vel temporum conditione triſti miſeroque ſtatu Reipub. lib. 5. epiſt. 5. lib. 5. epiſt.16.17.19. lib. 6. epiſt. 1.3.4. 6. 10. Vel anteacta vita, ſtudiis,moribus.lib.4. epiſt. 3.5.13.lib.5.epiſt.16.17.lib.6.epiſt.1.4. Vel teſtimonio & iudicio bonorum virorum. lib. 4. epiſt. 3. lib.5.epiſt.17.19. lib.6.epiſt.13. Vel mitigatione & clementia eorum qui offenſi antè fuerant.lib.4.epiſt.13.lib.6. epiſt.4.5.6.10. 14. Vel ſtudiis,officiis, auxiliis amicorum & propinquorum.lib.1.epiſt.6.lib.3.epiſt. 10.lib.4. epiſt.13. lib.6.epiſt.1.2.5.10.13. Vel aduerſæ fortunę & malorum conditione. lib.3. epiſt. 10.lib. 5. epiſt. 16.19. Vel malis atq; periculis impendentibus.lib.4.epiſt. 5.lib.5.epiſt.16.19.Vel contentione,& collatio-

latione eorum quæ amiſſa & retenta ſunt. lib.4.epiſt.3.5.lib.5.epiſt.19.Concluſiones conſolationū abſoluūtur:aut ὑποσχέσει pollicitatione & delatione voluntatis promptæ, operæ, ſtudij, officij. lib.1.epiſt.6.lib. 4.epiſt.5.13.lib.5.epiſt.17.19 lib.6.epiſt.1.3. 4.5.10.13.14.21.Aut ἀξιώσει petitione.lib.4. epiſt.13.15.lib.5.epiſt..16. Aut προτροπῇ adhortatione ad animi magnitudinem. lib. 1. epiſt.6.lib.4. epiſt.5.lib.6. epiſt.2.4.5.10.13. 14. Aut ἀναμνήσει & ἀνακεφαλαιώσει ante allatorum argumentorum breui repetitione. lib.6.epiſt.2.5.13. Aut ἀποσιωπήσει præciſione & ἐπιθεραπεία mitigatione eorum quæ in conſolatione adhibita. lib.4. epiſt. 3.5. lib.6.epiſt.1.3.4.Aut αἰτιολογία cauſarum inſtitutæ conſolationis expoſitione. lib. 5. epiſt.16.lib.6.epiſt. 4.Sunt autem varia Ciceronis in Epiſtolis conſolationum genera. Conſolationes in communibus miſeriis & interitu Reipub. lib.4. epiſt. 3.4.15. In repulſa.lib.1.epiſt.6. In damnatione.li. 5.epiſt.19. In valetudine aduerſa. lib.16.epiſt.14. In obitu liberorum. lib.4. epiſt.5. lib.5. epiſt.14.16. In exilio. lib. 4.epiſt. 31. lib.5. epiſt. 17.19.lib.6. epiſt. 1.2.3.4.5.6.10. 13.14.21.li.7.epiſt.3.29. Nos exercitij gratia hoc tempore,5.lib.4.fam. imitari conabi-

Concluſiones conſolationum.

Materiæ cõſol.epiſt.Cic. variæ.

Imitatio epiſtolæ conſolatoriæ.

Imitatio epist. consolatoriæ. mur, in qua Ciceronem Sulpitius conſolatur,& rogat,vt filiæ erecto infractoq́; animo obitũ ferat. Partes Epiſtolę illius quatuor ſunt. Exordium, doloris communis declaratione: ſignificatione ſtudij atq; officij:modeſta excuſatione conſtans. Propoſitio, περὶ ἐντροπῆ ad animi magnitudinem adhortatione facta. Confirmatio, quæ argumenta complectitur ſumpta à contentione bonorum:viri fortis officio:demortuæ filię conditione:ſtatu Reipub. perturbato:clariſsimorũ virorũ exemplis : communi omniũ hominũ fortuna : Ciceronis deniq; prudentia & vita anteacta. Quę quidem omnia ad dolorẽ, ſi non tollendum prorſus, ſaltẽ leniendum atq; mitigandũ ponderis momentiq́; plurimum adferũt. Concluſio præciſione atq; adhortatione abſoluitur. Hanc nos ſecuti viã amicũ filij lugẽtem obitũ conſolabimur hoc modo.

I. *Poſteaquam filium tuum hanc cum morte commutaſſe vitam intellexi : mœrore ſane ſum ac triſtitia incredibili affectus,eandemq́; ad me quoq; pertinere calamitatem ſum arbitratus.*

II. *Quod ſi & tum per loci longinquitatem:tum occupationes illas,quibus diſtrictus teneor quotidie, ad te proficiſci potuiſſem:coràm profectò meum tibi teſtatum dolorem feciſſem.*

III. Ac

III. *Ac licet miserum omnino hoc sit consolandi genus, quod apud afflictum ab afflictis adhibere propinquis, amicis, necessariis solet: propterea quòd ipsi opus aliorum habere consolatione videntur.*

IIII. *Tamen breuiter per literas consolari te conabor: idq; officium in partem optimam accepturum te planè confido.*

V. *Neq; enim iccirco illud facio, quasi tuæ hac in parte prudẽtiæ diffidã: verũ q, ita comparatũ esse plerunq; sciã, vt in rebus nostris nimio, aut gaudio, aut dolore præpediti, quid sit faciendum non videamus.*

VI. *Sed cur tam grauiter filij tui ferendam esse mortem censes?*

VII. *Considera obsecro, etiam atq; etiam considera, qua hactenus fortuna simus vsi: quàm multa amiserimus, quæ si non magis, æquè profectò atq; liberi iucunda nobis acceptaq; esse debent.*

VIII. *Filij fortè causa doles. At mentis oculorumq; ad ea quæ nunc fiunt & geruntur, aciem conuerte: bene cum eo aliisq; actum esse fateberis, qui miseris hisce ac verè conclamatis temporib. ex hac vita placidè migrârũt, & quasi fuga, ceruicibus nostris imminentes calamitates, declinarunt.*

IX. *Quid verò illum ad diuturniorem huius lucis expetendam vsuram impellere posset?*

X. *Vt cum virgine aliqua, honesta orta familia & locuplete coniunctus vitam traduceret: vt liberos procrearet, quibus delectareris: vt relicta à te bona teneret: vt ad honores atq; dignitates eueheretur?*

XI. Quid horum omnium est: quod non suas quoque molestias atq; difficultates habeat?

XII. At verò malum est filium amittere. Vnde quæso filium habuisti? nonne precario quasi nomine vsurarius tibi datus à Deo, ideoq; eundem repetenti reddendus fuit?

XIII. Quid porrò in tota rerum est vniuersitate, firmum, stabile, perpetuum, omnisq; interitus expers?

XIIII. Quot obsecro regna delata: quot mutata imperia: quot vrbes euersæ: quot viri extincti clarissimi?

XV. An hominem fuisse filium tuum es oblitus, ea scilicet lege natum, vt cùm aliis calamitatibus omnibus, tùm verò morti obnoxius esset?

XVI. Etiam illa considera, quæ tua cum primis digna persona videntur: pietate & virtute, non annorum numero vitæ æstimandam longitudinem esse.

XVII. Filium tuum inter peregrinos quidem: at in Repub. Christiana præclareq; constituta diem suum obiisse: vbi neq; ad corpus, neq; animam curandam necessariis destitutus fuit.

XVIII. Domini quoq; (vt cum scriptura loquamur) esse terram omnemq; plenitudinem eius: vndiq; cœlestem in patriam hac è vita migrantibus tantundem viæ restare.

XIX. Christianum te esse cogita: cuius est gratias Deo agere pro concessis aliquandiu liberis, non de iis

de iis abreptis cum eodem expoſtulare: & quaſi præmiſſum, non amiſſum lugere.

XX. *Veniant tibi in mentem ea quæ mihi aliisq́; ſimili in luctu præcipere es ſolitus: neq; committe, vt illud tibi obiiciatur:* ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

XXI. *Aut temporis expectaſſe medicinam videaris in iis, quibus pietate, animi magnitudine, ſapientia occurrendum erat.*

XXII. *Scriberem hanc in ſententiam plura: niſi vererer, ne cui de tua dubitare prudentia viderer.*

XXIII. *Proſperam & ad voluntatem fluentem fortunam ferre ſemper moderatè es ſolitus: non ergo minus in aduerſis rebus infractum, erectum, excelſumq́; te præbebis.*

XXIIII. *Quod ſi, vti ſpero, audiero, mihi gaudebo, tibi gratulabor.*

XXV. *Sin minus, atq; ita altè radices tuo in animo mœror atq; ægritudo egerit, vt euelli nullo modo queat: tamen officium hoc qualecunq; meum grato animo accipies: meq́; ad omnia tua promptum paratumq́; fore ſemper perſuaſum habebis.*

Atq; hęc de ratione inſtituēdarum conſolationum ſint dicta. Reſtat vt quonam pacto aliorum ſit reſpondendum conſolationibus oſtendamus. Eſt autem duplex hîc via atq; methodus obſeruanda. Aut enim amicorū acquieſcimus cōnſolationi: aut tantum eſſe luctum noſtrum oſtendi- *De ratione reſpondendi ad literas aliorum conſolatorias.*

mus : vt leuari atque minui nullo modo posse videatur. Cùm amici consolationẽ admittimus: ex effectorum desumpta loco adhibenda argumenta erunt, & ostendendum ab amico allatas rationes plurimùm profuisse: dolorẽ & tristitiam omnẽ abstersisse: recreasse nos mirificè. Deinde ἠθικαὶ moratæ quoq; sunt & conciliantes sentẽtiæ adhibendæ: cuiusmodi sunt: quibus gratitudinem nostrã declaramus: quibus gratias pro humanitate & officio pręstito agimus: quib. deniq; remunerationẽ ac memoriam pollicemur. Quod si verò dolor atque tristitia maior extiterit, quàm vt amici consolatione aut tollatur prorsus, aut saltem mitigetur ac leniatur: modestè ea refellemus, quę extenuandi ab eodem sunt gratia adducta: & vel ex causis, vel adiunctis, vel comparatione petitis argumentis ostendemus, tantas nostras miserias atque calamitates esse: vt omnes omnium longo post se interuallo relinquant: neque vllius mitigari consolatione possint. Sed hîc maximè moratis est & conciliantibus sententiis opus. Improbi enim atque agrestis est hominis, humanitatis officia non agnoscere: parui amicorum consilia facere: respuere consola-

Sententiæ in consolationis approbatione adhibendæ.

Sententiæ adhibendæ, cum cõsolatione tolli aut mitigari dolor nequit.

ἠθικαὶ moratæ & conciliantes sententiæ in respondendo vsurpandæ.

ſolationes. Itaque & hîc laus eſt atq; commendatio inſtituenda prudentiæ, doctrinæ, humanitatis, beneuolentiæ, ſedulitatis ac diligentiæ amici, omniaq; colligenda ea, quæ fractum ac proſtratum erigere atque confirmare animum poſſunt. In querelis etiã & exaggerationibus malorum mod⁹ adhibendus: ne muliebriter noſtram deflere fortunam videamur. Ad tractationem denique & collocationem quod attinet: diuerſa quoque illa erit. Qui enim amici conſolationem admittet, in exordio συστάσει καὶ ἐπαίνῳ laude & commendatione amici vtetur, & cuiuſmodi eius ſitq́ beneficium, ac quo loco habendum oſtendet. libro 5. epiſt. 13. In propoſitione allatam conſolationem approbabit, & obtemperaturum ſeſe promittet. ibidem. In confirmatione ἐπανάληψιν repetitionem argumentorum illorum inſtituet, quibus lenire noſtrum dolorem amicus eſt conatus, & quantum ſibi profuerint iſta oſtendet. ibidem.

Collocatio & tractatio diuerſa in reſpõdendo obſeruanda.

In concluſione pollicebitur, ſe operam daturum, vt, quantum quidem fieri poſsit, ab omnibus moleſtiis atque angoribus ſeſe abducat. ibidem. Quòd ſi verò acquieſcere conſolationi omninò

non poterimus: prima pars Exordium συστάσει cõmendatione atq; laude constabit humanitatis atq; officij ab amico præstiti. lib.4. epist.6. Propositio ægritudinis atq; doloris nostri ἔνδειξιν significationem con tinebit. ibidem. Confirmatio, correctionẽ atq; inuersionem complectetur argumen torum ab amico allatorũ: & rationes, quibus ad mœrendum compellamur: nec amici locum relinquere consolationi possimus, petitas vel à loci, temporis, personæ circumstantiis: vel exemplorum dissimilitudine: vel remotione causarũ, quæ tollere, aut saltem mitigare dolores posse videbantur & positione illarum, quę confirmare aut augere eosdem queant. ibid. Conclusio ἀξιώσει petitione absoluetur: vt quam primùm ad nos veniat amicus suaq; conuersatione aliquam in luctu leuationem adferat. ibidem.

Materiæ responsionum ad consolationes.

Huius generis exempla sunt in familiaribus Epistolis modò indicatis. lib. 4. epi. 6. in qua ad consolationem in liberorum obitu respondetur. lib. 5. epist. 13. vbi ad consolationem in Reipub. simul & liberorum obitu responsum datur. Et in Epistolis ad Atticum. lib.3. epist. 11. 13. 16. 18. in quibus Cicero Attico amico intimo respon-

ſpondet,& quo eius loco habeat conſolationes indicat. Nos 6.lib.4.fam.in manus ſumemus, in qua Cicero Seruij conſolatoriæ epiſtolæ reſpondet:atq; ita reſpondet: vt eam, non quidem inanem fuiſſe prorſus, ſed nec dolorem ſuſtuliſſe penitùs oſtẽdat. Epiſtola illa egregia eſt,& quatuor partes habet. Exordium, præſtiti officij laude conſtans. Propoſitionem,quæ conſolationis remotionem: ſignificationem doloris complectitur. Confirmationem, quæ paulò antè indicatis argumentis abſoluitur. Cõcluſionem petitione factam: vt primo quoq; tempore ad ſe veniat: quò eius frui conſuetudine & colloquiis poſſit. Hanc nos epiſtolam ſecuti amico, qui in filij obitu conſolationem adhibuerat, reſpondere hoc modo conabimur.

Imitatio epiſtolæ reſpondentis ad aliorum conſolationes.

I. *Mihi verò, Timothee, nihil tua præſentia gratiùs fuiſſet aut optatiùs.*

II. *Etenim cùm abſens tantopere tuis me literis recrearis; facilè quid coràm, & conſolando, & dolendo æquè,præſtare potueris intelligo.*

III. *Fuerunt profectò humanitatis illæ & beneuolentiæ in me tuæ plenæ: prudentia atque doctrina tinctæ ſingulari: omnia deniq; continuerunt ea,quæ aduerſa fractum fortuna erigere atque confirmare poſſunt.*

IIII. Propinqui etiam tui atq; amici plurimis officiis simul & suum in me declarare amorem: & tibi gratum facere voluerunt.

V. Itaque meritò, vt grata, ita quoque iucunda ea fuisse mihi scriberem: si hoc vti verbo meis in miseriis liceret.

VI. Quæ quidem tantæ sunt: vt vix me colligere: resistere dolori: tuam vel aliorum admittere consolationem queam.

VII. Sunt, fateor, amissa multa, eáq; chara.

VIII. At eò magis illorum conditio deploranda, qui aliis spoliati rebus, etiam liberis suis dulcißimis orbantur.

IX. Mortui sunt & aliis parentibus filij.

X. At vel plures habuerunt alios: vel instructi paratiq; probè à propinquis, affinibus, amicis fuerunt: vt vnius iacturam facilè aliorum compensare copia potuerit.

XI. Mihi autem nudo à propinquis: nulla munito cognatione: liberis destituto aliis, filius abreptus vnicus est: & filius pius, frugi, obediens, in cuius robur senilem me inclinaturum imbecillitatem speraueram.

XII. Sunt, vt nosti, eiuscemodi nunc tempora: ij hominum mores: vt non excitare atque alere: sed debilitare bonorum virorum studia poßint.

XIII. Sed cum nihil hîc mihi separatim ab aliis accidere sum arbitratus: me ipsum fregi, deq; filio

lio quoties cogitaui:toties curas doloresq; meos deposui.

XIIII. Iam verò tam alto atq; profundo vulnere accepto, etiam reliqua, quæ sanata & cicatrices obduxisse videbantur, recrudescunt.

XV. Et publicis à negotiis reuersus, domum cum aspicio: intueor alia, quæ, vel laboribus sunt meis multis magnisq; parta: vel relicta à parentibus: lachrymas continere nequeo: quia eum cui destinata ista erant omnia, subtractum mihi esse cogito.

XVI. Quò magis tuas literas vel potius teipsum expecto: vt ex conuersatione atque colloquiis tuis aliquam in luctu percipere leuationem queam.

XVII. Vt enim pluuia semper est bona: magis tamen siccitatis tempore grata: ita amicorum conuersatio cùm omnibus temporibus aliis: tum verò miseris maximè atque turbulentis esse accepta solet.

XVIII. Itaque peto, quod commodo tuo fiat, aut primo quoque ad me tempore venias: aut, si fieri illud per occupationes tuas non potest, literas, quæ absentis tui vices compleant, & crebras, & bene longas ad me mittas. Vale.

De Officiosis Epistolis.

Vtilitas officiosarum epistolarum.

Officiosæ Epistolæ θεραπευτικαὶ appellatæ à Græcis sunt, in quibus amorem, operam atq; officia nostra amico deferim⁹ ac pollicemur. Et est hoc quoq; literarum genus vtile cum primis ac necessarium: tum q̃a bene de nobis nostrisq́; meritis gratia est meritò referenda: tũ quia hæc ipsa scribendi ratio ad aliorum conciliandũ amorem cum primis apta & accõmodata.

Sententiæ officiosarũ epistolarũ.

Sumuntur aũt in officiosis epistolis sentẽtiæ ex causarum maximè & adiunctorũ locis: propterea quod animi in his promtitudo declaranda: simul etiam rationes atq; causæ adferendæ, quib. scilicet adducti, ad amici promouẽda prouehendaq́; cõmoda parati simus. Sunt verò duæ principes causæ, quę ad bene de aliis merendũ impellere homines solent: virtus & vtilitas. Itaq; ostendendũ hîc erit: egregiè in amicum animatos nos esse propter pietatẽ, iustitiã, liberalitatem, morũ amabilitatem, suauitatem, humanitatem, aut etiam Rempub. Deinde ad vtilitatem quoq; accedendum, & beneficia, vel in nos, vel nostros collata, non nudè saltem simpliciterq́; exponẽda: verùm ornanda & amplificanda: quod sint

non

non vulgaria aut leuia, sed magna, præclara, vtilia: data à viro insigni: data tempore necessario: data loco opportuno: & huius generis proferēda alia, quę sua natura parua cōmendare beneficia solent. Ex adiunctis etiam nonnulla promenda: cuiusmodi sunt: studiorum & vitæ coniunctio: morum similitudo: doctrina: autoritas, virtute, aut alia ratione parta. Motus hîc locum habet spei & fiduciæ, eoq; omnia dirigenda: vt bene speret amicus: vt nobis confidat: vt nostra sibi studia atq; officia parata fore semper, persuasum habeat. Maximè verò ἠθικαὶ moratę & conciliantes hisce in epistolis sententiæ requiruntur, operaque dáda: vt nec in eorum ad quos scribimus, simus nimij laude, atq; ita in adulationis suspicionem incurramus: nec officiorum nostrorum delatione verecundiæ ac modestiæ fines transgrediamur. Ad tractationem porrò atq; collocationem harum sententiarum quod attinet: quatuor officiosarum epistolarum sunt partes: quarū prima Exordium constat: vel συστάσει ἠθικῇ morata expositione & commendatione amoris, necessitudinis, beneuolentiæ, meritorum. libro 5. epistol. 8. libro decimo, epist. 9. 13. 29. Vel excusatione superioris tem-

Sententiæ mouentes.

Sententiæ conciliātes.

Collocatio sententiarū in singulis officiosarū epistolarum partibus.

Officiosarū epistolarum Exordia.

poriſ ſimultatum. lib.5.epiſt.8.aut in ſcribendo breuitatis.lib.3.epiſt.1.Vel ſcribendi occaſione, & ἐπαναλήψει, literarum acceptarum.lib.3.epiſt.4.Vel ſignificatione lętitiæ ac voluptatis ex amici beneuolentia perceptæ. lib.10.epiſt.9.lib.11.epiſt.8. Pars altera propoſitio amoris, beneuolentiæ, officij atque ſtudij pollicitationem continet. libro tertio, epiſt.1.4. libro quinto, epiſtol.8.lib.10.epiſt.9. Pars tertia Confirmatio rationes &cauſas complectitur eas, quæ quaſi vincula ſunt quædam ad hominum voluntates copulandas,& ſumuntur vel à commemoratione atque exornatione ingenij,doctrinæ,humanitatis,beneficiorum eius, cui noſtra officia deferimus. lib.3.epiſt.1.4. lib.5.epiſt.8.libr.10. epiſt.9. 29. Vel noſtra beneuolentia, obſeruantia, conſtantia, integritate. libr.5. epiſt.8. Vel coniunctione liberorum, fratrum,propinquorum,neceſſariorum,ſummorum virorum.lib.3.epiſt.4.lib.5.epiſt.8. Vel ſtudiorum & officiorum communione ac ſocietate.lib.3.epiſt.4.Vel iudicio amici de nobis præclaro.lib.3.e.4.Vel Reipub.amore. lib.5.epiſt.8.lib.10.epi.9.Pars quarta &poſtrema concluſio abſoluitur: aut teſtificatione fidei ac beneuolẽtię noua & ſtudiorum

Propoſitiones.

Confirmationes.

Concluſiones.

rum atq; officiorum ὑποσχέσει pollicitatio-
ne.lib.3.epist.1.lib.5.epi.8.lib.10.epist.29.l.
11.epi.8.Aut ἀξιώσει petitione,vt ad nos sæ-
pè scribat amicus & tãtum quid fieri velit
significet.lib.5.epist.8.libr.10.epist.13.li.11.
epist.8.vel etiam in mutuo amore respon-
deat.libr.10.epist.9. Sunt autem huius ge- *Materiæ officiosarum epistolarum apud Ciceronem.*
neris Epistolarum apud Ciceronem ma-
teriæ variæ. Delationes officiorum in im-
petrando exulanti reditu.li.10.epist.29. In
hoste persequendo &opprimendo.l.10.e.
15.In honore & dignitate prouehenda.l.5.
e.8.l.10.e.13.li.11.e.6.In Repub.defendẽda.
l.10.e.7.9.Generales & cõmunes.l.3.e.1.4. *Imitatio officiosæ epistolæ.*
Nos exercitij gratia epi.8.l.5.imitari cona
bimur,in qua Crasso Cic.scribit, quænam
absenti pręstet, omniaq; studia atq; officia
sua defert: partes illius Epistolæ sunt qua-
tuor. Prima,Exordiũ, cõmendatione par-
tim modesta officiorũ, partim superiorũ
tẽporũ excusatione cõstans, facta μεταστάσει
remotione & trãslatione culpæ in tẽporis
iniquitatẽ & homines maleuolos. Altera
propositio,q̃ officiorũ & studiorũ ὑπόσχεσιν
pollicitationẽ habet. Tertia cõfirmatio,in
qua causæ & rationes adferũtur,quib.scili
cet adductus Cic.non posit non bene, &
velle,& facere,Crasso.Quarta & postrema

Conclusio ἀξιώσει petitione absoluitur. Rogat enim Crassum Cicero, vt audacter omnibus in negotiis, cùm publicis, tum priuatis sua opera vtatur. Sententiæ tales esse poterunt.

I. *Quanto ego studio negotia promouere tua conatus fuerim: ex amicorum tuorum literis intellexisse te arbitror.*

II. *Neq; enim illud, aut ita est leue atq; exiguum, vt negligi: aut obscurum, vt ignorari queat.*

III. *Tanta profectò contentione cum aduersariis tuis adhuc decerto quotidiè: quanta nunquam antè, vel in meis, vel propinquorum meorum rebus decertare sum solitus.*

IIII. *Faciam etiam illud in posterum, operamq; dabo, vt si quid fortè neglectum à me superioribus temporibus fuerit, compensem ac sarciam.*

V. *Quanquam tui iuuandi, aut ornandi non mihi studium, sed facultas defuerit: quam tēpora partim, partim homines quidam maleuoli ademerunt.*

VI. *Lætor ergo, & ex animo lætor, tempus aliquādo extitisse, quo meam erga te promptam voluntatem, & amicitiæ perspicere fidem posses.*

VII. *Me etiam consecutum, vt & ij, qui tuam hîc causam agunt, meis consiliis atq; studiis nitantur, & cæteri, qui tibi fauent, tui me amantißimum ac studiosißimum: prompta officia, operam, curā, diligentiam, paratam intelligant.*

VIII. Neq;

VIII. Neq; dubito, quin de iis quæ hactenus sunt acta, & adhuc aguntur tuorum iam sis literis factus certior.

IX. De me sic tibi persuasum habeas rogo: non casu aut temeritate quadam amare me te atq; colere cepisse: sed illud multis iam annis propositum habuisse: vt coniunctus esse tibi possem.

X. Recordor etiam nunquam tuam mihi humanitatem atq; beneuolentiam defuisse.

XI. Si quæ interim simultates interuenerunt, vel potius suspiciones leuiculæ ex rumusculis incertis aut maleuolorum sermũculis ortæ sint obliuione illæ perpetua sepultæ omniq; è memoria nostra euulsæ.

XII. Ea enim tu pietate, doctrina, virtute, autoritate, præditus vir es: eum quoq; me esse cupio: vt amicitiam atq; cõiunctionem istam nostram: & voluptati nobis: & nostris ornamento: & reipub. vsui emolumentoq; fore confidam.

XIII. Itaq; quo me deinceps habere loco velis ipse statues, &, vt spero, meo ex commodo & honore statues.

XIIII. Ad me quod attinet: studium meum eximium in omni genere officij, sine vlla vllius, vel laboris, vel occupationis, vel periculi exceptione defero.

XV. Neq; hac in re amicis tuis aut propinquis cedam: quos ego, & quia sanguinis te communione attingunt: & quia viri sunt boni, vnicè diligo.

XVI. Quæ quidem ad te perscribere nunc pla-

cuit: vt ſcias primum in ſuſcepta ſemel tui defenſione conſtantem me permanſurum.

XVII. *Deinde in cæteris quoq; rebus, ſi quæ ad tuam, vel dignitatem, vel vtilitatem, vel voluntatem pertinere intellexero, vltrò me ſeduloq́; facturum.*

XVIII. *Tum admonitum à te vel per literas, vel amicos, in eo totum futurum, vt nihil à me fruſtra fuiſſe poſtulatum intelligas.*

XIX. *Itaq; velim audacter tua mihi credas committasq́; omnia: tuis etiam præcipias: vt mea quantulacunq; opera, gratia, autoritate, in negotiis cùm publicis, tùm priuatis, quotieſcũq; placuerit, vtãtur.*

De ratione reſpondendi ad literas aliorum officioſas.

Quod ſi verò ad aliorum officioſas reſpondere epiſtolas placuerit: ſentẽtiæ hîc adhibendæ erunt: ἐπαινετικαὶ laudantes: αὐξητικαὶ amplificantes, εὐχαριστικαὶ, agẽtes gratias: ὑποσχετικαὶ memoriam promittentes perpetuam: δεητικαὶ, ſimilem etiã deinceps beneuolentiam requirentes. Non enim perceptam modò amici voluntatem, ſtudiorumq; collaudare delationem, & quæ ad eam ipſam augendam videntur accommodata adhibere: verùm & cum gratiarũ actione rogare amicum oportet, vt deinceps quoq; in nos eſſe animatus bene dignetur: omnia deniq; adhibenda ea, quæ iis in epiſtolis vſurpanda eſſe monuimus, quibus reſpondere illis volumus, q̃ commen-

Sententiæ reſpõſionib. officioſarũ epiſtolarum accommodatæ.

mendationibus aut petitionibus noſtris locum reliquerunt. Eſt aũt horum ita collocatio inſtituenda: vt in parte prima Exordio, vel ſit ἐπανάληψις repetitio literarum breuis: & ἔπαινος laus ac p̄dicatio, amoris, ſtudij, beneuolentiæ amici. l.6.e.17.l.7.e.31.l.10.e.19.l.12.e.12. Vel εὐχαριστία gratiarum actio. l.10.e.11. Altera, Propoſitio cũ comprobatione voluntatis, petitionem complectatur, vt in nobis amandis atq; promouendis adhibere conſtantiam amicus velit. l.6.e.17.l.7.e.31.l.10.e.11. Tertia Confirmatio laudantibus atq; amplificantibus conſtet ſententiis. lib.6.epiſt.17.li.10.e.11. Quarta Concluſio abſoluatur: vel lætitiæ ſignificatione & voto.e.17.l.6. Vel petitione, vt & deinceps noſtrę conſulere dignitati ac ſaluti amicus velit. lib. 10.epiſt.9.li.11.epiſt. 12. Vel animi grati & memorię perpetuæ pollicitatione. lib.10.e.11. Sunt verò huius generis aliquot Ciceronis in Epiſtolis familiaribus exempla. Reſponſiones ad delationem officij in conuerſatione. lib.6.epiſt.12.lib.7.epiſt.31. In defenſione dignitatis. lib.10.epiſt.11.lib.12.epiſt.12. Et Reipub. contra hoſtes & tyrannos. lib. decimo, epiſtola decimanona. Nos exercitij cauſa epiſtolam 11. libr. decimi imitari

Sententiarũ collocatio & tractatio.

Materiæ reſponſionum ad Epiſtolas officioſas.

Imitatio officioſæ epiſt.

conabimur:in qua Ciceroni primum gratias Plancus agit : deinde in se collata beneficia recenset atq; amplificat. Tum eundem rogat, vt & porrò in Senatu sese defendere velit. Postremò suam in Repub. defendenda fidem: in amicitia memoriã atq; gratitudinem defert ac pollicetur : simul etiam quæ in bello contra Antonium gerendo proposita habeat consilia, indicat. Sententiæ erunt tales.

I. *Magnas tibi nunc, vti debeo, ago gratias : maiores habeo, & habiturus sum dum anima spirabo mea : relaturum me affirmare mea me non sinit tenuitas.*

II. *Tot enim tantaq; tua in me extant promerita: vt vix illa percensere numerando, nedum remuneratione explere aliqua poßim.*

III. *Nisi fortè, quæ tua est humanitas, retulisse me gratiam existimaueris, si memoria ea tenuero.*

IIII. *Si de propinquorum, aut etiam liberorum agendum tibi rebus esset : maiorem profectò curam, fidem, diligentiã adhibere nõ posses, quã in hac mea molesta sanè ac difficili satis adhibere te intelligo.*

V. *Quot enim quantosq; mei causa labores sustineas : quorum hominum odium tibi atq; inuidiam concilies : quibus cum iurgiis propter me contendas, cognitum iam dudum exploratumq; habeo.*

VI. *Itaq; hæc nunc cura animo erit meo infixa* perpe-

perpetuo: vt & publicè dignum tua me laude atque commendatione geram: & verò priuatim minimè committam: vt tuorum officiorum memoria meo ex animo effluxisse videatur.

VII. *Vale, & quem semel tua beneuolentia atque defensione dignum iudicasti, eundem & deinceps amare, fouere, tueri perge.*

De Conciliatoriis Epistolis.

Conciliatoriæ Epistolæ, ἐπαρεστικαὶ καὶ προσοικειωτικαὶ appellatæ à græcis sunt, in quibus fauorem ac beneuolentiam conciliare nobis eorum studemus, qui propter pietatem, doctrinam, virtutem res gestas sunt in authoritate, ab iisdemque verecundè petimus, vt nos in amicorum, aut clientum suorum numerum recipere: &, vel in studiis, vel rebus aliis iuuare atque promouere dignentur. Genus hoc epistolarum longè pulcherrimum & vtilissimum est, cum aliis, tum literatis maximè hominibus, qui nihil in votis optatisq; habent magis, quàm vt doctorum clarorumque virorum sibi amorem concilient, eundemque semel adepti literarum crebritate atq; aliis officiis retineant. Inprimis verò adolescentib. hæ sunt literæ necessariæ, quib. nihil esse vel vtilius, vel

Vtilitas conciliatoriarũ epistolarũ.

laudabilius, vel necessariũ magis potest, quã si à doctis & claris viris ametur, eorundemq́; in studiis cæterisq́; rebus vti consilio & auxilio queant. Sunt autẽ sententiæ in his potissimũ ex adiunctis, causis & effectis sumendæ: & quidẽ ostendendum primò, moueri atq; impelli nos eius, ad quẽ scribimus, & in cuius insinuare nos amorẽ ac beneuolentiã cupimus, pietate, eruditione, humanitatẽ, bene de omnib. merendi prona propensáq; voluntate: consuetudine laudabili cùm ipsius, tum maiorumq; studiorum deniq; similitudine. Quò enim quisq; est doctior: eò & humanior esse, ac lętari magis solet occasionem sibi benefaciendi aliis offerri. Eos quoq; diligimus, qui illarũ artiũ amore atq; cupiditate flagrant, in quib. excellimus, & nomen consecuti aliquod sumus. Quod si verò ad indoctũ aliquem scribendum: diligẽter eius vitæ cõsideranda ratio erit: & obseruandũ, quib. ille maximè delectetur, & quorũ nomine charus apud alios atq; honorat⁹ esse cupiat. Ita ducis alicuius conciliaturi beneuolentiã, eius fortitudinẽ, rei militaris peritiã, præclarè gesta in bello cõmendabimus. Insinuare nos in senatoris alicui⁹ volentes amicitiã commẽdationem adhibe-
bimus

bimus prudẽtiæ, grauitatis, cõstãtię. Omnes tñ ferè humanitatis delectari laude videtur: neq; quisquã liberali erectoq; est pditꝰ ingenio, qui nõ inde cõmẽdari cupiat. Deinde subindicãdũ & illud erit: neq; nos planè clarorũ doctorũq; virorũ indignos amori esse: reperiri in nobis, si non multa, nõ tñ nulla prorsus, q̃ in sui amorẽ homines pelliceãt: cuiusmodi sunt: amor, obseruantia, admiratio doctorũ & magnorũ virorũ: studiũ & diligẽtia in capessendis artibus ac disciplinis: honesta laudis atq; gloriæ cupiditas, q̃ clarorũ hominũ cõparari amore ac beneuolẽtia solet. Tum & q̃ hoc sit nobis honestũ ac necessariũ: ei verò ad quẽ scribimꝰ laudabile vel etiã vtile futurũ demõstrabimus. In eo deniq; totos nos fore pollicebimur: vt magnorũ clarorũq; virorũ nõ indigni fauore videamur: obseruãtia in nobis & gratitudo debita nunquã desideretur. Sed nec τὸ ἡδὺ iucũdũ omittẽdũ erit: propterea q, quẽadmodũ agricolæ lætari solẽt, cũ quas ipsi plantarũt arbores fructus pferre vident: ita senes & viri clari voluptate atq; lætitia pfundũtur: cũ in cathedra, in suggestu, in foro, in curia, in cancellis, in aulis principũ florere eos cernũt, quos amore sunt & beneuolentia cõplexi:

& quorum ſtudia ac conatus præclaros promouere non fuerant dedignati. Iam verò ad moratos & conciliantes ſententias quod attinet, maximè illis hoc in epiſtolarum genere eſt opus: propterea quod & nimiis euehere laudibus eum cuius cóciliare nobis beneuolentiam volumus, moleſtum eſt ac ingratum: & vel nos commendare, vel multa magnaque polliceri, ſtultum atq; inuidioſum. Itaque extenuatione hîc eſt verecunda ac modeſta opus: & oſtendendum non eos nos quidem eſſe, qui tanti viri amorem atq; beneuolentiam ambire meritò queamus: non tamen commiſſuros, vt eadem indigni prorſus videamur. Deinde adulationis quoq; ſuſpicio eſt, aut bonorum & prudentum offenſio declinabitur, ſi in laude ac prædicatione non nimij fuerimus: addiderimus etiam: proprium hoc viros doctos, aut aliàs magnos atq; claros habere: vt eſſe quã videri tales malint: nimia etiã ſui laude offendãtur, nó delectentur. Sed & mouẽdus erit animus eius ad quem ſcribimus, maximè ſpe ac fiducia: & promittẽda, literatis ac prudentib. laus, iucũditas honeſta, prędicatio perpetua: indoctis vtilitas & commoda quib. magis illi quã honeſtate, aut laude

Sententiæ ἠθικαὶ moratæ & conciliantes.

Sententiæ παθητικαὶ mouentes.

laude atq; gloria moueri solent. Ad tractationem porrò, atq; collocationẽ quod attinet, quatuor potissimum partib. Conciliatoriæ epistolæ constant: quarum prima Exordium ita est instituendum, vt non vel pudenter, vel prudenter parum aliorũ nobis conciliare amorẽ atq; beneuolentiam velle videamur. Itaq; aut scriptionis causas indicabimus: petitas à prædicatione, vel spe egregia humanitatis, beneuolẽtiæ, auxilij eius ad quẽ literas damus. li.5.e.4. 9.l.15.e.10. Aut eiusdem intermissæ hactenus rationes exponemus.l.5.e.4. Aut longioris causarũ enumerationis ἀποδιώξει reiectione vtemur. libr.6. epist.16. Pars altera propositio ἀξιωματικὴ erit petitoria, vt, quãtũ quidem amici fert volũtas, nos in suorum album ascribat. libr.5. epist.4.9. lib.6. epist.16. lib.15. epist. 10. Pars tertia confirmatio argumenta continebit, quæ ad nos amandos atq; promouendos impellere amicum possunt: vt sunt petita ab eius cõsuetudine, studio, amore, beneuolentia, lib. 15. epist.10. laude & commendatione doctrinę, virtutum, aut cæterarum rerum. lib.5. epist.4.9. lib.15. epist.10. Nostra gratitudine & memoria. lib.5. epist.4. Necessario. lib.5. epist.4. Facili. lib.15. epistol.10.

Collocatio & tractatio sententiarũ in singulis epistolæ partibus.

Exordia.

Propositiones.

Confirmationes.

Pars quarta & postrema conclusio constabit, vel δεήσει petitione, vt flagranti nostro amori ignoscere, commendatosque sibi nos habere amicus dignetur. lib. 15. epist. 10. Vel ὑποσχέσει pollicitatione memoriæ, fidei, obseruantiæ, gratitudinis perpetuæ. lib. 5. epist. 4. 7. libr. 6. epist. 16. Sunt autem, quæ in Ciceronis reperiuntur epistolis familiaribus, amoris ac beneuolentiæ conciliationes. lib. 5. epist. 4. 9. lib. 6. epistol. 16. libro decimoquinto, epistol. 10. Nos ad imitandum, 9. libr. 5. nobis proponemus, in qua Ciceroni sese de nota, quod aiunt, meliori Vatinius commẽdat. Partes illius Epistolæ sunt: Principium, in quo causas Vatinius recenset, quibus adductus Ciceronis sibi conciliare beneuolentiam conetur. Propositio, in qua Ciceronem idem rogat, vt sese cõmendatum sibi habere velit. Confirmatio, petitionis causas & rationes cõtinens. Conclusio quæ gratitudinis pollicitatione absoluitur. Hác ergo secuti epistolá à docto aliquo claroq; viro petemus, vt in suorũ nos amicorũ aut cliẽtum numero habeat. Sẽtẽtiæ tales esse poterũt.

Materiæ cõciliatoriarũ epistolarũ.

Imitatio cõciliatoriæ epistolæ.

I. *Si pristinam adhuc consuetudinem in amandis atque promouendis bonarum artium studiosis seruas: nunc ad te venio: & vt tuo dignum me amore ac pa-*

ac patrocinio iudices, etiam atque etiam rogo.

II. Non opinor me aſpernaberis & reiicies, qui alios plurimos ſingulari es humanitate ac beneuolentia complexus.

III. Cuius verò ego potiùs amorem & patrocinium expetam, quàm illius qui cùm propter ingenij monumenta præclara, tum egregias virtutes plena, quod aiunt, manu collaudatur ab omnibus?

IIII. An verear, ne, qui nemini vnquam ſuam beneuolentiam denegarit: illiteratos quoque amicitia dignos ſuo iudicarit, is me repudiet?

V. Cum illud fieri plerunque videamus: vt qua quisq; in arte maximè excellit, eos qui eiuſdem ſunt amantes & ſtudioſi, amore perſequatur.

VI. Neq; ad hominũ animos cõglutinãdos ſtudiorũ quicquam ſit ſimilitudine aptius atq; accõmodatius.

VII. Quare, ſi, vt ſoles, adoleſcẽtes ſtudioſos amas: me quæſo, nõ doctũ quidem, ſed tamẽ doctorũ obſeruantẽ diſcẽdiq; cupidũ ſuſcipe ac cõmendatum habe.

VIII. Nota tibi ætatis eſt noſtræ imbecillitas, inſcitia, temeritas.

IX. Scis quàm in ſtudiis inſtituendis erret ſæpè: quã crebrò inſtitutum mutet: quàm multa iis obiiciantur, ex quib. ſine prudentum ac doctorum virorum expedire ſeſe conſilio auxilioq; nequeant.

X. Idem ego quoq; expertus hactenus ſum ſæpe: & adhuc experior quotidie.

XI. Quocirca tua primis prudentia mihi eſt

opus: quæ fluctuantem regat: & , vti spero, prompta mihi parataq́; erit.

XII. *Fateor sanè, & ingenue libēterq́; fateor: me à tua insigni pietate: nominis celebritate præclara: doctrina eximia: autoritate summa lōgißimè abesse.*

XIII. *Neq; quot quantisq́; distentus ac districtus negotiis tenearis ignorant ij, quibus tua iuuandi alios cùm voluntas, tum facultas est cognita.*

XIIII. *Veruntamen si ad eos, de quibus bene mereris quotidiè, me quoq; vnum minus quàm mediocrem aggregaueris: dies noctesq́; in illud incumbam: vt gratum me fuisse, teq́; alterum quasi parentem coluisse atq; obseruasse intelligas.*

XV. *Bene vale vir doctißime, & literis hisce meis parum literatis ignosce, nec quam in iisdem exarandis sim infans, sed tui amans considera. Vale.*

De Mandatoriis Epistolis.

Mandatoriæ Epistolæ προσtακτικαὶ appellantur, in quibus inferioribus & potestati nostræ subiectis iniungimus, vt, quæ volumus, primo quoq; tēpore expediant. Est autem epistolarum hoc gen⁹ vtilißimum, cùm iis, qui in alios imperium obtinent: vt sunt parētes, præceptores, magistratus: tum qui principum, aut rerūpublicarum in cancellis versantur, & dominorum suorū nomine ad alios scribere literas necesse habent.

Vtilitas mādatoriarum epistolarū.

habent. Itaq; & de hoc paucis agemus. τὸ ἐπιτάσσειν, inquit Demetrius, σύντομον καὶ βραχὺ: καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος. Itaq; breuitati hîc est maximè studendum, & pręcidenda, atq; reiicienda multa: neq; de rationibus atq; argumētis multis cogitādum, cum illorum herilis voluntas locum suppleat. Neq; etiam beneuolentię hîc est captatione opus, quæ apud superiores non inferiores adhiberi potissimū solet. Sunt tamen & hîc interdum rationes ac sententiæ desumptæ, vel à necessitate. lib. 16. epist. 29. lib. 14. epist. 20. Vel vtilitate. lib. 16. epist. 24. Vel facultate, quæ ex adiunctis & rerum, personarum, locorum, tēporis, modi, circumstantiis ostenditur. lib. 14. epist. 5. li. 16. epist. 20. Et quia imperiosi qui sunt nimis ingrati esse solent, aut commutatione odium declinatur: cum imperandi loco indicandi modus vsurpatur: aut præcisione facta, non necesse esse ostenditur, vt adhortatio hîc vlla adhibeatur: cùm antè curæ sint negotia ei, ad quem scribimus: aut causa exponitur, cur iisdem de rebus scribatur sępius: quod rei scilicet nos magnitudine moueamur, non diligentię vel fidei alterius diffidamus. Sed & mouentia hîc locum habere argumenta possunt, quę

Sententiæ προστακτικαὶ mādatoriæ.

Sententiæ ἠθικαὶ.

Sententiæ παθητικαί.

partim à metu, partim ſpe & confidentia ſumuntur. Sæpe enim ignaui qui ſunt, aut timidi, ad capeſſenda negotia pœnæ iniecto metu excitantur. Non etiam rarò qui erectis ſunt præditi ingeniis ſpe propoſita gratiæ, amoris, promotionis, excitãtur, vt quæ in mandatis habent, & alacriter, & celeriter, expediant. Ad tractationem verò atque collocationem quod attinet, quatuor illa partibus conſtat: Primum Exordio, quod ſumitur, vel à ſcribendi occaſione negotij quod expediri volumus expoſitione. lib. 14. epiſt. 5. 6. Vel excuſatione literarum breuitatis. lib. 14. epiſt. 10. aut raritatis. lib. 14. epiſt. 6. vel expectatione & deſiderio earundem. lib. 16. epiſt. 19. 20. vel directo mandato. lib. 16. epiſt. 23. vel occupatione qua diffidentię ſuſpicioni occurritur. lib. 16. epiſt. 24. Pars altera propoſitio eſt προσθετικὴ ἢ ἐπιταγὴν ipſum mandatum continens, propoſitum aut directò. lib. 14. epiſt. 5. 6. 20. lib. 16. epiſt. 20. 14. aut obliquè & παραλείψει præteritione. lib. 16. epiſt. 19. 23. Pars tertia Confirmatio argumenta habet petita: aut à circumſtantiis quæ facultatem indicant. lib. 14. epiſt. 5. lib. 14. epiſt. 20. Aut vtilitate. lib. 16. epiſt. 24. Aut neceſſitate. lib. 14. epiſt. 20. lib. 16. epiſt. 29. Pars quarta

Collocatio argumentorum & ſententiarũ in ſingulis mãdatoriarum epiſtolarum partibus.

Exordia.

Propoſitiones.

Confirmationes.

quarta Conclusio repetitione προσλάξιος mādati & adhortationis absoluitur: vt sine mora ac diligenter negotiū curetur. li. 14. e. 5. 6. 10. l. 16. e. 19. 20. 24. Sunt autē res q̄ in mandatoriis Epistolis apud Cicerone reperiuntur istæ. Mandatū de bonorū auctione. l. 14. e. 5. De ære alieno dissoluēdo. l. 14. e. 6. De exigendo debito. l. 16. e. 19. 23. 24. De literis crebrò mittēdis. l. 14. e. 10. De libris componēdis & reditu maturando. l. 16. e. 20. De parandis ad hospites excipiēdos necessariis. l. 14. e. 20. Sunt huius generis plurimæ eæq; elegantes Bembi epist. Leonis decimi nomine scriptæ: quæ propter cùm sententiarū acumen atq; breuitatem, tùm styli puritatē, elegantiam, venustatem verè Ciceroniā legendæ diligenter sunt ab iis, qui vel regibus atq; principib. vel Rebuspub. aliquādo in cancellis inseruire cupiūt. Nos 24. l. 16. imitati ablegato à nobis famulo mandabimus, vt cōmissa negotia diligēter & primo quoq; tēpore expediat: sentētiæ esse tales poterūt.

Conclusiones.

Materiæ mādatoriarum literarū in Ciceronis epist. famil. variæ.

Bembi epist. Leonis X. nomine scriptæ.

Imitatio mādatoriæ epistolæ Cic.

I. *Etsi paucos ante dies de omnib. reb. prolixè ad te scripseram: tamē cum certū hominē ad vos euntem nactus essem: denuò de iisdem ad te dare literas volui.*

II. *Non quod de tua diligentia dubitem, quam hactenus ego probaui semper: sed quia rei me ita anxiū*

solicitumq́; magnitudo reddit: vt nisi ea expedita, tranquillo pacatoq́; esse animo nequeam.

III. *Quo ego consilio, quantisq́; te sumptibus ablegarim, non ignoras.*

IIII. *Prora, quod aiunt, & puppis mihi fuit te ablegandi: vt & priuatas res meas expedires, & de publicis me certiorem faceres.*

V. *Creditoribus, vt primo quoq; tempore, satis fiat, operam dabis.*

VI. *Ab iis quorum nostris in tabulis nomen extat, si non omnem, saltem aliquam partem extorquebis: neq; committes, vt tua nobis fraudi lenitas esse queat.*

VII. *In primis autem curabis: vt in nundinis nostris proximis expedita sit pensio.*

VIII. *De rebus aliis priuatis videbis.*

IX. *De publicis omnia mihi certa: quid ex Italia, Gallia, Anglia scribatur: quæ hominum de bellis opinio.*

X. *Apud nos varia, sine tamen capite & autore certo, sparguntur.*

XI. *Ego nisi negotiis impedirer, ipse ad vos excurrerem.*

XII. *Sed nosti rerum mearum statum & conditionem.*

XIII. *Itaq; totus in eo eris: vt & de omnibus, prima quaq; oblata occasione, certiorem me facias: & debitores vel per procuratores nostros admoneas, vel ipse appelles.*

De

De Disputatoriis e-pistolis,

VSitatiſsimum hoc eſt inter doctos Epiſtolarum genus, qui ſæpe per literas, vel ſerio, vel ioco de quæſtione & controuerſia aliqua diſputant. Et prodeſt illud ipſum quoq; plurimum: cum ſine diſputatione infrugifera atque inutilis eſſe pręceptio ſoleat: & omnibus in artibus diuerſæ diuerſorum opiniones atq; ſententiæ deprehendantur: coràm autem cum viris literatis de iiſdem diſſerere non omnibus liceat. Eſt verò duplex hoc epiſtolæ genus: vel enim propoſita aliqua quæſtione viri docti ſententiam exquirimus: vel aliorũ expoſitis opinionib. quid nos ſentiamus, oſtendimus. In primo illo genere, iiſdem vtendum ſententiis atq; argumentis erit, quæ in petitoriis & communicatoriis epiſtolis adhibenda eſſe diximus. Tractatio quoque ita inſtituenda: vt in Exordio beneuolentia concilietur, vel laude eruditionis & humanitatis illius ad quem ſcribimus: vel veniæ deprecatione atq; excuſatione modeſta. In καταστάσει controuerſia & quæſtio ipſa breuiſsimè proponatur. In confirmatione ἀπαρίθμησις e-

Diſputatoriarum epiſtolarum vtilitas.

Diſputatoriæ epiſtolæ duplices.

Sententiæ in diſputatoriis epiſt. adhibendæ.

numeratio inſtituatur diuerſarum opinionum & rationum quæ vtrinque adferuntur, & dubios nos reddunt. Concluſio petitione & promiſsione abſoluatur: ita vt rogemus virum doctum, ne ſuam nobis de quęſtione & controuerſia propoſita explicare ſententiam grauetur: & eidem viciſsim debitam obſeruantiam gratiq; animi memoriam deferamns. In poſteriore, præter modeſtiæ ſignificationē nulla beneuolentiæ eſt conciliatione opus: ſententiarum tantum atque argumentorum requiritur expoſitio. Quam ad rem neceſſaria Dialecticorum eſt in diſputãdo methodus: & ratio inſtituendæ ἀντεξετάσεως, qua id quod verum, certum, firmum elicitur.

Collocatio in diſputatoriis epiſt. obſeruanda.

Partes præcipuè duæ ſunt: narratio & concluſio: quarum illa ἐκθέσει variarum opinionum ac ſententiarum recitatione: hæc ἐπικρίσει noſtræ ſententiæ expoſitione abſoluitur. Nonnunquam tamē quatuor Ciceronis in epiſtolis reperiuntur. Exordium, ſumptum, vel à circumſtantiis & occaſione agitatæ controuerſiæ. libro ſeptimo, epiſtola vigeſimatertia, vigeſimaſexta. Vel commendatione rei. libro ſeptimo epiſtola vigeſimaſecunda. Vel προθεραπεία ſeu προεπιπλήξει præmunitione & præcaſtigatione

gatione ſentẽtiæ de qua diſputari ſumus. lib. 9.epiſt.22. propoſitio ipſius προβλήματος quæſtionis & diſceptationis.libro ſeptimo,epiſt.22.23.lib.7. epiſt.22. ἔκθεσις expoſitio & enumeratio opinionum ac ſententiarum variarum quæ in propoſita quęſtione reperiuntur.libro ſeptimo epiſt.22. 23.26.lib.9.epiſt.4.22. Concluſio facta ἐπιχειρήσει iudicij & ſententiæ noſtræ expoſitione.libro ſeptimo epiſtola vigeſimatertia,libro nono,epiſtola vigeſimaſecunda, Sunt autem quęſtiones quę in diſputatoriis epiſtolis Ciceronis reperiuntur:de teſtamento & cauſa hæreditaria.lib.7. epiſt. 22. De actione hæredis contra furtum ante hęreditatem commiſſum.lib.7.epiſtola vigeſima ſecunda. De veſicæ & viſcerum morbo,eiuſdemq; cùm cauſis, tum remediis.li. 7.epi.26. De futurorum neceſsitate & contingentia.li.9.epiſt.4. De loquendi licentia. lib.9.epiſt.22. Nos exercitij cauſa 22. libr.7.imitari conabimur,quòd licet breuis illa ſit, tamen puram atque ſimplicem διάλεξιν diſputationem atque diſquiſitionem continet.Conſtat autem primò ἀφηγήσει & notatione circumſtantiarum: deinde καταστάσει propoſitione quæſtionis; tum ἀπαριθμήσει authorum vario-

Materiæ diſputat. epiſt.

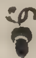
Imitatio diſputat.epiſt.

rum enumeratione : poſtremo concluſione , quæ Ciceronis ἐπίχειρον iudicium & ſententiam complectitur. Quas nos huncin modum exprimere partes poterimus.

I. *Illuſeras proximo in colloquio, quod dixeram, inter ipſos Philoſophos controuerſiam eſſe, poſſet nec ne hac in vita certo aliquid ſciri, aut cognoſci.*

II. *Itaque etſi domum reuerſus alia negotia inueneram: tamen locos quoſdam notaui, & deſcriptos tibi miſi: vt ſcires Herillos, Pyrrhonios, & Academicos maximè recentiores ſcientiam omnem è medio ſuſtuliſſe.*

III. *Ego tamen Platoni & Ariſtoteli aſſentior, qui vt ſciri poſſe omnia, minimè aſſerunt: ita ſciri quoque nihil verè negant: cum, vt alia nunc mittam, diſcendi ardorem reſtingui: artes & diſciplinas cunctas corruere: legum atque honeſtatis omnis ruinam ſequi neceſſe ſit, ſi ſciri à nobis nihil hac poſſe in vita ſtatuatur. Vale.*

DE RATIONE CONTEXENDARVM EPISTOLARVM

Pars II.

Demonstratiui generis: & quidem primò Gratulatorias Epistolas continens.

ABSOLVTIS Deliberatiui generis Epistolis, reliquum est, de iis vt agatur, quæ ad Demonstratiuum referendæ esse videntur: quales sunt laudatoriæ, reprehensoriæ, gratiarum continẽtes actiones, dedicatoriæ, gratulatoriæ, à quibus initium nũc faciemus, propterea quòd præ cæteris vsurpari crebrò illæ solent. Sunt autem gratulatoriæ συγχαριστικαὶ Epistolæ, in quibus amico de rerum successu prospero, & ad voluntatem fluente

Demonstratiui generis Epistolæ.

Gratulatoriæ Epistolæ.

fortuna: de rebus bene præclareq; gestis: de honore & dignitate, de affinitate, hisq; similibus aliis gratulamur: & eidem, aut vsum illorum diuturnum, aut similem in cæteris quoque successum precamur. Id quod veri est amici officium: sæpe etiam necessarium, propter homines autoritate & potentia magna præditos: quibus de aucta dignitate: nominis amplificata gloria: rebus laudabiliter fortiterque administratis, gratulari nos oportet. Est autem diligens in his & accurata primò, cùm rerum, tum personarum ratio habenda videndumque sintne ea, propter quæ gratulatio instituenda, magna, & apud viros vsurpanda magnos, ideoque amplam, ornatam, splendidam tractationem requirant: an verò exigua ac minutula, vt qui splendore in iis, aut ornatu magno vtatur, in lente, quod aiunt, vnguentum adhibere videatur. Deinde de argumentis est cogitandum, eademque eo dirigenda: vt lætitiæ nos & gratulationis causas habere iustas appareat. Sumuntur autem illa ex causis, effectis, adiūctis, comparatis: & ostenditur esse ea, quorum gratia amico gratulamur, virtute, consilio, laborib. meritis præclaris: non casu, gratia, prensatio-

In gratulatoriis Epistolis quæ consideranda.

Argumenta gratulationum.

ſatione, largitionibus parta. Deinde eſſe præclara; parere honores: adferre dignitates: ab obliuione atq; interitu amici vindicatum nomen ſumma cum laude ad poſteritatem vſq; tranſmittere: eſſe ad virtutem declarandam apta: ad plurimorum prouehenda commoda accommodata: expetita à multis: impetrata à paucis: contigiſſe citò: & contigiſſe temporibus difficillimis: & contigiſſe conſentientibus, vel omnibus, vel ſaltem bonis ac prudentibus. Comparatio quoque eſt inſtituenda, qua ſæpe numero id quod ſua natura vſque adeò magnum dignumque gratulatione non eſt: aliorum facta collatione maius redditur. Poſtremò docendum: eſſe eum, cui gratulamur, amicitia, neceſsitudine, ſanguinis communione, affinitate, aut aliis modis, ita nobis iunctum, vt eius non ſecus atque noſtræ curæ nobis cordique res eſſe debeant. Ad πάθη verò, animorum motus, quod attinet, locũ hic maximè habent: χαρὰ gaudium & lætitia, quæ ex præſentibus bonis percipitur: χάρις gratia: ζῆλος æmulatio, quæ in cohortationibus cum primis prodeſt, cum eos, ſcilicet, quibus de fortuna gratulamur ſecũda, hortamur: vt iam non cum aliis tan-

παθητικὰ mouentia argumenta.

tùm sed secum ipsi certent, operamquē dent, ne quam collectam bonorum habēt laudem & gratiam effundant. Ad beneuolentiam porrò conciliandam, & ἤθη mores declarandos amabiles faciunt: ἐπαινέσεις collaudationes eius ad quem scribimus, sine tamē κολακείας assentationis suspicione: κοινωνίαι communicationes, cùm ostendimus existimare nos ea quæ amico obtigerunt, nobis ipsis contigisse: propter amicitiam, propinquitatem, necessitudinem, aut alias causas: εὐχαὶ vota & precationes, cùm bene ominamur amico, ac p̄camur vt quod est assecutus faustum eidem, felix, fortunatum, diuturnum sit: παραινέσεις denique adhortationes aut apertæ, aut tectæ & occultæ. Quod verò ad horum omnium tractationem & οἰκοδόμησιν quasi coædificationem attinet: quatuor gratulatoriarū Epistolarum sunt partes: quarum prima exordium constat: aut ἀφηγήσει narratione πειστατικῇ, & occasione institutæ gratulationis libr.3.epist.11.lib.12. epist.16.19. Aut συγχαρεισία, gratulatione & significatione lætitiæ, ex amici rebus secundis perceptæ, lib.2.epist.9.19.li.3.epi. 12.lib.6.epist.12. lib.8.epist.13.libr.12.epist. 13.libr.15.epist.7.8.12. Aut εὐχῇ voto.libr.2. epist.

ἠθικὰ conciliantia argumenta.

Collocatio inuentorū argumentorū.

Exordia gratulatoriarū Epistolarū.

epiſtol.7. Aut ſeræ & dilatæ gratulationis excuſatione.lib.2.epiſt.7 9.Pars altera κατάστασις propoſitio eſt, quæ vel nudam συγχαιρεσίαν gratulationem continet,lib.2.epi. 9.lib.3.epiſt.11. lib 6.epiſt.11. lib.10. epiſt. 8.lib.12.epiſt..6. Vel εὐχὴν votum habet & precationem, vt ea res bene feliciterque amico eueniat.libr.12.epiſt.19. Vel προτροπῇ adhortatione fit: vt prudẽter amicus omnia gubernet ac moderetur. lib.2.epiſt.7. Pars tertia confirmatio eſt, quæ gratulationis inſtitutæ argumẽta complectitur, petita: vel à cauſa efficiente rei, qua de gratulamur amico. lib.3.epiſt.11. li.6.epiſt.11. lib.15.epiſt.7.12. Vel rei ipſius conditione. lib.8.epiſt.13.lib.12.epiſt.13.libr.15.epiſt.7. Vel temporis ratione. lib.12. epiſt. 2. Vel perſonæ, cui gratulamur, ingenio, doctrina, moribus.lib. 2.epiſt.19. lib.13.epiſt.12. coniunctione & amicitia. libr.12.epiſt.16. lib.15.epiſt.7.8.12.beneficiis. lib.15.epiſt.8. Vel iudicio optimorum & prudentiſsimorum virorum. lib.15 epiſt.7.Pars quarta & poſtrema Concluſio abſoluitur: aut ὑποσχέσει delatione atq; pollicitatione noſtræ beneuolentiæ, operæ, ſtudij, officij. lib.2.epiſt.19. lib.3.epiſt.11.12.libr.12.epiſt. 16. Aut προτροπῇ adhortatione ad partorũ,

Propoſitiones gratulatoriæ.

Confirmationes gratulatoriæ.

Concluſiones gratulatoriæ.

vel custodiam & conseruationem, vel vsum rectum & laudabilem, vel amplificationem. lib.7. epist.15. lib.12. epist.19. Aut ἀξιώσει petitione: vt commendatos nos, aut alios sibi amicus habeat. lib.2. epist.7. lib.12. epist.13. lib.15. epist.7.8.12. Sunt autem gratulatoriæ apud Ciceronem epistolæ variæ. Gratulationes de restitutione & reuocatione ab exilio. lib.6. epist.11.12. obtenta in iudicio victoria, & absolutione. lib.3. epist.11.12. Affinitate. lib. 8. epist.13. Honoribus, & munere aut officio aliquo præclaro. lib.2. epist.7.9.19. libr.12. epist.9.12.19. lib.15. epist.5.7.8.9.12. Victoria reportata. libr.5. epist.7. libr.12. epist.13. Liberorum ingenio, studiis, moribus. lib. 12. epist.16. Amicitia & familiaritate magni alicuius viri. lib.7. epist.15. Valetudine recuperata. lib.19. epist.12.14. Reditu in patriam. lib.13. epist.73. Nos ex his 7. lib.2. imitari conabimur, in qua de tribunatu Cicero Curioni gratulatur. Partes epistolæ illius sunt quatuor. Exordium in quo seram gratulationem Cicero excusat, eiusdemque causam, cùm in loci interuallum, tum raritatem tabellariorum transfert. Propositio, quæ συγχαιρεσίαν gratulationem, cum προτροπῇ adhortatione coniũctam,

Materiæ gratulationum variæ in epistolis Cicer.

Imitationis exemplum.

ctam, habet. Confirmatio argumentis cõstat, quibus ad diligentiam & constantiam Cicero Curionem hortatur. Conclusio ἀξιώσει petitione absoluitur. Hasce imitando exprimemus partes tum, cum amico, cui conditio honesta atque splendida, vel in principis alicuius aula: vel republ. vel ecclesia, vel schola contigit, gratulari, eundemque hortari volumus, vt rectè in illa laudabiliterque suo munere fungatur. Sententiæ tales esse possunt.

I. *Sera, modò vera, nec negligentia quadam fuerit prætermissa gratulatio bonorum virorum effugere reprehensionem solet.*

II. *Itaque & mihi post festum, quod aiunt, venienti ignosces, idq; tabellariorum partim penuriæ, partim itineris longinquitati tribues.*

III. *Gratulor autem tibi, & ex animo gratulor de loco quem Illustriß. principis in aula consecutum te esse audio: & vt tibi tuisq; laudi, emolumento aliis bonos sit iste, precor.*

IIII. *Simul etiam, etsi, nec mea, nec cuiusquam alterius opus cohortatione habeas, pro singulari meo in te amore etiam atque etiam, te hortor: vt quem sis in locum euectus, & quid abs te requiratur, consideres.*

V. *Magnus est honos à consiliis esse principi: ad negotia ardua, deliberationes adhiberi grauißimas.*

VI. *Sed habet honos iste, crede mihi, onus non paruum.*

VII. *Multa hic requiruntur, quæ, si absint, cum turpitudine atque dedecore honorem commutant: prudentia in consiliis: in sustinendis laboribus industria: pietas, religio, fides in sententia dicenda, in cõtemnendis hominum offensionibus, vel etiam periculis, animi magnitudo, & constantia singularis.*

VIII. *Non temere scribo, quæ scribo, ad quem etiam scribam scio: est perspectus tuus mihi animus, ingenium cognitum: explorata morum probitas.*

IX. *Sed ipse profectò intelligis, cuiusmodi in tempora, non incideris, sed veneris: rerum vis quanta: quanta negotiorum multitudo & varietas: quam inconstantes ac flexibiles hominum sint voluntates, quod bonis insidiæ struantur in aulis, non ignoras.*

X. *Itaque amabo te, vnicum hoc vide, ne cui nimium fidas, neq; quid ab aliis fiat, sed quàm illud fieat rectè & honestè, consideres.*

XI. *Te, non alios audi, tecum loquere: nec aliorum te, vel consiliis, vel exemplis, à pietate, honestate, iustitia auferri sine.*

XII. *Vtinam res ita meæ ferrent: vt coràm tibi gratulari: dignitatis tuæ esse spectator: de multis iisdemq; necessariis rebus tecum colloqui possem.*

XIII. *Sed quoniam, hoc quidem tempore, fieri illud nequit: hasce, ex amoris vi atq; magnitudine profectas literas, boni consules.*

XIIII.

XIIII. *Deinde pro tuo ſingulari in me amore, res tibi meas commendatas habebis: de quibus & præſens tecum: & pòſt per literas ſæpius egi.*

XV. *Sed tum, vt cum adoleſcente docto & valde gratioſo: nunc vt cum conſiliario principis potentiſsimi.*

XVI. *Neque quod eſſe difficilius ſolet, nouum hic aliquid, aut ſingulare & præcipuum, ſed illud peto, quod iam ante multis aliis, cõceſſum: à legibus etiam permiſſum eſt.*

XVII. *Tu modo caue, ne illud, honores mutant mores, de te quoq; vſurpari queat: & dignitates illæ aulicæ aliam, quaſi in ſcena, te perſonam induere faciant.*

Ad hunc ergo modum, Ciceroniana ſecuti veſtigia, amico de conditione aliqua gratulari honeſta poterimus. Quòd ſi verò de filij ad virtutem indole gratulari parenti alicui placeat: 16. libri 12. exemplo erit: in qua C. Trebonius Ciceroni de filij ſtudiis ac virtutibus egregiis gratulatur. Partib⁹ illa quatuor abſoluitur: Exordio, ἀφηγήσει conſtante & occaſione inſtitutæ gratulationis. Propoſitione quæ ipſam gratulationem, & lętitię ſignificationem continet. Confirmatione, in qua eiuſdem aliquot Trebonius rationes adfert: &, ne quid auribus dare Ciceronis videatur, oc-

Aliud imitationis exemplum.

cupationem præmittit. Studiorum denique & officiorum delatione. Quod enim ad scriptū quoddam: deinde petitionem Trebonij attinet, vt in Cic. dialogos includatur, ea ab ipsa gratulatione remota sunt. Poterunt ergo imitando ista effingi hoc modo.

I. *Argentoratum veni ad 16. Cal. Iulij: atq; ibi, quod in votis ego optatisq; maximè habebam, filiū tuum inueni bonarum artium studiis deditum: summæ pietatis, modestiæ, diligentiæ, fama: charum Academiæ professoribus: iucundum condiscipulis: acceptum iis, quorum tecto ille mensaq; vtitur: gratum omnibus: inuisum nemini.*

II. *Quæ sanè res quantam mihi lætitiam atq; voluptatem pepererit, vel tacēte me, intelligere potes.*

III. *Amore enim te singulari complector: fero in oculis, obseruo, facio plurimi, quodq; verorum est amicorum proprium, etiam minimis tuis cōmodis, ne dum tanta felicitate gaudeo.*

IIII. *Nosti meum ingenium: scis me non auribus cuiusquam seruire, aut ad gratiam loqui.*

V. *Quare mihi affirmanti hoc crede: nihil adolescente tuo atq; adeò nostro (sunt enim amicorū omnia cōmunia) aut amabilius iis, qui Argentinæ nunc studiorū gratia commorantur: aut studiosius earum artium atq; disciplinarum, sine quibus solida parari eruditio nullo modo potest.*

VI. Itaq; quod facere verè possum, & facio libenter, de dono præclaro & raro, filio scilicet bene cùm literato, tum morato tibi gratulor.

VII. Nec minus etiam mihi: quod eum, quem, quia tuus, viri clarißimi deq́; me meriti præclarè, filius, necesse erat amare, talem nunc esse video: vt non solùm mea, verumetiam omnium bonorum doctorũq; virorum dignus beneuolentia sit.

VIII. Cum etiam à me conuiuio exceptus, in sermone iniecisset, Galliam se visere cupere: monitus à me est: vt, si pace hoc tua bonaq; fieri gratia posset, id eo tempore potißimùm, quo eandem ego lustrarem, faceret.

IX. Neq; dubitare te velim: omnia amoris, beneuolentiæ, humanitatis officia me ei præstiturũ: illud quoq; curaturum: vt præceptor illi doctus & fidelis adiungatur, ne, quod fieri non raro solet, remoto custode, aut à prauis sodalitiis corrumpatur: aut aliorsum iis à studiis abducatur, in quæ tuis cohortationibus incitatur, iam etiã pleno est gradu ingressus.

X. Quod reliquum est, Deum Opt. Max. rogo: vt, quoniam plerunque ingenia præcocia nimis, antè, quàm ad fructus perueniant, & in ipso quasi ætatis flore extingui solent, lucis ei huius vsuram diuturnam concedere dignetur.

XI. Hoc si erit: dubium non est vllum: quin singulari aliquãdo, tibi gaudio: ornamento familiæ, rei verò publicæ vsui atq; emolumento futurus sit.

XII. Quo res essent vestræ in loco, cum hasce exarabam literas, ignorabam.

XIII. Rumores quidem hic de vobis spargebãtur tristes, sed ἀδέσποτοι, & iam rauci sunt facti.

XIIII. Itaque falsos & fuisse existimo: & esse cupio.

XV. Tu tamen, si cura me & solicitudine liberare magna volueris, de omnibus ad me primo quoque tempore scribes, &, quod facis, me meáq; studia commendata tibi habebis.

De ratione respondendi ad aliorum gratulationes.

Quemadmodum verò amicorum, hoc est, munus, vt de fortuna prospera successuque rerum prospero amicis gratulentur: ita vicissim hoc à doctis & bonis viris requiritur: vt gratis animis eiusmodi officium agnoscant, idque missis ad amicos literis testatum faciant. Neque verò difficile hoc erit iis, qui quonam pacto respondendum, & gratiæ sint agendæ illis, qui commendationibus, aut aliis nobis officiis adfuerunt, cognitum iam perspectumque habent. Plerunque enim tales

Sententiæ in respondẽdo obseruandæ.

epistolæ sententiis constant δ᾽ χαειστικαῖς gratias agentibus: ἐπιδεικτικαῖς, amici studium atque officium laudantibus & amplificantibus, petitis: à causis, effectis, adiunctis, & persona eorum qui gratulantur: cõparatione & collatione: ὑποσχετικαῖς, grati

grati animi memoriam promittentibus. Sed ſunt hoc ipſo in genere etiam μειωτικαὶ extenuantes ſententiæ adhibendæ. Quoniam enim gratulationes laudem atque commendationem continent eorum, quibus de honore, dignitate, fortuna ſecunda gratulamur: ne, quod ſtultorum eſt proprium, nobis ipſis placere videamur: ſententiis vtendum eſt refellentibus, aut extenuantibus & corrigentib' id, quod honorificè nimis de nobis ab amico eſt perſcriptum: &, vel εὐχὴ votum, vel ἄρνησις inficiatio, vel διάκρισις voluntatis atque facultatis diſtinctio adhibenda. Artificioſum enim hoc cum primis, & ad mores indicandos amabiles accommodatum: cū quis aut optat, vt talis ſit, qualis eſſe dicitur: aut ſimpliciter agnoſcere ſeſe ea negat, quæ ſibi tribuuntur: aut, vt, voluntatem, ſtudium, conatum qualemcunque profitetur, ita facultatem contra à ſeſe remouet. Interdum etiam rationes ſunt & cauſæ reddendæ, cur factum aliquid, &, aut petitum, aut oblatum ab aliis non neglectum à nobis fuerit. Ad tractationem verò atq; collocationem horum quod attinet, quatuor eiuſmodi reſponſiones partibus abſoluuntur: Primum ex-

Collocatio in reſpondendo vt inſtituenda.

ordio, quod, vel ἐπαναλήψει repetitione cõ-stat breui gratulationis ab amico institutæ. lib.4. epist. 14. vel significatione lætitiæ ex eadem perceptæ. lib.15. epist.6. Pars altera est Propositio, quę gratulationis p̄dicationẽ & gratiarum actionem habet. l.4.e.14. l.15.e.6. Pars tertia Confirmatio, in qua rationes & argumenta adferuntur: quare, aut gratæ nobis acceptæq; amicorum sint gratulationes, eademq; à causis, adiunctis, comparatis sumuntur. l.15.e.6. aut admitti gratulationes non possint. li. 4. epist.14. aut factum admissumue sit id, de quo amicus nobis gratulatur. lib.4. epi.14. Pars quarta Conclusio, absoluitur: vel ὑποσχέσει officij pollicitatione. lib.4. epist.14. vel ἀξιώσει petitione. lib.15. epist.6. Nam & amicus rogatur, vt perpetuò animatus in nos esse bene velit: & vicissim omnia humanitatis, beneuolentiæ, gratitudinis eidem officia deferuntur. Sũt autem huius generis epistolę modò indicatæ. Respons. ad gratulationem de recuperata in vrbe dignitate, & nouis nuptiis. li. 4. epist.14. & honoribus. libr.15. epistol.6.

Materiæ responsionum ad epistolas gratulatorias.

Imitationis exemplum.

Quam hoc imitari tempore respondebimus ei qui de officio nobis est ac conditione gratulatus: & quatuor illas exprimere

mere partes conabimur: Exordium lætitię, ex gratulatione percepte, significationem continens: propositionem, gratulationis prędicationem habentem: Confirmationem rationibus, partim ipsam gratulationem, partim institutum probātib. constantem: Conclusionē ἀξιώσει petitione confectā. Sententiæ tales esse possunt.

I. Accepi literas tuas perquàm, & amanter, & humaniter ad me perscriptas: in quib. de munere, quod mihi contigit, gratularis.

II. Quod quidem quanta me lætitia voluptateq́; affecerit, hisce explicare literis satis nequeo.

III. Etenim si à laudato sese laudari viro Næuianus ille Hector gloriatur, recteq́; ex obscuri hominis ore profectas laudes sordidas fieri ali⁹ affirmat, quanti obsecro tuum, viri longè prudentißimi doctißimiq́; facere iudicium me existimas?

IIII. Equidem, vel gratulationem hanc tuam, vel cuiuscunq́; tandem instituti mei approbationem omnibus omnium laudibus atq́; ornamentis antepono: illa etiam quæ in votis iam dudum optatisq́; habui, consecutum me iam arbitror.

V. Illud verò gratum cum primis iucundumq́; mihi extitit: quod, dum ea mihi tribuis, quæ si agnoscerem, me profectò ipsum nosse non viderer, quanto me complectaris amore, haud obscurè indicas.

VI. De eo igitur mihi gratulor: tibi gratias, quas possum ago maximas: & vt ita in me sis animatus perpetuo, consiliis quoque me iuues tuis, etiam atq; etiam rogo.

VII. Cum enim ingenij mei viriumq; imbecillitatem considero, & quæ temporum iam sit conditio, paulò, vti debeo, perpendo diligentius, non possum non metuere, ne onere illo, quod humeris est meis impositum, opprimar.

VIII. Sed voluntatis ego meæ causas nuper tibi exposui, quæ, etsi fortè minus probantur omnibus, hanc tamen rationem habent, vt non quidem vendendam meam operam aliis, aut munus aliquod & officium ambiendum: sed tamen, si deferatur, non negligendum esse existimem.

IX. Quia etiam semel iugo ceruices submittere meas cœpi, in eo totus ero, vt non indignus loco illo iudicer, &, si nihil aliud, saltē fidem, integritatem, diligentiam meam viris bonis probem.

X. Tu, si (quod vnicè peto) vt honores meos summo tibi gaudio voluptatiq; esse ostendisti, ita commendatos eosdem deinceps habueris, & me iam ante multis nominibus tibi obligatum, deuinctum magis obstrictumq; reddes: & simul præclarè de meis omnibus, atq; adeò Repub. tota mereberis.

De gra-

De Gratiarum actionibus.

AD cauſæ genus Demõſtratiuum ἐυχαριςικὰ gratiarũ actiones referri poſſe videntur propterea, quod inſtitui illa nõ poſſunt ſine laude atque amplificatione beneficij eius, quod ab amico eſt pręſtitũ. Eſt autem huius generis epiſtolarum tractatio diligenter ab eloquentiæ ſtudioſis obſeruanda: quia alterum qui nõ laudat, excuſari poteſt: & qui non vituperat ea, quæ cum turpitudine ſunt atque dedecore coniuncta, facilius aliorum effugere reprehenſiones ſolet, quàm qui bene de ſe meritis gratias, neq; agere, neq; referre cupit. Et præclarè ille apud Plautum, ſi, inquit, bonis quid ſit boni, idem, & gratum, & graue eſſe conſueuit, eò quòd animum illi gratum habent ſemperque ſeruos ſeſe eſſe arbitrantur, donec gratias, aut egerint, aut retulerint. Vt autẽ rectè hîc inuentio inſtituatur, conſiderandum eſt primò: ſit ne beneficium ab aliquo collatum eiuſcemodi, vt laudem & gratiarum actionem mereatur. Deinde argumenta ἐπαινετικὰ laudantia quærenda, eademq; ex cauſis & effectis ſumenda. Laudamus enim beneficium, & gratiarum dignum actio-

Vtilitas ἐυχαριςικῶν epiſtolarum.

Argumenta gratiarum actionum.

ἐπαινετικὰ laudantia.

ne iudicamus: quia honestum: quia laudabile: quia cum virtute coniunctum: & ad eandem merita atq; beneficia accepta traducenda sunt omnia: vt illa quoq; exornari solent, quæ nobis vel summè necessaria: vel commoda plurima maximáque adferunt: vel iucunditatem atque voluptatem aliquam pariunt: aut prædicantur ab iis, in quos collata: quæ ad effectus referuntur. Amplificantia etiam hîc adhibenda, quæ comparatorum potissimùm, & adiunctorũ loci suppeditant. Magnum enim tum beneficium videtur, cùm comparatur cum aliis: aut ostẽditur: amicum, vel primum, vel solum, vel inter non paucos præcipuum extitisse, qui beneficium contulerit. Circumstantię itidem rei, personæ, modi, temporis, loci, sua natura exigua beneficia commendant, augent, amplificãt: atq; efficiunt, vt grata sint ea: quæ data vltrò, non precibus atq; intercessione impetrata: quæ data non temerè, sed consilio certo: quæ data cum aliquo periculo, aut offensione aliorum: quæ data à viro magno, summaque authoritate prædito: quæ data indignis, neq; eiuscemodi aliqua promeritis: quæ data citò, tempestiuè, sæpe: quæ deniq; diuturna, stabilia, &

αὐξητικὰ amplificantia.

& perpetua esse videntur. Verùm hîc poëticæ atq; nimiæ amplificationes vitandę: præsertim apud viros bonos, doctos, prudentes, qui laudationes eas, quæ veritatẽ excedunt, & adulationes oderunt: assumenda quoq; ἠθικά, quæ mores indicant amabiles, & ad beneuolentiam sunt conciliandam accõmodata: cuiusmodi sunt μειώσεις extenuationes virium atq; facultatum in referenda gratia: & ἐυχαὶ vota ac precationes, vt Deus largè exoluat, quod nos compensare non possumus: & προθεραπέιαι præmunitiones, ne, vel adulatoriè accepta beneficia amplificares, vel in petitione noua verecundiæ transgredi fines: aut de amici in nobis nostrisq; amandis & promouendis dubitare fide ac constantia videamur. Postremò etiam mouẽtium argumentorum est ratio habenda. Neque enim satis est laudare, celebrare, amplificare beneficium acceptum: verùm etiam mouere eos, ad quos scribimus, oportet: vt de sua in nos nostrósue prona propensaque voluntate nihil remittant: & adhibere ea, quæ excitant: ζῆλον æmulationem: ἡδονὴν voluptatem & lætitiam, φιλίαν amorem & beneuolentiam: ἐλπίδα spem animi grati & remunerationis. Ad

ἠθικὰ conciliantia argumenta.

αὐξητικὰ mouentia argumenta.

Collocatio inuentorum argumentorum.

collocationem verò atque tractationem horum argumẽtorum quod attinet: quatuor epistolarum εὐχαριστικῶν sunt partes: quarum prima Exordium constat: aut significatione lætitiæ & voluptatis ex amici beneficio & studio perceptæ. lib.13.epi. 24.54.55.l.15.epist.11.Aut gratiarum actione τῇ εὐχαριστίᾳ. lib.10. epist.11. lib.13. epist. 28.41.42.64. Aut coniunctionis & necessitudinis declaratione.lib.13.epist.62.Aut institutæ scriptionis excusatione. libr.13. epist.27. Aut occasionis expositione.libr. 3.epist.5. Pars altera Propositio, vel εὐχαριστίαν gratiarum actionem continent.libr. 3.epist.5.l.13.epist.24.62.lib.15.epist.11. vel ἀξίωσιν petitionem habet, vt quod iam fecit amicus, deinceps quoque facere minimè grauetur. lib.10. epist.11. lib.13.epist. 54.62.66. Pars tertia Confirmatio est,quæ accepti beneficij commendationem atq; amplificationem complectitur, desumptam,vel à causis.lib.3.epist.5.vel effectis. lib.13.epist.28.41.42.64. vel comparatis.l. 10.epist.11.lib.13.epist.27.42. vel adiunctis & circumstantiis:modi.li.10.epist.11.temporis.lib.11.epist.29. personarum.lib.13.e. 27.54.64.lib.15.epist.11.Pars quarta & postrema Conclusio absoluitur:aut ὑποσχέσει polli-

Exordia gratiarum actionis.

Propositiones.

Confirmationes.

Conclusiones.

pollicitatione memoris gratiq; animi. li. 3, epist.5.lib.10.epist.11. lib.11.epist.29. lib. 13.epist.27.28.41.62.64. Aut præcisione & reiectione.lib.3.epist.5. li.13.epist.24. Aut petitione & commendatione noua, vt quæ initio, & ostendit, & fecit amicus: ad exitum augere atq; cumulare: nos etiam, aut nostros, benignè complecti velit. lib. 10.epistol.11.lib.11.epist.29.lib.25.27.28.41. 42.55.64. Aut εὐχῇ voto pio. lib.15.epist.11. Sunt autem, quæ Ciceronis in epistolis reperiuntur, gratiarum actiones variæ: ꝑ liberaliter, benignè, honorificè tractato amico. lib.13.epist.27.41.54.64. pro comprobato & aucto honore. lib.3.epist.13. li. 15.epist.11. pro dignitate defensa. lib.10.epist. 11. pro adhortatione amica & fideli. li.11. epist.21. pro consilio in rebus dubiis dato. lib.11.epist.29. pro offensione deposita.lib.13.epist.24. pro expedita successione facta. libr.3.epist.5. pro hæreditaria re promota.lib.13.epistol.28. pro æris alieni dissolutione.lib.12.epist.42. pro impetrato in patriam reditu atque restitutione. l. 13.epist.62. Nos exercitij gratia.28.libr.13. imitari conabimur, in qua pro humaniter benigneque tractato Mescinio Cicero gratias Sulpicio agit. Partes illius sunt:

Materiæ εὐχαριστικῶν epistolarum variæ in epistolis Cicer.

Imitationis exemplum.

Exordium, ἀχαριστία gratiarũ actione constans. Confirmatio beneficiorum Sulpitij, laudatione atq; amplificatione facta. Conclusio petitione & animi grati pollicitatione absoluta. Has secuti amico, qui adolescentem à nobis commendatum benignè est, humaniterque complexus, gratias agemus hoc modo.

I. *Etsi libenter petere soleo, si qua in re tuo mei auxilio egent: tamen multò libentius gratias tibi ago, cùm meis literis adductus tua in alios contulisti beneficia: quod profectò fecisti hactenus, & crebrò, & liberaliter.*

II. *Dici enim non potest, quantas mihi gratias agant ij, quibus meis est literis ad te aditus factus: quàm tuam in se humanitatem liberalitatemq; prædicent: quàm hoc nomine sese non tibi modò, verùm etiam mihi obstrictos deuictosq; sese & esse iam fateantur, & fore polliceantur perpetuò.*

III. *Quæ, me* CHRISTE, *mihi grata sunt, acceptaq; omnia: sed de Philippo nobili doctoq; adolescente gratißimum.*

IIII. *Ita enim ad me scribit, te, vt meas literas legeris, largè liberaliterq; promisisse omnia: longè verò plura, maioraq; præstitisse.*

V. *Id ergo (repetendum enim hoc est sæpe) tam mihi gratum est, quàm quòd gratißimum.*

VI. *Sed & propterea maiori me lætitia afficit:*

quòd

quòd illud ipsum etiam tibi haud parũ profuturum confido.

VII. Est enim in adolescente eo, præter familiæ splendorem & antiquitatem generis, singularis pietas: probitas summa: eximia, cùm erga superiores obseruantia: tum benè meritos gratitudo: discendi ardor incredibilis.

VIII. Itaque quando bono gratoq́; homini nauare te operam intelligis: quibus tandem cunque in rebus poteris, tua in eum beneficia augebis.

IX. Deinde, si fortè rei nummariæ difficultate laborauerit, mea illi fide aderis.

X. Neq; enim propter itineris longinquitatem, & verò hominũ perfidiam, aut citò, aut tutò transmitti ad vos semper nummi possunt.

XI. Et in his ergo optimo nobilißimoq́; adolescenti succurres: & persuasum planè habebis: huic quæ feceris non mihi solùm, qui multis magnisq́; de causis eundem amo: verùm etiam familiæ nobilißimæ atq; laudatißimæ grata acceptaq́; fore.

Hunc igitur ad modum Ciceroniana vestigia secuti, benè de nobis nostrisque meritis gratias agere poterimus. Iam verò quemadmodum honestas illud à nobis exigere videtur, vt iis, qui beneficiis nos multis magnisq́; affecerunt, gratias, si non referamus, saltem agamus: ita quoque necesse nonnunquã habemus, vt qui *Ratio respondendi ad aliorum gratiarum actiones.*

gratis animis noſtra agnoſcunt promeri-ta, proque iis per literas gratias agunt, humaniter beneuoleq; reſpódeamus: & quę illi amplificant & exaggerant, aut modeſtè verbis extenuemus; aut intermitti nō potuiſſe oſtendamus: aut collaudato amici facto, plura ei maioraq; deferamus. Sūt enim, quod ad inuentionem attinet, ſententiæ hîc adhibendæ: *μειωτικαὶ* extenuantes beneficium in amicum collatum: & *ἐπαινετικαὶ* laudantes atq; commendantes amici, cùm alias virtutes, tum verò gratam animi beneuolentiam ac pietatem: & *ὑποσχετικαὶ* officia atque ſtudia, plura ac maiora promittentes. Neque verò extenuantes inuenire ſententias difficile eſt iis, qui amplificationū locos paulò indicatos antè conſiderauerit: cùm contrariorum eadem eſſe doctrina atque perceptio ſoleat. Illud in his videndū: ne nimis aut noſtra beneficia extenuemus, aut collaudemus amicum: aut eidem deferamus officia, atq; ſtudia: ſed verecundè, parcè, moderatè hæc omnia faciamus. Collocatio autē ita inſtituitur, vt primum habeat locum *ἔπαινος* laus teſtificationis animi grati: & ſignificatio lætitiæ atq; voluptatis inde perceptę: lib. 2. epiſt. 18. lib. 5. epiſt. 11. lib.

Sententiæ in reſpondendo adhibendæ.

Conciliantes & moratæ ſententiæ.

Tractatio & collocatio inuentarum ſententiarū.

11. lib.10.epiſt.19. Hanc ſequitur propoſitio: ὑπόσχεσιν officij ac ſtudij noui, & voluntatis promptæ delationem continēs. lib.2.epiſt.18. lib.5.epiſt.11. Eandem excipiant: aut rationes, quibus adducti gratificari amicis velimus. lib.5.epiſt.11. Aut approbationes illorum, quę ab iiſdem dicta & facta. lib.10. epiſt. 19. Aut conſiliorum communicationes. lib.2.epiſt.18. Concluſiones abſoluātur: ὑποσχέσεως ἀνακαινώσει pmiſsionis renouatione. lib.5.epiſt.11. lib. 11. epiſt.20. Vel προτροπῇ cohortatione. lib. 10. epiſt.19. Huius generis apud Ciceronem Familiaribus in epiſtolis non vſque adeò multa, ſed egregia interim exempla reperiuntur. Reſpōſiones ad εὐχαριστίαν gratiarum actionem pro præſtitis, aut commendato ab amicis officiis. lib.2. epiſt.18. Aut illis ipſis. lib.5. epiſt.11. lib.10. epiſt.19. Quam nos poſtremā imitati ei, qui promotus à nobis, gratias per literas egit, reſpondebimus ita: vt iiſdem retentis partibus: & quàm nobis iucunda animi grati atque memoris extiterit ſignificatio oſtendamus: &, ne de eadem dubitaſſe videamur, comparatione facta, iucundam quidem illam ſemper, at illuſtriorē nunquam fuiſſe contendamus: & quæ ab a-

Materiæ reſponſionum ad epiſtolas εὐχαριστικὰς gratias agentes.

mico, vel scripta, vel facta commendemus: & denique adhortatione fideli atque amica finem epistolæ imponamus. Sententiæ esse tales poterunt.

I. *Etsi gratiarum à te actionem neq; expectabam, neq; desiderabam, cùm esse te gratißimum iam antè cognitum perspectumq; haberem: tamen (dicam enim quod res est) perquam ea grata acceptaq; mihi extitit.*

II. *Inde enim amari me abs te, & minimè amari leuiter ac vulgariter intellexi.*

III. *Quid, inquies, amorem in te meum hactenus nunquam deprehendisti?*

IIII. *Deprehendi semper: sed nullo vnquam, quàm hoc tempore illustrius.*

V. *Ex amoris enim abundantia illam esse profectam laudem, atque commendationem beneficij video, quod in te est à me nuperrimè collatum.*

VI. *Simul etiam dicendi artem, cui operam hactenus dedisti, egregiè tenere te intelligo, dum, quæ parua sunt & minutula beneficia, summis in cœlum vsq; laudibus euehis.*

VII. *Atque vt vtrunque mihi longè est gratißimum: & quod amori hic in me tuo plusculum tribuis: & amplificatoriè magis, quàm verè scribis: ita operam daturus sum sedulò, vt & deinceps ad tua me procurãda prouehendaq; commoda promptum semper paratumq; fuisse sentias.*

VIII. Li-

VIII. *Literæ tuæ domũ missæ, mirabiliter gratæ acceptæq́;, nõ mihi solum, tuisq́; parentibus & amicis: verùm etiam aliis viris doctis & prudentibus fuerunt, propter, & verborum elegantiam ac puritatem & sentẽtias pias, graues, eruditas, quibus conditæ illæ fuerunt.*

IX. *Itaq; iam nihil reliquum esse videtur aliud, nisi in id sedulò incumbas: vt quam Deus Optimus Maximus parandæ gloriæ est & bonorum virorum colligẽdæ gratiæ facultatem tibi largitus, eam è manibus effluere tibi patiaris, sed complectaris constanterq́; retineas.*

X. *Erit hoc parentibus tuis & familiæ toti gratum: mihi, quem huius tu fortunæ extitisse vis autorem, iucundum: tibi verò cumprimis necessarium, cùm alias ob causas, tùm propter hominum maximè inuidiam atq; obtrectationes, quas plerunq; hoc experiri tempore ij solent, quos mitior paulò leniorq́; afflare aura videtur.*

De Epistolis Nuncupatoriis seu Dedicatoriis.

NVncupatoriæ, seu, vt nunc loquuntur, Dedicatoriæ Epistolæ appellantur, quas προσφωνητικὰς Græci nominant, cùm scilicet opus aliquod sub magni cuiusdam clarique viri nomine lucem hanc aspicere volumus: ideoque &

illud cōmendamus: & προσφωνήσεως compellationis causas reddimus: & vt grato hæc eadem animo accipiatur rogamus. Ad genus autem causæ Demonstratiuum eiuscemodi propterea referri posse episto læ videtur: quia laudatione illæ atq; commendatione, tùm operis ipsius, tum eius ad quem illud mittitur, cóstant. Qua quidem in re diligentia est & prudentia magna opus: ne aut labores nostros, veluti filiolas ex nobis natas, exosculemur atq; commendemus nimium: aut adulatoriè eorum laudes persequamur, sub quorum nomine in hominum venire manus nostra scripta cupimus. Simul etiam illud considerandum: duo eiuscemodi dedicationum seu nuncupationum apud Ciceronem reperiri genera. Sunt enim quædam, quę sine προσφωνήσει dedicatione, scriptorum ἀφήγησιν expositionem atq; missionem continent, & quasi, non veræ dedicatoriæ appellari epistolæ possunt. Sūt deinde aliæ, quæ certæ cuiusdam personę προσφώνησιν compellationem aliaq; continent, quæ in nuncupationibus atq; dedicationibus adhibenda sunt. De vtroq; genere seorsim agemus: & quidem ad missionem operum quod attinet, sententias illæ

Dedicatoriæ epist. ad genus demōstratiuum cur referantur.

Dedicationum duo apud Ciceronem genera.

illæ habent: vel αἰτιολογικὰς, quibus ſuſcepti laboris cauſæ indicantur: & aut ab amicorum voluntate & petitionibus crebris: aut ocio conceſſo: aut temporum conditione Reipublicæ ſtatu: aut materię vtilitate petuntur: vel προτρεπτικὰς, ad lectionem hortantes aſsiduam: vel ἀπολογητικὰς καὶ προληπτικὰς, excuſationes continentes difficultatis, obſcuritatis, tarditatis, libertatis aut acerbitatis in ſcribēdo, ſumptas à rei indignitate: aut perſonæ improbitate: aut aliorum exemplis: vel deniq; διατυπωτικὰς, quibus ordo atq; methodus ſignificatur. Ad tractationem verò atque collocationem quod attinet, etſi eius indicari certa via atq; ratio commodè nequeat, propterea quod non ſolitarię eiuſcemodi miſsiones, ſed cum aliis plerunq; materiis coniunctæ in epiſtolis reperiantur: tamen ita ferè inſtitui ea ſolet: vt primum teneat locum, ἔκθεσις αἰτίων cauſarum expoſitio, miſsi ad amicum operis. lib. 7. Epiſt. 19. lib. 9. Epiſt. 8. 12. lib. 12. Epiſt. 19. lib. 15. Epiſt. 20. Sequatur deinde: vel ἔνδειξις ſignificatio methodi. lib. 7. Epiſt. 19. lib. 9. Epiſt. 8. vel occupatio, quæ excuſationē habeat aut difficultatis & obſcuritatis libro 7. Epiſt. 19. lib. 9. Epiſt. 8. aut παῤῥησίας li

Sentētiæ in mittēdis ſcriptis & operibus à Cic. vſurpatæ.

Tractatio & collocatio ſententiarū.

Materiæ miſſionum operum variæ in epiſtolis Ciceronis familiaribus.

bertatis & acerbitatis lib.12. Epiſt. 16. aut tarditatis.lib.9. Epiſt.12. Tum ſubiungatur προτροπὴ adhortatio ad operis lectionẽ. lib.7. Epiſt. 19. lib. 12. Epiſt. 17. vel ſimilia ſtudia colenda tractanda, abſoluẽda. lib. 9. Epiſt. 8. aut ὑπόσχεσις pollicitatio aliorũ operum, ſed breuis ac verecũda. ibidem. Nam & hîc ἦθος ſeruandum: ſtudendum modeſtiæ: adhibendæ ἐλαττώσεις extenuationes: ne noſtra amare: aut arroganter nimis multa polliceri videamur. Sunt autem eiuſcemodi operum miſsiones Ciceronis in Epiſtolis familiaribus variæ. lib. Rhet.lib.6.Epiſt.19.lib.12.Epiſt. 17. lib. 15. Epiſt.20.Topicorum lib.7.Epiſt.19.Academicarum quæſt. lib. 9. Epiſt. 8. Orationis Deiotaranę lib.9.Epiſt.12.libelli editi cõtra Cæſarem lib.12.Epiſt.16. Sunt & in Epiſtolis ad Atticũ huius generis aliquot, & quidẽ egregiæ Epiſtolæ: vt lib.1.Epiſt. 16. in qua conſulatus ſui commentarios Attico Cicero mittit lib.2. Epiſt. 1. vbi de orationibus conſularibus ac Philippicis agit lib.4.Epiſt 15.in qua de libris oratoriis,& maximè proœmiis,& interlocutoribus ſcribit lib.13.Epiſt. 13. in qua libros ſuos Academicos Attico commendat: & 21.eiuſdem in qua lib.de finibus fit men-

tio

tio lib.15.Epist.13.in qua cur de officiis libros filio inscripserit,ostẽdit lib.16.Epist. 6.in qua libri de gloria meminit: & 11. eiusdem in qua inscriptionis officiorum causas reddit.Nos exercitij gratia 8.lib.9. famil. imitari conabimur, in qua libros suos Academicos Varroni Cicero mittit, eundemq; monet,vt de Latina lingua inchoatos libros absoluere & ad se mittere velit.Partes sunt quatuor: quarum prima causarum expositionem cõtinet,cur Academicos ad Varronem libros mittat. Altera methodi institutæ, & personarum, quibus sermo in dialogo tribuitur,rationes complectitur.Tertia προτροπῇ partim cohortatione ad excolenda studia, & vel similia vel alia tractanda: partim pollicitatione aliorum scriptorum constat. Postrema εὐχῇ voto absoluitur: vt benè fœliciterq; emptio &migratio eueniat.Hasce ergo secuti partes orationes à nobis confectas amico mittemus,eundemq; vt pari par referat hortabimur hoc modo. *Imitationis exemplum.*

I. *Etsi munus postulare, quamuis quis promiserit,hominis parum prudentis atq; verecundi esse videatur,tamẽ scriptorũ tuorũ desiderio moueor,amicos tibi hosce vt mittã,qui te non flagitent: sed moneant ac rogent,vt promissis te exoluas atq; liberes.*

II. Expectaui ſanè iam diu aliquid, & quidem Sophoclæum teq; omnino dignum: neq; ante ad te mittere aliquid volui: quàm à te aliquid accepiſſem: vt ſcilicet ἀντίδωρον à me aliquod haberes.

III. Quia verò illud tardius, hoc eſt, vt ego interpretor, diligentius facis: & priuſquam in hominum venire manus tua ſinas: incudi ſæpe reddis atque expolis: initium facere, atq; illud: manum de tabula, in memoriam tibi reuocare volui.

IV. Scripſi igitur aliquot orationes contrarias, inq; iis quæ plæriq; laudant omnes improbaui.

V. Arbitror fore, vt, eas vbi legeris, inſtitutum hoc meum mirere.

VI. Sed noſti morem ac conſuetudinem ſcholarũ rhetoricarum, in quibus exercitationis gratia pro falſis & iniuſtis aliquando dicere minimè inutile iudicatur.

VII. Neq; Carneadem, niſi ab vnico reprehenſum Catone exiſtimo: cum iiſdem viribus iuſtitiam, & oppugnauit, & defendit.

VIII. Poſthac autem plura à me accipies: modò per temporis iniquitatem aut imbecillitatem ingenij, facere id mihi licuerit.

IX. Tu operam interim dabis: par pari vt referas, inq; debitum (quod aiunt,) promiſſum cadere omne ſtatues.

X. Profectionem valetudinis cauſa ſuſceptam fœliciter euenire tibi cupio, tuumq; ea in re inſtitutum laudo ac probo. Atq;

Atq; hæc de primo nuncupationum & dedicationũ ſint genere dicta. Reliquum eſt, de altero vt agatur: quod & certæ cuiuſdam perſonæ προσφώνησιν compellationem, & alia continet, quæ in eiuſcemodi dedicationibus obſeruanda ſunt. Suppeditant verò generis huius exempla egregia προθέσεις principia atque veſtibula librorum ad amicos à Cicerone miſſorum: quæ ſunt aut ἀπολογικά, & cauſas continent, vel προσφωνήσεως dedicationis atque compellationis eorum, ſub quorum nomine in lucem ſcripta prodeunt. 1. de oratore. 3. de finibus. 1. offic. de ſenectute, in paradoxis: vel ſuſcepti in manus operis easque petitas: à voluntate & petitione eius cui illud inſcribimus. libro 1. ad Herennium primo de oratore: in oratore perfecto: Topicis: à materia & argumenti vtilitate. libro 1. ad Heren. 1. de inuentione. 1. de oratore: in oratore perfecto: in topicis. 3. & 5. Tuſcul. 1. de natura. 1. de diuinatione. ab eiuſdem difficultate. 1. de oratore: in oratore perfecto. 1. de natura: de fato: à perſona autoris. 1. Acad. quæſt. 1. 2. 5. Tuſculan. de diuinatione. 3. officiorum. Ab exemplis aliorum. ſecundo de inuentione. 1. Acad. quęſt. 4. Tuſc. 1.

De altero genere dedicationum.

Sententiæ q̃ in librorum principiis apud Ciceronem reperiuntur.

2. Genus ἀπολογητικὸν καὶ ἀνασκευαστικόν.

de Diuinatione. Aut ἀπολογητικὰ καὶ ἀνασκευαστικὰ, defensionem habēt, & refutationem eorum, quæ obiici atque reprehendi posse videntur. libro 4. ad Herennium: libro 2. Academic. quæstion. libro 1. & 4. de Finibus: libro 1. de Natura deorum: libro 2. Officiorum.

3. Genus μεταβατικόν.

Aut μεταβατικὰ, quæ constant tractatorum ἀνακαινώσει renouatione, & καταστάσει propositione eorum quę tractanda restant: libro 3. ad Herennium: libro 1. & 2. de Inuentione: libro 1. de Oratore: libro 2. de Diuinatione: libro 2. Officiorum.

4. Genus διατυπωτικόν.

Aut διατυπωτικὰ, futuræ tractationis rationem & methodum indicantia. libro 1. de Oratore: libro 2. & 3. de Finibus: libro 1. & 2. de Natura deorum: de Fato: libro 1. Officiorum: de Senectute: de Amicitia.

5. Genus περιστατικόν.

Aut περιστατικὰ, personarum, loci, temporis, aliarumq; circumstantiarum notatione facta: libro 1. & 2. Academicarum quæstionum: libro 5. de Finibus: libro 1. de Natura deorum: de Fato: in Somnio Scipionis: libro 1. & 2. de Legibus: de Amicitia.

6. προτρεπτικόν.

Aut προτρεπτικὰ ad lectionem asſiduam incitantia: libro 1. & 3. ad Herennium: libro 1. & 3. Officiorum.

ἠθικαὶ moratæ & conciliantes sententiæ in dedicationibus obſeruandæ.

Sed & ἠθικαὶ moratæ atque conciliantes in his ipſis sunt sententiæ considerandæ, operaque danda: ne aut πλεονε-

ξίας

ξίας auaritiæ: aut κολακείας: adulationis: aut φιλαυτίας amoris nimij aliqua in dedicationibus suspicio oriatur. Fit autē illud si in προσφωνήσει, præter eius, qui appellatur, virtutes, merita, postulata nobis propositum nihil fuisse aliud ostendatur. Addatur deinde: in os laudare amicum nos nolle: quod ita animatum eum esse sciamus: vt, quod ille ait, esse, quàm videri vir bonus malit. Tum vitandæ arrogantiæ & φιλαυτίας gratia ἐλαττώσεις καὶ ὑποκορισμοί immminutiones adhibeantur: labor concedatur & studium, & voluntas bene de aliis merendi: sed interim facultas negetur: vsurpetur id quod de Deiotarana Cicero scribit, causam esse, vel materiam tenuem, inopem, nec scriptione magnopere dignam: munusculum leuidense, &c. promittatur, nos, si quid temerè prætermissum, aut non satis eleganter expressum fuerit, ab aliis melius edoctos, libenter sententiam nostram commutaturos: proferatur & illud, quod in perfecto oratore Cicero vsurpat: aggressos nos esse aliquid, non tam perficiundi spe: quàm experiundi voluntate: malle nos cum studio obsequamur amicorum, desiderari à nobis prudentiam nostram, quàm si id

non fecerimus,beneuolentiam.

παθητικαὶ mouentes ſententiæ.

Ad motum verò quod attinet, in illud incumbendum eſt vt in nuncupationibus,excitetur primum χαρὰ, gaudium,lętitia, & ἡδονὴ voluptas, oblato munere amicus delectetur.Deinde ἐλπὶς ſpes ac confidentia:vt idem opus illud vtile: προσφώνησιν verò compellationem honorificam ſibi fore confidat.Poſtremo φιλία amor,vt cum eiuſdem cauſas intelligat impellentes:à nobis quoq; laudari ſeſe cognoſcat, amore nos ac beneuolẽtia complectatur.

Imitationis exemplum.

Nos exercitationis gratia προσφώνησιν appellationem Herennij,quæ primo eſt libro Rhetoric. imitari conabimur. Etſi enim breuis ſit illa: tamen elegans atque erudita imitationeque digna eſt. Partibus illa tribus abſoluitur: quarum prima ἀπολογικὴ eſt, in qua cauſas author, tum κωλυτικὰς ſcriptionem impedientes, tùm προτρεπτικὰς ad eandem impellentes, indicat: Altera σύστασιν commendationem operis continet, comparatione Græcorum, ſed modeſtè inſtitutam. Poſtremo προτροπῇ adhortatione,ad ἄσκησιν exercitationem diligentem conſtat. Has ergo ſecuti partes morum atque vitæ præcepta amico inſcribemus,hoc modo.

I. Etſi

I. Etsi publicis negotiis districtus vix satis otij ad meas curandas res habeam: & idipsum, quod conceditur otij, in oratoriis consumere studiis malim: tui tamen parentis, viri clarißimi, & de me req; publica tota optimè meriti voluntas me impulit: vt de morum vitæq; doctrina quædam conscriberem: ne aut declinasse laborem: aut parenti gratificari tuo: tiini commodare noluisse viderer.

II. Id quoq; eò feci, & libentius, & studiosius: quod non sine causa parentem tuum, hæc quoq; te cognoscere velle intelligebam.

III. Neque enim parum vtilitatis hæc adferre doctrina solet: Cum & de hominis hac in vita felicitate agat: & quonam pacto animi sint cohibendæ perturbationes ostendat: & virtutum atq; vitiorum vim ac naturam explicet: & deniq; constanter honesteq; viuendi rationem præscribat.

IIII. Itaq; sit aliarum artium cognitio vtilis: sit iucunda & suauis: sit laudabilis atq; honorifica: huius profectò ita est necessaria: vt carere ea nemo poßit: modò moderatio in illa aliqua adhibeatur.

V. Quamobrem ea, quæ à nostris temporibus non sunt accommodata: aut allata à philosophis disputandi gratia, reliqui: persecutus autem sum illa, quæ honestè, & secundum virtutem viuendi rationi sunt apta atq; idonea.

VI. Non enim, aut lucelli alicuius spe illectus, aut gloriolæ adductus cupiditate ad scribendum ac-

ceßi: sed industria quantulumcunq; mea, & parentis tui morem voluntati gerere: & tua promouere studia volui.

VII. Boni ergo labores hosce meos consules: simul etiam illud cogitabis: cum in virtutis non cognitione, sed actione laus sit omnis posita, quæ hîc traduntur, non animo modò excipienda & cognoscenda, verum etiam vita atq; moribus exprimenda esse.

De ratione respondendi aliorum dedicat.

Sententiæ in responsionibus dedicat. obseruandæ.

Ad hunc igitur modum nuncupationes atq; dedicationes institui poterunt. Quod si verò ad illas respõdere alicui placuerit: sententiæ primum adferendæ erunt ἐπαινετικαὶ laudantes & commendantes opus institutum: ab argumenti dignitate, vtilitate, necessitate: methodi facilitate ac perspicuitate: orationis genere puro, latino, elegãti. Deinde εὐχαριστικαὶ gratiarum actionem continentes. Gratias enim agemus amico, quod sua nobis aut mittere, aut inscribere opera voluerit: & ostendemus pertinere hoc plurimum ad nostrum honorem: testatum etiam facecere amorem singularem, quo ille nos complectatur: grati quoq; animi memoriam perpetuam pollicebimur. Postremò ἀξιωματικαὶ petitoriæ. Rogabimus enim amicum: vt & huius generis alia in lucem

deinceps

deinceps emittere, atque ita cùm bonorum adoleſcentum ſtudiis, tùm ſuæ famę atque exiſtimationi conſulere velit. Tractatio verò & collocatio harum ſententiarum ita eſt inſtituenda: vt primum habeat locum ἀφήγησις narratio, qua exponamus: accepiſſe nos & legiſſe ea, quæ ad nos amicus miſerit. Hanc deinde ſequatur propoſitio ἐγκωμιαστικὴ καὶ ἐπαινετικὴ laudatoria. Eandem tertio excipiat confirmatio, quæ inſtitutæ laudationis rationes contineat. Poſtrema pars concluſio gratiarum actione & petitione abſoluatur. Hanc ergo methodum ſecuti, epiſtolæ reſpondebimus paulò ante in primo dedicationum genere exercitij cauſa propoſitæ, hoc modo. *Collocatio ſententiarū.* *Imitationis in reſpondēdo exēplum.*

I. *Accepi literas tuas, vnà cum orationibus ad me miſſas, quarum ego lectione mirificè ſum delectatus, tuamq; illam admirabilem, cùm ingenij vim, tum dicendi copiam in iis deprehendi.*

II. *Quid quæris? eruditæ, artificioſæ, verè Ciceronianæ ſunt.*

III. *Neque enim in iis verborum tantum, aut ornamentorum Ciceronianorum eſt imitatio: ſed & ſententiarum, & ſtructuræ, & aliorum eſt expreßio, quæ à prudenti literatoq; obſeruari imitatore & ſolent & debent.*

IIII. *Itaque, vt maximè eas laudo proboq́; : ita quod mittere mihi volueris tibi gratias, quas possum ago maximas: relaturus cum primum aliqua sese obtulerit occasio.*

V. *Quod enim mirari me arbitraris, cur in contrariis te orationibus exerceas, liberare omnino te solicitudine volo.*

VI. *Nota mihi veterum hac in re est consuetudo: quid Aristoteles, Cicero, Quintilianus, aliiq́; dicēdi magistri hoc de exercitationis genere scribant, scio: perspecta eiusdem insignis mihi vtilitas est.*

VII. *A me autem quod exigis: pari par vt referam: plus amori in me tuo, quàm vero iudicio tribuis.*

VIII. *Veruntamen, quia omnino à me hoc postulas, tentabo sanè aliquid: Sed* χρύσεα χαλκείων: *& Diomedis atq; Glauci permutatio erit.*

IX. *Veruntamen hunc ipsum, vt spero, æqui boniq́; conatum consules: simul etiam pluribus in lucem scriptis tuis emittendis: & benè de bonorū adolescentum studijs mereri: & surgenti tuæ consulere gloriæ conaberis.*

De Laudatorijs Epistolis.

Vtilitas laudatoriarum epistolarum.

LAudatoriæ epistolæ, à Græcis ἐπαινετικαὶ appellatæ, sunt quæ, vel personarum, vel factorum, vel rerum laudem, atq; commendationem continent: & vtiliter,

ſæpè etiam neceſſariò adhibentur. Nam & ad virtutes atque actiones præclaras illæ alios inflammant, cùm, vt quiſque erecto eſt excelſoque præditus ingenio, ita laude maximè ducitur: & ſunt hæ veluti prẹmia, quẹ virtuti debentur: & ad hominum colligendam gratiam atque beneuolentiam plurimùm conducnnt: & in adhortationibus plurimùm poſſunt, cum qui apertè moneri nolunt, obliquè & laude quadam ad excolendas virtutes ſunt extimulandi: & neceſſariò interdum in perſona, vel noſtra, vel amici, tũ commendanda, tum excuſanda requiruntur: & ſæpe à parẽtibus, præceptoribus, amicis flagitantur ab iis, qui peregrinantur: & hominum obſeruare mores: Rerumpubl. leges atque inſtituta notare: non ædificia ſolum, aut ſitum videre locorum, deq; iis domum ad ſuos perſcribere debent. Sumuntur autẽ ſententiæ in laudatoriis epiſtolis vel à cauſis, hoc eſt, virtutibus, quæ & per ſe ſunt laudabiles, & laudabiles atque gratioſos reddunt eos, in quibus deprehenduntur: vel effectis, actionibus ſcilicet, cum honeſtate, vtilitate, iucunditate coniunctis: vel adiunctis, & circumſtantiis perſonarum, temporis, loci, modi: vel

Sentẽtiæ laudationum pbantes.

comparatis, & exemplis nostris, aut aliorum: vel testimoniis, iudicio, sermone, & approbatione omnium, aut saltem bonorum virorum.

παθητικαὶ mouẽtes sententiæ.

Ad πάθη verò animorũ motus quod attinet, quoniam laudationis finis pręcipuus voluptas est & delectatio: motus quoque hîc adhibendi erunt, non vehementes, sed lenes, & voluptati atque delectationi accommodati; cuiusmodi sunt χαρὰ gaudium, & lætitia: ἡδονὴ voluptas: χάρις gratia, honorifica beneuolentia: ζῆλος æmulatio, & ἐλπὶς spes: vt amplissimis pręmiis propositis strenuè atq; constanter amicus pergat.

ἠθικαὶ moratæ & conciliantes sententiæ.

Sed neque moratæ hîc sunt atque conciliantes sententiæ negligendæ: verùm opera primùm danda, vt viri esse boni videamur, & quæ in aliis laudamus, in nobis quoque esse ostendamus. Deinde laudationis sunt causæ falsæ parumq; honestæ remouendæ: cuiusmodi sunt: adulatio, gratiæ captatio, spes lucri & commodi. Tum & amplificationes vitandæ nimiæ atque hyperbolicæ: ac veritati, modestiæ, grauitati studendũ.

Collocatio sententiarũ in epistolis laudatoriis.

Sunt autem, quo ad sententiarum harum tractationem atque collocationem, tres potissimùm laudatoriarum epistolarum partes: quarum prima Exordium constat:

vel

vel ἀφηγήσει narratione, quæ ſcriptionis ac laudationis inſtitutę ἀφορμὴν occaſionem

Exordia laudationum.

continet. lib.9.epiſt.6.lib.12.epiſt.16. Vel ἀποδοχῇ laude & approbatione facti alicuius.lib.7.epiſt.28.lib.9.epiſt.14.lib.10.epi. 10. & 14. Vel συγχαιρεσίᾳ καὶ εὐχαριστίᾳ gratulatione ſimul & gratiarum actione. lib.16. epiſt.16. Pars altera Confirmatio eſt, quæ

Confirmationes laudationum.

laudationũ rationes complectitur, ſumptas: aut à Cauſis, virtutibus ſcilicet. lib. 12.epiſt.16. Aut Effectis, actionibus cũ honeſtate coniunctis. lib.9.epiſt.14. vtilitate.lib.9. epiſt.6.14.lib.10.epiſt.10.14. voluptate. lib.19. epiſt.6. Aut adiunctis & circumſtantiis cauſarum.lib.7.epiſt 28.lib.9. epiſt.14. Perſonarum. lib.16.epiſt.16. Loci.lib.7.epiſt.28. Modi.lib.10.epiſt.14. Aut Comparatis & exemplis. lib.7.epiſtol.28. Aut teſtimonio & iudicio bonorum virorum. lib.9. epiſt.14. Pars tertia & poſtrema Concluſio abſoluitur: vel gratulatio-

Concluſiones laudationum.

ne.lib.12.epiſt.16.Vel ἐπαναλήψει, καὶ ἀνακαινώσει repetitione ac renouatione laudationis & comprobationis. lib.7.epiſt.28.Vel προτροπῇ adhortatione, vt pergat amicus, & quam collectam habet laudem, retineat, atq; amplificet. lib.9.epiſt.14.lib.10.epiſt. 10.14. Vel εὐχαριστίᾳ gratiarum actione.lib.

16.epist.16.Vel ὑποχέσει delatione studij atque officij.lib.10.epist.10. Vel præcisione ὑποσιωπήσει & excusatione prolixitatis in scribendo. lib.9.epist.6.14. Sunt autẽ res & materiæ, quæ in laudatoriis reperiuntur epistolis variæ. Laudationes liberorum. lib.12.epist.16. Libertorum.lib.3.ep. 1. Instituti & consilij. lib.7. epist.28. lib.9. epist. 6. Voluntatis præclaræ ac studij iuuandæ & defendendæ Reipublicę.lib.10. epist.10. Rei præclarè fortiterque contra hostes gestæ.lib.10.epist.14. Animaduersionis ac pœnæ. lib.9.epist.14. Manumissionis.lib.16.epist.16. Plures etiam cum aliis mixtæ materiis, nimirum commendationibus, gratulationibus, gratiarum actionibus, adhortationibus inueniuntur. Qui enim commendare & promouere alios cupiunt, eosdem laudare necesse habent: & gratulationes atque gratiarum actiones, nō nisi ob res laude dignas instituuntur: laudationibus denique, vti paulò antè ostendimus, ad virtutes capessendas, & liberalia erectaq; ingenia excitantur, & mouentur, quæ directè atque apertè moneri sese grauiter molesteq; ferunt. Nos exercitij gratia 14. libri 10. imitabimur, in qua Planci contra hostes præclarè felici-

Materiæ laudationũ variæ.

Imitatio laudat. epistolæ.

feliciterque res gestas Cicero laudat. Partes illius tres sunt. Principium ἀποδοχῇ approbatione & laudatione constans facti Planci: Confirmatio laudationis rationes continēs: à modo agendi: & effectis præclaris desumptas. Conclusio προτροπῇ adhortatione facta, eademque, argumento sumpto à commodis, cùm publicis, tum priuatis, munita. Sententiæ esse tales poterunt.

I. O *lætum nuncium, & cui meritò εὐαγγέλια debentur: de singulari tuo in communem patriam, Germaniam, amore ac studio: de celeritate incredibili conscribendi exercitum, preßisq; succurrendi: de virtute militum egregia: de victoria nobili atque præclara reportata.*

II. *Cæsi enim hostili in exercitu militum plurimi: duces ex prælio fugisse: desiderari ex nostris paucißimi dicuntur.*

III. *Itaque & summis in cœlum vsq; te exercitumq; tuũ laudibus euehunt omnes, & faustis ominibus prosequuntur.*

IIII. *Sed interim eam in curam omni tibi incumbendum esse studio cogitabis: vt quæ inchoata sunt feliciter, ad finem vsque perducantur, & depulsis iam primis, etiam extrema deleantur: atq; ita sacrilegijs templa: oppida direptionibus: vastationibus agri: cæde corpora: tecta incendijs: rapinis fortunæ liberentur.*

V. *Equidem tuas nunc literas expecto quotidie, idq; cum multis alijs, quibus communis patriæ salus cordi est.*

VI. *Spero etiam plures, periculi imminentis magnitudine motos, tecum contra communes hostes arma sumpturos.*

VII. *Da igitur operam, enitere, perfice deniq;, vt finis bello imponatur, neque illis scintillulæ vllæ relinquantur, quæ non benè restinctæ, nouum aliquod & æquè perniciosum, aut etiam perniciosius incendium suscitent.*

VIII. *Quod si, vti ego confido, mecum plurimi alij sperant viri boni, feceris: & praclarè de nostra Republ. atq; adeò Germania tota mereberis, & nomen tuũ ab obliuione atq; interitu vindicatũ magna cũ laude atq; gloria ad posteritatẽ vsq; transmittes.*

τῶν ἐπαινετῶν laudabiliũ genera.

Atque hæc apud Ciceronem familiaribus in Epistolis laudationũ exempla reperiuntur. Verùm vt eloquentię studiosis hoc in genere literarum exercere sese volentibus consulamus: seorsim, sed nudè atq; breuiter aliquot laudationum exempla proponemus. Et quia, quæ laudantur, potissimùm sunt aut res tum νοητὰ, animo atque mente comprehensæ, tum αἰσθητὰ subiectæ sensibus: aut personæ: aut rationis expertia animalia: aut πράξεις actiones: aut χρεῖαι καὶ γνῶμαι dicta & sen

tentiæ

tentiæ præclaræ: à rerum initium commendatione faciemus: & quidem αἰσθητῶν: cuiuſmodi ſunt, vrbes, arces, domus, horti, villæ, regiones: propterea quòd horum præ cæteris, magnus in ſcribendo vſus eſſe ſolet. Commendaturus ergo per literas vrbem, aut regionem aliquam, argumenta ſumet ex cauſis, quæ eius conditorem, inhabitatores quoque primos atque antiquiſsimos oſtendunt. Deinde ex notatione appellationes, partim veteres, partim recentes petet. Tum ex adiunctis cõſideratis diligẽter ſingulis attributis, ſeu circumſtantiis, cuiuſmodi ſoli ſit qualitas, quis ſitus, quæ flumina vicina, quæ Reipubl. forma, quæ in Eccleſia religio, quæ in ſcholis artium cultura, quæ in Senatu leges atq; inſtituta, quæ inter ciues vitæ atque morum conditio, planum faciet. Poſtremò ex effectibus res geſtas & præclara facinora commemorabit: proferet viros inſignes, qui in ea floruerint, aut adhuc floreant: commemorabit illa quæ importari & exportari ſolent. Magnum etiam hîc pondus comparationes habẽt: ſi ſcilicet cum alia aliqua vrbe, aut regione clara, nobili, illuſtri ea conferatur: & ſimilitudo aut diſsimilitudo commom-

τῶν αἰσθητῶν rerum ſenſibus ſubiectarum laudationes.

Vrbis aut regionis alicuius laus & commendatio.

ſtretur. Ad tractationem deinde quod attinet, inſtitui illa ita poterit: vt Exordium ſit αἰτιολογικὸν, ſcriptionis inſtitutæ cauſas contineat, vel à noſtra pollicitatione vel petitione amici, eiuſdemque cura atque ſolicitudine deſumptas. Sequatur illud πρόϑεσις propoſitio ἐπαινετικὴ καὶ συστατικὴ, laude & commendatione facta. Hanc excipiant tertiò rationes & argumēta ex adiunctis, cauſis, effectibus petita. Concluſio abſoluatur ἐπαναλήψει repetitione ac renouatione cauſarum inſtitutę ſcriptionis & ἀξιώσει petitione, vt hæc paucula quæ à nobis ſunt ſcripta æqui boniq; conſulere amicus dignetur. Nos exercitij gratia breuem atque nudam Argentinæ laudationem inſtituemus: in qua ſententiæ eſſe tales poterunt.

Argentinæ laus & commendatio.

I. *Cum primum ſcribendi ad te mihi data fuit occaſio: & tuæ ſolicitudinis, & meæ pollicitationis memor, negligere eam nolui.*

II. *Veni autem Argentinam, aliquot ante hebdomadas, itinere non vſq; adeo commodo, cùm propter pluuias continuas, tùm latronum metum: addo etiam diuerſoria, in quibus ſi à moroſitate quis atq; auaritia receſſerit, quæ commendet, pauca reperit.*

III. *Sed omnem mihi moleſtiam vrbis ipſius aſpectus abſterſit: quæ in Alſatia loco plano ſita om-*

nibus

hibus ijs à rebus præclarè instructa paratáque videtur, quibus benè constitutæ florentisque alicuius Reipublicæ æstimari felicitas solet.

IIII. Ad eius originē atq; primordia, quod attinet vnà cū Treueri, aut nō multò pòst ædificari illam cœptam fuisse audio, quā quidem vetustißimā Germaniæ ciuitatem Historici esse volunt: indicat elogium circa annū Domini M. CC. in marmore repertum:

Ante Romā Treueris stetit annis mille trecētis.

V. Nomen verò illi Argentinæ Iulij & Augusti Cæsarum tempore impositum creditur, ab argento scilicet, quod ad belli vsus necessarios, & stipendiorum solutionem hoc asseruatum in loco fuit.

VI. Quod tamen mutatum fuisse postea legitur, cùm Hunnorū tyrannus Attila hāc cū alijs Rhenum tangentibus, vrbem destruxit, & peruiam reddidit: vt Strasburgū pòst, quasi viæ appellata arx fuerit.

VII. Licet sint, qui ab Othone primo Imperatore, auxilium Gallorum Regi Ludouico ferente, vrbemq; occupante, hoc illi inditum fuisse nomen contendant, cùm antè Silberthal nominaretur.

VIII. Solum circa vrbem bonum cumprimis ac fertile est, tantaq; fruges & fructus vbertate atq; copia profert: vt etiam sine ciuium aliquo detrimento ad alios exportari: & meritò vrbs hæc vicinorum cella penaria atq; horreum appellari queat.

IX. Flumina habet Rhenū, Kintzingam, Ellum, Bruscham, quæ pisces, ligna, vinū aliaq; necessaria suppeditant.

X. Nihil ego hic de ædificijs ſcribo priuatis, in quibus parſimoniam & frugalitatē, non tamen mundiciẹ atq; elegantia carentém ciues adhibent: mitto armamentarium, omni armorū genere refertiſsimū: ſilentio muros, foſſas, vallum, alia prætereo, quibus ita vrbs hæc eſt munita, vt non malè Germaniæ hac in parte propugnaculum & quaſi clauis nominari poſſe videatur.

XI. Vel templum illud magnificum: inq; eo horologium arte mira paucos ante annos confectum: & turris, caput inter nubila condens: annularijs ſcalis, vndiq; viſui peruijs, Deum immortalem, quàm hominum in ſeſe oculos conuertunt?

XII. Verùm hæc cuiuis, etiam imperito, obuia dices. Itaq; ne vrbem modò vidiſſe: verùm Homericum ſecutus præceptum, & νόον inſpexiſſe videar, ad alia accedam.

XIII. Vectigalem hanc primò alijs, pòſt verò propter ſingularem fidem atq; fortitudinem libertate & αὐτονομίᾳ donatam fuiſſe audio: qua & nunc ſumma illa cum laude vtitur: dum ad publica capeſſenda munera gerendosq; magiſtratus eos deligit, qui pietate, virtute, prudentia, experientia antecellere alijs videntur: & legibus atq; ſtatutis munita eſt longè pulcherrimis: & ordine cuncta optimo inſtituit atq; peragit.

XIIII. Vt multis in rebus, cū ab aliarū laudatiſsimarum Rerumpubl. tum verò Athenienſis atq; Ro-

manæ

manæ quàm proximè abesse exemplo videatur.

XV. Quæ ego persequerer copiosius, nisi metuerem, ne in volumen epistola excurrat: & ad alia, non minus ἀξιομνημόνευτα properarem.

XVI. Est, quod summũ Reipub. beneficium atq; ornamentum numinis diuini hac in vrbe cultus verus Deiq; verbo conueniens, ab erroribus atque superstitionibus omnibus repurgatus.

XVII. Est Academia, in qua, præter curias decem, in quibus cum pietate, linguæ atq; artes logicæ traduntur, Oratores, Poetæ, Historici explicantur, styli habentur exercitationes assiduæ: sæpe Græcæ & Latinæ aguntur Comœdiæ ac Tragœdiæ, etiam publicæ sunt Scholæ Theologiæ, Iurisprudẽtiæ, Medicinæ, Philosophiæ, artium atq; linguarũ professores: q nõ solùm ex ipsis fontibus, perspicua faciliq; methodo res tradunt pulcherrimas & vtilissimas: verùm etiam quo illæ pacto ad vsum sint transferendæ commonstrant: disputationes atq; declamationes crebras instituunt.

XVIII. Est prona Magistratus misericordia atque benignitas: qua tenuioris conditionis ciues sustentantur: fouẽtur peregrini, ægroti curantur: omnium, quoad fieri potest, egestati, inopiæ, miserijs succurritur.

XIX. Est Xenodochium & hospitium publicũ in quo peregrini pauperes excipiuntur: est Orphanotrophium, in quo infantes expositi educãtur: est

Nosocomium, in quo vndiq; confluẽtes ægroti: sunt ad D. Vuilhelmum & Marcum collegia, in quibus egeni studiosi aluntur: sunt loca multa alia, in quibus diligens vereq́; paterna miserorũ cura geritur.

XX. Vtinam verò tam esses ab occupationibus liber ac solutus, vt excurrere ad nos, & hæc omnia multoq́; plura, quæ breuitatis nunc causa latere patior, coràm intueri posses: non te, crede mihi, itineris suscepti peniteret.

XXI. Sed ad priuata iam venio.

XXII. Hospitium nactus sum satis ad studia cõmodum: humanitatem atq; beneuolentiam ciuium singularem experior: largè omnia mihi pollicentur ij, quibus commendatus à te fui.

XXIII. Præceptorum fide ac diligentia eximia erudior: studia ita instituo, vt nullum effluere diem patiar, in quo non præter lectiones, quas (quod citra arrogãtiam scripserim) aßiduò constanterq́; audio, aut legam aliquid, aut scribam, aut commenter.

XXIIII. Reliqua etiam ad voluntatem fluunt omnia: vt gratias tibi agam, qui me domi ad focum delitescentem aliquando extruseris.

XXV. Ad te autẽ scribere hæc nunc volui, tũ vt solicitudine ea, qua mei te causa vrgeri noui, te liberarem: tum vt voluntati tuæ satisfacerem: qui discedenti mihi hæc inter alia seriò iniunxisti: vt & de profectione & vitæ studiorúmque ratione mea tota primo te tempore certiorem facerem.

XXVI. *Præceptores & patronos meos omnes, ſi modò quid iubere poſſum, ſaluere iubeo.*

Ad νοητὰ verò animo menteq; comprehenſa, quod attinet: laudaturus per literas artes, virtutes, magiſtratum, & id genus alia: argumenta ex cauſis, effectis, adiunctis, contrariis promet, & laude atque celebratione digna ea eſſe oſtendet: quia honeſta: quia vtilia ac eiuſcemodi, vt carere illis, aut nō omnino, aut ægrè admodū genus humanū poſsit: quia magna cum voluptate atque delectatione coniuncta: quia mediocri adhibito ſtudio comparari queant: aut ſi difficilia, vel hoc maximè nomine & laudanda, & excolenda, quod, Græcorum habet prouerbium, δύσκολα τὰ καλὰ, quę pulchra & difficilia eſſe ſoleant. Tractatio ita inſtituitur: vt Exordium ſcribendi occaſiones atq; cauſas contineat: propoſitio ἐπίδειξιν laudationem habeat: confirmatio eiuſdē rationes & argumenta complectatur: conclusio breui præcipuorum repetitione, atq; προτροπῇ adhortatione abſoluatur. Nos exercitij gratia cōiugij in manus laudationem ſumemus.

I. *Audio ita ſtudijs te incūbere muneriq; impoſito vacare, vt de contrahendo matrimonio curam atq; cogitationem nullam ſuſcipias: imò odio quoq; eos*

prosequaris, qui de ducenda vxore nonnunquam te compellunt.

II. *Quod mirari profectò satis nequeo.*

III. *Illa fortè tibi placẽt:* ἄλυπον ἕξεις τὸν βίον χωρὶς γάμου: & ῥᾷον βίον ζῇς ἂν γυναῖκα μὴ τρέφῃς.

IIII. *At sunt alia, & quidem benè multa, quæ in contrariam te sententiam pertrahere, atq; eò impellere debent: vt matrimonio nihil honestius: vtilius nihil: nihil iucundius: cùm omnibus alijs hominibus, tum verò literatis nihil necessarium magis statuas.*

V. *Nolo recensere nunc ea, quæ tibi, vt homini, nõ solùm docto, verùm etiã pio, iam antè sunt nota: matrimonij nõ virum aliquem insignem, sed Deum ipsum authorem esse: idem summa adhuc in naturæ moderatione homini commendare: sanctißimæ parentum neceßitudini anteponi velle.*

VI. *Non profero, quæ de Romanis sunt & Lacedæmonijs historiarum monumentis tradita: illos ærarios fecisse eos, qui ad senectutẽ vsq; cœlibes mansissent: hos à* συσσιτίοις *eosdem & ludis atque spectaculis arcuisse.*

VII. *Scis non ad solitudinem, sed societatem, cuius pars prima coniugium, natum hominem esse: esse iusti, non de se solùm, verùm etiam alijs, atq; adeò Republ. tota cogitare.*

VIII. *Illud legisti, quod Plato quodam in loco scribit: operam dandam hominibus esse: vt suum in locum liberos substituant, qui iuxta leges Deum colant:*

lant: & vitam, veluti lampadem, posteris tradant.

IX. *Ad studia verò capessenda & diligenter fideliterq́; officij obeundas partes ecquid vel vtilius, vel necessarium magis vxore esse potest?*

X. *Opus hîc est otio: diligẽtia requiritur: animus solutus à curis, liber, tranquillus postulatur. Præstò vxor est sedula, q̃ dũ vel cũ libris negotia habet, vel suo in ecclesia, schola alijsq́; locis munere fungitur maritus, domi interim rei familiaris in sese curã deriuat: & ne quã illa iacturã faciat, diligẽter prouidet.*

XI. *Infirma plerunq; atq; ægra sunt valetudine literati: commoda victus egent ratione. Mirũ quanta hîc vxorum diligentia. Lectulis quasi affixæ mandata expectent: oculorum nutus obseruant: ad digituli, quod aiunt, crepitũ iussa capessunt: melius quæ nobis obsint, aut prosint sæpius quàm ipsi Medici norunt.*

XII. *Cùm non rarò ancillæ aut famuli, dum doloribus ægri excruciantur: aut vtramq; suauiter in aurem dormiant: aut lagenas exiccent: aut etiam cistas & armaria expilent.*

XIII. *De iucunditate porrò scribere si vellem, Deum immortalem, q̃ latus hîc sese mihi campus offerret. Quæris quo cum liberè colloquaris: cuius in sinũ curas cogitationesq́; tuas effundas? vxor adest. Quæris, qui laboribus fractũ te & attritũ reficiat? vxor adest. Quæris qui tuis rebus æquè atq; ipse, aut doleat aduersis, aut lætetur secundis? vxor adest.*

XIIII. *Quid liberi, nulláne in voluptatis ac delectationis reponendi tibi parte videntur?*

XV. *Ah quàm suaues illorum sunt in nos ocelli defixi: quàm mellitum balbutientium nomen parentis: quàm dulcis complexus: quàm grati etiam titubantes gressus: quàm lusus iucundi.*

XVI. *Vt nihil de eo iam dicam, quod liberos qui habent, non fortunarum modò & facultatum magnis partarum laboribus, verùm etiam nominis atq; famæ hæredes habent.*

XVII. *At improbam ac morosam Xantippen metuis? precibus tuis Dominum compellabis eum, à quo solo pia, prudens, morata benè vxor datur.*

XVIII. *Si secus atq; expectaras, res eueniat: in id incũbes, vt vitia in vxore aut tollendo, ipsam, aut tolerando te meliorem reddas, & secutus Socratem domi patientiam discas, quam foris exerceas.*

XIX. *Verùm & hæc, & plura alia à cognatis atq; amicis tuis audis quotidie.*

XX. *Quibus obtemperare te, atq; operam dare oportet: vt primo quoque tempore sponsum te factum audire poßim.*

XXI. *Quod si erit: ad nuptias, etiam non inuitatus, haud inuitus veniam: & γαμήλια, si non alia, saltem chartacea mecum adferam.*

Ad personas verò laudandas atq; extenuandas sumẽda argumẽta ex causis, effectibus, consequẽtibus, adiunctis erunt. Et quidem

quidē in cauſis conſiderāda virtus ipſa, q̄ & per ſe eſt laudabilis, & laudabiles alios reddit : deinde naturæ bonitas, ingenij præſtantia, educatio parentum, præceptorum inſtitutio. In effectibus ſpectandæ actiones, munera, & officia ipſarum virtutum, quæ ſententias laudantes egregias ſuppeditant : modo ex doctrina Ethica propria ſingulis virtutibus officia tribuantur, nec illis vicina nobis vitia imponant. In conſequentibus videnda, quæ ex honeſtis & præclaris actionibus ſequuntur prima: honores, dignitates, opes, priuilegia, & quæ huius ſunt generis alia. In adiunctis ratio habenda, nationis, patrię, familiæ, pulcritudinis, diuitiarum, &c. & vt ad laudem illa aliquid ſaciant, μεταχηματισμῷ quodam ἠθικὰ reddenda, vſu ſcilicet eorūdem moderato ac laudabili monſtrato. Comparatorum etiam locus adhibendus, conferendaq́; perſona, quæ laudanda cum aliis claris, nobilibus, illuſtribus: ob virtutem & cætera, cùm corporis, tùm fortunæ bona: ita tamen vt omnis adulationis atq; aſſentationis ſuſpicio remoueatur: & oſtendatur: nihil nos gratiæ hîc cuiuſquam dare: non auribus aliorum inſeruire : ſed vnicam propoſitam verita-

tem habere. In tractatione atq; collocatione, prima pars exordium institutæ laudationis occasionem & causas continebit. Altera sententias & argumenta cōplectetur, quæ in personarū adhibenda esse laudatione modò ostendimus. Quia etiam nihil omni ex parte perfectum: nec tam felix quisquā, qui nō aliquādo labatur & erret, aut maleuolos atq; calumniatores habeat: excusanda nonnunquam ac refutanda diligenter, quæ vituperari ab aliis posse videntur. Postrema pars conclusio absoluetur, aut συγχαρισία gratulatione, si ad superiorem scribēdum: aut προτροπῇ adhortatione, si cum paribus, vel etiam inferioribus agendum: aut ἀξιώσει, si commendatione nostra impetrare aliquid aliis volumus: aut deniq; præcisione & reiectione. Nos exercitij gratia exemplum tale proponemus.

Personarum laudationis exemplum.

I. *Intellexi vehementer te mirari quid sit, quod cum aduersas res omnes alias infracto semper erectoq; animo tulerim: nunc vnius amici tantopere obitum lugeam, vt consolationi apud me nullus relictus esse locus videatur.*

II. *Verū mirari, vti mea quidē fert opinio, desines: vbi doloris huius mei atq; luctus causas cognoueris.*

III. *Etenim si quisquā omnium lucis huius dignus vsura*

vsura longa fuisset: hic profecto fuisset, quem præpropera atq; intempestiua morte abreptũ ordo luget equestris: senatus deplorat: deflent propinqui: mœrent amici ac familiares: ciues omnes lamentis prosequuntur. Neq; id sanè immeritò.

IIII. Vt enim latere illa nunc patiar, quæ ad laudandum materiam quidem amplam atque copiosam suppeditant: nostra verò ab industria minimè proficiscuntur: sed vel accepta naturæ feruntur, vel tribuuntur fortunæ: ita corporis venustatem, quæ in eo fuit eximia, animi pulchritudine à literis ac virtutibus exornauit: vt non æqualibus modò suis antecelleret: verum etiam natu grandiores quosdam longo post se interuallo relinqueret: familiam iam ante nobilem satis, claram magis illustremq; redderet: vrbem eam in qua lucem hanc primò aspexerat, beneficiis afficeret amplißimis.

V. Cum enim loco se minimè obscuro ortum sciret: & partim ex præceptoribus suis audiret: partim ipse intelligeret, nobilitatem veram non in parentum maiorumq; aut imaginibus fumosis: aut auri argentive aceruis: aut armorum atq; togæ preclarè fortiterq; factis, sed sua cuiusq; pietate, doctrina, virtute, industria consistere, pueritiæ & adolescentiæ tempus lubricum admodum ac periculosum in virtutis bonarumq; artium et linguarum studiis; non otio ignaui: non turpibus voluptatibus: non nescio quibus oblectatiunculis aliis, consumpsit.

VI. Exteras deinde lustrare terras: varias variarum nationum discere linguas: vrbium non situm solum videre, sed & leges, instituta, mores cognoscere voluit. Longe me Christe aliam viam secutus, quã nonnulli ingredi hodie solent qui peregrinãtur.

VII. Non sanè μαμμήθρεπτοι placent: magis placet Medea, quæ apud poetam, multos quod domi agerent ætatem improbatos fuisse affirmat.

VIII. Sed & Socratis mihi sententia probatur, qui querenti cuidam quod sine fructu vllo longè lateq; esset peregrinatus, mirum hoc esse minimè respondit, cùm secum ipse, & corpore tantum non etiam animo peregrinatus fuerit.

IX. Itaq; vel hoc maximè nomine noster laudandus amicus fuit, qui in peregrinatione non operam dedit, vt domum aliquando reuersus vestes polymitas & versicolores, curta pallia, mores peregrinos, contemptũ & fastidium rerum patriarum adferret illustriores ciuitates videre: nominis ac celebritatis alicuius viros & adire, & audire: quæ notatu digna obseruare inq; ephemerides referre est solitus.

X. Neq; vt exoptatum studiorum finem cõsequeretur suæq; prodesse patriæ posset, vel sumptibus, vel laboribus & molestiis vllis pepercit.

XI. Et quidem quod propositum habuerat, egregiè atq; subitò est adeptus.

XII. Etenim cum post longam ac diuturnam peregrinationem domum rediißet, & pietate, eru-

ditio-

ditione, morum suauitate sui in amorem bonos omnes pellexisset, non expectato legitimo tempore in senatorium est ordinem cooptatus.

XIII. *Vbi quidem ita suam & ingenij vim atq; præstantiam, & fidem, & prudentiam, & animi magnitudinem, & innocentiam omnibus probauit: vt natu quoq; maiores eum mirarentur, nec inuiti pleriq; in rebus sequerentur: dignum etiam iudicarent, cui grauißimis in negotiis deliberationes & legationes committerent.*

XIIII. Neq; *in suis illis vel consiliis, vel actionibus quicquam ad honorem & commodum retulit priuatum: illud spectauit, vt cum religione atq; vero* Dei *veri cultu sarta, quod aiunt, tectáq; libertas maneret.*

XV. Neq; *etiam in maxima rerum agendarũ, cùm multitudine tùm varietate: autoritate summa: laboribus atq; molestiis prope infinitis, vllum de se vnquã, vel superbiæ, vel morositatis signum dedit.*

XVI. *Sed nimirum ea vitæ humanæ est conditio vt quod rarum: præstans, eximium, minimè sit diuturnum, leuiq; momento euertatur, quod firmissimis nixum radicibus videbatur.*

XVII. *Cum enim egregiam ille patriæ operam nauaret: cum eius in dies fama cresceret: cum de literis literatisq; prouehendis præclara atq; vtilia animo agitaret: ecce ardens eum febris inuasit, quæ primo contempta, ita post vires assumpsit, vt illi*

mortem attulerit: mihi & aliis dolorē pepererit maximum: Reipub. vulnus inflixerit grande atq; altum & quod multis sanari annis non poterit.

XVIII. *Scriberem hac de re plura, nisi temporis partim angustia excluderer: partim mœrore atq; luctu impedirer.*

XIX. *Nosti enim animum à curis vacuum: liberum à tristitia: omnium expertem molestiarum stylum requirere: præclari nihil effici posse: vbi vel animus mœret: vel ægritudine aliqua sensus laborãt.*

XX. *Valebis igitur: & quos apud vos Poetas habes eximios rogabis: vt suis scriptis demortui prosequi laudes, eiusdemq; ab obliuione atq; interitu vindicare memoriam velint.*

Animalium laudationes.

In animalibus laudandis duplex obseruari ratio solet. Vel enim sigillatim illa atque seorsim laudantur: vel coniunctim cum aliis materiis tractantur. Cum separatim eorum laus atq; commendatio instituitur, vt fit, cùm rara ea sunt & inusitata, genus indicatur: locus, in quo degunt notatur: partium fit consignatio: mores describuntur: adhibentur alia, quæ ab Aristotele, Plinio atq; cæteris naturæ speculatoribus obseruantur. Quod si verò coniunctim cum aliis materiis de animali aliquo in epistola agendũm: ab vtilitate potissimum atq; voluptate seu delectatione com-

cõmendationes sumendę. In pretio enim habere animalia solemus: vel quia vsum nobis magnũ & propè necessarium suppeditant: vel quia voluptatem ac delectationẽ haud exiguam adferũt: propter formã, pulchritudinẽ, magnitudinẽ, & q̃ huius sunt generis alia. Nos exercitij gratia dono ab amico missum canẽ laudabim9.

I. *Accepi literas tuas vnà cum dono ad me missas atq; inde voluptatem percepi maximam.* *Canis laudatio.*

II. *Vidi enim mei te amantißimum esse, inq; ipso munere, quo donare me voluisti, eorum diligentem rationem habuisse, quæ præ cæteris grata mihi esse & iucunda nosti.*

III. *Non enim turpe mihi duco in amore atque delitiis canes habere: aut etiam venationes amare: quarum à natura cùm omnibus aliis tum verò generosis maximè excelsisq; præditis ingeniis amor est insitus: quæq;, siue honestas spectetur, siue vtilitas cõsideretur, siue voluptas proponatur et delectatio, omnibus aliis anteponendæ exercitationib. videtur.*

IIII. *Ad donum verò ipsum quod attinet: prolixè illud diligenterq; commendarem: nisi metuerẽ, ne nimium præsens laudando, nouum aliquod emendicare velle iudicer.*

V. *Canes vidi multos: multos etiam domi alo: at cum eo, quem tu dono mihi misisti, conferri comparariq; nullo modo possunt.*

VI. *Etenim non è catellorum melitæorum ille eſt numero, qui non niſi in puluillis & culcitris cuſtodiendis ſunt occupati: aut eorum, in quibus, ſi ab ignaua corporis mole diſceſſeris, quod commendes nihil reperies.*

VII. *Sed & venuſtam corporis ſpeciem: & ad feras cùm perſequendas, tum proſternendas roboris atq; agilitatis plurimum habet.*

VIII. *Fide autem ac vigilantia tanta eſt: vt eum æquè libenter atq; hominem mecum in cubiculo eſſe velim.*

IX. *Et pro munere ergo iſto gratias, vti debeo, maximas tibi ago: & quo illud remunerari queam modo, ſedulò diligenterq; cogitabo.*

Sequuntur actiones & facta in quibus laudandis ex cauſis, effectis, adiunctis argumenta ducenda. Commendare enim atq; laudare factũ aliquod ſolemus: quia honeſtum, & à virtute profectum: quia commoda ex eo multa magnaq; manant atq; profluunt tum ad priuatos homines, tùm verò totam Rempubl. quia difficile deniq; illud atq; arduum, propter attributa varia. Attributa autem & circumſtãtias adiunctorum locus ſuppeditat: vtilitatẽ effecta monſtrant: honeſtũ ex cauſa pendet. Sed & contentione atq; comparatione cum aliis facta oſtendendum: eſſe id,

quod laudatur factum, eiuſcemodi, vt ſi cum aliorum rebus geſtis cõferatur, longè eas ſuperet. Tractatio porrò ita plerunque inſtituitur: vt primum habeat locum exordium, facti ipſius expoſitionem continens: ſequatur ſecundo propoſitio, quę eiuſdem laudem atq; ἀποδοχὴν approbationem complectitur: ſubiungatur tertio κατασκευὴ confirmatio iis conſtans argumentis, de quibus modò diximus: concluſio deniq; cohortatione ad conſtantiam abſoluatur. Licet nõnunquam & refutatione hîc eſt opus cum refellẽda ſcilicet ſunt ea quę rectè honeſteq; facta aut improbare, aut extenuare poſſe videntur. Vbi Ariſtotelis vtile pręceptum, qui monet: vt in laudatione, quæ affirmãtur ab aduerſario vitiorum propria ἔργα officia eſſe: nos virtutum eſſe munera oſtẽdamus. Nos exertij gratia adoleſcentẽ ſtudioſũ declamando ſeſe exercentẽ laudabimus hoc modo.

I. *Poſteaquam mihi nunciatũ eſt, te non liberaliũ ſolum artium ſtudiis ſedulò diligenterq; incumbere: verũ etiã declamando exercere aßiduò, dici non poteſt, quantã inde lætitiã atq; voluptatẽ perceperim.*

II. *Sic enim arbitratus ſum: ſingulari hoc* Dei Opt. Max. *prouidentia, præceptorumq; tuorũ cùm publicorum tùm priuatorum adhortatione factum*

esse, vt ad id animum adiiceres, quo nihil, hac quidē in ætate, qua nunc es præditus, esse tibi; aut fructuosius, aut necessarium magis potest.

III. Plena, quod aiunt, manu collaudare eloquentiam: primas eidem tribuere homines solent. Et est reuera nihil illa, vel præclarius, vel vtilius: vtpote quæ præstat, vt qui ab ea instructi sunt ac parati, nō rationis modò expertibus animantibus antecellant: sed & homines alios superent, &, quò tandem cunq; placuerit, deducant.

IIII. Quin, vt alia nūc silētio inuoluam, & rerū cognitio omnis quæ ex artib. ac disciplinis paratur, inanis, vana, infrugifera est, nisi eloquentia accedat.

V. Tantum enim quisq; profecisse in literis videtur, quantum dicendo scribendoq; exprimit: & sine dicendi vi atq; facultate, quæ cognita sunt maximè & perspecta, ignorari videntur.

VI. Quis ergo vt leuiculam, puerilem, honestam parum declamandi rationem reprehendet, siue qua parari eloquentia nullo modo potest?

VII. Vt enim reliquis in artibus atq; disciplinis, nisi exercitatio accedat aßidua laude dignum nihil efficitur: ita eloquentiam non ars & præceptorum cognitio sola efficit: sed dicendi vsus atq; consuetudo aßidua requiritur.

VIII. Hæc enim est, q̄ in rebus inueniēdis ingeniū acuit: iudiciū format: memoriā excitat: verborum copiam adfert: actionem reddit promptā: duo deniq; vitia

vitia illa quæ perniciosa ideoq; reprehendi maximè solent, negligentiam suiq; amorem nimium tollit.

IX. Hinc summos clarißimosq; viros ab ea minimè abhorruisse legimus.

X. Cæsar aram Lugduni extruxit, ad quam eloquētiæ certamina quotidie fierent: ita quidē, vt victor munerib. amplißimis afficeretur: victus, vel lingua sua orationē deleret, vel in Arari ter demergeretur.

XI. Id q, Iuuenal. opinor, illud indicat:

Palleat vt nudis qui preßit calcibus anguem:
Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.

XII. Augustus Cæsar, Portius Latro, Demosthenes, aliiq; plurimi declamitare sunt soliti: ipse Cicero, cuius meritò apud omnes valere debet authoritas, nō Romæ solū, verū et Athenis, & in Asia, declamando sese exercuit: quodā etiā in loco fatetur, aridam atq; ieiunam orationis suæ futuram facultatē fuisse, nisi ad declamādi se exercitationes cōtulisset.

XIII. Itaq; tuum institutum vehementer laudo proboq; : imprimis verò quod modo bono difficultatem illam superasse te intelligo, quæ ab hoc exercitationis genere auocare plurimos consueuit.

XIIII. Nam & materiā te vsui quotidiano accommodatam viribusq; parem deligere, eandemq; cognoscere penitus: & ad cogitandum aliud, aliud ad scribendum tempus sumere: & cum iudicio locos omnes inuestigare, non temerè quæ sese offerunt infarcire: & ad probatorum authorum exempla sty-

lum conformare: & non tam sententiarum multitudine, aut copia verborum, quam bonitate orationē æstimare intelligo.

XV. *Hortor quoq;, constanter negotium vt vrgeas: neq; ineptis quorundam iudiciis te auocari ab illo abduciq; sinas.*

XVI. *Ita ad exoptatā illā eloquentiā peruenies: magnoq; oblectamento parentibus: amicis vsui: emolumēto Reipubl. tibi verò ipsi honori futurus es.*

Dictorū & sententiarū laudationes.

Ad dictorum verò & sententiarum laudationem quod attinet, diligēter illa obseruanda est, propterea quod nobilium, doctorum, prudentum, clarorumq; virorum dicta atq; sententiæ in scribendo adhiberi sæpe, & vel seiunctè ac separatim ab aliis materiis, vel cum iisdem coniunctè tractari solent. Sumendæ autē eiuscemodi in laude sententiæ ex quinq; potissimum locis erunt: causis, contrariis, similibus, cōparatis & testimoniis. Cū enim magni alicuius viri dictum laudādum: ex causis primū eius honestas, vtilitas, necessitas ostendēda. Deinde hęc omnia declaranda atq; cōfirmanda tū aliorū magnorū virorū testimoniis, qui idē affirment: tum verò contrariis, q̄ & ad illustrandā, & confirmandā rem ipsam pōderis momentiq; plurimū habent. Postremò exempla producen-

ducenda eorum, qui reapse atq; factis approbarunt id, quod alij dixerũt. Tractationis ea plerunq; est ratio: vt in exordio cum dicto illo, quo de agendum, authoris ponatur laus & cõmendatio : parte altera eiusdem adferatur explicatio : tertia rationes atq; argumenta paulò ante indicata subiungantur: postrema & cõclusione, sit, aut dicti approbatio, aut προτροπὴ cohortatio. Nos exercitationis causa Pindari de vitæ humanæ cõditione sententiá laudabimus.

I. *Semper Pindari apud veteres authoritas magna: eiusdem dicta oraculorum habita loco fuerunt.*

II. *Verum inter alia omnia illud memoria cum primis laudeq; dignum videtur, quod de humanæ ille vitæ conditione protulit.*

III. *Deus, inqt, semper iuxta vnũ bonũ mala duo ponit, quæ ferre rectè prudentes, nõ itidẽ stulti possunt.*

IIII. *Præclarè enim vir ille longè prudẽtißimus vidit id quod videre multi nõ possunt: nullam, hac quidem in vita, suis omnibus numeris absolutam felicitatẽ reperiri, sed mali semper quid admixtũ habere, quod vt fractos consternatosq; homines reddit imprudentes, ita de gradu, quod aiunt, deiicere non potest eos quorum prudentia pectus munitum est.*

V. *Neq; verò in re per se manifesta multis opus esse rationib. existimo: quisq; secũ habitet: & verũ illud esse dictũ Poetæ deprehendet.*

VI. Res est præclara omniq; auro atq; argento præferenda scientia: eam qui inuenit: digito quasi cœlum sese attingere existimat. At hæc ipsa cum magnis est multisq; laboribus coniuncta.

VII. Iucunda multis in alios imperia esse videntur: propter hæc eadem ius violare non verentur. Verum non Damoclæum illi ceruicibus impendentē gladium cernunt: non vigilias, curas, molestias, pericula perpendunt, q̄ secū adferre magistratus solēt.

VIII. In fœlicitatē summa pecunia ponitur. Atqui verum est illud Poetæ:

——sollicitæ tu causa pecunia vitæ es.
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes:
Semina curarum de capite orta tuo.

IX. Euripidis istud de coniugio multi probant.

Οὐ χρυσὸς, οὐ τυραννὶς, οὐ πλούτου χλιδὴ
Τοσοῦτον εἶχεν διαφόρους τὰς ἡδονὰς
Ὡς ἀνδρὸς ἐσθλοῦ καὶ γυναικὸς δυσσεμνοῦς
Γνώμη δικαία καὶ φρονοῦσα τ' ἀνδρικά.

X. Ast & hîc dulce atq; amarum misceri sæpe, coniuges qui sunt, experiuntur.

XI. Vitæ diuturnitatem ac senectutem exoptant omnes: omnes illud in ore habent:

Da spatium vitæ, multos da Iuppiter annos.

XII. Vbi verò hæc eadem obrepserit, grauior Aethna esse monte solet: omnis generis & morbos, & molestias secum adducit.

XIII. Vnde non malè Plato eius, quod iucundū hac in vita atq; suaue iudicatur hanc esse conditionē affirmat:

affirmat: vt cũ cõtrario suo amicitiã quasi perpetuã colat, nihilq; coniunctione illa reperiatur stabilius.

XIIII. *Verè etiam patrũ quidam spinæ similem hominis esse vitam scribit, quæ vbi tãdem cunq; tangatur, tangentem pungere consueuit.*

XV. *Sed non hoc modò rectè est prudenterq; à Poeta dictum: verùm & illud longè pulcherrimũ, quomodo sint vitæ humanæ ferẽdæ mala ostendit.*

XVI. *Dolore frangũtur: exanimãtur metu: eiulatu atq; lamẽtis cõplent omnia imprudentes, cũ miserias ac calamitates tales aspiciunt vel experiũtur.*

XVII. *At qui à prudentia sunt doctrinaq; instructi, non solùm in mala eiuscemodi mentis atque oculorũ suorũ aciem conuertunt: verũ etiam bona illa intuẽtur, quæ adhuc Dei beneficio sunt reliqua, & recreare atq; oblectare homines solent.*

XVIII. *Itaq; hanc tibi optimi Poetæ sentẽtiam optimam commendatam semper habebis, maximè eo in munere, quo nunc fungeris: in quo γλυκόπικρα proculdubio multa deprehendis.*

De Reprehensoriis Epistolis.

CVm contrariorum eadem esse doctrina atque perceptio soleat: ex iis quæ de laudandi sunt ratione dicta, etiam vnde, & quibus ex locis reprehẽdendi ac vituperandi sint argumenta petenda intelligetur, vt seorsim de his agere necesse minimè habeamus. Quoniam verò reprehẽ-

Sententiæ ἠθικαὶ conciliantes & moratæ.

ſio omnis ingrata eſſe atq; odium conciliare ſolet, ante omnia opera danda, vt q per ſe aſperum & ingratum, mitigetur ac leniatur. Id autem quinq; potiſsimum fit modis. primo προσποιήσει ἀνάγκης, neceſsitatis ſimulatione: cùm oſtendimus, per quã inuitos nos extremaq́; coactos neceſsitate ad reprehendendum accedere. Deinde ἐπαίνῳ laude & commẽdatione præmiſſa. Tum enim verè, non ex odio, aut maleuolentia quadam reprehendere alios videmur, cùm debitam eis laudem non adimimus. Tertio προσώπου ὑπαλλαγῇ perſonæ cõmutatione, cùm non nos, ſed alios quoſdam eſſe dicimus, qui hoc vel illud in amico deſiderent. Quartò, κοινῷ τόπῳ loco communi: quando perſonæ loco ipſum vitiũ reprehẽditur, & locus de eo tractatur cõmunis: aut de officio veri amici agitur & oſtenditur: ſimilem medico amicum eſſe, qui vt ægrotum ſanet, morbum odiſſe ſolet: non vitia amicorum iis amanda, qui amicos amant: nõ omnem qui parcit, amicum: nec inimicum omnem eſſe qui reprehendit: ſatius eſſe cum ſeueritate diligere, quã cum leuitate decipere: & quæ huius generis alia de vera adferri amicitia ſolent. poſtremò etiam morata ſit oratio

ἐνδείξει

ἐνδείξει τοῦ τρόπου ſignificatione modi: cùm ſci
licet promittimus nos reprehenſuros a-
micos,ſed ſine contumelia, conuitiis,ca-
lumniis. Et hæ in reprehendendo tũ ſunt
potiſsimum ſententiæ adhibendæ, cùm
eos vituperare neceſſe habemus, quos ali
qua ex parte metuimus, aut hactenus be-
ne vixiſſe conſtat. Apud inferiores enim
vel ſceleratos atq; improbos ſimplex vſur
pari reprehenſio poteſt. Ad motus verò *Sentẽtiæ πα*
quod attinet, in vituperando animi eò *θητικαὶ mo-*
ſunt maximè perducendi, vt odio proſe- *uentes.*
quantur, execrentur, abiiciant illa vitia,
quibus infecti videntur: pœnam etiam &
pericula reformidare diſcant. Collocatio *Collocatio*
ac tractatio ita inſtituitur: vt prima pars *ſententiarũ.*
Exordium, conſtet, vel ἐπιτιμήσει reprehen
ſione.lib.8.epiſt.15.lib.11.epiſt.18. vel ὀδυρ-
μῷ querela.lib.10.epiſt.1. Vel expoſitione
cauſæ & occaſionis inſtitutæ ſcriptionis.
lib.7.epiſt.12. lib.16.epiſt.17. pars altera ar-
gumenta cõtineat reprehenſionis,deſum *Materiæ re-*
pta à cauſis. lib.7. epiſt.12. lib.10. epiſt.25. *prehenſoria*
lib.11.epiſt.18. Adiunctis & circumſtãtiis. *rum epiſto-*
lib.11. epiſt.18. Teſtimoniis & iudicio a- *larum.*
liorum. lib.11. epiſtol.18. lib.16. epiſtol.17.
Pars tertia & poſtrema concluſio abſolua
tur: aut προτροπῇ adhortatione. lib.7. epiſt.

12.lib.10.epiſt.1.lib.11.epiſt.18. Aut ἐπαναλήψει repetitione eorum quæ ſcripta. lib.10. epiſt.25. Aut præciſione & reiectione.lib. 16.epiſt.17. Sunt autem reprehenſiones in Ciceronis Epiſtolis familiaribus: Reprehenſio dogmatis & doctrinę alicuius.lib. 7 epiſt.12. Imperitiæ in bello gerendo.lib. 8.epiſt.15.Crudelitatis.lib.10.epiſt.1. Ambitionis. lib.10.epiſt.25. Timiditatis. lib. 11. epiſt. 18. Improprietatis ſermonis. lib. 16. epiſt.17. Nos exercitij gratia ad imitationem epiſt.17.lib.16.adoleſcentis in ſcribendo diligentiam reprehendemus. Partes illius ſunt: Exordium, reprehenſione amica conſtãs: Confirmatio, in qua eiuſdẽ inſtitutæ rationes exponũtur: Concluſio præciſione & adhortatione facta: q̃ ita imitãdo exprimi effingiq; poſſe videntur.

I. *Video qd agas:rerũ cognitiõi dũ ſtudes,verborũ puritatis atq; elegãtiæ rationẽ prorſus nullã habes.*

II. *Vnde enim illa irrepſerunt: ingenij acuitas,et in regiſtro noto & neſcio quæ verborum monſtra alia,quæ profectò non in Cicerone legiſti, ſed ex culina aliqua deprompſiſti.*

III. *Simplici,inquies, ſtylo contentæ ſunt epiſtolæ:verba amant quotidiana.*

IIII. *Fateor.At in ipſa etiã ſimplicitate eſſe puritas debet: & quod eſt quotidianũ ſuã quoq; mundiciem requirit.*

V. Niſi

V. *Nisi fortè quia vasis argenteis nõ vtimur semper, iccircò sordibus quæ sunt conspurcata vitra placent: aut illuuie immundæ propterea gratæ sunt mulieres, quòd splendido vestitu quotidie non sese ornant.*

VI. *In illã igitur amabo te, curã incũbe, vt Latinas posthac et Ciceronianas magis abs te literas accipiã.*

VII. *Nosti domũ ad parentes, præceptores, mecœnates missas literas testimonia quædam diligentiæ & profectus in studijs esse.*

VIII. *Magnam ego meo testimonio tui expectationem apud parentes & quosdam ordinis senatorij viros concitaui.*

IX. *Fac ergo hi vt intelligant, veritatis non gratiæ meum istud testimonium extitisse.*

X. *Ita gratũ abundè erga me te declarabis: et quã collectã bonorũ doctorumq; virorũ iam gratiam habes, non effundes, sed retinebis: honestũ etiam, domũ aliquãdo reuersus, in patria locũ consequi poteris.*

Quemadmodũ verò in laudationibus exẽpla conati sumus exercitij gratia proponere laudis personarũ, rerum, factorum & dictorũ: ita quoq; in iisdem vt reprehensio sit atq; vituperatio instituẽda, breuiter ostendemus. Et quidem ad personarũ reprehẽsiones quod attinet, argumẽtis illæ fiũt quinque potissimùm ex locis desumptis. Primò causarũ: causa enim absoluta turpitudinis atq; dedecoris est vitium. I.

taque oſtendendum: perſonam aliquam, aut vno, aut pluribus vitiis laborare: ex adiuuantibus quoq; de mala educatione, inſtitutione praua agendũ. Alter locus effectorum eſt, ex quo ſententiæ ſumendæ ſunt,& argumenta vitiorũ opera & actiones prauas indicãtia. Tertius eſt adiunctorum, qui ſuppeditat attributa varia: nationem, patriam, parentes, familiam, & quæ huius ſunt generis alia. Quartus conſequentium eſt, in quo conſiderantur ea, quæ plerunque vitæ ſequi turpitudinem ac flagitia ſolent. Poſtremus eſt comparatorum. Maior enim perſonæ alicuius eſt vituperatio, ſi cum alia aliqua & quidem ſceleratiſsima illa conferatur. Collocatio & tractatio talis erit: vt in exordio inſtitutæ reprehenſionis cauſæ indicentur,& ſiniſtris ſimul occurratur ſuſpicionibus, ne affectibus quid tribuere, aut aliorum delectari reprehenſionibus videamur. In parte altera ipſa vituperatio inſtituetur cùm malorũ animi per ſe, tum corporis ac fortunæ propter aliud nimirum κρῆσιν vſum vitioſum. In tertia & poſtrema adhortatio ſeuera, vel etiã acris comminatio adhibebitur. Nos exercitij gratia exemplum tale proponemus.

I. Si

I. *Si per occupationes, quibus districtus nunc teneor, domo aliquandiu abesse & ad vos proficisci potuissem, fecissem sanè illud, nec tam libẽter, quàm necessariò fecissem.*

II. *Sed quia fieri omnino hoc istud tempore non potuit, ne tacendo parum meo me officio fungi, aut tua comprobare delicta atq; errata dicere quis possit: non intermittam, quin absens te obiurgem, operamq́; dem: vt mea hæc reprehensio sit, vel salutaris tibi, vel mihi vtilis atq; commoda ad conseruandam, cùm famam secundam apud homines, tum* Deum *conscientiam bonam.*

III. *Audio familiaritate te vti & amicitia cuiusdam adolescentis, hominis nequam atq; extremè improbi.*

IIII. *Quod quàm sit mihi graue ac molestum, norunt ij qui mecum viuunt: ego verbis exprimere satis nequeo.*

V. *Est sanè in* Academijs *contrahenda cum alijs amicitia: neque aut iucundiores, aut firmiores vllæ ijs esse solent, quæ prima in ætate, & studijs contrahuntur.*

VI. *Sed est in legendis amicis iudicio magno opus.* Et *si vlla in re locum habere debet illud: deliberandum diu, semel quod statuendum, in amicitia maximè coeunda habere debet.*

VII. *Verùm tu promiscuè quosuis tibi asciscere, & numerare, non ponderare amicos videris.*

VIII. *Quid enim? an quibus sociennus iste tuus parentibus sit ortus ignoras: aut illud nescis, ex illius maioribus neminem nisi improbitate ac sceleribus notum fuisse.*

IX. Hinc, vt prouerbio dicitur, κακοῦ κόρακος κακὸν ὦον: parentis mali peßimus filius, qui à pueris nihil boni domi vidit, audiuit, didicit.

X. Præceptores quidem habuit optimos: sed eos naso suspendit adunco: disciplinam ferre non potuit: in cauponulis sæpius, q̃ vel templis, vel scholis conspici sese passus est: æs alienũ grande, inсciis parentibus cõtraxit: in concubiã vsq; noctem potauit: amoribus operã dedit turpibus: quid dicam amplius? ex omnibus vitijs quasi compositus & conflatus est.

XI. *Itaque quis te malus genius ad illius amicitiam atq; familiaritatem pertraxerit ignoro: sed doleo interim vehementer.*

XII. *Seuerè etiam tibi mando: vt in posterum ab illius conuersatione abstineas, eáq; in re, & mandati diuini, & Academiæ, in qua viuis, & mei, qui, vt nosti, profectionis istius author tibi extiti, & deniq; tuæ famæ atq; existimationis rationem habeas.*

XIII. *Sin minus, in grauem, nõ meam solùm, verùm etiam mecœnatũ tuorũ, atq; adeò bonorũ omnium offensionẽ incurres: pœnas quoq; eas expectabis, quas non obedientibus minari Dominum nosti.*

Actionũ & factorũ vituperationes. In factis vituperandis causę, effecta, adiuncta & comparata potißimũ valent. So let

let enim factum aliquod reprehendi: quia turpe & inhoneſtum: quia cũ damno vel publico, vel priuato coniunctum: quia difficile, ac periculoſum: quia rarũ, inuſitatũ, à nullo antè, aut paucis, iiſque improbis ſuſceptum. Vtile autem in eiuſcemodi factorum vituperatione Ariſtotelis eſt pręceptum, qui monet, vt factis vitiorum nomina imponamus, & μετασχηματισμῷ tranſfiguratione quadã vtamur. Tractatio atq; collocatio ita inſtituenda: vt in exordio cum dolore quodam atque indignatione ſcriptionis ſuſceptæ cauſæ indicẽtur: parte altera factum ipſum reprehẽdatur atq; exaggeretur: tertia occurratur iis quę purgandi cauſa adferri poſſe videntur: poſtrema, adhortatio, aut territatio adhibeatur. Exemplum tale eſſe poterit.

I. *Etſi perinuitus faciam, te vt reprehendam: & ſi quiſquam alius à vituperationibus abhorream: tamen amicitiæ noſtræ fides ac religio requirit: vt vituperare hoc te tempore minimè verear.*

II. *Quid enim per Deum immortalem agis, aut quid tandem cogitas?*

III. *Nemo à vobis ad nos venit (veniunt aũt plurimi) quin de tua auaritia ac tyrannide conqueratur: idem multorum bonorum ad nos perſcriptæ literæ confirmant.*

IIII. *Miseros homines exactionibus vexas: noua singulis propè mensibus tributa excogitas: etiam leuiculis atque minutulis delictis mulctas constituis grauissimas: imò eò quoq; improbitatis & audaciæ deuenis, vt quæ tibi, aut tuis arrident, palàm eripere alijs minimè dubites.*

V. *Quæ res sanè facit: vt præ magno dolore, quid ad te scribam, non reperiam.*

VI. *Tiberius Imperator pastoris boni esse dixit, tondere, non deglubere pecus: & Alexander ille Magnus olitorem odisse sese eum affirmauit, qui herbas radicitus extirpet.*

VII. *Patres appellantur Magistratus: populi vocantur Pastores.*

VIII. *Tu verò (erumpat enim vox libera) tu inquàm lupum non pastorem agis: subditorum miserorum, & iam propter annonæ caritatem grauem ac diuturnam, ære oppressorum alieno, sudorem atque sanguinem exugis.*

IX. *Habuisti tua in familia viros, non tam prudentiæ aut fortitudinis, quàm iusticiæ atq; continentiæ laude insignes: & ne longius abeamus, patrem, antiquæ fidei ac religionis exemplum.*

X. *Qui profectò non auri argentiq; maiorem, quàm pietatis & iusticiæ rationē habuit: aut satius esse duxit, opes atq; diuitias magnas corradere, q̄ nomen post se bonum relinquere.*

XI. *Tu verò, modò nummorum aceruos maximos*

mos exſtruas, quid de te aut cogitet Deus, aut ſentiant, ac loquantur homines, ſusq; deq; ferre videris.

XII. *Equidem tributa exigere: imponere vectigalia: imperare alia, non impium aut turpe eſſe iudico.*

XIII. *At nulla flagitante neceßitate hoc facere: ſubditos ita expilare, vt ad familiam alendam nihil ipſis relinquatur: id omni à pietate, iuſticia, honeſtate alienum duco.*

XIIII. *Exempla quoque tum vetuſta, tum recentia; & adhuc propè ſpirantia ſatis teſtantur eos qui abradendæ à popello miſello pecuniolæ rationes excogitarunt nouas, & ex aliorum ruinis ſua ſunt exædificare conati: & perdidiſſe alios, & tandem cùm Deo, tum hominibus inuiſos factos periſſe miſerè.*

XV. *Verùm hanc in ſententiam plura opinor, cognati ac propinqui tui ad te perſcribent, quibus obtemperabis.*

XVI. *Simul etiam liberam hanc meam reprehenſionem, æqui boniq; conſules, memor illius: amicorum vulnera, non vulnera, ſed oſcula.*

In dictis verò atq; ſententiis reprehendendis inuentio ita inſtituenda: vt oſtendamus eſſe eas hominis, aut obſcuri, aut indocti, aut imprudentis. Deinde intelligi facilè non poſſe. Tum eſſe abſurdas, impias, pernicioſas generi humano. Tracta- *Dictorum & ſententiarum reprehenſiones.*

tio quoq; & collocatio absoluetur: principio à scribẽdi occasione sumpto: dicti aut sententiæ expositione: ἀνασκευῇ refutatione: conclusione vel reprehensione, vel ἀποδιώξει reiectione atq; præcisione constante. Nos exercitij causa Menandri illud dictum, χρόνῳ πάντα γίγνεται tractabimus.

I. *Scribis vehemẽter tibi Menandri illud dictum placere:* χρόνῳ πάντα γίγνεται, *tempore omnia fiunt & producuntur.*

II. *Ego verò, dum paulò, vti debeo, illud considerò diligentius, vt falsum atq; absurdum reprehendendum maximè esse reperio.*

III. *Quid enim absurdum magis quàm rerũ omnium, & generationem & perfectionem tribuere ei, quod omnia destruit, perdit, conficit?*

IIII. *Nihil sapientia est ac scientia pulchrius aut præstantius: eam qui sunt consecuti, non reliquos modò homines longo post se interuallo relinquere, verùm etiam à dijs ipsis quàm proximè abesse videntur.*

V. *Hanc verò res nulla alia quàm tempus perdit: quod ingenij vires imminuit, & duas illas studiorum pestes, obliuionem scilicet & dubitationem inducit.*

VI. *Sensibus deinde totiq; corpori quid nisi tempus interitum adfert?*

VII. *Oculi in senectute caligant, & stellæ lucidißimæ*

dißimæ densißimis quasi nubibus obteguntur: aures obsurdescunt: manus, quæ corpus custodiunt, tremere incipiunt: crura, quibus idem nititur, sub pondere vacillant.

VIII. In ea autem quæ à fortuna manant, atque proficiscuntur, an non vim suã atq; tyrannidem tempus exercet: dum facultatibus homines exuit: dum quos terra profert fructus conterit & corrumpit: dum præclarorum virorum memoriam obliuione extinguit?

IX. Iam verò rei literariæ quantam idem tempus cladem intulerit, quis ignorat?

X. Quære Aristotelis plus quàm quingentos libros, qui à doctis numerantur: nusquam apparebũt: quære rerum gestarum scriptores, quorũ suis in scriptis mentionem Cicero facit: non reperies.

XI. In tempore porrò corruptis deprauatisq; locis emendandis quàm viri doctißimi clarißimiq; sunt hodie, & quàm hac in re de literis merentur præclarè?

XII. Ad Imperia verò & Respubl. conferre me si vellem, Deum immortalem quàm mihi metuendũ esset, ne in orationem integram epistola excresceret.

XIII. Vbi doctæ illæ & literis literatisq; hominibus affluentes Athenæ? vbi nobilis & rebus bellicis celeberrima Lacedæmoniorum Respublica? vbi æmula laudis Romanæ Carthago? nónne his omnibus tempus solùm ruinam atq; interitum attulit?

XIIII. *Vbi aureum illud caput: vbi pectus argenteum: vbi venter æneus: vbi Babyloniorum, Persarum, Macedonũ imperia olim florentißima? prostrata iam atq; euersa iacent.*

XV. *Quin &*

Deficiunt validi longæuo tempore tauri,
Et quondam pulcer, qui modò turpis equus:
Fracta diu rabidi compescitur ira leonis,
Lentaq; per senium Caspia tigris erit.
Ipsa etiam veniens consumet saxa vetustas,
Et nullum est, quod non tempore cedat opus.

XVI. *Sed nimirum ineptus ego, qui temporis iniurias complecti omnes, & quidem epistolis complecti conor.*

XVII. *Et adductæ iam rationes: & quæ nostros in oculos incurrunt quotidie, satis testantur: falsam atq; absurdam Menandri hanc sententiam, verã contra illam Sophoclis esse:*

Πάνθ᾽ ὁ μέγας χρόνος μαραίνει τε καὶ φλέγει.

Reliquæ adhuc rerum sunt reprehensiones, quæ vt rectè instituantur argumenta sumenda erunt ex causis, effectis & adiunctis: & docendum reprehendi eas meritò debere: propterea quòd turpes ac inhonestæ: quòd laboris, difficultatis, molestiæ plurimùm: parum, aut nihil vtilitatis habeant. Atque hæc ita tractabuntur: vt principium à præscribendi causa atque occa-

occaſione ducatur : ipſa ſubſequatur reprehenſio, nõ nudè, ſed argumentoſè inſtituta: concludatur adhortatione, atque illud quæratur: vt parui facere, atque contemnere amicus incipiat, quod in amore antè deliciisque habuit. Nos artem militarem exercitij gratia vituperabimus: & authores nobili cuidam adoleſcenti erimus, ne huic ſeſe dedat. Sentẽtiæ breues atque nudæ tales eſſe poterunt.

I. *Nihil multis hinc ab annis accidiſſe mihi acerbius memini, eò quòd nuper audiui, te in dies in ſtudijs remißiorẽ fieri, deq; vitæ genere literario cum militari commutando cogitare.*

II. *Quia enim ab ineunte ætate vnicè te amaui: author quoque nobilißimo* D. *parenti extiti, vt ad Academias te ablegaret: non poſſum non dolere: ſubitò te, vel iuuenili quadam temeritate, vel improborum quorundam voculis perſuaſum ſtudijs valedicere, & quidem tale vitæ genus ſectari velle, quod, ſiue honeſtatem quis ſpectet: ſiue iucunditatem quærat: ſiue propoſitã vtilitatem habeat, probari nullo modo poteſt.*

III. *Etenim, vt mißis nunc alijs, ea ſolùm, quæ te tuiq; ordinis homines propius attingunt, breuiter indicem, quid nobili nato loco eſſe turpius poteſt, quàm mercenarium fieri: libertatem cum ſeruitute commutare: ex aliorum cruore quæſtum*

facere: pietati omni renunciare?

IIII. Neq; enim, vt ille ait, in castris malus est quisquam, nisi is, qui mali nihil agit.

V. Neq; etiam temerè illud quod à Poeta dictum, ferè in prouerbium hodie abijt:

Nulla fides pietasq; viris qui castra sequuntur,
Venalesq; manus: ibi fas vbi maxima merces.

VI. Ab honestate verò ad voluptatem atq; delectationem si te conuertas, ecquam obsecro in castris reperies?

VII. Sub dio iacere, excubias etiam agere milites: imbres, niues, æstum, frigus perferre coguntur: assueti vino bono & generoso aqua sitim restinguere necesse habent: pro symphonia suauißima, bombardarum tonitrua, armorum crepitus, clamores, eiulatus, lamenta audiunt: sæpè pane duro, aut pomis caducis famem depellunt.

VIII. At commoda, inquies, homines excitãt vt castra sequantur.

IX. Egregia sanè commoda, cùm domum secum milites mancos ac debiles artus: insignem vulneribus vultum: paupertatem, vlcera, morbos varios referunt.

X. Sed esto, onusti coronatis redeunt milites: q̃ obsecro diuturnus illarum diuitiarum esse vsus potest, quæ à misellis rusticulis, aut alijs innocentibus sunt abrasæ?

XI. Et hoc in more habere milites nonnullos videmus,

demus, vt si quam in bello pecuniolam collegerint, ne rubiginem fortè illa obducat, illicò hospitibus committant.

XII. *Itaque etiam atque etiam te hortor: vt omni abiecta cogitatione militiæ studia tua persequaris, quæ & voluptates veras ac diuturnas habent; & deniq; bona ea adferunt, quæ nec eripi, nec surripi possunt.*

XIII. *Loco natus es nobili, quem maximè virtus atque doctrina ornat: principem habes, & literatum ipsum, & summum literatorum patronum: parentes tibi* Deus *est largitus, qui suppeditare tibi sumptus, & volunt & possunt: nõ ingenium deest: non alia ad capessenda studia necessaria desiderãtur.*

XIIII. *Tuum igitur erit considerare potius, quid* Deo, *quid parentibus, quid cognatis & amicis debeas: quàm alij suadeant homines, non ad quietem atq; otium, sed bella nati.*

DE RATIONE CONTEXENDARVM EPISTOLARVM

Pars III.

Iudicialis generis: & primò Accusatorias, seu Expostulatorias Epistolas continens.

NDICATIS breuiter iis, quæ in deliberatiui atq; demonstratiui generis consideranda epistolis videntur, ordo requirit, de illis vt agatur, quæ ad iudiciale genus referuntur: cuiusmodi sunt accusatorię, seu expostulatoriæ, querulæ, minatoriæ, exprobratoriæ: & quæ ad easdē responsiones instituuntur. Nam & harum vsus esse magnus solet: cùm, aut alios accusamus: aut ingratis beneficiorum exprobramus obliuionē: aut de indigna

digna noſtra fortuna, vel inimicorum iniuriis conquerimur: aut pœnas improbis minamur: aut nos purgamus, & noſtram partim, partim amicorum famam atq; exiſtimationem contra eos defendimus, qui calumniis & criminationibus falſis detrahere eidem aliquid conantur. Ad expoſtulatorias ergo μεμπτικὰς epiſtolas quod attinet: ita illæ vocantur, in quibus, vel cum amicis de neglecto officio: vel illata iniuria atq; cõtumelia cum inimicis expoſtulamus. Vt autem rectè in his inuentio inſtituatur, conſiderandum eſt, ſit nec ne illud factum, de quo cũ amico expoſtulare volumus: deinde eiuſcemodi ne ſit, vt obiurgationem atq; expoſtulationẽ mereatur. Cum negare factum poſſe videtur is, ad quem ſcribimus: argumenta ex cauſis, adiunctis, teſtimoniis ducenda erunt: atque inde faciendi aliquid, cùm voluntatem, tùm facultatẽ adfuiſſe: factum quoq; oſtendendum eſt. Cum verò non quidem negari factum prorſus: at aliquã interim, vel extenuationem, vel purgationem admittere poſſe videtur: adferenda ea, quæ illud ipſum exaggerant dignumq́; reprehenſione atq; expoſtulatione docẽt: quia ſcilicet cõtra pietatem, leges, vel diuinas

Expoſtulatoriæ epiſtolæ.

Probantes expoſtulationum ſententiæ.

vel humanas, mores bonos, consuetudinem, promissa & facta commissum: neq;, aut casu, aut errore, aut necessitate, sed data opera atq; studio commissum: & hoc tempore modove commissum: & commissum contra eum, qui vir sit bonus, nõ de aliis meritus malè, ob ætatem, doctrinam, prudẽtiam, authoritatem colendus: & commissum ab eo qui facere hoc minimè debebat: ἀντιθέσει deniq; acceptorum & neglectorum officiorum contentione facta illud ipsum exaggerandum. Ad πάθη

Sententiæ ex postulationũ παθητικαὶ mouentes.

verò animorum motus quod attinet, tres huius generis in epistolis potissimum excitandi sunt: odiũ, metus, pudor, seu verecũdia, operaq́; dãda, vt pudore suffundatur is, ad quem scribimus: odisse sua vitia, à pœna denique metuere sibi incipiat. Vt modestè quoq;, non superbè, iracundè, asperè, minaciter accusare atq; expostulare

Sententiæ ἠθικαὶ conciliantes.

videamur, sententiæ adhibendæ ἠθικαὶ καὶ συστατικαὶ erunt ad mores indicandos amabiles, & asperitatem atque vehementiam ipsius expostulationis mitigandam accommodatæ. Cuiusmodi sunt: primum ὀδυρτικαὶ querulæ: cum de nostra fortuna conquerimur, & simul, dolere nos ex animo

nimo oſtendimus : contra honeſtatem, pietatem, amicitiam ab amico commiſſum aliquid : malè etiam ſentiendi & loquendi occaſionem aliis datam eſſe. Deinde μεταςατικαὶ : cum facti culpam remouemus à perſona, transferimus in alios, atque ita quodammodo amicum excuſamus. Tertiò προσποιήσεις ἀνάγκης neceſſitas ſimulationes : cum oſtendimus grauatè admodum obiurgatione nos atque expoſtulatione vti : cogi autem neceſſitate & amici improbitate ac iniuria. Quartò ἀξιώσεις petitiones : cum rogamus amicum, in bonam partem expoſtulationem illam vt accipiat. Quintò, προσώπων ὑπαλλαγαὶ perſonarum commutationes : cum non, vt ex nobis, ſed aliis aliquid adferimus. Sextò, συστάσεις commendationes atque laudationes eorum, quibus cum expoſtulamus : maximè ſi prępoſitę illæ expoſtulationibus fuerint. Septimò ὑποδιώξεις καὶ ὑποσιωπήσεις præciſiones & reiectiones : cum abrumpimus expoſtulationem : & vel ad alios remittimus eum, quo cum expoſtulamus : vel grauatè admodum accuſationes nos inſtituere oſtendimus. Octauò, ἀνακοινώσεις

communicationes: cum ſuo ipſius teſtimonio eum ad quem ſcribimus conuincimus. Nono, εὐχαὶ vota atq; precationes, quibus mẽtem iis ad quos ſcribimus, meliorem precamur. Decimò, integritatis & candoris profeſsiones: cùm vt noſtra, & natura, & amicitia poſtulat, liberè nos atq; apertè agere oſtendimus. Poſtremò ὑποσχέσεις pollicitationes ac delationes, amoris, ſtudij, officij, quæ poſitæ in fine, paulò aſperius atq; acerbius dicta, leniunt atq; mitigant. Collocatio autem ita in huius generis epiſtolis inſtituitur: vt in exordio ſit: vel querela & obiurgatio ex abrupto facta. lib.3.epiſt.6.lib.5.epiſt.1. Vel occaſionis & cauſarum inſtitutę ſcriptionis expoſitio. lib.5.epiſt.5.7.li.7.epiſt.23. Pars altera propoſitio ipſam μέμψιν obiurgationem atq; expoſtulationem cõtineat. lib. 5.epiſt.5.7. Tertia eiuſdem rationes, cùm docentes tùm amplificantes complectatur, petitas à contentione atq; comparatione acceptorum & neglectorum officiorum. lib.3.epiſt.6. lib. 5. epiſt. 5. Factis & meritis pręclaris. lib.3.epiſt.6.lib.5. epiſt. 1.5.7. perſonę cui iniuria infertur dignitate. lib.3.epiſt.6. lib.5. epiſt. 1. pollicitationibus multis atque magnis, lib.3.epiſt.6.

Collocatio ex poſtulatoriarum epiſtolarum.

Teſti-

Teſtimoniis & iudiciis aliorũ.lib.3.epiſt. 6.lib.5.epiſt.5.7. effectu & occaſione maleuolorum data calumniis.lib. 3. epiſt.6. inutili ſeu ſuperuacuo. lib.7. epiſt.23. poſtrema,concluſio abſoluatur: aut προτροπῇ adhortatione,ne hoc iterum faciat amicus.li.16.epiſt.25. inimicus quàm amicus eſſe malit.lib.5.epiſt.5.aut ἀξιώσει petitione, vt quod neglectum compẽſet amicus, vel,quod perperam factum, corrigat. lib. 3.epiſt. 6. lib. 5. epiſt. 7. lib. 7. epiſt.23.Aut ἀπειλῇ comminatione.lib.5.epiſt.1. 5. Aut accuſationis & expoſtulationis mitigatione,& ὑποσχέσει delatione officij.lib.3. epiſt.6. Reperiuntur verò eiuſcemodi expoſtulationum materię Ciceronis in epiſtolis familiaribus variæ. Expoſtulationes de negligentia in ſcribendo.lib. 16.epiſt.25.cõgreſſu vitato.lib.3.epiſt.16.Ἀχαριστία non relata gratia.lib.5. epiſt. 5. intermiſſa noſtra commẽdatione atq; promotione.lib.5.epiſt.7.Neglecto precio ac delectu in emptione rerum.lib.7.epiſt.23.duriuſculè tractatis & oppugnatis amicis. lib.5. epiſt.1. In epiſtolis quoq; ad Atticũ huius generis exempla eſſe poterunt.lib. 3.epiſt.25.in qua Cicero leniter cum Attico expoſtulat, quod eo maximè tempore

Materiæ expoſtulationum.

discesserit, quo illius opus auxilio habuerit. Et lib. 8. epist. 18. in qua Domitij Pompeius cùm in scribendo, tùm coniungendis copiis officiũ desiderat. Et lib. 11. epist. 19. in qua Cicero de literarum, non modò infrequentia, verumetiam breuitate cum Antonio expostulat. Nos 5. lib. 5. fam. imitari conabimur, in qua ἀχαριστίας Antoniũ Cicero accusat. Partes illius sunt: Exordium in quo causas Cicero exponit, quibus adductus ad Antonium nunc scribat. Propositio, expostulationem, sed contentione factam cõtinet, vt eò scilicet acrior sit & vehementior. Tertia αὔξησις amplificatio est. Non enim nudè quæ sint ab Antonio commissa ingratè exponuntur: verum, cum bonorũ virorum testimoniis, tùm acceptorum & neglectorum beneficiorum collatione amplificantur. Quarta & postrema conclusio adhortatione & comminatione absoluitur. Quæ nos imitari de ἀχαριστίᾳ cum amico expostulabimus hoc modo.

Imitatio expostulatoriæ epistolæ.

I. *Etsi constitueram nullas ad te prorsus dare literas: quod valere apud te parum eas scirem: tamen cum ad te viri aliquot proficiscerentur boni: & vtriusque nostrum amantißimi atq; cupidißimi, aliquid ad te scribendum mihi esse sum arbitratus.*

II. Ego

II. Ego si quæ tua in me desiderarem officia non, opinor, malè facerem: aut in bonorum virorum reprehensionem incurrerem.

III. Quæ enim cunq; à bono veroq; expectari amico possunt: ea pro virili præstita à me tibi esse memini.

IIII. Nihil profectò tuis me commodis atque honoribus habuisse antiquius, tui norunt amici ac propinqui: gratiam quam mihi retuleris, ipse scis.

V. Sed quid de gratia ego nunc scribo, cum etiam maleficiis mea te compensare beneficia ex multis iam audierim?

VI. Nolo enim scribere compertum hoc me exploratumq; habere, ne in idem leuitatis crimen incidam, quod in te mecum multi viri boni reprehendunt.

VII. Quæ verò sint illa, quæ ad me amici detulerunt, literis hisce non committam: ex aliis cognosces, quibus æquè atq; mihi auditu illa grauia molestaq; extiterunt.

VIII. Quam tui ego amans extiterim semper: quàm de studiis tuis senserim præclarè: quàm ad hæc eadem prouehenda, promptus semper paratusq; fuerim, non amici modò & qui sanguinis te attingunt communione, sciunt: sed alij quoque, & quidem Senatorij ordinis viri testes mihi erunt.

IX. *Quàm tu interim erga me fueris gratus, & his & aliis pluribus cognitum est.*

X. *Iam enim peruulgata res est, inq; omnium ore versatur; & tu ipse existimare poteris, si tua quædam in me, cùm dicta tum facta in memoriam redigere volueris.*

XI. *Quæ tua causa hactenus feci: primum opinione quadam tuarum virtutũ: deinde amore: tum constantia adductus feci.*

XII. *Sed quia eiusdem esse dementiæ aiunt, & in vndis marinis sementem facere: & in hominem ingratum beneficium conferre; non committam, vt vel tibi, vel aliis insanire videar.*

XIII. *Interim illud tibi Plautinum occurrat velim: improbus est homo, qui beneficium scit sumere, & reddere nescit.*

XIIII. *Ista ad te nunc cur scribam: ex iis qui hasce meas tibi literas tradunt, cognoscere poteris.*

XV. *Quos etiam ita tibi commendo: vt, quanquam vltrò facturum te omnia confido, tamen precibus meis abs te hoc contendam: vt si quid amoris in me tui adhuc est reliquum, illud omne in viris hisce optimis nostriq; amantißimis ostendas, atq; ita eos tractes, vt domum reuersi apud me gratias agere tibi queant.*

De ratione respondendi aliorum literis accusatoriis seu expostulatoriis.

Hoc ergo ferè modo Ciceroniana secuti vestigia expostulatorias instituere epistolas poterimus. Quemadmodum verò cum

cum aliis, vel de neglecto officio, vel illata iniuria sæpè expostulamus: ita necesse quoq; non raro habemus: vt ad aliorum expostulationes atque obiurgationes respondeamus, & defensione ac purgatione vtamur. Nemo enim tàm probus, aut etiam felix atq; fortunatus est, qui nó aliquando propter obtrectatorũ calumnias, vel ætatis & iudicij imbecillitatem, vel aliorum corruptelas reprehendatur. Vbi erecti est & liberalis ingenij: non tacere, non rumorem negligere: non parui aliorum expostulationes atq; obiurgationes facere: sed modestè sese ac verecundè excusare, & quæ sunt allata refellere. Ad inuentionem ergo quod attinet: quia non vna est & eadem defendendi sese atq; excusandi ratio, neq; ex iisdem ducenda locis argumenta: sed quadripartita potissimum hîc instituenda cósideratio erit: aut enim id quod obiicitur negatur: aut vt rectè factum defenditur: aut extenuatur: aut deniq; ad confessionem atq; deprecationem fit simplicem refugium. Cum id, de quo expostulatio instituitur, negare volumus: tribus maximè vtendum locis erit: causarum, adiunctorum, testimoniorum. Et quidẽ ex causis negandũ: voluisse

Argumenta in respõdẽdo obseruanda.

illud nos facere,quod in nobis alij reprehendunt:quia nō potuerimus odiſſe amicum,aut eiuſdē obliuiſci: quia nemo ſit, odio eum qui proſequatur, vel etiam nos inſtiget,vt hoc aut illud maleficium committamus: exiguam vtilitatem, vel nullā potius,imò maius damnū atq; incommodum, q̈ emolumentum percepturos nos inde fuiſſe. Deinde ex adiūctis, & temporis,loci,perſonarū, inſtrumentorū conſideratione oſtendendum, neq; temporis nos ſatis,neq; locum opportunū, neq; occaſiones rei gerēdæ alias habuiſſe: ita vitā hactenus noſtram inſtituiſſe, vt nulla improbitatis,nequitiæ,odij,maleuolentiæ: beneuolentiæ,morū,probitatis,vitę ſanctimonię plurima in nobis deprehēſa veſtigia fuerint. Tum ex teſtimoniorū loco planum faciendū optimorū nos virorum euincere teſtimoniis poſſe:nihil tale à nobis dictum factumve eſſe vnquā. Aut,ſi teſtimonia deſint, non admittenda temerè ab aliis quæ dicuntur,nō fidem rumuſculis habendam: præſertim ſi capite illi authoreq; caruerint: cogitandum etiam id, quod præclarè Poëta ſcribit:

Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχὺ:
Ἤτοι πονηρὸς αὐτὸς ἐστὶ τοὺς τρόπους
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.

Iam

Iam verò ſecundo loco,cum nõ negare aliquid,ſed vt benè recteq; factum defendere placet : indicandum primò ex cauſis erit : honeſtum,iuſtum, æquum eſſe id, q̃ in nobis reprehenditur: coniunctum etiã cũ vtilitate,vel publica,vel priuata illius, nobiſcum qui expoſtulat.Deinde depromendæ leges:iudicia doctorũ atq; prudẽtum proferenda: ſententiæ & autoritates ſacræ ſcripturę,philoſophorum,poëtarũ, aliorum producendæ.Comparatorũ tertio locus adhibẽdus, & exemplis vtendũ propterea quod exemplis, quę fiunt,rectè fieri iudicantur, maximè ſi hominum illa probatorum,& nõnulla præditorum autoritate extiterint. Quoties autẽ id quod nobis obiicitur, purgandum & nõ ſimpliciter vt rectè factum,ſed vtcunq; excuſandum eſt:ex cauſis & adiunctis argumenta ducenda,& oſtendendũ ex illis erit,commiſſum aliquid aut imprudẽtia, aut caſu, aut neceſsitate,aut fortuna aduerſa : non conſultò,nõ odio aliquo, vel maleuolentia,nõ nocendi ſtudio, non alia quadã de cauſa.Ex his impedimẽta quoq; colligenda & difficultates,quæ nobis obſtiterint, quò minus ea,q̃ erant faciẽda pręſtaremꝰ: cuiuſmodi attributa ſunt perſonarũ,tem-

porum,locorū, instrumentorū. Postremò cum ita res sese habent, vt nulla elabendi aut excusandi adferri ratio queat:ad delicti confessionē & veniæ deprecationem confugiendū.Quæ tñ ipsa quoq; non nudè in epistolis ponenda: sed rationes adiunctas habere debet: ita quidē, vt ex adiunctis,& temporis,personarū, loci, rerū consideratione doceatur: lapsos nos esse ætate,imprudentia,errore:nunquam tale quid antè perpetrasse:iam quoq; emendationem polliceri:duci pœnitentia: ipsum deniq; delictum, eius generis non videri, vt tam acrem atq; vehementem expostulationem mereatur.Ostendatur ex causis: iustum,æquum,& honestū esse,vt imprudentia atq; errore lapsis detur venia:maximè si ignosci sibi petāt atq; meliora deinceps ꝑmittant.Locus tractetur cōmunis, de hominis conditione.Verbi gratia: angelorum esse labi nunquā: labi & non surgere diabolorū; & labi & surgere hominum:nihil grauius esse q̈ ita errantē deserere: vt se reuocare nequeat: penè, quod Seneca ait,innocentē esse eum,quem peccasse pœniteat. Ex cōparatis deniq; exempla proferantur eorum, quibus simili in causa vel etiam maiori data venia fuerit,
& ab

& ab iisdem qui nobiscum iam expostulant. Vbi maximè Dei exemplum mouet, qui offensus grauissimè, tñ misso filio hominibus ignouit: & adhuc benefacit quotidie. Ad motum verò animorũ quod attinet: quia expostulationes, odium, iram & indignationẽ habent, opera danda vt contrariis affectib. motus illi tollantur: & excitetur hîc primũ commiseratio, q̃ oritur cum innocens aliquis, probatisq; praeditus moribus, aliorũ conuitiis verberatur aut proscinditur calumniis. Deinde amor & beneuolentia, quę virtute maximè atq; beneuolentia conciliatur: si ostendatur scil. alienos semper nos eo à vitio fuisse, q̃ nobis obiicitur: cõmoda etiã amici prouehere, impedire atq; auertere damna studuisse. Tum metus non solum infamię & dedecoris, verũ etiã damni ac detrimenti: propterea quòd, & vt leues malè apud bonos viros audiunt, & non rarò se suosque perdunt, qui nimis faciles atq; patulas calumniatoribus aures praebent: quemadmodum Alexandro hoc magno, Tiberio, Cambisi, Dionysio Tyranno aliisq; accidisse historici referunt. Postremo odiũ & inuidia ipsis calumniatoribus atq; delatoribus cõflanda, qui societati ciuili no- *παθητικὰ argumenta.*

Ἠθικὰ conciliantia argumenta.

cere maximè ſolent. In cõciliando deniq; illud curandũ, vt non ridere aut contemnere, ſed magnifacere amici expoſtulationem videamur, ideoq; ſentẽtiæ vſurpãdę, q̃ pudorem & verecundiã declarant: q̃ dolorem ac triſtitiã, indicant: execrationem contineant & deteſtationẽ eius q̧ obiicitur: laudem deniq; atq; commẽdationem complectuntur illorũ apud quos purgare nos volumus: q̃ ab æquitate, prudentia, iuſtitia, manſuetudine, clementia ducetur. Ac propterea locum hîc maximè habent admirationes, deteſtationes, imprecationes, indignationes, pollicitationes & his ſimilia alia, quibus & excuſatio fit morata & venia facilè impetratur. Interdũ etiã accuſatio eſt acerbitatis in reſpondendo mutua inſtituenda, & culpa in eius, q nobiſcum p literas expoſtulauit, moroſitatẽ aut iniquitatem transferẽda. Collocatio

Collocatio argumentorũ.

autẽ atq; tractatio talis erit: vt prima pars exordiũ, conſtet: aut ſignificatione doloris ex accuſatione & reprehenſione amici percepta. lib.2.epiſt.1. Aut occaſione ſcribendi lib.10. epiſt.34. Aut reprehenſione inſtitutæ expoſtulationis. li.7.epi.27. Aut excuſatione ſilentij & infrequẽtiæ literarum, lib,7.epiſt,13.lib,10.epiſt.31. Aut obte

ſtatione

ſtatione.lib.10. epiſt.35. Aut execratione. li.11.epiſt.21.Pars altera cõtentio argumẽta cõplectatur,q̃ vſurpari in reſpondendo antè oſtẽdimus:& habent vel ἄρνησιν inficiationem atq; negationẽ facti ſimplicẽ. lib.2.epiſt.1.lib.7.epiſt.27. lib.10.epiſt. 34. lib.12.epiſt.18.vel μετάστασιν remotionem & translationẽ culpæ in perſonas alias li.2. epiſt.1.lib.10.epiſt.35.lib.15.epiſt.17.ipſum accuſatorẽ.lib.15.epiſt.17. ignorãtiam.l.7. epiſt.13.Neceſsitatem.li.10.epiſt.31. & 34. Fortunam.lib.10.epiſt.34. Occupationes multas & varias.lib.12.epiſt.18. Vel ἀντίληψιν defenſionem abſolutã.li. 10. epiſt.8.31. 34.35.Pars tertia cõcluſio abſoluatur: ὑποσχέσει eorum quæ requirere amicus videtur pollicitatione. lib.2. epiſt.1. Aut teſtificatione amoris & beneuolẽtiæ. li.3. epiſt.7. lib.10.epiſt.31. Aut παραμυθίᾳ mitigatione & excuſatione acerbitatis in reſpõdendo adhibitę.lib.7.epiſt.27.Aut ἀξιώσει petitione,vt in bonã partẽ q̃ factũ amicus interpretetur: ſuſpicionibus depoſitis optima quæq; ſibi de nobis polliceat̃: nõ temerè fidẽ adhibeat iis q̃ deformãdi gratia à maleuolis adferuntur:ſed Ageſilaũ & Alexãdrum ſecutus,purã & obſtructam abſenti quoq; aurem relinquat,nec minus eorum

qui reprehendunt alios, q̃ qui reprehenduntur, vitam atq; mores consideret. lib. 10. epist. 34. 35. Sunt autem responsionum eiuscemodi res & materiæ Ciceronis in epist. familiar. variæ. Responsio ad expostulationẽ de infrequentia & raritate literarum. lib. 2. epist. 1. li. 7. epist. 13. li. 12. epist. 18. lib. 15. epist. 17. De non pręstitis officiis. li. 7. epist. 27. De mora in repub. defendenda li. 10. ep. 8. De patrocinio & defensione improborũ ac seditiosorũ. lib. 10. epist. 31. 34. 35. Nos exercitij gratia. lib. 2. epi. 1. imitari ex parte conabimur, in qua Curioni sese Cicero purgat: à quo ob literarũ raritatẽ accusatus & reprehensus fuerat. Nam & hodie fieri illud crebrò solet, vt propter silentiũ diuturnũ accusationes atq; expostulationes cũ amicis instituantur. Partes epistolę illius tres sunt. Exordiũ significatiõe factũ doloris ex accusatiõe amici percepti. Excusatio & purgatio ἀρνήσει negatione partim, partim μεταστάσει remotiõe facta. Præcisio & reiectio excusationis, ꝑlixioris pollicitatio officij in scribẽdo. Quę imitãdo effingere poterimus hoc modo.

Materiæ responsionũ ad epist. expostulatorias.

Imitationis exempla.

I. *Etsi doleo, ob literarum me raritatem atq; infrequentiam accusari, tamen non tam hoc mihi graue molestumq; extitit, quàm gratũ cognoscere, memoriam adhuc te mei tenere.* II. *Idq;*

II. Idq́; eò fuit mihi gratius, quòd de quo expostulationem mecum institueras, in eo culpa me vacare omni scirem.

III. Ego tuæ familiæ splendorem, vti debui, magni feci semper: teipsum ob doctrinam singularem, autoritatem summam, incredibilem humanitatem, egregias virtutes alias, colui: propter plurima maximaq́; beneficia, non patroni modò, verùm etiam parentis loco habui.

IIII. Eadem adhuc mea est voluntas, & erit, quandiu lucis huius frui vsura contigerit: neque illa vel temporis diuturnitate, vel locorum interuallis, vel re vlla alia immutabitur.

V. Qua de re, quia propter silentium subdubitare videris, quæso æquum te præbeas: neq; suspiciones meq́; dignas parum aut concipies ipse, aut suscitatas ab alijs foueas atq; confirmes.

VI. Literas tu meas requiris. Equidem quoties fuit, cui rectè tutoq́; eas dare possem: sine illis ad te ire neminem sum passus.

VII. Sed non notum illud mihi semper esse potest: quando ad vos quisq; proficiscatur.

VIII. Deinde non, opinor ignoras, cuiusmodi esse tabellarij nostri soleant, qui ad scribendum spacium concedunt nullum: petasati accedunt: aut ad portam à comitibus, aut domi à suis, vel alijs à quibus ablegati, expectari sese clamitant: vt saltem literas sese petijsse, affirmare queant: nisi etiam inaurati

fuerint, easdem vel ei qui primò sese offert, tradunt, vel in proximum flumen proijciunt.

IX. *Huc accedit, quòd eo ego sum ingenio præditus, vt non temerè literas scribam, nisi quid offeratur, quod aut me scribere, aut eos, ad quos scribo, scire necesse sit: præsertim si docti illi, aut publicis districti negotijs fuerint.*

X. *Quamquam, cùm quoties ad me scripseris, cogito, non sanè video, quomodo meam in scribendo reprehendere negligentiam poßis.*

XI. *Bis aut ter ad summum, easq; admodum breues literas à te accepi: vt, vel hoc nomine, æquum te mihi facilemq; futurum minimè dubitem.*

XII. *Sed vt vt sit: quia istud officij genus non displicere tibi video: operam dabo sedulò, vt scribendo te expleam: &, vel cum argumento, vel sine argumento literas ad te mittam.*

Ita ergo leniter & modestè ad aliorum accusationes atq; expostulationes respódere poterimus. Quòd si verò paulò respondere liberius, & dentatã, quod aiunt, instituere purgationem placuerit, exemplo esse nobis. lib. 7. epi. 27. poterit, in qua Balbo cuidam Cicero respondet, & iniustè ab eodem sese accusari ostendit. Partes epistolæ sunt: Exordium reprehensione institutę expostulationis constans. Refutatio obiectorum criminum. Conclusio,

quæ

quæ adhibitæ in reprehendendo acerbitatis mitigationem atque excuſationem continet. Hanc igitur imitati amico reſpondebimus, qui de ingratitudine & iniuriis noſtris expoſtulationē per literas inſtituit ad hunc ferè modum.

I. *Miror cur per literas mecum expoſtules: & quidē ita expoſtules acerbè: cùm nec habeas, de quo verè accuſare me poßis: nec ſi haberes, ita mecum agere debebas.*

II. *Quid enim eſt quòd tantam tibi in naſum bilem conciuit?*

III. *Tuæ, inquis, fortunæ author ſolus extiti: fore, ais, breui, vt tuo rurſus auxilio conſilióque indigeam: multa addis alia, quæ tamen nemo, aut perquàm pauci credunt, quia longè rem ſeſe habere aliter norunt.*

IIII. *Sed ſint ſanè, quia ita vis, tua in me promerita, neq; nulla: neq; parua: qua obſecro in re ingratum me es aut immemorem expertus? quid eſt, quod non, quantum quidem per tenuitatem fieri meam potuit, abundè tibi ſit conceſſum?*

V. *Negas audere me in promouendis ijs, quos charos acceptosq; habes, offendere alios.*

VI. *Quaſi verò non rogatus vltrò ſeſe quis ſine impudētiæ ſuſpicione inferre queat: aut maior eiuſcemodi in rebus gratiæ atq; amicitiæ, quàm publicæ vtilitatis ratio habenda ſit.*

VII. Nihil ego iam ad reliqua accusationis tuæ capita respondeo. Teipsum quæso paulisper collige: locum non affectibus, sed rationi & consilio relinque: superioris temporis memoria acta recole: audi amicos & propinquos tuos: & quàm iustè honesteq; me accuses, facilè intelliges.

VIII. Sed nimirum hoc me natum sydere video: vt in vitæ meæ cursum licet obscurũ, veluti scopum aliquem coniectos oculos maleuoli habeant.

IX. Quibus tamẽ, aut aures accommodare, aut fidem habere temerè, alienum ab amicitia: contrarium pietati: repugnans grauitati est.

X. Quòd si certare cum istis hominibus criminationibus vellem: næ haberem quæ illis & verè obijcerem.

XI. Verùm hic Gelo mihi ille apud Herodotum placet, qui monet, ne conuitijs, quasi in symbolo congestis, respondeamus.

XII. Probatur & Socrates, qui ab amico admonitus vt calumniatori responderet, num, inquit, asinus te si calcitraret, calce eum rursus percuteres?

XIII. Et sanè hac ipsa in responsione, libenter me tibi facilem præbuissem, si paulò tu mecũ humanius egisses.

XIIII. Neq; enim de te ego vnquam nisi summo cum honore loquutus sum: neq; in optatis quicquàm habui magis, quàm vt meam tibi fidem, gratique animi memoriam probare possem.

XV. Neq;

XV. Neq; reprehendi vnquam quæ geßiſti: ſed quæ ſcripſiſti nuper, laudare omnia non potui.

XVI. Si enim vera fuerunt ea, quæ tu mihi aliquando tribuiſti: cur nunc ita exagitas? Si falſa, quid tibi quæſo debeo?

XVII. Itaque æquiorem deinceps te mihi exhibebis.

XVIII. Quòd ſi verò aliorum obtrectationibus irritatus renunciare planè mihi amicitiam volueris, officij mei beneuolentiæq; fretus conſcientia, non ſanè multum laborabo: idq; Agamemnonis vſurpabo: πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.

Si poſtremò etiam ad amici reſpondere purgationem neceſſe fuerit, exemplo nobis lib. 4. epiſt. 4. eſſe poterit, in qua Cicero Sulpitio literarum excuſanti raritatem & ſilentium reſpondet: atque ita reſpondet, vt purgationem partim admittat, partim improbet, ac reiiciat. Sententiæ hunc ad modum breuiter inſtituētur.

De ratione reſpondendi ad aliorum purgationes.

I. Accipio excuſationem tuam, qua es vſus, cur rarius ad me hactenus ſcripſeris: ſed propterea accipio, quòd non negligentia quadam, aut amicitiæ noſtræ obliuione, ſed tabellariorum cùm penuria, tum negligentia atque improbitate factum illud eſſe ſcribis.

II. Illam autem excuſationis tuæ partem, qua nō facilè ad doctos & publicis diſtrictos negotijs lite-

ras te dare inanes affirmas, nec agnoſco, nec probo.

III. An quicquam obſecro, vel ſummis grauißimisq; in occupationibus, accidere mihi poſſe iucundius exiſtimas literis ab amicis mißis, quas ego, dum lego, ipſos mihi compellare videor.

IIII. Poßúntne verò inanes atque ieiunæ ab eo literæ expectari: qui ab ingenio eſt præclarè inſtructus: probè paratus à doctrina: viris literatis ac prudentibus familiaris: in vrbe deniq; ea nunc viuit, in qua præter ſtudia multa quotidie notatu relatuq; digna & audit, & videt?

V. Sed ſubodorari me exiſtimo, quid anxium te maximè ſollicitumq; reddat.

VI. Nihil niſi perfectum ingenio: politum doctrina: elaboratum induſtria, ſcribi à te oportere exiſtimas.

VII. Non equidem iſtud improbo. Sed eſſe etiam negligentiam quandam diligentem noſti, quæ nõ ingrata eſſe viris doctis ſolet.

VIII. Neque ad amicos literas dum exaramus, cura eſt & ſolicitudine magna opus: cùm etiam ipſe Cicero quodam in loco in Epiſtolis, plebeio ſeſe cum amicis agere ſermone fateatur.

IX. Itaq; eius, quod diſcedens mihi recepiſti memor, quod tandem cumque in ſolum venerit, ad me perſcribes.

X. Neq; ob dignitatis & fortunarũ, neſcio quam acceßionem, alium me eſſe factum, exiſtimabis.

De

De Querulis & Indignatoriis Epistolis.

QVerulæ & indignatoriæ epistolæ, ὀδυρτικαὶ appellatæ à Græcis, sunt, in quibus, vel de nostris, vel nostrorum, vel Reipublicæ miseriis aduersaque fortuna querelã instituimus: & aut in nos ipsos, aut aduersariorum improbitatem ac malitiam, aut alia, culpã conferimus. Est autem epistolarum hoc genus non minus frequens & vsitatum, quàm superius proximum: propterea quòd sæpè non solùm de aliorum in nos nostrosq; iniuriis conqueri, verùm etiam in miserias ac calamitates, nostra culpa delapsi, querimoniam instituere, necesse habemus: vbi cauendũ, ne dolenter, molliter & indecorè conqueramur: aut in nugis, quod aiunt, Tragœdias agamus. Sunt autem argumenta hîc sumenda ex quatuor locis: causis, adiunctis, comparatis, testimoniis. Et quidem causis tum efficiẽtibus, tum finalibus consideratis, ostendendum, meritò nos dolere, queri, lamentari: quòd perpetratum sit aliquid & commissum contra leges, mores, æquum ac bonum: & sit commissum: non errore, non casu, non fortuna aduer-

Vtilitas querularum epistolarum.

Argumenta in querelis vsurpanda.

ſa, non neceſsitate, quæ, ſi non omninò, ſaltem aliqua ex parte excuſat: ſed data opera, conſulto, improbitate, odio, inuidia: vel etiam noſtra culpa, bonitate, credulitate: quæ omnia ad efficientem & impellentem cauſam referuntur. In finalibus verò indicandum damnum & detrimentum, quod noſtris infertur opibus, vitæ, famæ, exiſtimationi, quæ etiam vita ipſa charior eſſe debet. Ex adiunctis porrò circumſtantiæ petendæ: perſonarum, loci, temporis, modi, ipſarum rerum, quæ ad amplificandum ponderis momentiq; plurimum habere videntur: atq; planum faciendum: offendi lædique eos, quorum chara & accepta eſſe ſalus atque incolumitas debeat: & lędi ab iis, de quibus multis nominibus benè ſint præclareque meriti: & lædi eo potiſsimum tempore, quo varia atque magna immineant pericula: amicorum maximè pręſidia requirantur: & lædi loco eo, quo minimè coueniebat: & lædi nō vulgariter, ſed nouo quodam, & raro, & inuſitato contumeliæ genere.

Argumenta παθητικὰ mouentia.

Collatione etiam facta, & allatis aliorum iudiciis, aut rumorib⁹ ſparſis illud ipſum, quo de querela inſtituitur, exaggerandū. Motus autem hiſce in Epiſtolis denominantur

nantur maximè: primùm misericordia, excitata commemoratione incõmodorum, quæ ἀναξίως præter meritum, non propter improbitatem, aut scelera aliqua sint data. Deinde odium, quod significatione, vel turpitudinis & dedecoris, vel damni concitatur, quo scilicet is, de quo conquerimur, nos aut nostros afficiat. Tum metus, qui malorum quadam oritur communione: quoties ostendimus ea, quæ nobis acciderunt, etiam aliis contigere posse, nisi hominum petulantia atque improbitas coerceatur. Parum enim leuiterque aliena nos mala atq; incommoda tangũt, nisi ad nos quoq; aliqua pertinere ex parte ostendatur. Ad ἤθη verò quod attinet, danda in scribendo opera est sedulo, ne φιλαίτιοι καὶ μεμψίμοιροι, ad querelas atq; accusationes aliorum esse proni videamur. Quo vitio senes laborare Aristot. docet, propter animi angustiam: malorum metum: & quia omnis fragili in corpore odiosa esse offensio cõsueuit. Talis autem declinatur suspicio tum, cùm ipsæ querelæ mitigantur, ac leniuntur: vel προσποιήσει ἀνάγκης necessitatis simulatione: vel προσώπου ὑπαλλαγῇ personæ commutatione, cùm non nos conqueri, sed alios ostendimus,

Argumenta ἠθικὰ conciliantia.

quorum iudicia & querelæ non omnino contemnendæ: vel ἀποσιωπήσει præcisione longioris conquestionis: vel significatione firmitatis & constantiæ in rebus aduersis: vel denique εὐχῇ voto, vt aliquando fortuna vti meliore liceat. Horum verò ita collocatio instituitur: vt prima pars Exordium constet, vel querela & indignatione. lib. 8. epist. 12. lib. 10. epist. 1. lib. 12. epist. 3. lib. 16. epist. 11. lib. 14. epist. 3. 18. Vel laude ac commendatione constantiæ & fidei eorum, ad quos scribimus. lib. 12. epist. 2. lib. 14. epist. 1. Vel excusatione raritatis, tarditatis, aut breuitatis literarum. lib. 9. epist. 11. lib. 14. epist. 2. 4. Vel causis & occasione institutæ scriptionis. lib. 10. epist. 33. lib. 11. epist. 12. lib. 14. epi. 11. 16. Pars altera propositio, vel querelam ipsam cōtinet. lib. 14. epist. 1. Vel adhortationem. lib. 10. epist. 1. Pars tertia Confirmatio institutæ querelæ rationes, & eorum quæ excitare eandem posse vidētur, amplificationem complectitur, petitā: aut ex adiunctis & circumstantiis personarū. lib. 8. ep. 12. lib. 10. ep. 33. lib. 12. ep. 3. lib. 14. ep. 1. 2. 3. 11. Loci. lib. 7. ep. 28. lib. 10. ep. 1. lib. 14. epist. 1. Modi. lib. 6. ep. 7. lib. 8. ep. 12. lib. 10. ep. 1. 12. lib. 12. ep. 3. lib. 14. ep. 2. Rei. lib. 12. ep. 3. lib. 14. epist.

Collocatio querularum epistolarum.

14.epist.1.2. Aut causis. lib.5.epist.9. lib.7. epist.28.lib.10.epist.23.lib.14.epist.1.2.3.11. Aut comparatis. lib.6.epist.7.lib.10.epi.1. Aut testimoniis, iudicio, querelis hominum & rumoribus variis. lib. 11. epist. 12. Postrema conclusio absoluitur, vel exclamatione in rei indignitatem. lib.12.epist. 3. Vel pollicitatione fidei ac beneuolentiæ. lib.12.epist.2. Vel excusatione breuitatis literarum.lib.9.epist.11. Vel testificatione amoris,beneuolentię, studij.lib.10. epist.23.33. lib.14.epist.3.4. Vel repetitione doloris & mœroris nostri.lib.10.epist. 33.lib.14.epist.16. Vel προτρεπτικῇ adhortatione, vt prouideatur, ne quę esse iustæ querelæ,aut reprehensiones possint. lib.11.epist.12. lib.12.epist.2.3.8. Nostras ob iniurias æquè atq; suas doleat easdemque vlciscatur amicus.lib.8.epist.12. Nobis in amore mutuo respondeat. lib. 9. epist. 11. lib.11.epist.10. Valetudinis curam gerat diligentem.lib.14.epist.9.lib.16.epist.11.Sæpè ad nos scribat.lib.14.epist.1.2.3.18.Sunt autem res & materiæ, de quibus querelæ instituuntur Ciceronis in Epistolis, multæ atque variæ. Querelæ de exilio.lib.14. epist.1.2.3.4.Aduersá liberorum valetudine.lib.14.epist.9.18.Obitu eorundē.lib.9.

Materię querularum epistolarum.

epist.11. Fortuna misera & indigna. lib.5. epist.9. lib.14. epist.11. Ingratitudine hominum. lib.8.epist.12.lib.14.epist.16. Offensione magnorum & potentum. lib. 6. epist.7. Reipublicæ statu misero ac perturbato. lib.7.epist.28. lib.12.epist.4. Tyrannide, crudelitate, & immoderata potentia. lib.10.epist.1. lib.12.epist.2.3.9. Renouato bello.lib.12.epist.8.9. Rei bene cõtra hostes gerẽdę neglecta occasione.lib.11.epist.12.lib.12.epist.8.9.Sunt huius generis etiam in Epistolis ad Atticum exempla aliqua egregia, maximè lib.11. quas tempore exilij sui Cicero scripsit,& in quibus statum suum miserabilem deplorat: eiusdem quoque culpam, partim in aduersariorum improbitatem, partim credulitatem suam nimiam transfert. Deinde lib. 3.epist.4. vbi Cicero de proscriptione sua conqueritur: & 6. eiusdem, in qua ægrè hoc admodum molesteq; fert,quod summis suis in doloribus ac miseriis Tarenti Atticum non viderit: nec eius vti consilio potuerit: & 26. in qua lamentari sese meritò scribit, propterea quòd periisse sese funditùs intelligat: & lib.7.epist.8. vbi de Pompeij in gerendo bello negligentia, querela instituitur: & 15.eiusdem, in qua apud

apud Pompeium conqueſtione Cicero vtitur, quòd planè interceptus ab hoſtibus videatur. Huc etiã epiſtola ad Octauium ſcripta pertinet: licet non Ciceronis illa, ſed declamatoris alicuius eſſe videatur. Nos exercitij gratia duo exempla proponemus: & Ciceroniana ſecuti veſtigia oſtendemus, primùm quo pacto de fortuna noſtra aduerſa, & calamitate apud parentes aut amicos: deinde aliorum vitiis atque improbitate apud alios querela inſtituenda. Prioris generis exemplum nobis ſuppeditat lib.14.famil.epiſt.3. in qua primùm à querela Cicero orditur. Deinde calamitates atque miſerias ſuas mirè exaggerat. Tum ad varia literarum vxoris capita reſpondet. Poſtremò ad ſcribẽdum eandẽ hortatur. Hanc imitari poterimus, quoties apud parẽtes aut cognatos de periculis & miſeriis noſtris conqueri neceſſe habemus hoc modo. *Imitationis exempla.*

I. *Accepi tuas & propinquorum meorum literas, quas ego lachrymis prope deleui.*

II. *Conficior enim ac ferè contabeſco mœrore, optatiſsimè ac dulciſsime pater: nec mea me magis aduerſa affligit fortuna: quam tuus noſtrorumq; dolor excruciat.*

III. *Et quidem hoc te ſum miſerior, qui tamẽ eſſe*

miserrimus videris, quòd mihi ipsi non alijs imputanda culpa est.

IIII. Mei fuit officij, vel intempestiuam & periculosam peregrinationem hoc tempore intermittere: vel cautius eandem instituere: videre denique cui fiderem.

V. Propter hoc factũ, & dolore & pudore conficior. Dolore, quod summi mœroris ac tristitiæ tibi author sum: pudore, quòd tibi parenti optimo, amicis itidem & cognatis fidelißimis minimè obtemperaui.

VI. Mihi sanè ante oculos omnium vestrum mœror versatur: maximè verò tua me ætas affligit, quæ iam ingrauescens atq; inclinata fulciri à me atq; recreari debebat.

VII. Spes verò salutis per quam monstratur exigua: cùm turbarum tumultus, belli plena sint nunc omnia: animi magis quàm vnquam antè exacerbati.

VIII. Faciam tamen ea quæ iubes: ijs etiam gratias agam, quibus salutem meam curæ cordiq; extitisse scribis.

IX. Quòd verò addis, te, si aliter obtineri res nequeat, ad me venturum: non profectò video, quomodo fieri illud tutò commodeq; queat.

X. Est iter nõ benè solùm longum, verùm etiam periculosum, téque domi manere, & deprecatorias à principibus & alijs impetrare literas, multò mihi vtilius erit.

XI. Eas

XI. *Eas si fuero nactus, nõ dubitò, quin breui ad vos rediturus sim.*

XII. *Sin autem: sed plura nõ scribam, ne te mœstum iam, proh dolor, antè satis, magis excruciem.*

XIII. *Ex primis verò, vel ad summum secundis literis, quid spei sit reliquum, intelligere potero.*

XIIII. *Itaq; primo quoq; tempore ad me, optatißime ac suauißime parens scribes: & ex me omnes nostros salutabis, quibus, quo minus scribam, incredibilis dolor facit.*

XV. *Et hæ ipsæ lituræ, quas meis in literis deprehendis, lachrymis factæ, tristitiæ meæ testes esse poterunt.*

Posterioris generis exemplum erit lib. 11. epistol. 12. in qua Cicero apud Casſium de rei benè cõtra Antonium gerendæ, neglecta occasione, conqueritur: sed modestè & personæ facta cõmutatione: ne Casſium offendat. Absoluitur ea primũ Exordio, quòd institutæ querelæ causas & occasiones continet. Deinde querela ipsa, admodũ artificiosè tecteq; facta: cùm non se Cicero in Bruto aut Casſio aliquid desiderare: sed populũ rumusculis quibusdam alium fieri quotidie, & de Casſij atq; Bruti conqueri timiditate ac negligentia scribit. Postremò conclusione προτρεπτικῇ adhortatoria, ne quid committant, vt iu-

ſtè inſtitui querelæ videantur. Hanc ergo imitati epiſtolam de rei benè gerendę neglecta occaſione apud amicum queremur hoc modo.

I. *Plures ego iam diuerſis ex locis, ſed eiuſdem propè argumenti accepi literas.*

II. *Ex tua verò epiſtola, & ex ſermone illius, qui eam mihi tradidit, non modò non ſedatos extinctóſque tumultus, verùm renouatos planè video.*

III. *Neq; dubium mihi eſt vllũ, quin pro ſingulari tua prudẽtia ipſe intelligas, ſi reſpirare & colligere ſeſe hoſtes cœperint, præclara illa in miſeros oppreſſosq; tyrãnide promerita, ſint interitura omnia.*

IIII. *Ita enim, & rumore, & literis nunciabatur, paucos adhuc, atq; eos quidem inermes, opprimi deleriq; potuiſſe antè facilè, quàm aut ſeſe colligerent, aut armis cæteriſq; rebus inſtruerent.*

V. *Quòd ſi autem ea nunc illorum eſt conditio, vt, quemadmodum ex amico tuo audiebam, ſine periculo magno reſiſti ipſis amplius nequeat, iam maius opinor, quàm vnquam ante metuendum periculum videtur: longeq; fuiſſet ſatius, arma cõtra ipſos nunquam ſumere.*

VI. *Itaque & multorum iam ſunt animi mutati: nonnulli etiam queruntur, quòd aut auaritia, aut ebrietate impediti, optimas occaſiones neglexeritis: neq; eam celeritatem adhibueritis, quæ eiuſcemodi requiri in rebus ſolet.*

VII. Om-

VII. *Omnino hæc populi eſſe natura conſueuit: vt leuiter laudet & reprehendat: cõfidat ac metuat, vtq; ventis agitata vnda, rumuſculis motus in tranſuerſum rapiatur.*

VIII. *Sua etiam in iis maximè libertate abutatur, quorum opera atque laboribus eandem eſt conſecutus.*

IX. *Sed & idem, vt quodam in loco politicus optimus Cicero ſcribit, magiſter eſt maximus.*

X. *Itaq; eius iudicium non vſq; adeò contemnendum: verum opera danda eſt: ne quæ ab illo iuſtæ moueri querelæ poßimt.*

XI. *Quid in aliis hactenus populus deſiderarit, te cogitare malo, quàm me apertè ſcribere.*

Hunc igitur in modum querelæ, cùm de noſtris miſeriis & calamitatibus, tùm verò aliorum vitiis inſtitui poterunt. Reſtat de reſpondendi via ac ratione vt agatur. Quemadmodum enim neceſſariũ eſt, vt conqueſtionibus atq; lamẽtationibus apud amicos vtamur: inq; illorum quaſi ſinus dolores noſtros fundamus: ita quoque methodus tenenda, qua ad aliorum querelas cõmodè reſpõdendum ſit. Neq; tamẽ de hac ipſa prolixè vt agatur, neceſſarium eſſe videtur; cum eadem propè hîc ſit reſpondendi ratio, quæ expoſtulationum fuit. Vel enim ſimpliciter negatur

Argumenta in reſponden do ad aliorũ querelas obſeruanda.

id, de quo nobiscum amicus conqueritur: vel in rem, aut personã aliam culpa transfertur: vel illud ipsum, vt rectè, iustè, honesteq; factum, defenditur: vel ad confessionem nudam atq; veniȩ deprecationẽ confugitur. Itaq; ex iisdem erunt locis argumenta hîc sumẽda, quos adhibendos esse monuimus in respõsionibus ad aliorum expostulationes institutis: ita quidẽ, vt in negatione simplici causæ impellentes ac finales: in adiunctis circumstãtiæ rerum, personarũ, locorum, temporũ considerentur: in defensione legitima adhibeantur; causæ, testimonia, exempla etiã eorũ, qui idẽ, sine tñ querela aut reprehensione vlla fecerint: in μεταστάσει culpa transferatur in ipsum q de nobis queritur, aut personas alias, aut necessitatẽ, fortunã aduersam, ignorantiã, imprudentiã, locũ, etiã tẽpus, & his similes circumstantias alias: in deprecatione confugiatur ad ingenuã confessionẽ, pœnitentiã, delicti cõditionem, hominũ imbecillitatẽ, cõmendationẽ cũ nostrã, tũ eius ad quẽ scribimus: exempla deniq; illorum, qui similibus vel etiã grauiorib. in delictis sint veniã consecuti. Nõ dissimilis quoq; hîc animorũ, cùm conciliandorũ, tùm mouẽdorũ instituẽda ratio erit.

Argumẽta in respõdendo ad aliorũ querelas obseruanda.

De miſeriis verò & calamitatib. ſuis querimoniā amicus cum inſtituit, ea quæ de cōſolatoriis epiſtolis attulimus, adhiberi poterunt. Partes huius generis reſponſionum potiſsimū ſunt quatuor: prima Exordium cōſtans, vel ſignificatione doloris, ex amici querelis percepti. lib. 3. epiſt. 10. Vel excuſatione breuitatis literarum. li. 3. epi. 7. Vel occaſione & cauſa inſtitutæ purgationis. lib. 3. epiſt. 8. li. 11. epiſt. 27. Vel reprehenſione eius ad quem ſcribimus. li. 5. epiſt. 20. Vel laude & commemoratione amoris atq; beneuolentiæ amici. lib. 7. e. 24. li. 11. epiſt. 13 pars altera propoſitio eſt quæ habet: aut ὑπόσχεσιν pollicitationem purgationis. li. 3. epiſt. 7. li. 7. epiſt. 24. li. 11. epiſt. 13. Aut ἄρνησιν inficiationē eius quod obiicitur nudam atq; ſimplicem. lib. 11. epiſt. 27. Aut obteſtationem grauem, & declarationem ſtudij, officij, beneuolentiæ. lib. 3. epiſt. 10. Aut difficultatis in reſpondendo ſignificationem. lib. 3. epiſt. 8. pars tertia cōtentio, purgationem ipſam complectitur factam, vel ἀρνήσει negatione. lib. 3. epiſt. 7. 8. 10, Vel μεταστάσει cauſæ remotione in ignorantiam. li. 3. epiſt. 10. perſonas alias. lib. 3. epiſt. 7. 10. lib. 7. epiſt. 24. lib. 11. epiſt. 13. 27. Ipſum qui de nobis conqueri-

Collocatio in reſpondendo obſeruanda.

tur.li.3.epiſt.8.lib.5. epiſt. 20. Locum.lib. 3.epiſt.7. Tempus.lib.3.epiſt.7.lib.7. epiſt. 24.Inſtrumenta.lib.11.epiſt.13.Vel ἀντιλήψει defenſione abſoluta. lib.3. epiſt.7.8. lib.5. epiſt.20.lib.11.epiſt.27. Pars quarta & poſtrema concluſio abſoluitur: aut ὑποχέσει delatione beneuolentię,ſtudij,officij noſtri.lib.3.epiſt.7.10.lib.11. epiſt.13. Aut excuſatione & mitigatione libertatis , vel acerbitatis in reſpondendo. lib. 3. epiſt.7. lib.5.epiſt.20. Aut calumniatorum & maleuolorum reprehenſione.lib.7. epiſt.24. Aut προτροπῇ adhortatione, vt excuſationē noſtram admittat amicus. lib.11. epiſt. 27. Vel non ſiniſtras ſuſpiciones concipiat,& calumniis credat.li.3.epiſt.10. Vel ſcribat ad nos ſæpè.lib.3.epiſt.8. Sunt autem quę huius generis familiaribus in epiſt. Ciceronis reperiuntur, res & materiæ variæ.

Materiæ reſponſionum ad querulas epiſtolas.

Reſponſiones ad querelas de non exhibito honore.lib.3. epiſt.7. Legatione impedita.lib.3.epiſt.8.10. Contracta cum inimico affinitate.li.3. epiſt.10. Rationibus fide & diligentia bona non relatis.lib.5. epiſt. 20. Amici defenſione neglecta. lib.7. epiſtol.25. Omiſsis occaſionibus rei præclarè contra hoſtes gerendæ. lib. 11. epiſt.13. Mentione parum honorifica, & reprehen ſione

ſione officiorum aliis præſtitorum.lib.11. epiſt.27.Qam nos poſtremā exercitij cauſa imitari conabimur: qa pulcherrima eſt & artificioſiſsima: hoc etiā tempore ad vſum trāsferri cōmodè poteſt,propterea q̧ ſæpè accidit,vt contra amicos noſtros ꝓtuliſſe aliquid dicamur, q̧ illorum famæ atq; exiſtimationi præclarę obſtare videtur.Tractatio epiſtolę illius cōſtat, primū exordio,quo purgationis inſtitutæ occaſio indicatur: beneuolētię etiā conciliandæ ergô,amoris cauſa plurimæ recenſentur:Deinde q̧poſitione ipſius excuſationis,ἀρνήσει negatione facta. Tum contentione in qua & querelarū cauſę exponuntur:& earundē ſubiūgitur purgatio ἀρνήσει partim negatione:partim ἀντιλήψει qualitate abſoluta facta.Poſtremò concluſione,q̄ obliquā adhortationē & petitionem habet, ne ſuſpiciones cōcipiat ſiniſtras, aut fidem calumniis adhibeat.His nos retentis partibus amico reſpōdebimus, q conqueſtus eſt nos in colloquio quodam parum de ſe locutos honeſtè fuiſſe:quædam etiam actiones improbaſſe hoc modo.

Imitationis exempla.

I. *Nondum affirmare poſſum, plus ne voluptatis & lætitiæ,an doloris atq; triſtitiæ communis noſtri amici aduentus mihi attulerit.*

II. Cum enim Argentinam benè vesperi ex peregrinatione longa rediisset: ad me, cum adhuc de via languere videretur, venit.

III. Quem cum pro more interrogarem, ecquid noui ille secum afferret, commodè ne valeres: quo aliorum essent amicorum res loco: tuam ad me querelam detulit.

IIII. De qua breuißimè respondere conabor, si paucula quædam præposuero.

V. Cum pueritiæ memoriam vltimam recordor, te antiquiorem amicum neminem reperio.

VI. Sed nolo ego vetustate amicitiam nostram, sed mutua potius beneuolentia metiri: cum illa communis esse queat multis, hæc vero paucorum atque vera, veræ constantisq; amicitiæ causa sit.

VII. Amore te sum complexus, quo die te noui, meq; abs te vicißim amari sum arbitratus.

VIII. Tua deinde peregrinatio eaq; satis longa ac diuturna, genus præterea vitæ diuersum, consuetudinem quidem nostram & familiaritatem diremerunt: at animorum atque voluntatum diuellere coniunctionem non potuerunt.

IX. Neq; enim tu solum me beneuolentia singulari es prosecutus: verum etiam tua commendatione effecisti, vt ij, qui authoritate atq; potentia valent, & me diligerent, & in suis haberent.

X. Deinde recẽti adhuc in memoria habeo: vt ex itinere domum meam veneris: vt horas bene multas

suauis-

ſuauiſsimis colloquiis tuis mecum conſumpſeris: vt ad ea ſtudia excitaris, in quibus nunc verſor: vt munus atque officium, quo fungor, mihi compararis.

XI. Quorſum verò inquies, hæc tam altè repetita amicitia? ecquid beneficiorum iſta ſibi vult commemoratio?

XII. Vt intelligas mirari me, & mirari vehemẽter, te, cui hæc nota ſunt omnia, credere potuiſſe, quicquam de te parum commodè atque honorificè, aut ſenſiſſe me aut locutum eſſe.

XIII. Præter enim illa, quæ modò recenſui, & manifeſta, teſtata, illuſtria: etiam alia ſunt minus aperta, quæ ad conſtanter te amandũ me impellunt: ego verò verbis aſſequi vix poſſum: fides in amicitia, morũ amabilitas, candor, integritas, humanitas, benè de omnibus merẽdi prona propenſaq; volũtas.

XIIII. Itaq; ad querelas nunc tuas reuertor.

XV. Ego te in amicorum gratiam feciſſe aliquid, quod in bonorum virorum incurrere reprehenſionem poſſet: primò non credidi: deinde ſi crediſſem, non profectò ſine cauſa, iſtud abs te fuiſſe factum arbitrarer.

XVI. Sed nimirum tua & virtus eximia, & natura præſtans & bona alia, quibus longo poſt te interuallo plurimos alios, relinquis, faciunt, vt quicquid, vel dicas, vel facias animaduertatur ab omnibus: inuidia autẽ & maleuolentia quorundã durius, quàm ſunt à te facta, accipiantur & proferantur.

XVII. *Nosti enim, vt alia nunc mittam, illud & viri, &* Poetæ optimi:

Obuia res odiis, quanquam liberrima virtus,
Et benè qui meruit, præmia rarus habet.
Inuidia premitur, quem nulla infamia taxat,
Et cui iura fauent, vis inimica nocet.

XVIII. *Et vt eos qui in sole ambulant vmbra comitatur: ita fœlicitatis comes inuidia est: quæ tamen, si, vt præclarè* Cicero *scribit, virtute fuerit parta, gloria, non inuidia putanda est.*

XIX. *Equidem si tale quid de te audio, tam illud defendere atq; excusare soleo, quàm meam scio famam & existimationē à te cōtra maleuolos defendi.*

XX. *Defensio autem ita à me instituitur, vt vel liquido negem ea, quæ de te sparguntur: vel non sine graui causa, aut etiam rectè iusteq; facta contendam.*

XXI. *Sed te interim hominem prudentem non fugit in vtramque hic partem de tuo disputari officio posse.*

XXII. *Vel in eam, qua ego vti soleo, laudandum te, non reprehendendum esse, quòd amicos officiis prosequaris, cum amicitiæ illud sit proprium, facere quæ bono esse amicis videntur.*

XXIII. *Vel in eam, qua alij contendunt, honestatem & iustitiam amicitiæ esse anteponendam, primamq; hanc in eadem legem requiri: vt neque rogemus ab amicis res turpes: neq; rogati faciamus.*

XXIIII. Ex

XXIIII. *Ex hac sententiarum collatione velim ad te ea quoq; esse perscripta quæ pro te dixi.*

XXV. *Neminem enim fore existimo, qui hoc affirmare verè poßit quicquam in medium me vnquam protulisse, quòd tuæ detrahere aliquid famæ atq; existimationi præclaræ queat.*

XXVI. *Itaq; gratiam amico nostro habeo, qui de tuis querelis certiorem me reddidit, & author harum literarum extitit.*

XXVII. *Quibus si fidem habueris, erit quod mihi gratulor, pluris te purgationem hanc meam, quàm maleuolorum calumnias facere.*

XXVIII. *Sin minus, omnis me humanitatis, officij, fidei expertem iudicabis.*

XXIX. *Quod & nostra ab amicitia alienum: & te indignum; & verò mihi tam est graue futurum, quàm quod grauißimum.*

Quod si verò quis aliorum respondere excusationibus ac purgationibus velit, elegans exemplum lib. 11. epist. 28. reperiet, in qua Ciceroni Matius respondet. Partes illius sunt quatuor: Exordium, in quo de Ciceronis amore atq; beneuolentia sibi Matius gloriatur eundemque laudat, quod non temerè aliorum querelis fidem adhibuerit. Propositio, quę responsionis atq; refutationis ὑπόσχεσιν pollicitationem habet. Refutatio ipsa, ἀντιλήψει fa-

Responsionis ad aliorum excusationes exemplum.

cta. rectè enim ſeſe Matius Cęſaris, vtpote viri de ſe & aliis non malè meriti, deploraſſe mortem oſtendit. Concluſio gratiarum actione conſtans & laude Trebatij, q̃ querelam ad Ciceronem detulerat. Quia ergo artificioſa hæc atque erudita eſt epiſtola, eam imitati ſuperioribus proximis literis excuſatoriis reſpondebimus hoc modo:

I. *Magna me tuæ literæ lætitia ac voluptate affecerunt: quòd ex iis, quàm eſſes in me animatus præclarè, cognoui.*

II. *Etſi enim de eo dubitare ego hactenus, nec potui, nec debui: tamen quia in aliis quantum poſſint calumniæ, eram expertus, non parum metui, ne, quæ aliorum à me voluntates abalienarunt conuitia, te quoq; mutarent.*

III. *Quod quia factum nõ eſſe reipſa iam comperio, mihi ſanè gaudeo: tibi gratias ago maximas.*

IIII. *Interim tamen breuiter, quæ mihi ſunt vitio data, exponam: & quod antè feciſſe te intelligo, ad hæc eadem reſpondere paucis conabor.*

V. *Nota enim mihi ſunt ex amicorum cùm literis tùm relatu ea, quæ criminandi cauſa mihi à maleuolis nonnullis obiiciuntur.*

VI. *Vitio mihi datur, quod in prouehendis amicorum commodis ſim nimius: quòd fortunam illorum aduerſam iniquè ferã: quod honeſtatis minorẽ,*

quàm vel amicitiæ, vel necessitudinis, vel vtilitatis quoq; rationem habeam.

VII. Quasi verò amicorum ego actiones parum honestas vnquam probarim: aut si bonam quorundam colligere gratiam: aut de opibus cumulandis solicitus esse voluissem: non aliæ, & quidem longè meliores iam dudum mihi oblatæ occasiones fuerint.

VIII. Rem meam familiarem, non augeri, sed diminui eiuscemodi amicorum defensionibus si affirmarem, nihil profectò à veritate alienum dicerem.

IX. Odium verò quàm in me acerbum cōcitem, vel hominum querelæ istæ graues satis ostendunt.

X. Et nimirum eò superbiæ nonnulli descendunt: vt, quod etiam seruis liberum esse solet, eorum me miserias atq; calamitates deplorare nolint, quos priuatas illi ob causas odisse semel ceperunt.

XI. At laterem, quod aiunt, hi lauant: nullius apud me, vel autoritas, vel potentia tanta erit, quæ ab officio me & humanitate auocet.

XII. Verum maior honestatis, quàm amicitiæ inquiunt ratio habenda. Esto. At quid verè sit honestum, etiam atque etiam considerandum esse censeo.

XIII. Eius me perquam studiosum extitisse semper, nisi anteacta mea vita ostenderit, verbis vt euincam non laborabo.

XIIII. Nulla mihi cū improbis cōmunio fuit &

familiaritas, tùm, cùm ætas errorem excuſare meum poſſet.

XV. *Neq; nunc igitur meipſum retexam, aut ingenium mutabo.*

XVI. *Neque egò quicquam facio aliud, niſi quod amicorum caſus acerbos doleo: exiſtimationem ſartam quod aiunt, tectámq; conſeruare cupio.*

XVII. *Nec ſi quid facerem aliud, illud ipſum negarem, aut occultarem: ne cui & in peccando malus, & leuis in diſsimulando viderer.*

XVIII. *Negotia ſi quæ amicorum curaui alia, priuata fuerunt, neque petentibus denegari potuerunt.*

XIX. *Veni, id quod maleuolos maximè carpere video, ſæpe ad amicos ſalutandi gratia.*

XX. *Sed quæ hæc obſecro ſuperbia eſt, alios prorſus ſuum ad nutum viuere; compellationibus, colloquiis, conuerſationibus interdicere velle eorum, quos odio illi proſequuntur.*

XXI. *Sed non dubito, quin, aut vitæ meæ modeſtia ſatis in poſterum contra rumores falſos ſit valitura: aut etiam ij qui ita deformare iam me conantur, mei ſimiles amicos expetituri.*

XXII. *Interim pro præſtitis humanitatis officiis gratias tibi ago: vt & amico noſtro, quod de querelis certiorem te reddidit, atq; effecit, vt patronum atq; defenſorem innocentia mea inueniret.*

De

De Comminatoriis Epistolis.

COmminatoriæ ἀπειλητικαὶ epistolę sűt in quibus minas denűciamus,& metum atq; terrorem incutimus iis, qui aut facinus aliquod improbum commiserűt: aut nisi prohibeantur commissuri videntur.Et est hoc quoque epistolarum genus longè vtilissimum,propterea quod effrenata improbitas, temeritas, audacia alia coerceri compesciq; ratione non potest, nisi metus iniiciatur, & pœnarum institu atur denunciatio. Itaque vsurpari illud poterit, à Theologis, magistratu, præceptoribus, parentibus, maximè verò iis qui in principum,aut Rerumpub.cancellis viuunt,& ad subditos vel alios literas scribere minaces necesse habent.Sunt autem sententiæ hîc adhibendæ,quæ animi iustam commotionem atque iram declarant,& factum ipsum, ob quod minæ instituuntur, exaggerant & amplificant: eæq; tùm ex causis,tum adiunctis petendæ. Nam & rei turpitudo, damnum, iniquitas dolorem concitat atque ad minas compellit: & contumeliæ,maledicta,impeditiones studiorum, laborum, voluntatum, honorű,& id genus alia, amplifi-

Sententiæ comminatoriarum epistolarum.

cantur notatione, vel personæ, partim nostræ, quę est læsa, partim eius, cui nos succensemus ac minamur: vel τρόπου modi agendi: vel χρόνου temporis: vel aliarum circumstantiarum. Ad motus verò quod attinet, quia apud improbos imprudentes, & audaces hoc vsurpari genus epistolarum solet: contraria hîc erunt remedia adhibenda, & audaciæ atque confidentiæ terror atq; motus iniiciendus, qui excitatur προαναφωνήσει significatione ac denunciatione malorum cùm aliorum, tùm eorum quæ nos perdunt aut dolore afficiũt: & sunt vicina ac propinqua, non remota: & eiuscemodi, vt vel nunquam, vel summa emendari atq; sarciri cum difficultate queant. Sed neque tertium sententiarum genus, ἠθικὸν moratum & concilians est omittendum, verum opera danda, vt in comminatione ἐπιείκεια æquitas & moderatio adhibeatur: ne veteratoriè agere, sed summa eius adduci improbitate atq; impudentia videamur, cui pœnas denunciamus. Discrimen enim vt in aliis: ita hac quoq; re inter poëtas est & oratores. Poëtæ in minimis rebus sępè grauissimis cõminationibus atq; execrationibus vtuntur, qualis illa est Catulli:

Sententiæ παθητικαὶ mouentes.

Sententiæ ἠθικαὶ moratæ & conciliantes.

Non

Non equidẽ dubito, quin primũ inimica bonorũ
Lingua execta auido sit data Vulturio.
Effossos oculos vocat atro gutture coruus,
Intestina canes: cætera membra lupi.

At qui epistolas scribunt comminatorias, moderationem adhibent: & nec leui molliq; brachio cum improbis agunt: nec etiam nimis iisdem irascũtur & comminantur. Collocatio verò & tractatio ita instituitur: vt in exordio crimẽ ipsum cum querela & indignatione proponatur: parte altera illud amplificetur atque exaggeretur: postrema, νουθετήσει adhortatione, aut reprehensione & comminatione acri absoluatur. De exemplis porrò & rebus ac materiis, quæ in comminatoriis eiuscemodi epistolis tractantur, seorsim vt agamus, necesse minimè habem9, propterea quod ex reprehensoriis, expostulatoriis, querulis illæ sumi possunt, quæ ita à Cicerone institui solent, vt territationes & comminationes in fine habeãt. Sunt etiam egregiæ multæ huius generis epistolę in iis, quas Leonis pontificis nomine ad diuersos Bembus scripsit: vt tamen etiam hîc imitatio aliqua proponatur. lib. 5. epist. 1. deligemus, in qua Ciceroni Metellus ob fratrem iniuria affe-

Collocatio et tractatio minatoriarum epistolarũ.

Res & materiæ comminatoriarum epistolarum.

ctum minatur & quidē in exordio ipsum factum cum indignatione ac querela proponit. Post profert ea quæ ab iniuria atq; contumelia auocare meritò Ciceronem debuissent,& factum amplificant. Postremo eidem minatur, ac leuitatem atq; inconstantiam obiicit. Hanc igitur secuti magistratus nomine pœnas non obedientibus subditis denunciabimus hoc modo.

Imitationis exemplum.

I. *Existimaremus, pro debita magistratui reuerentia, nostraq; verè paterna in vos beneuolentia ac clementia, neq; nostrum apud vos edictum ludibrio habitum iri: neq; quos plenis ad vos cum mandatis ablegaueramus, ita spretos contemptosq; fore.*

II. *Quos si parum ipsum legationis ius, quod sanctum apud omnes inuiolatumq; fuit semper, defendebat, vel magistratus authoritas, & ius illud iurandum, quo deuincti nobis obligatiq; estis subleuare debebat.*

III. *Nunc videmus illos contumelia, & quidem insigni affectos: mandata simul edictaq; nostra rideri ac contemni; noua quædam & inusitata tentari ab iis, qui summam hactenus pietatis & obsequentiæ laudem habuerunt.*

IIII. *Quæ quoniam nec iure vllo: nec ratione bona: nec maiorum vestrorum exemplo fiunt: non erit mirandum si breui vos pœnitebit.*

V. Quod

V. *Quod enim nostri esse muneris atq; officij videtur, faciemus, & quam legatis nostris intulistis iniuriã, ea qua par est seueritate vlciscemur, itaq; vos puniemus, vt reuerẽter deinceps submisseq; vos gerere discatis: exemplo deniq; sitis alijs, ne quid superbè atq; seditiosè contra magistratus suos moliantur.*

Iam verò si cui etiam respondere ad minaces eiuscemodi epistolas placeat: egregium exemplũ lib.5.epist.2.& lib.11.epist. 3.reperiet: in quarum illa Metello Cicero: hac, Brutus & Casƒius Antonio respõdent: atque ita respondent, vt pluris se patrię libertatem, quàm Antonij, vel minas, vel gratiam facere ostendant. Itaque imitari eandem conabimur. Partes illius tres sunt. Prima Exordium, ἐπαναλήψει repetitione constans argumenti literarum Antonij. Altera ἀνασκευὴ refutatio est, in qua Brutus & Casƒius Antonij minas iniustas esse, & non à sese vsque adeò metui indicant. Postrema conclusio admodum ἠθικὼ morata est, & adhortatione atq; voto, facta. Nam & Antonium hortantur, ne quid contra Rempublicam tentet. Et simul Deos rogare sese affirmant, ne consilia, quæ tractet vel ipsi Antonio, vel Reipublicæ sint perniciosa. Sententiæ tales esse poterunt.

Responsionis ad querulas epistolas exemplum.

I. Legi tuas literas superbas admodum & minaces, minimeq; aut homine literato, aut amico dignas.

II. Nihil ego vnquã à me dictum factúmue memini, quod esset contra, vel rem, vel existimationem tuam.

III. Neq; etiam miraturum te arbitratus sum, si amicus & amicus non nouus, sed vetus ac probatus, liberè, candidè, apertè de ijs te cõmonefaceret, quæ ad salutem tuam & famam pertinere videntur.

IIII. Quòd si ægrè molesteq; fers, ausum istud me facere, etiam mihi concede, vt doleam atq; indigner, te adeò malè ac sinistrè amicorum admonitiones interpretari.

V. Nam de sermonibus nescio quibus tuum in nomen emißis, quod te questum esse inficiaris: tibi sanè credo: sed tamen fecisse me illud nego, & constanter nego.

VI. Interim te miror, cùm hæc reticueris, non potuisse affectus tuos reprimere, aut cohibere iracundiam, quin mihi de literis nuper ad te datis obijceres.

VII. Illud verò quónam sit accipiendum modo, cogita: non licere cui, honestatis gratia, liberè per literas amicum monere, castigare, reprehendere, quin illicò malè audiat & pœnã expectare cogatur.

VIII. Quia scilicet ventis nunc vteris admodum secundis, & ad voluntatem fluunt omnia: quia potentiâ vales: quia multorum collectam gratiam habes: quia opibus polles ac diuitijs: iccircò cristas erigis:

erigis: transuerſo amicos humero deſpicis: admonitiones atq; caſtigationes ferre minimè potes.

IX. *Sed iſta omnia ego non curo.*

X. *Neq; enim conuenit ad delicta amicorum tacere, aut clauſis oculis in aliorum gratiam ab honeſtate & iuſticia deflectere: aut denique ea probare, quæ nemo laudare vir bonus poteſt.*

XI. *Neq; minantis apud liberos, cordatos, prudentes authoritas eſſe magna, aut poteſt, aut debet, cùm, vt trito dici prouerbio ſolet, minis nemo moriatur: nec, niſi pueri ac ſtulti moueantur.*

XII. *Ego in te ita ſum animatus, vt non temerè ad vllas inimicitias aut ſimultates vocare te velim: magis etiam magisq; inclareſcere cupiam.*

XIII. *Sed interim Periclem ſecutus:* μεχρὶ τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμι, *pluriſque honeſtatem ac virtutem, quàm vel tuam, vel cuiuſquã alterius amicitiam atq; gratiam æſtimo.*

XIIII. *Tu etiam atq; etiam videbis, quid agas, diligenterq; cogitabis, cuiuſmodi exitus fuerint eorum, qui eadem, quæ tu, tentarunt.*

XV. *Deum ego Opt. Max. rogo, vt conſilia, & tibi, & alijs, Rei denique publicæ toti ſalutaria tibi ſuppeditet.*

Ad hunc igitur modum Ciceroniana veſtigia ſecuti, minacibus aliorũ reſpondere literis poterimus: ita quidem, vt neque cauſam noſtram negligamus, neque

modeſtiæ ac verecundiæ fines tranſgrediamur. Quòd enim ad præcepta attinet, non ſeorſim hîc & ſigillatim de iis agere neceſſarium ducimus, cùm quæ in expoſtulationum & querelarum obſeruanda eſſe reſpōſionibus, oſtendimus, etiam hîc ſint adhibēda. Itaq; his miſsis ad aliud, & poſtremū epiſtolarū genus aggrediemur.

DE RATIONE CONTEXENDARVM EPISTOLARVM

Pars IIII.

Familiaris, ſeu extraordinarij generis, & primò Nunciatorias Epiſtolas continens.

BSOLVTIS iis epiſtolis, quæ ad tria cauſarum pertinent genera, reliquum adhuc quartum & poſtremum eſt genus familiare,

liare,ſeu extraordinarium: ad quod nunciantes,iocoſæ,prædicentes futura, ænigmaticæ, didaſcalicæ referri poſſe videntur. Nunciatoriis verò epiſtolis propterea primus eſt locus concedendus, quòd hæ omnium vſitatiſsimæ ſunt: cùm nemo tam ſit inops ab amicis, à propinquis nudus, ab hominum conſortio & familiaritate remotus,qui non de iis quæ acciderunt, certiores reddere alios interdum neceſſe habeat. A natura quoque inſitum hoc eſſe videtur omnibus, vt nouis rebus delectentur. Ac tametſi epiſtolæ tales faciles omnino, atque eiuſcemodi eſſe putentur, vt vel præceptione, vel obſeruatione,vel imitatione nulla egeant:tamen cùm earum, quæ literis exponuntur,magna eſſe varietas ſoleat:vtilis cùm primis, imò neceſſarium eſt, vt & hîc μέθοδος atq; via certa teneatur, & cùm alia, tum verò obſcuritas maximè ac confuſio vitentur. Sumuntur autem hîc ſententiæ ex tribus potiſsimùm locis: adiunctis,teſtimoniis, comparatis. Et quidem ad adiuncta quod attinet: attributa illa & circumſtãtias ſuppeditant: temporis,loci,perſonarum,modi,conſiliorum, cauſarum, factorum,quæ in huius generis epiſtolis diligenter ob-

Nũciatoriæ ἐπαγγελτικαὶ epiſtolæ.

Sententiæ in nunciatoriis epiſtolis obſeruandæ.

ſeruandæ. Teſtimonia tum adhiberi ſolent, cùm ſcribendum aliquid eſt nobis, quod nouum, incredibile, atque inuſitatum eſſe videtur. Comparata autem exaggerandi & amplificandi gratia interdum vſurpantur, quoties ſcilicet nõ nudè tantùm ac ſimpliciter negotium aliquod exponendum, verùm etiam, comparatione cum aliis facta, eiuſdem honeſtas, vel turpitudo: damnum vel commodum oſtendendum eſt.

Sententiæ παθητικαὶ mouentes.

Motus verò in his, pro diuerſitate rerum, de quibus ſcribitur, variè eſt inſtituendus, & excitandus vel miſericordiæ, in aduerſa, partim noſtra, partim aliorum fortuna: vel iræ, odij, indignationis: cùm res exponitur indigna, iniqua, atrox: vel amoris aut lætitiæ, quando quæ nunciantur grata, læta, iucunda ſunt.

Sententiæ ἠθικαὶ moratæ & conciliantes.

Vt contra τὸ πρέπον quoque & ἦθος nihil hîc agatur: opera danda eſt primùm, ne, quod prouerbio dici ſolet, ab ouo vſque ad mala res exponantur, & altius, quàm oportet, repetantur. Deinde, vt περιεργίας curioſitatis declinetur ſuſpicio, atque inſtitutæ ſcriptionis rationes ac cauſæ reddantur, deſumptæ ab officio noſtro: à rei neceſsitate vtilitate, honeſtate, iucunditate & voluptate. Collocatio verò atque tractatio

tribus

tribus partibus absoluitur, quarũ prima est Exordium constans, vel institutæ scriptionis occasione & causis. lib. 3. epist. 5. lib.7.epist.33. lib.9.epist.6. lib.10. epist.15. lib.11.epist.8.lib.16.epist.21. Vel expositione rei. lib.1.epist.2.4.5.lib.7.epist.5.lib.10. epist.30.lib.12.epist.11.lib.14.epist.5.lib.16. epist.9. Vel excusatione silentij, aut raritatis literarum.lib.1. epist.7.lib.14.epist.6. Vel laude cõsilij, instituti, facti amici. lib. 7.epist.1.28. Vel nostri officij & diligentiæ commẽdatione. lib.5.epist.6. lib.12. epist. 25. vel προλήψει occupatione atq; insinuatione in re aliqua tristi. lib.4.epist.12. vel ἀποδιώξει reiectione. lib.2. epist.5. Pars altera est narratio, quę ἀπαγγελίαν nunciationem atq; expositionem continet, factam notatione circumstantiarum: Loci.lib.1. epist.1.4. lib.3.epist.5. lib.4.epist.12. lib.7. epist.30. lib.9.epist.6. lib.10.epi.15.30.lib. 11.epist.10.14.lib.12.epist.25. lib.16.epist.9. Temporis.lib.1.epist.1. lib.4.epi.12. lib.5. epist.6. lib.7.epist.3. lib.11. epist.10. lib.16. epist.9.Personarum.lib.1.epist.1.2.4.5.7.8. lib.4.epist.12.lib.7.epist.1.lib.8.epistol.14. lib.9.epist.6. lib.10.epist.1.15.30.lib.16.epi. 21. Modi.lib.4.epist.12. lib.7.epist.1.30.lib. 10.epist.30.lib.11.epist.10.lib.12.epistol.25.

Collocatio nunciatoriarum epistolarum.

lib.14.epiſt.5. lib.16.epi.21. Conſiliorum. lib.3.epiſt.5.lib.4.epiſt.12. lib.7. epiſt.3.33. lib.8.epiſt.14. lib.9.epiſt.6. lib.10.epiſt.15. lib.11. epiſt.14. lib.16. epiſt.21. Cauſarum. lib.1.epiſt.1.2. lib.2.epiſt.28. lib 4.epiſt.12. lib.5.epiſt.6.lib.6.epiſt.18.lib.7.epiſt.3.26. 28.33.lib.10.epiſt.15. lib.16.epiſt.21. Factorum. lib.1.epiſt.1.2.lib.4.epiſt.12.lib.7.epi. 3. lib.10.epiſt.15. lib.12. epiſt.25. Teſtimoniis quoque. lib.6. epiſt. 18. Et comparatis.lib.4.epiſt.12. lib.7.epiſt.1.30.lib.8.epi. 14. Pars tertia concluſio abſoluitur aut ἀξιώσει petitione: vt amicus nos expectet, vel conueniat certo in loco. lib.3. epiſt.5. lib.7. epiſt.4. obuiam nobis prodeat. lib. 14. epiſt.5. mittat ad nos aliquem. lib. 16. epiſt.21 reſcribat quàm primũ.lib.7.epiſt. 3.33. lib.10. epiſt.1. de rebus nouis certiores nos faciat.lib.15.epi.25. defendat contra alios nos,vel amicos. lib.11.epiſtol.10. lib.12 epiſt.11.25 Aut προτροπῇ adhortatione: vt Deo pro recuperata valetudine agantur gratiæ.lib.14.epiſt.7. cura geratur valetudinis. lib.16.epiſt.9. bona de rebus ſpes concipiatur.lib.1.epiſt.5.Aut expoſitione cauſarum inſtitutæ ſcriptionis. lib. 7 epiſtol.13 Aut pollicitatione ſtudij & promptæ voluntatis. lib 1. epiſt.1.2.4.7.8.
lib.8.

lib.8.epiſt.10.lib.9.epiſt.6. lib.10.epi.8.15. lib.12.epiſt.25. Aut eiuſdẽ commemoratione. lib.4. epiſt.12. Aut conſilij & inſtituti noſtri ſignificatione.lib.7.epi.26.Aut reprehenſione amici ob ſilentium & raritatem literarum.lib.7.epiſt.26. Aut ἀνακεφαλαιώσει dictorum repetitione. lib.1.epiſt. 1.lib.7. epiſt.28. Aut excuſatione prolixitatis literarũ. lib.9. epiſt.6. Aut præciſione & reiectione. lib.7. epiſt.30. Aut extenuatione modeſtá officiorum ac ſtudiorum.lib.1.epiſt.4.Reperiuntur verò Ciceronis in Epiſt.fam. materiæ nunciatoriarum literarum variæ. De nuptiis liberorum.lib.2.epiſt.14.Profectione & itinere. lib.3. epiſt.5. lib.7.epiſt.4.lib.14. epiſt.5.7. lib.16.epiſt.9.Manſione in vrbe.lib.6.epi. 18. Emptione.lib.5.epi.6. Venditione.lib. 14.epiſt.7. Vitæ ratione tempore belli inſtituta.lib.7. epiſt.3. lib.9.epiſt.6.lib.10.epiſt.15.lib.12.epiſt.25.Valetudine aduerſá. lib.7.epiſt.26. Studiis.lib.7.epiſt.28.33.lib. 9.epiſt.6.lib.16.epiſt.21. Colloquiis habitis cum viris magnis.lib.11.epiſt.1. Rebus à nobis geſtis. lib.11. epiſt.10. lib.12.epi.11. Amici cauſá in Senatu acta. lib.1.epiſt.1.2. 4.5.7. Nece indigna ac miſerabili.lib.4.epiſt.12. Diſcordia magnorum virorũ. lib.

8.epist.15. Statu Reipub.perturbato.lib.7. epist.30. Bello.lib.6.epist.18. lib.11.epi.14. Ludis & spectaculis.lib.7.epist.1.Prelio & conflictu lib.10.epist.30. Nos imitationis exempla tria proponemus:& quidē nunciationis institutæ de rebus priuatis, sed aliorum esse poterit, lib.4.epist.12. in qua S.Sulpitius Ciceroni de cæde M.Marcelli scribit.Partes illius tres sunt:Principium, insinuatione atq; occupatione factum ꝓpter materiam auditu parū iucundam ac lætam.Pars ipsa est ἐπαγγελία rei expositio, facta attributis,seu circumstantiis:temporis,loci,causarū, personarum,modi. Tertia & postrema pars cōclusio commemorationem habet officiorum Marcello demortuo præstitorum. Hanc ergo imitati epistolam parentem de filij morte certiorem faciemus hoc modo.

Imitatio nūciatoriæ epistolæ, de reb. institutæ priuatis, sed alienis.

I. *Etsi scio, vir clarißime, minimè iucundum me tibi nuncium allaturum: tamen, quoniam ita placuit ei, cuius imperio ac voluntati meritò nos nostráque omnia subijcere debemus, visum est faciendum quoquo modo res sese haberet, certiorem te reddere.*

II. *Ad decimum Calendis Augusti Basilæam ex Italia quum venirem, filium tuum conueni, eúmque diem ibi consumpsi, vt cum eo aliisq; meis popularibus essem.*

III. *Post-*

II. *Postero die cùm ab eo digressus essem, hoc consilio vt in Galliam irem, atque reliquam profectionem absoluerem, ille, vti aiebat, rectà iturus in Italiam erat.*

III. *Paucos verò post dies, cùm Argentinæ comites quosdam expectarem, familiarium quidam ad me venit, mihique nunciauit, filium tuum cum magnis itineribus Patauium cogitaret, in ardentißimam febrim incidisse, ita quidem, vt de vita periclitari videatur.*

IIII. *Quo sanè nuncio, vti debui, perculsus sum vehementer, intermissaq; profectione instituta, statim ad eum profectus sum.*

V. *Cùm non longè eo ab oppido, in quo propter morbum ille substiterat, abessem: quidam cum literis mihi obuiam venit, in quibus perscriptũ erat, diem suum filium tuum obijsse.*

VI. *Itaq; relictis medicamẽtis, quæ mecum sumpseram, ad oppidum illud perrexi, proq; ea copia, quæ esse eo in loco poterat, funus ei satis honestum faciendum curaui.*

VII. *Intra oppidum in templo locum sepulturæ vt darent, à Magistratu impetrare non potui: quòd religione impediri sese, neq; etiam peregrinis concedi illud dicerent.*

VIII. *Quod proximum ergo fuit, extra oppidum locũ in polyandrio & cœmiterio commodum selegi: monumentũ etiam aliquod faciẽdum locaui.*

IX. Ita, quæ quidem inter peregrinos præstare officia filio tuo potui, pro communi patria & amicitia veteri, demortuo præstare conatus sum.

X. Tu casum hunc acerbum animo magno, & vt eum qui CHRISTO *nomen dedit, feres.*

XI. Etsi enim orbari filio, & filio vnico, & filio obsequente sit luctuosum: perquàm etiam graue illud, inter peregrinos, non domi eo orbari.

XII. Tamen sacris Literis *edoctus,* Domini *esse terram omnemq; eius plenitudinem nosti: scis vndique in cœlum tantundem viæ pijs animabus restare: neq; istud ignoras: repetijsse à te filium, qui ad tempus saltem fruendum eum tibi concesserat.*

XIII. Ipsius deniq; filij te mouere pietas debet, vt pacato omnino sedatoq; animo casum hunc feras, qui, vt ex illis audiui, qui morienti ei adfuerunt, infractè, inq; ardenti filij Dei *inuocatione ex hominibus abijt.*

XIIII. Sed hæc & alia ex eo qui hasce ad te perfert literas, copiosius intelliges: cui vt fidem habeas etiam atq; etiam rogo.

Imitatio nũciatoriæ epistolæ, institutæ de rebus priuatis, sed nostris, non alienis.

Ad hunc igitur modum Ciceroniana vestigia secuti de rebus priuatis, sed aliorum, nõ nostris, certiores reddere amicos poterimus. Quòd si de nostris agere placuerit, exemplũ egregium est lib. 16. epist. 21. in qua Cicero filius ad Tironẽ de suis studiis, præceptoribus, exercitationibus, amicis

amicis & familiaribus ſcribit: oſtendit etiam in eo totum ſeſe futurum, vt & neglecta hactenus ſarciat, & bene Athenis tempus collocet. Partes illius tres ſunt: Exordium, in quo ſcribendi occaſionem, & quàm ſibi gratiæ, cùm parentis, tum Tironis extiterint literæ Cicero indicat. Pars altera narratio eſt, in qua primùm vitam ſuam priorem idem deteſtatur, & emendationem promittit: deinde prolixè de ſtudiis atq; exercitationibus ſuis ſcribit. Pars tertia concluſio petitione abſoluitur. Petit enim à Tirone, vt librarium aliquem Græcum ſibi mittat, ne in exſcribendis hypomnematis nimium operę ac temporis conſumere cogatur. Hanc ergo imitati epiſtolam domum ad præceptores aut amicos de noſtris ſtudiis, lectionibus, exercitationibus, recreationibus ſcribemus hoc modo.

I. *Cùm literas ego veſtras, Præceptor obſeruande, expectarem quotidie, hiſce diebus ſerò illæ quidem, optatò tamen venerunt.*

II. *Ad ſummam enim lætitiam, quam ex humaniſsimi chariſsimiq; parentis mei epiſtola percepi, magnus tuis ex literis gaudij cumulus acceſsit, ex quibus intellexi, & excuſationem apud te meam locum inueniſſe, & curam te mei minimè abieciſſe.*

III. *Iucunda tibi atq; optata esse ea, quæ de me domum ab alijs scribuntur, minimè dubito: operam quoq; dabo, enitar, perficiam deniq;, vt, Deo conatus meos iuuante, nascens hæc de meis studijs ac moribus opinio præclara in dies magis magisque confirmetur.*

IIII. *Quare quòd laudum mearum buccinatorem te fore scribis, mihi gaudeo: tibi, vti debeo, gratias ago: vt etiam firmo illud constantiq; facias animo, etiam atq; etiam rogo.*

V. *Neque enim verbis satis exprimere possum, quanto me dolore ac cruciatu superioris temporis errata afficiant, quamq; non modò à factis, verùm etiam memoria animus nunc abhorreat.*

VI. *Iam demum miser in memoriam reuoco, & agnosco ea, quæ discedenti mihi dixisti: multis magnisq; obnoxiam periculis adolescentiam, maximè eam esse, quæ studiorum gratia ad Academias ablegatur: insidias illi tendi plurimas: ad corrumpendum parata, cùm alia, tum exempla esse eorum, qui non re, sed nomine tantùm sunt studiosi: nec ornāt, sed deformant Scholas in quibus viuunt.*

VII. *Et vt seriò rem me agere intelligas, paucis vitæ atq; studiorum meorum rationem accipe.*

VIII. *Nihil ego præpropera atq; intempestiua ad altiora studia festinatione perniciosius esse adolescentibus ex te sæpè audiui: memini & dicti adhuc Platonici, quo vti crebrò es solitus: nimium festinando*

nando serius ad finem peruenire homines.

IX. Itaq; iuris atq; legum ita Professores audio: vt ea interim non negligam, quibus vel ad humanitatem informari adolescentes solent, vel ad superiores, vti vocant, facultates sit aditus.

X. Et philosophiæ partem eam, quæ de vita ac moribus, re etiam publica est tradita diligēter disco: & historiarum mihi commendatam lectionem habeo: & his Dialecticorum præcepta adiungo: ita quidem, vt memor sim eius quod apud Platonem Callicles monet, ad vsum, non contemplationem, aut cognitionem nudam studia referenda esse.

XI. Quoniam etiam sine eloquentia inanis omnino atque infrugifera esse rerum cognitio solet: quæ in Cicerone explicantur non solùm diligenter, aßiduò, constanter audio: verùm etiam scribendo dicendoq́; ad vsum transferre conor.

XII. Atq; in his omnibus Plinij illud considero: legendi semper: audiendi non itidem occasio erit: & quod Cicero quodā in loco scribit: ζώσης φωνῆς μείζων ἐνέργεια.

XIII. Ad multos Magistros, & priuatas lectiones, quod attinet, ita eas instituo: vt antelucanas horas primas preces & sacra Biblia obtineant, obtemperans mandato illi Filij Dei: Quærite primùm Regnum Dei & iusticiam eius.

XIIII. Hæc subsequitur, quæ ad eloquentiam parandam summè necessaria, styli exercitatio: &

præceptoribus meis, matutinis instituenda horis videtur, propterea quòd meridianæ aut æstu feruent, aut saturatos ventriculos reperiunt: vespertinæ verò propter defatigationem ac laßitudinem languidum stylum reddunt.

XV. Reliquas horas Professorum lectiones publicæ occupant, ad quas tamen nunquam accedo, nisi antè, & explicata repetierim: & sæpè diligenterq; locum legerim eum, qui in Schola explicandus est.

XVI. Horã eam, quæ prandium antecedit, corporis exercitio, & vel deambulatiunculis modicis, vel pilæ ludo tribuo: atq; ita, nõ quidem famem obsono, aut ad cibum me præparo, qui, vt nosti, tenuis, non lautus esse in Scholis consueuit: sed valetudini partim consulere, partim ad capessenda studia alacriorem reddere animum cupio.

XVII. Magnum enim crudorum humorum copiam accumulare, & scabiem, morbum ordini Scholastico admodum familiarem, accersere eos sibi Medici nostri affirmant, qui statim à cibo sumpto corporis exercitia instituunt.

XVIII. Et quia eodem tempore ad studia redire perniciosum quoq; ijdem iudicant: prius quàm pomeridianæ in Schola inchoentur lectiones, aut testudine me oblecto: aut paulisper meridior: aut contubernalium & familiarium colloquijs me reficio.

XIX. Vtor enim συσσίτοις & συσκηνοις adolescentibus, non loco modò honesto natis, verùm etiam doctis,

doctis, atque reipsa, non nomine tenus studiosis, & præceptoribus meis cum primis gratis & acceptis: quibus cum de studiis aliisq; rebus iucundè vtiliterq; colloquor.

XX. Professores quoq; non rarò accedo: atque inde verum esse experior illud, quod quadam in epistola Seneca scribit: nullam rem magis honesta induere dubiosq; & in prauum inclinãtes ad rectum reuocare, quàm bonorum virorum cõuersationem: frequenter audiri atque aspici paulatim in pectora descendere præceptiq; vim obtinere: esse deniq; aliquid, quod ex magno viro, vel tacente, quis discat.

XXI. Familiaritati & amicitiæ quorundam ego renunciaui, propterea quod διαῤῥήδην pater scripserat, vt eos missos facerem: ne mea hæc in re tergiuersatio aliquam ei suspicionem moueret.

XXII. Tandem non statim à cœna, sed vnius ad minimum horæ spatio interposito, & recreatiunculis adhibitis honestis, in cubiculum me cum confero, antequam quieti me ac somno dedam, memor illius:

Non prius in dulcem declinat lumina somnum
Omnia quàm longi reputauerit acta diei.

quid eo die audierim, legerim, viderim cogito.

XXIII. Et vt boni patresfamilias accepti atq; expensi habere tabulas solent: ita ephemerides ego & volumina habeo, in quæ obseruatu digna refero.

XXIIII. Tandem sacrorum bibliorum lectione piisq; ad Deum votis diem claudo.

XXV. *Habes vitæ ac studioru͂ meorum ratione͂, à qua non ante recedere constitui, q̄ vel à te, vel aliis viris doctis melior mihi cõmodiorq́; indicata fuerit.*

XXVI. *Te commodè adhuc cum familia tota valere: florere gratia & authoritate: emere hortos, ædes, prædia, vehementer gaudeo: feliciterq́; cùm hæc, tùm alia omnia euenire tibi cupio.*

XXVII. *Cum etiam quod præterea scribam non habeã, ipsaq́;, vt vides, charta deficere me incipiat, vnicum hoc tantum peto; vt, quod facis, absentem me tuo dignum amore atq; patrocinio iudices: literis quoq; meis, satis quidem verborum, at parum ingenij doctrinæq́; habentibus ignoscas.*

Imitatio nu͂ciatoriæ epistolæ instituta de rebus publicis.

Ita non incommodè ad Ciceronis imitationem de studiis & rebus nostris priuatis institui nunciatio poterit. Restat reru͂ publicarum expositionis exemplum vt proferamus, cuius egregium, lib. 2. epist. 5. suppeditat, in qua curionem Cicero de Reipub. statu certiorem facit. Partes illius tres sunt. Exordium, in quo, quia non satis videbatur tutum de publicis rebus scribere, reiectione expositionis Cicero vtitur. Narratio, in qua tectè & occultè miserabilem idem Reipubl. statum exponit, ita etiã debilitata omnia ac prope extincta esse affirmat: vt dubitet, vtrum, cum venerit Curio, habiturus sit quod curet.

Con-

Conclusio προτρεπτικῆ adhortatione facta: vt ea paret, meditetur, cogitet, quæ necessaria iis qui miseris temporibus, ac perditis moribus opẽ ferre Rebuspub. cupiunt. Hanc ergo imitati ad adolescentem, studiorum gratia peregrinantem, de patriæ statu miserabili scribemus hoc modo.

I. *Petis à me, vt de patriæ tuo statu certiorem meis te literis reddam.*

II. *Facerem equidem hoc lubenter, si sine periculo fieri illud posse viderem.*

III. *Sed profecto eo sese modo res nunc habent omnes, vt ne epistola quidem narrare tibi, ne dum nunciis atq; tabellariis committere audeam: qui quã sint rimarum, vt ille ait, pleni, maximè vbi vino incaluerint, factiq; fuerint hilaruli, multi sæpe, non sine suo damno experiuntur.*

IIII. *Hoc vnum accipe: etsi, quod prouerbio dicitur, patriæ fumus igni sit alieno luculentior, eaq; viro bono nihil esse poßit iucundius: tamen, quod à tua iam abes, tibi verè & ex animo gratulor.*

V. *Neq; enim ea vides vel audis, quæ nos, qui adsumus, videre & audire quotidie non sine magno dolore cogimur.*

VI. *Deinde eo in loco res esse tuas, nec obscuro, nec vario ad nos sermone perfertur: vt vix meliori esse posse videantur.*

VII. *Quod enim ita vitæ tuæ studiorumq; rationẽ*

institutis: vt iucundus sit condiscipulis: gratus præceptoribus: acceptus iis quorum tecto mensaq; vteris: spe tui magna omnes imples eos, qui de ingeniis iudicare aliquid possunt: in felicitatis, crede mihi, haud postrema parte reponendum est.

VIII. *Vt autem nunc patriæ tuæ est status, vehementer profecto metuo, ne si domum aliquando veneris, non dignum aliquem ingenio, doctrina, virtute locum inuenias.*

IX. *Omnia enim extincta propè nunc iacent: silent leges: exulat iustitia: disciplina collapsa est: literæ earundemq; cultores nullo, aut perquam exiguo, sunt numero.*

X. *Verùm & hæc nescio rectè ne tutoq; satis sint literis credita.*

XI. *Itaq; ex aliis plura te audire, quam meis cognoscere literulis malo.*

XII. *Tu tamen hac de causa, nihil interim de diligentia in studiis remittes: sed ea parabis, meditaberis, cogitabis, quibus instructos paratosq; eos esse oportet, qui miseris hisce ac ferè conclamatis temporibus opis aliquid atq; auxilij Reipubl. Christianæ ferre cupiunt.*

XIII. *Etsi fortè locus tibi in patria nullus contigerit, de eo Poetæ cogitabis:*

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor:
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Iam verò ad rationem respondendi aliorum

liorum literis nunciatoriis quod attinet, etsi varietas hic magna reperiatur, ideoq; certa aliqua via & μέθοδος tradi commodè posse non videatur: tamen adhibita diligenti apud Ciceronem παρατηρήσει obseruatione, etiam hoc in genere epistolarum cuiusmodi, cùm sententiæ, tùm tractationes vsurpandæ apparebit. Primum enim ostendendum: quo apud nos loco sit nunciatio: quo nos illa modo affecerit: atq; rei illius ratio habenda, quæ per literas nunciatur: ita quidem, vt, si grauis ea atq; atrox extiterit ira, odium, indignatio: si, vel nobis, vel nostris, vel Reipubl. aduersa, misericordia: si iucunda, læta, grata, χαρὰ gaudium, lætitia voluptas indicetur. Deinde, quoniam motus isti non nudè tantum exponendi, verum etiam rationes eorundē adferendæ sunt: ex caussarum loco sentētiæ ducendæ, quibus rei expositę honestas aut turpitudo: commodum aut detrimentum: iucunditas, aut molestia ostendatur. Ex adiunctis tertio, modi, loci, temporis, personarum aliarumq; circumstātiarum consideratio petenda. Postremo ex loco comparatorum collocatio depromēda, planumq; faciendum, cur magis quàm alij ex re illa, quæ

De ratione respondendi ad aliorum literas nunciatorias.

Sententiæ responsionum ad literas nūciatorias.

nunciatur vel lętitiam & voluptatem, vel dolorem & tristitiam percipere debeamus. Conciliandi quoq; hîc minimè ratio negligenda, sed instituenda ea: vel collaudatione amici, cuius in scribendo gratum nobis esse officium ostendemus; vel gratiarum actione, & ὑποσχέσει pollicitatione similis officij: vel significatione animi moderati & causæ, lætitiæ, aut tristitię ex re nunciata perceptæ. Collocatio talis erit, vt prima pars exordium cōstet: ἐπαίνῳ laude & commendatione prudentiæ, humanitatis, suauitatis literarum amici. lib. 2. epist. 13. 15. lib. 7. epist. 28. Aut ἐπαναλήψει repetitione breui eorum quæ ab amico scripta. li. 9. epist. 15. lib. 11. epist. 24. Aut gratiarum actione. lib. 14. epist. 8. Pars altera propositio ἔπαινον laudationem & ἀποδοχὴν approbationem habebit eius quod nunciatur. lib. 9. epist. 5. Vel reprehensionem atque improbationem. lib. 2. epist. 8. vel obtestationem. lib. 8. epist. 16. Pars tertia rationes complectetur, sumptas: à causis. lib. 2. epistola 8. lib. 7. epistola 15. 28. lib. 9. epistola 15. lib. 11. epistola 24. Aut adiunctis & circumstantiis: modi. lib. 2. epistola 15. lib. 14. epist. 8. Loci. lib. 7. epist. 28. Temporis ibid. Factorum. lib. 2. epist. 13.

Collocatio & tractatio sententiarū.

Con-

Conſiliorum ibid. Aut comparatis. lib. 7. epiſt. 28. lib. 11. epiſt. 24. Pars quarta & poſtrema concluſio abſoluetur: ὑποσχέσει pollicitatione aduentus. lib. 2. epiſt. 15. auxilij. lib. 11. epiſt. 24. Vel noſtræ voluntatis declaratione. libro 2. epiſtola 13. libro 9. epiſtola 15. Vel ἀξιώσει petitione: vt poſthac, ſi quid acciderit noui certiores nos amicus reddat. libro 14. epiſtola 8. Sunt autem talium reſponſionum variæ Ciceronis in epiſtolis famil. materiæ. Reſponſiones ad nunciationes de rebus vrbanis. libro ſecundo, epiſtola octaua. Supplicatione. lib. 2. epiſt. 15. Amicitia ac familiaritate certorum. lib. 2. epiſt. 13. lib. 7. epiſt. 15. Ratione belli tempore inſtituta. lib. 7. epiſt. 29. lib. 8. epiſt. 16. Valetudine. lib. 9. epiſt. 15. lib. 16. epiſt. 12. Auxiliis belli tempore paratis. libro vndecimo, epiſtola 24. Literis ab amico miſsis. lib. 14. epiſtola 8. Reipublicæ ſtatu perturbato. lib. 7. epiſt. 28. Eſt & egregia Bruti ad Ciceronem epiſtola quarta, reſponſio ad nunciatoriam de victoria ab hoſtibus reportata, quam exprimere conabimur, vbi imitationis exemplum, in reſpõdendo aliorum nunciationibus, de rebus inſtitutis priuatis, propoſuerimus. Sumemus autem lib. 7.

Materiæ reſponſionum ad epiſtolas nũciatorias.

Imitatio responsionis ad epistolas nũciatorias de rebus priuatis institutas

epist. 15. in qua Cicero Trebatio respondet, qui de rebus suis priuatis eum certiorem fecerat, & inter alia scripserat: libenter se cum Cæsare esse, in familiaritatem quoq; C. Matij homini doctissimi venisse. Partes illius tres sunt. Exordium, amoris ac beneuolentiæ significatione constans. Narratio, in qua exponit Cicero quomodo lectis Trebatij literis affectus fuerit. Conclusio περὶ τῆς adhortatione facta, vt magnorum virorum gratiam ac fauorem retinere idem studeat. Hanc ergo imitati ad amicum in academia aliqua degentem scribemus, eiusque nunciatoriæ epistolæ respondebimus hoc modo.

I. *Vide, obsecro, quanto te amore complectar, quamq; ea in re querulus planè & μεμψίμοιρος sim.*

II. *Aegrè ante molesteq; ferebam, te perinuitum à patria abesse, & in Academiis viuere: nunc tua me absentia vexat.*

III. *Caue enim credas, iucundum hoc mihi auditu extitisse, commendatione te mea, qua aditum tibi ad viros doctos patefacere sum conatus, non vsq; adeo delectari: sed, quod de Israelitis sacræ literæ referunt, domum semper cogitare.*

IIII. *Nunc illud rursus me pungit, quod libenter te esse in Academia, nec de patria cogitare amplius scribis.*

V. Sed

V. Sed tamen hoc ego ferre malo, quàm te hîc nobiscum viuere, neq; consequi ea posse, ad quæ plenò te cursu contendere iam audio.

VI. Quod verò in clarißimorum doctißimorúmq; virorum familiaritatem iam venisti, dici non potest, quantâ me illud lætitia ac voluptate afficiat.

VII. Principibus, inquit ille, placuisse viris, non infima laus est.

VIII. Et hac de causa Romanos*, homines prudentißimos, legimus filios suos doctorum ac præstantium virorum vti consuetudine voluisse: vt eorum, non tam sermone erudito, quàm exemplis informarentur: niterentur consiliis: præsentia, à sceleribus & peccatis deterrerentur.*

IX. Itaq; operam da sedulo, ne quam apud tantos viros collectam iam gratiam atq; beneuolentiam habes, aut negligentia in studiis, aut dissolutione in vita ac moribus effundas.

X. Nihil, crede mihi, ex ista profectione reportare domum poteris, quod, vel iucundius nobis, vel tibi honorificum atq; vtile magis futurum sit.

Vt verò etiam responsionis, ad publicarum rerum nunciationes, imitatio instituatur, 4. Bruti sumemus, in qua Ciceronis ille nunciatoriæ epistolæ de victoria ab Antonio reportata, respondet. Est enim egregia illa epistola & præcepta cõtinet pulcherrima, de adhibenda mode- *Imitatio responsionis ad epistolas nũciatorias de publicis rebus institutas.*

ratione,cùm in victoriis, tùm honoribus eorum,qui pręclarè in Rempub.animatis de eadem quoq; non malè meriti videntur.Partes illius quatuor sunt.Exordium, ἐπαναλήψει repetitione, literarum factum, & significatione lætitiæ ex iisdem perceptæ.Propositio ἔπαινον collaudationẽ atq; approbationem habens eius, quod nunciatur. Confirmatio,in qua Brutus moderatè vtendum victoria,nec etiam nimium tribuendum Augusto ostendit: simul etiã contra eos sese defendit, à quibus, vt nimium lenis reprehendebatur.Conclusio, quę rerum quarundam priuatarum significatione absoluitur. Hâc igitur ἀντιγραφικὴν epistolam imitari conabimur hoc modo.

I. *Quanta sim lætitia affectus cognitis rebus ducum & militum nostrorum, tibi iudicare facilius, quàm mihi scribere est.*

II. *Cùm alia ex animi euenisse sententia gaudeo: tùm quod sociorum eruptio ad reportandam victoriam adiumento maximo fuit.*

III. *Quod vero de atroci pœna eorum scribis, qui in prælio sunt capti, si, quod ego sentiam, scire cupis: moderatè victoria vtendum: eos quos occidere res non coegit, nec crudeliter tractandos, nec etiam dissolutè remittendos,sed in potestate retinendos vestra existimo,ne quid moliri cõtra vos queãt.*

IIII. Quan-

IIII. Quantopere Atheniensibus in Aeginenses, Scioneæos, Samios deuictos sæuitia nocuerit: quàm propter crudelitatem in Platæenses & Thassæos puniti fuerint Spartani atrociter, historiæ testantur.

V. Neq; recentia, ac propè adhuc spirantia mihi exẽpla deessent; nisi iam ante nota ea tibi esse scirẽ.

VI. Vt & illa, quæ de recipiendis in gratiam iis, qui agnito suo errore ad nostram misericordiam confugiunt, in sacris literis leguntur.

VII. Mea quidem opinione multò ad eorum, qui à vobis sunt abalienati, conciliandos animos conseruandamq; quietem ac trãquillitatem publicam esset accommodatius: miserorum vos fortunam non insectari, quàm nimium iis tribuere, qui semel bene, fortiter, feliciter rem gesserunt.

VIII. De me vt loquar, ingenuè fateor: vehemẽter me metuere: ne altius ascẽdisse sese vestri duces putent, quã inde, pace iam facta, descensuri sint.

IX. Tum demum quoq; & patriæ meæ gratulabor, & prudentiam laudabo vestram, cum non hoste modò, verum etiam conducto milite liberatos vos esse, ducesq; vestros stipendiis contentos domum rediisse audiero.

De Denunciatoriis Epistolis.

DEnunciatoriæ epistolæ, quæ προῤῥητικαὶ appellantur à Gręcis, sunt, in quibus quasi futura prædicimus, deq; iis, quę imminere vidẽtur, certiores amicos red-

dimus. Quam proximè igitur ad superius proximum epistolarum genus hoc accedit: ab eodem tamẽ differt, quod ibi præterita exponuntur: hîc verò, quæ futura indicantur. Etsi autem, vt lib. epistolarum famil. 6. epist. 4. Cicero scribit, de futuris rebus semper difficile est dicere: tamen interdum coniectura possumus propius accedere, cum eiusmodi res est, cuius exitus prouideri queat. Et idem lib. 6. epist. epist. 6. futura se denunciare affirmat, non ex Astrologia, sed politica doctrina, vsu, experientia, rerum ac temporum conditione. Nec nos quidem, inquit, nostra diuinatio fallet, quam tùm sapientissimorũ virorum monumentis atq; præceptis plurimoq; doctrinæ studio: tùm magno etiã vsu tractandæ Reip. magnaq; nostrorum temporum varietate consecuti sumus: cui quidem diuinationi hoc plus cõfidimus, q̃ ea nos nihil tam obscuris rebus tamq; perturbatis vnquã omnino fefellit. Itaq; sententiæ in hoc epistolarum genere sumentur, primum ex adiunctis, & circumstantiis personarũ, loci, temporis, modi, causarum. Deinde testimoniis, & iudicio hominum cõmuni, rumoribus qui sparguntur: nostris etiam superioribus prędictis.

Sententię in denunciatoriis epistolis obseruandę.

ctis. Tum comparatis & exemplis aliorũ. Sed quia hominis parũ prudentis, aut modesti esse videtur, de futuris velle scribere, q̃ ἐν γούνασι, vt ille ait, sunt Dei: opera quoq; danda est, ne temerè ac stultè, sed moratè atq; decorè agere videamur. Fit autẽ hoc quatuor potissimum modis. primo genere orationis: si scilicet non ἁπλῶς simpliciter & asseuerando, sed aut ὑποθέσει conditione, aut ἐνδοιάσει dubitatione quadam de futuris scribamus. Secundo θεραπείᾳ mitigatione vel ante vel post adhibita, eademque ostendamus, non nos affirmare hîc quicquam, sed coniecturis solum quibusdam niti. Tertiò μεταστάσει τῆς αἰτίας causę remotione: cum affirmamus, non temerè hîc nos aliquid asserere, sed nostras coniecturas scribere, vel ab amico rogatos, vel etiam quod existimemus eundem dolore impeditum de illis cogitare minimè posse. Postremò εὐχῇ voto & precatione: si adiiciamus: futura in Dei Opt. Max. sita esse manu: eundem nos rogare: vt vates vanos atq; falsos nos esse velit. Verùm neque motus hîc erunt negligendi, sed duo potissimum excitandi: metus, & spes seu confidentia. Non enim propterea futura denunciantur, vt de iis certior solum ami

Sentẽtiæ denunciationum ἠθικαὶ moratæ & cõciliantes.

Sententiæ παθητικαὶ mouentes.

cus reddatur: verum vt, vel bene ſperet ac confidat, rerum bonarum prædictione: vel contra metuat, denunciatione malorum & periculorum, quæ propè adeſſe, & non ad alios tantum, ſed ad ipſum quoq; pertinere amicum videantur. Collocatio atque tractatio conſtat, primum exordio, quod habet vel ſilentij excuſationem. li. 6. epiſt. 6. vel beneuolentiæ atq; ſtudij declarationem. lib. 6. epiſt. 5. vel ſcribendi occaſionem. lib. 6. epiſt. 4. Deinde narratione, quæ expoſitionem complectitur τῶν ἐκβησομένων πραγμάτων rerum quæ euenturę ſunt, at non nudam atq; ſimplicē, ſed continentem ea, quæ veriſimilem denunciationem & προθεσπισμὸν vaticinationē reddunt. Cuiuſmodi ſunt attributa & circūſtantiæ: perſonarū. lib. 6. epiſt. 4. 5. 6. Temporum. lib. 6. epiſt. 5. 6. Locorum. ibid. Rerum. lib. 6. epiſt. 4. Cauſarum. ibid. Secundò teſtimonia & iudicia hominum. lib. 6. epiſt. 4. 5. 6. poſtremò exempla noſtra vel aliorum. lib. 6. epiſt. 6. Pars tertia & poſtrema concluſio abſoluitur: aut adhortatione ad animi magnitudinem. lib. 6. epiſt. 4. Aut officiorum atq; ſtudiorū delatione. lib. 6. epiſt. 5. 6. Aut præciſione & prolixitatis excuſatione. lib. 6. epiſt. 4. Sunt autē

Collocatio denūciatoriarum epiſtolarum.

res

res ac materiæ, quæ in denunciatoriis epistolis apud Cic. reperiuntur. Prædictio & denũciatio de belli ciuilis exitu. li. 6. e. 4. Reditu in patriam. l. 6. e. 5. 6. Maximè verò huius generis exẽpla egregia epistolæ ad Atticum suppeditãt, in quibus Cic. Reip. tempore periculoso, de reb. grauissimis cum Attico egit: nec gesta solũ exposuit, verum etiã futura prędixit. Talis lib. 8. epistola est 11. in qua de Cęsare & Põpeio Cic. scribit, quid vterq; spectet: q̃ inde sint in Repub. euentura mala exponit: causã etiã cur illud scribat, reddit. Et eiusdem 21. vbi signis ac testimoniis tùm à Cæsare, tùm Pompeio metuenda nõ pauca indicat. Et lib. 9. epist. 2. in qua Cicero ostendit quænam sibi mala & incõmoda reformidanda, siue Pompeium secutus, siue in Cæsaris ꝓfectus castra fuerit, siue otium petierit. Et li. 14. epist. 9. in qua de periculis vrbi metuẽdis Cicero agit. Et eiusdem 24. vbi bellũ idem prædicit. Nos exercitij causa, li. 8. ad Att. 21. imitari conabimur ꝓpterea ꝙ præ cæteris elegans illa est, & malorum Reip. impendentium πρόῤῥησιν denunciationem habet. Partes illius tres sunt: principiũ ἀπολογικὸν, in quo causes Cic. reddit, cur & breuius, & non sua, sed librarij ma-

Materiæ denunciatoriarum epistolarum.

Imitatio denunciatorię epistolæ.

nu scribat. Narratio, futurorum malorum πρόῤῥησιν prædictionem continens, confirmatam, partim municipaliũ testimoniis, partim circumstantiis. Conclusio σχετλιαστικὴ indignatione facta. Hanc ergo imitati epistolam de malis & incommodis futuris certiorẽ reddemus amicũ hoc modo.

I. *Inualetudinis meæ signum tibi sit, aliena manus, eademq́; breuitatis causa: etsi, verum vt fatear, etiam quod scribam, non iam occurrat.*

II. *Auidè tabellarios expectamus quotidie: μετεώρους nos suspensos atq; anxios reddunt rumores qui sparguntur: licet capite adhuc illi careant, nonnullis quoq; facti videantur raudiusculi.*

III. *De futuris verò rebus etsi perquam difficile sit aliquid affirmare: tamen paucula ad te nunc scribam: idq́; non temeritate quadam, sed rationibus, non opinor, vsq; adeo contemnendis, adductus.*

IIII. *Populum πολυκέφαλον θηρίον, multorum capitum belluam veterum quidam appellat: Cicero inconstantia, varietate, & crebra, tanquam tempestatũ ita sentẽtiarũ laborare cõmutatione queritur.*

V. *Itaq; vehementer metuo, ne ei, qui primò fortè sese offerat, exercitui adiungat: atque ita non se modò suosq; perdat: verum etiam eandem secum in calamitatem alios pertrahat.*

VI. *Si vrbes aliquot & arces dux occupauerit, pacis spes dubia erit: sin tempestiuè alter exercitum trans-*

transportarit: pestiferum atque luctuosum nos bellum habituros intelligo.

VII. Sed vidésne quàm cauti, vigilantes, & in omnes occasiones intenti sint homines?

VIII. Si paulò mitius atque clementius dux ille quosdam tractarit: si nihil cuiquam ademerit: iam expedita erunt, & aperta ei omnia: diligetur maximè ab ijs, quibus inuisus antè fuit.

IX. Multus hac de re cum multis mihi sermo est: de re nulla nisi agris, villulis, nummulis suis soliciti sunt: pedibus alia trahi omnia facilè sinunt.

X. Iam etiam eos, in quibus auxilij præsidijq; spem fixam ac locatam habebant, nunc metuũt: quos oderant & timebant, in amore habent: ferunt in oculis: in cœlum vsq; laudibus euehunt.

XI. Hæc dum fiunt, ad futura prædicenda, non somnijs, non alitis volatu, aut oscinis est cantu opus.

XII. Apud Comicum quidam de oppido munito interrogatus, illud munitum probè sibi videri, respondet, in quo incolæ benè sint morati: perfidia, peculatus, auaritia exulent: hæc nisi abfuerint, ne centuplicem quidem murum ad res seruandas sufficere affirmat.

XIII. Et oraculis diuinis edocti, nouimus quænam sint illa, quæ Rerumpublicarum atq; Imperiorum præcedere ruinam soleant.

XIIII. Itaque rogandus est Deus Optimus Maximus, vt Ecclesiæ ac innocentum misereatur: mo-

nendi ij, quorum res agitur, vt posthabitis omnibus alijs, quæ pacis sunt quærant.

De Aenigmaticis Epistolis.

Aenigmaticarum Epistolarum vtilitas.

AEnigmaticæ epistolæ appellantur, in quibus aliud scribimus: aliud verò intelligimus. Videtur autẽ vitiosum hoc esse epistolarum genus, propterea quòd non præstat id, cuius gratia epistolæ inuentæ: neq; absenti amico ita mentis sensa cogitataque explicat, vt, quid velimus, intelligere ille queat. Sed & suas, easque minimè contemnẽdas vtilitates istud habet: modò rectè & artificiosè adhibeatur. Primùm enim ad docendum accommodatæ sunt epistolæ ænigmaticæ: quia hominis animum acutè, nec sine voluptate erudiunt: & vt in Sole iter faciẽtibus gratæ iucundæque esse vmbræ solent: ita in Epistolis conscribendis suam obscuritas interdum laudem inuenit: modò ingenij & doctrinę tincta notis fuerit. Deinde necessitas sæpè nos cogit, vt obscurè ac tectè, non apertè atque perspicuè ea in epistolis exponamus, quæ cum aliquo coniuncta periculo esse videntur. Hinc illud Ciceronis lib. 2. ad Atticum, epist. 19. Scripsi ad te hæc mehercule timidè. Posthac si perfide-

perfidelem habebo cui dem, ſcribam planè omnia: aut ſi obſcurè ſcribam, tu tamé intelliges. In his epiſtolis me Lælium, te Furium faciam: cætera erunt ἐν αἰνιγμοῖς. Et in ſequenti 20. De Republica breuiter ad te ſcribam: iam enim charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco. Itaque poſt hæc, ſi erunt mihi plura ad te ſcribenda, ἀλληγορίαις obſcurabo. Conſtare autem ænigmaticæ epiſtolæ ſententiis debent, non ſimplicibus, ſed iis, quas βαθείας Græci, profundas appellant, quia reconditæ ſunt, & varium ſenſum adferunt: aliud verbis indicant, aliud re ipſa complectuntur: non deniq; niſi ab ingenioſis, acutis, doctis intelligi poſſunt. Et adhibendæ ſunt translationes atque allegoriæ crebræ: & vocabula, quæ ambiguam atque incertam ſignificationem adferunt. Poetarum quoque fabulæ & ſententiæ: aut aliorum acuta & obſcura dicta aſſuméda: quemadmodum Ciceronem videmus in epiſtolis ad Atticũ, multa epitheta Homerica: collationes pſonarum, quibus ſuos dynaſtas cum Homericis heroibus confert: verſus quoque integros vſurpare. Verùm opera hîc quoque danda: vt parcè, non continuò ænigmatica adhibeantur: & adhibeãtur tum,

Sententię in ænigmaticis epiſtolis adhibendæ.

cùm vel necessitas, propter periculum flagitat, vel, propter eruditionem & acumẽ, voluptas atque delectatio requirit. Deinde tractatio ita instituẽda, vt natiua, propria, aperta, aut præponantur, aut subiungantur, aut immisceantur: atq; ita ab iis epistolæ separentur, in quibus proprium ac perspicuum nihil reperiri solet. De collocatione verò seorsim vt agamus, necesse minimè habemus. Quoniam enim plerunque ænigmaticis vtimur tum, cùm de rebus certis certiorem reddere amicum volumus, eadem hîc collocatione est, ac tractatione vtendum, quę in nunciatoriis epistolis notata fuit. Sunt autem materię huius generis epistolarum paucę in familiaribus: multæ ac variæ in iis, quas ad Atticum Cicero scripsit, hominem doctum & amicum intimum: & tempore scripsit Reipublicæ admodum periculoso. Vt lib. 1. epist. 15. vbi tectè Cicero de adulterio agit cuiusdam Cai cum Luculli vxore, & illum quidem Paridem, hunc Menelaum vocat: & de togula picta Pompeij: & piscatoribus, Lucullo, Hortensio, L. Philippo, qui abiecta Reipublicæ cura, de piscinis suis soliciti erant. lib. 2. epist. 9. vbi de Clodio, Pompeio, Reipublicę etiam statu obscurè

Collocatio & tractatio sententiarũ.

Materiæ ænigmaticarum epistolarum.

obſcurè quędam atq; ænigmaticè ſcribit: & Clodij ſororem βοῶπιδα appellat, imitatione Homeri, qui hoc epitheton Iunoni tribuit: & Hieroſolymarium Pompeium à captis Hieroſolymis: per dynaſtas Cæſarem ac Craſſum: per tritonas delicatulos quoſdam intelligit, qui nihil niſi piſcinas ſuas curabant. lib. eod. epiſt. 21. in qua quo Pompeij res ſint in loco indicat obſcurè, cùm decidiſſe eum ex aſtris ſcribit. Et epiſt. 23. vbi rurſus Pompeium & Clodium notat: & quidem illum Sampſiceramum, hunc pulchellum nuncupat. Præ cæteris autem egregiæ ſunt, quæ lib. 7. & 8. extant, propterea quòd ſcriptę illæ ſunt belli ciuilis tempore de Pompeio, Cæſare, & aliis, quos apertè reprehendere minus tutum erat. Itaque obſcurè, tectè, atq; ænigmaticè eos Cicero perſtringit, & qd in illis deſideret indicat. Eſſe & commendatæ lib. 14. epiſtolæ debẽt, quas poſt Cæſaris necẽ de Antonio & eius ſectatorib9 Cicero ſcripſit: vbi valdè periculoſum erat apertè illa vituperare, quæ contra morem atque conſuetudinem maiorum in Republica fiebant, ac gerebantur. Sunt huius generis in epiſtolis familiaribus. lib. 10. epiſt. 28. & lib. 12. epiſt. 4. in quibus ob-

ſcurè Cicero conqueritur, quòd non cum Cæſare vnà quoque Antonius interfectus ſit. Nos exercitij cauſa lib.8.epiſt.25. & poſtremam imitari conabimur, in qua Cicero de perturbato Reipublicę ſtatu ad Atticum ſcribit: Pompeium accuſat: optimates reprehendit: quò fugere conſtituerit, ſubobſcurè indicat. Partes illius tres ſunt: Exordium inſtituti conſilij ſignificatione conſtans. Narratio, in qua & mœrorem ſuum Cicero indicat, & de iis, quæ fiebant, conqueritur. Concluſio præciſione facta, cuius vſus maximè in dolore atque triſtitia indicanda. Sententiæ eſſe tales poterunt.

Imitatio ænigmaticæ epiſtolæ.

I. *Omnia parata prouiſaq; eſſe videntur, præter iter tutum.*

II. *Quò enim animus ſpectat: vocant amici: eò venire propter pericula non audeo.*

III. *Celeriter verò cedendum mihi eſſe video: niſi moram nectendo in hoſtium venire manus, & extrema quæq; experiri velim.*

IIII. *Accedunt huc hominum ſermones, quibus, vt audio, apud viros bonos innocentem me nonnulli conſcindunt: nulla, opinor, de cauſa alia, quã quòd feram illi ſecum alunt, cuius non diuturna eſſe vita ſolet, niſi nutrimẽta aliena commoda ſuppeditarint.*

V. *Qui illi ſint, ſcribere non audeo, ne ſtyli pœnas*

nas luam. θυμὸς γὰρ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων. χόλος δ' οὐκ ἀλίθιος.

VI. *Miræ iam fiunt* ἀπαντήσεις*:res planè conuersa: colunt & ferè vt* Deum *aliquem adorant, quem Vatiniano antè odio prosequebantur.*

VII. *Sed,vt vt res sese habeant,* αἰδέομαι τρῶας, *& rectà ad eos proficiscar, quorum meliorem esse causam video.*

VIII. Hostes φελιππίζουσι*: argenteis hastis pugnant.*

IX. *Plura ad te nunc scriberem,nisi dolor me impediret: calamum præterea è manibus excuteret is, quem nemo videt,nisi qui sua lumina claudit.*

De Iocosis & Facetis Epistolis.

IOcosæ, seu facetæ epistolæ nominãtur, in quibus suauiter cũ amico iocamur, eundemq́ue lepore & vrbanitate,aut voluptate atq; delectatione afficere : aut reprehendere & accusare:aut admonere officij conamur. Est enim magna huius generis epistolarum vis atque vtilitas:& hilaritas,vrbanitas,acumẽ, beneuolentiam scribenti conciliant: & multa quæ apertè admonẽdi aut castigandi gratia scribi nequeunt,iocis eiuscemodi commodè proferuntur:eleuantur denique atque dissoluuntur non pauca,quæ argumentis fran-

Facetarum epistolarum vtilitas.

gi ac refutari non poſſunt. Ac tametſi Cæſar libro de Oratore ſecundo naturæ, non artis eſſe facetias affirmet: tamen & natura iuuatur bona arte atque obſeruatione, &, quod admodum in iocis difficile, intra quaſi ſepta & cancellos continetur. Et Cicero quadam ad Volumnium epiſtola oſtendit, quibuſnam potiſsimùm ex locis petendi ioci ſint. Pugna, inquit, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera quæ ſunt in ſecundo libro de Oratore per Antonij perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, vt ſacramento contendas mea non eſſe. Sumuntur ergo in facetis & iocoſis epiſtolis ſententiæ, primùm ex loco notationis: ab ἐτυμολογία, interpretatione atque explicatione vocabuli, ὁμωνυμία, verbi ambiguitate, εἰρωνεία, diſsimulatione, ἀλληγορίαις & translationibus crebris. Deinde ex Adiunctis, & circumſtantiis, loci, perſonarũ, temporis, modi, cauſarum, quæ occaſiones atque cauſas iocis præbent. Tertiò Teſtimoniis & ſermonibus partim hominum, partim ſententiis ac dictis præclarorum virorum, in quibus ſingularis eſſe voluptas atq; delectatio ſolet,

Sentẽtiæ facetarum epiſtolarum.

let, Quarto Comparatis, quæ exẽpla suppeditant, & narrationes, siue veræ illæ, siue fictę atque fabulosæ extiterint. Quemadmodum verò sentẽtiæ tales, decorè moderateq; adhibitæ, plurimũ venustatis & delectationis habent: ita si τὸ ἦθος ac πρέπον decorum negligatur, offendere maximè alios: sæpè etiam p iugulum ipsis ire scriptoribus solent. Verum quoque est quod Poeta scribit: risu inepto res nulla ineptior est: nec cuiuis datũ est nasum habere. Decorum autem illud consistit primò in personis, quibus cum iocari volumus: ne insignes illæ nimis, aut tales sint, vt si contrà scribamus, ipsæ proscribere nos posint. Deinde in rebus, quæ iocos & ludos admittunt. In improbitate enim, aut miseriis & calamitatibus facetiæ nõ probantur. Tertiò in quantitate: ne nimis frequentes sint, sed parcè atq; moderatè adhibeantur. Vnde Cicero παρασιωπήσει præcisione plerumq; vtitur, & ἐπιθεραπείᾳ mitigatione: & in fine seria subiungit: causam etiam indicat, cur cum amico iocatus fuerit. Postremò in qualitate: ne obscœnæ, petulantes, improbę: contra pietatem, honestatem, mores bonos, sint facetiæ. Collocatio verò & tractatio tribus partibus

Sentẽtię facetarum epistolarum ἠθικαὶ conciliãtes & mouentes.

Collocatio et tractatio sententiarum.

constat: quarum prima Exordium habet, vel lætitiæ & voluptatis ex amici literis perceptæ significationem. lib.9. epist.20. Vel rei futuræ προῤῥησιν denunciationem. lib.9.epist.23. Vel beneuolentiæ, amoris, studij declarationem. lib.7.epist.7. Vel occasionem institutę scriptionis.lib.7.epist. 10.11.12.14.Vel accusationem ac reprehensionem amici. lib.9. epist.24. lib.12. epist. 20. li.15.epi.16. Vel silentij excusationem. lib.7.epist.13.Vel prouerbium commune. lib.7.epist.16. Pars altera Narratio, sententias continet facetas & vrbanas, petitas: à notatione vocabuli. lib.7.epist.13. Ambiguitate.lib.7 epist.11.16.lib.9.epist.24. Ironiis.lib.1.epist.10.lib.7.epist.7.10.12.16. Allegoriis.lib.7.epist.10 Aut adiunctis & circumstantiis loci. lib.7. epist.7.10.16. lib.8. epist.7. lib.9. epist.26. Personarum. lib.7. epi.11.13.16. lib.8.epist.7. lib 9. epist.20.23. 26. Temporis. lib.9. epist.24. Causarum. lib.7 epist.14 18. Modi.lib 7.epi.11.18. lib. 9.epist 20. Rerum.lib.7.epist.11.12.Aut testimoniis.lib.7.epist.16.lib.9.epist.5. Pars tertia & postrema conclusio absoluitur: vel παρασιωπήσει præcisione. lib.7. epist. 10. 13.14. lib.8.epist.7. lib.12.epist.20. Vel excusatione, & causarum institutæ scriptionis

nis

nis expositione.lib.15.epist.16.Vel significatione nostrę voluntatis paratę ac beneuolæ.lib.7.epi.11. Vel petitione, vt ad nos veniat amicus.lib.1.epist.10.lib.9.epist.18. nos amet.lib.7.epist.14. Vel προτρεπτῇ adhortatione. lib.7. epist.12.13. lib.9. epist.4.20. 23.26.Sunt autem huius generis epistolarum Ciceronis in Epistol.famil. materiæ multæ ac variæ:& habent narrationes iucundas & facetas de vita voluptuaria, ac conuiuiis lautis.lib.9.epist.18.20.26. amoribus parum honestis.lib.8.epist.7.aut Reprehensiones vrbanas arrogantię & inscitiæ.lib.1.epist.10.lib.7.epist.10.16. timiditatis. lib.7. epist.10. dogmatis inepti atq; absurdi.lib.7.epist.12.lib.15.epist.16. silentij ac raritatis literarum. lib.7. epist.14.hospitij contẽpti.lib.12.epist.20. Aut adhortationes ad opes parãdas. lib.7. epist.7.17. conditionem retinẽdam honestam, non mutandam temerè.lib.7.epist.11.amicorũ amandos cõuictus & cœnulas.lib.9.epist. 24. Aut laudationes sapientiæ in belli vitandis periculis, atq; opibus parãdis. lib. 7.epist.16. parsimoniæ. lib.7. epist.18. Aut refutationes.lib.7.epist.13. Hac enim obseruata distinctione in magna iocosarum epistolarum varietate, melius ac facilius

Imitatio iocosæ & vrbanę epistolæ.

imitatio institui posse videtur. Nos exercitij gratia lib.9. epist.20. imitari conabimur, in qua ad Papirium Pætũ Cicero scribit, Epicureum se factum, nec, vt antè, cœnulis mediocribus contentum esse, sed opiparis ac lautis delectari. Itaq; eundẽ hortatur, vt cùm famelicum sit & delicatulũ hospitem habiturus, probè culinam instruat. Partes illius sunt: Exordium, significatione constans lætitiæ ac voluptatis ex literis Papirij perceptæ. Narratio, in qua vitæ suæ rationem Cicero exponit, & facetè admodum atq; vrbanè, quàm sit delicatulus ostendit. Conclusio adhortatione facta: ne in tali excipiendo hospite sumptibus Papirius parcat. Hanc igitur imitati, festiuè cum amico iocabimur, & quomodo excipi ab illo tractarique velimus, indicabimus hoc modo.

I. *Dupliciter tuæ me literæ delectarunt: & quid nisi ipse suauiter illis lectis: & quod te intellexi, seueritate deposita Stoica, ridere iam posse, & habere hilarius.*

II. *Illud interim doleo, venire me ad te, vti constitueram, per occupationes nõ potuisse. Diutius enim apud te mansissem, & non hospes, sed contubernalis tuus factus fuissem.*

III. *Neq; verò eum nunc me esse existimes, quem tu*

tu aliquando, aut pulmento, aut iuſculo, aut lardo, aut minutali conficere es ſolitus.

IIII. *Diſplicet* Hecales *cœna; non* Pythagori-*ca probatur, terreſtris, & oleribus ſaltem conſtans: valere etiam* Platonicam *iubeo: quæ multum fabularum, parum verò cibi habet.*

V. *Omnis generis cupedias amo: eas vt cõſequar, diligenter, conuiuia aliorum aduentitia, viatica, col latitia, viſcerationes etiam obſeruo: adeo ſæpe inuocatus eaq́; in re* Apitium *&* Philoxenum *imitor, qui nunquam triſtiores fuiſſe dicuntur, quam cùm domi ſunt cibum capere coacti.*

VI. *Quin & integram famem, & ἀδδηφαγίαν adfero ad lactucam, aut offam, & ad aſſas vſq; carnes atq; bellaria produco, & cum* Hercule *mihi aut* Pharſaliis, *aut* Bœotis *negotium eſſe puto.*

VII. *Quid vis amplius, omni cura atq; cogitatione de ſtudiis aliiſq; rebus ſeriis abiecta in* Epicuri *me caſtra contuli, & voluptate vitæ huius metiri felicitatem cepi.*

VIII. *Itaq; loculos tuos omnes excutias, culinam etiam atque cellam vinariam probè inſtruas neceſſe erit: hoſpitem multi non ioci ſed cibi & potus habebis: & qui iam quàm ſit ſuaue atq; iucundum ſaliarem in modum epulari didicit.*

IX. *Noſti autem opinor, quàm inſolenter ſuam oſtentare artem* ὀψιμαθεῖς *ſoleant.*

X. *Dediſcendæ tibi erunt ſportellæ: remouendæ*

bubulæ atq; ouillæ carnes: apuæ alburni, aſelli areфacti, haleces, ſiue conditaneæ illæ, ſiue paſſæ infumatæq; fuerint: perdices iam, phaſiani, attagenæ placent: ſalares, ſalmones, gouij, troctæ, muræenulæ, & mulli barbati ſapiunt.

XI. *Ne ſiticuloſum quoq; atq; aridum ſit conuiuium: vinum apponatur aut fugiens, aut aceſcens, aut pendulum, aut operarium: generoſum & nobile curabis: quod oculis colore: odore naribus: palato ſapore placeat: auribus etiã fama cõmendetur*

XII. *Hæc enim mea nunc eſt vita: amicos meos crebro ſaluto: hilare cum illis ſuauiterq; viuo, caperata atq; rugoſa domi relicta frõte: memor illius:*

Protinus ante meum quicquid dolet exue limen.

XIII. *Reliquum tempus ambulatiunculis, ludis, aut quieti tribuo.*

XIIII. *Sed operam da: vt, & valeas, & domi reperiaris: ne ego te, vel iacente, vel, quod fieri interdum audio, adeſſe nolente, bona tua comedim: cùm ſtet ſententia, minimè tibi parcere.*

Quod ſi verò etiá laudationis ironicæ habere exemplũ placeat, egregiũ eſt lib. 7. e.16. in qua ob ſapientiá in belli fugiendis periculis & acquirendis opibus Trebatium Cic. laudat. Partes illius ſunt. Exordium, à prouerbio ductũ, quod in eos vſurpari ſolet, qui ſerò & poſt damnum aliquod ſapiunt. Narratio, in qua per iocum Cic. Trebat. cõmendat: interim verò falsè deridet. Hác nos imitari conabimur hoc modo.

I. Serò

I. Serò sapiunt Phryges, trito de iis sermone dicitur, qui Epimethei, non Promethei sunt: nec nisi damno aliquo affecti sapiunt.

II. Verum tu non serò, sed maturè satis mihi sapere videris.

III. Primũ enim in aulã te bonis, q̃ aiunt, auibus contulisti, rebusq́; tuis præclarè & citò prospexisti.

IIII. Deinde fabulæ alienæ spectator fuisti, & cum castra alij sequerẽtur, tu domi interea, quasi in hybernis mansisti, neq; loco te moueri passus es.

V. Atq; hoc postremum perquam mihi placet: quia pacis omnino amans: studiosus concordiæ: à vi atq; armis alienus esse videris, idq́; præclarè intelligis: nihil foris prodesse arma: nisi tui scilicet similes, viri prudentes sint domi, qui suis cõsiliis alios regãt, atq; videant, ne quid detrimenti Respub. patiatur.

VI. Vbiq; sapere ita oportet: in sapientia sola optimum firmißimumq́; præsidium est positum.

VII. Ego si tristi domicrenio laborarẽ: familiari tuo, qui aliquoties iam me inuitauit, obsecut⁹ fuißẽ.

VIII. Homo bellus planè atq; elegantulus, & dignus esse videtur, qui non in schola inter tristes ac melancholicos, sed vobiscum in aula, atq; cum politis hominibus viuat: præsertim cum in κυπελλομαχίᾳ satis sit fortis ac strenuus.

IX. Qui istinc veniunt, bene te nummatum: sed satis interim superbum esse affirmant, ita vt non facilè alicui ad te aditus pateat, nisi cataphractos

aliquos, quibus resistere difficile, secum adduxerit.

X. Sed rectè, & ad authoritatem retinendam accommodatè, facis.

XI. Nosti enim illud vulgare: nimia familiaritas contemptum parit.

XII. Cum etiam nemo eo in loco, in quo nunc degis, te doctior ac sapientior reperiatur, cur ita te velis vilem reddere, non profectò video.

XIII. Sed hæc nostro more inter nos iocati sum⁹.

XIIII. Tu me, quod facis, amore prosequeris: simul etiam illud in memoriā reuocabis: quo quisq; doctior, eò humanior esse debet.

De ratione respondendi ad aliorum iocosas & facetas literas

Atq; hæc de iocosis & facetis epistolis sint dicta. Quoniam autem non minor est virtus aliorum iocis atq; facetiis respondere, quàm cum aliis festiuè per literas iocari: etiam respondendi tenenda ratio erit, quæ duplex est. Vel enim laudamus aliorum εὐτραπελίαν festiuitatem & vrbanitatem: vel contra improbamus ac reprehendimus. In laude atq; approbatione iis ex locis sumendæ sentētiæ erunt, de quibus paulò ante in facetarum epistolarum inuentione dictum fuit. Quæcunq; enim ibi in iocando sentētiæ adhibētur: & quo ad ἦθος ac decorum obseruantur: eę in respondendo quoq; laudari atq; cōmendari solent. ψεκτικαὶ verò reprehendentes sententiæ

tentiæ ex cõtrariis locis ducẽtur: ita quidem vt ioci ac facetiæ vituperẽtur, in quibus nihil, vel ambiguitate, vel verbi interpretatione, vel allegoria, vel aliis elegans ac venuſtum: nihil etiam aptum & decorum deprehẽditur. Collocatio deinde in his ita inſtituetur: vt prima pars exordiũ breuem acceptarum literarum ἐπανάληψιν, repetitionem habeat: altera narratio allatarum facetiarum, vel laudẽ atq; approbationem, vel reprehenſionẽ & vituperationem cõtineat: tertia & poſtrema concluſio petitione, vel adhortatione aliqua ſeria abſoluatur. Vtriuſque generis, & eius, quo aliorũ in ſcribẽdo vrbanitatẽ laudamus, & quo reprehendimus atq; improbamus, exemplũ eſt egregiũ lib. 7. epiſt. 32. in qua ad volumniũ Cicero ſcribit: & quidem primò eius feſtiuitatẽ ac vrbanitatẽ laudat. Deinde, quia illius nomine dicta quædam circumferebantur inſulſa & inepta, quibus quaſi notis à ſuis illa debeãt diſtingui, oſtendit, partes illius tres ſunt. Exordium ab occaſione ſcribendarum literarũ ſumptum. Narratio, in qua facetiæ partim laudantur, partim vituperantur. Concluſio προτροπῇ adhortatione facta: vt crebrò ſcribat Volumnius, & Dolabellam

Collocatio reſponſionum ad literas iocoſas.

Imitatio respõsionis ad epistolas iocosas.

confirmet. Hanc igitur imitati iocosæ amici epistolę respondebimus hoc modo.

I. *Quod prænomine omisso familiariter, vti debebas, ad me scripsisti: dubium me prmiò reddidit, à te ne, aut alio aliquo literæ illæ essent.*

II. *Postea verò quam legere eam cepi: statim ex ipsa vrbanitate & festiuitate, qua conditæ illæ fuerunt, intellexi, tuas, non alterius alicuius eas esse.*

III. *Fuerunt enim omnia faceta, iucunda, festiua: præ se ingenium acutum, politum, doctum tulerunt: πρεπόντως adhibita fuerunt cuncta.*

IIII. *Thesibæo, crede mihi, more & ἀσυμβόλως cœnare posses: ita tua amabilia sunt grataq; dicta: faciunt quoq;, vt multò magis quàm ante eos improbem, qui ventris solum gratia quæuis in quosuis dicteria iaciunt: & dum ridiculi nimium esse volunt: non nisi propter insulsitatem atq; ineptias ridentur.*

V. *Ego, vt sæpè ex me audiuisti, ea maximè dictorum probare genera soleo, quæ sunt: aut ambiguitate acuta: aut ὑπερβολῇ elegantia: aut bella agnominatione: aut quia præter expectationem allata, ridicula: aut aliis modis, de quibus dicendi disputãt magistri, concinna, lepida, arguta.*

VI. *Hæc quia tuis in literis reperi: meritò eas amo: vtq; eius generis ad me plures mittas, etiam atq; etiam rogo.*

VII. *Nam de iis, quæ in vrbe iam fiunt, quod quereris, non multum laboro.*

VIII. No-

VIII. Nostros nos labores facetiis atq; iocis cõdiamus, & Anacharsidis secuti sentẽtiam ita παίζειν ludere & iocari studeamus, vt σπουδάζειν res agere serias queamus.

IX. De amico vero nostro communi quæ scripsisti, etsi essent ridicula, vt sunt reuera, tamen risum mouere mihi minimè possent.

X. Quid ita inquies? quia cũ vnicè illum amem, etiam grauitati studere, & quam sustineat personã, paulò cogitare diligentius velim.

XI. Neq; enim duo cum dicant faciantve idem: idem videri solet: & quæ præcelso sunt in loco posita, occultari facilè nequeunt.

XII. Illud etiam Poetæ placet:

——tunc obseruantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cum viderit ipsum
Autorem parere sibi——
——nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

XIII. Tu occasione data amicè eum hac de re monebis.

XIIII. Et quia literarum tuarum sermonem gratum mihi atq; iucundum esse intelligis, sæpissimè ad me scribes.

De Didascalicis Epistolis.

Didascalicæ Epistolæ appellantur in quibus amicum artem, virtutem, aut rem aliquã aliam docemus. Et est hoc ge-

Vtilitas didascalicarũ epistolarũ. nus epistolarum vsitatum cum primis inter parentes, præceptores, amicos, qui sæpe eos quos charos habent per literas erudiunt, aut iisdem errorem eximere aliquẽ conantur. Est autem & inueniendi & collocandi hîc ratio facilis atq; expedita: propterea quod finis nobis iste solum est propositus, vt amicũ doceamus. Itaq; *Sententiæ in didascalicis epistolis adhibendæ.* sententiæ sumendæ erunt, ex notatione, definitione, partibus, causis, effectis, pugnantib. quæ in docendo locum maximè habent. Interim tamẽ opera danda: vt τοῦ ἤθους & decori ratio non negligatur: Sed ita doceatur: vt non ex ambitione quadam, aut ingenij, vel doctrinæ ostẽtatione, sed amici rogatu, vel alia aliqua honesta de causa il- *Collocatio didascalicarũ epistolarũ.* lud fieri videatur. Collocatio & tractatio ita est instituẽda: vt initium à narratione fiat, inq; eadem causæ institutæ scriptionis indicentur, pars altera propositio ὑποσχέσει pollicitatione constabit, qua promittemus amico, libenter nos, sed breuiter διδασκαλίαν, quã petierit instituere velle. pars tertia ipsam doctrinam continebit, iis ex locis de quibus modo dictum, petitam: ita quidem vt à nomine & definitione initio facto post ad reliquos locos progressio fiat. pars quarta cóclusio vel petitione, vel

vel adhortatione, vel repetitione absolue tur. Nã & causæ institutę διδασκαλίας nonnunquã repetendæ: & simul amicus monendus, vt eam sibi commendatã habeat: aut etiã rogandus: vt paucula atq; tenuia illa, quæ sunt allata, boni consulere velit. Ad res verò & materias quod attinet: etsi puræ apud Ciceronem epist. didascalicæ non facilè reperiantur, tñ sunt in quibus breuiter quęstiones ille certas explicat: vt de Epicureorũ dogmate. l.7. e.12 In ualetu dine & causis morborũ. li.7. e.26. Orationis genere. li.9. e.21.22.26. Nos quia finem imponere tractatui huic constituimus, exercitij gratia didascalicã epistolã, de ipsa epistola ꝓponem9, & methodũ illã sequi conabimur, q̃ in didascalicis eiuscemodi obseruanda epistolis videtur hoc modo. *Materiæ didascalarum epistolarũ.*

I. Petis à me, vt de epistolis ad te quædã perscribã.

II. Etsi verò dubium mihi non sit vllum, quin & hæc, et alia plura ex præceptorib. tuis audire poßis quotidie: nec multa me scribere sinant occupationes illæ, quibus districtus nunc distentusq; teneor: tamen vt ad tua studia prouehenda atq; iuuanda promptũ me paratumq; esse cognoscas: morem tibi geram.

III. Esse à mittendo dictam epistolam, idq; nomẽ à Græcis ad Romanos manaſſe, notius est, quàm vt probatione longa egeat.

IIII. Definitionẽ verò eiusdem si requiras, nihil epistola est aliud, quàm colloquium seu sermo ad absentes de re ad alterum eorum pertinente.

V. Vt autem præsentium cum præsentibus non eadem, sed varia esse colloquia consueuerunt: ita & epistolarum, quibus cum illis qui absunt, sermonem conferimus, genera multa ac diuersa sunt.

VI. Quæ, vt mea quidem fert opinio, non incommodè tribus dicẽdi comprehendi generibus possunt: ita tamen vt quartum his commune seu familiare adiungatur, quod eas epistolas complectitur, quæ ad tria illa non referri commodè posse videntur.

VII. Rectè verò atq; artificiosè epistolas vt contexamus, τέχνη ars, et dicẽdi doctrinæ necessaria cognitio est: et παρατήρησις obseruatio eorũ, q̃ in Cic. aliorumq; clarorũ virorũ epistolis reperiuntur: & μίμησις imitatio, atq; exercitatio diligẽs & aßidua.

VIII. Qua in re iudicio magno est opus.

IX. Non enim rectè feliciterq; illi Ciceronẽ imitantur, qui phrases tantum certas & verborum flosculos colligunt: sed qui totam epistolæ alicuius formam ob oculos sibi constituunt: rei qua de agitur naturam diligenter considerant & cum illa quam tractare ipsi volunt, conferunt: eandem liberè, non seruiliter: occultè, nõ apertè exprimere conantur: vel ordinis immutatione, vel dilatatione, vel cõtractione, vel aliis modis, q κρύψει occultationi inseruiunt, & cùm à dicendi magistris traduntur, tùm in Ciceronis

ronis aliorumq́; scriptis deprehenduntur.

X. *De vtilitate verò epistolarũ q̃d multa nũc me scribere necesse est: ad te præsertim, q̃ nõ legisti modò* Ciceronis *epistolas diligẽter; verùm etiã in succũ atq; sanguinẽ conuertere easdẽ didicisti:* ad parentes, *præceptores, mecœnates, amicos scribis creberrimè?*

XI. *Si verum est, vt est, quod ad* Curionẽ Cicero *scribit, inuentas* propterea *epistolas esse, vt iis certiores amicos reddamus, si quid eos scire, aut nostra, aut ipsorum intersit: si nihil ferè in rebus reperitur humanis, quod epistolis non committatur: si nihil dulcius & suauius, quàm cum eo, qui etiam longè à nobis abest, quasi præsente posse colloqui nostraq́; consilia communicare: si nemo in orationibus conscribendis felix esse potest, nisi in contexendis epistolis diu ante multumq́; exercitatus fuerit: quis est, qui non quàm longè lateq́; earundem sese proferat cùm vtilitas, tùm oblectatio intelligit?*

XII. *Habes meam de epistolis sententiam breuiter indicatã: quæ vti spero, tibi quoq; probabitur.*

XIII. *Sin verò aliud forte visum tibi fuerit, amici tamen fungi me voluisse officio statues, eoq́; nomine, quæ sunt allata, grata habebis.*

XIIII. *Quicquid autem & in hoc genere studij, & aliis institueris: id* Deus Opt. Max. *vt fortunet, ex animo precor.*

FINIS.